

Dickens

Cassle Witt

Marion

3.

260034

P. o. angl.

213. c.

OSZK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

6/6 f

DICKENS KÁROLY:

CHUZZLEWITT MÁRTON

ÉLETE ÉS KALANDJAI.

ANGOL REGÉNY

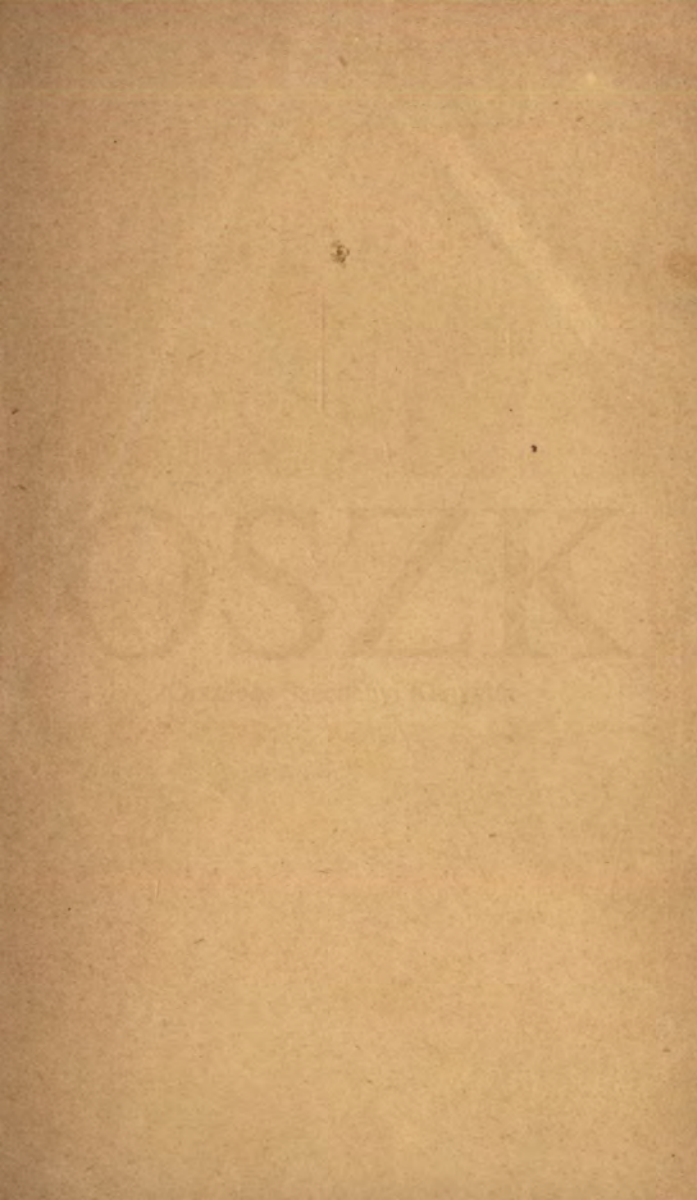
FORDITOTTA

GYÖNGYÖSY LÁSZLÓ.

HARMADIK KÖTET.

BUDAPEST 1885.

LÉGRÁDY TESTVÉREK.

CHUZZLEWITT MÁRTON ÉLETE ÉS KALANDJAI.

DICKENS KÁROLY REGÉNYE.

ANGOLBÓL FORDITOTTA

GYÖNGYÖSY LÁSZLÓ.

HARMADIK KÖTET.

BUDAPEST, 1885.

L É G R Á D Y T E S T V É R E K.

260.034

I. FEJEZET.

Tom Pinch elindult, szerencsáját keresni És az, a mire akadt.

Oh! mi egészen más város volt ez a Salisbury mr. Tom Pinch szemében most, mikor mr. Pecksniff úgy összezsugorodott képzelmében. Még most is oly csodálatraméltónak találta a boltokat, oly nagyra becsülte vagyonát, népességét, jövedelemforrásait most is, mint ezelőtt, de a város mégis megváltozott, nem a régi volt neki. Kisétált a piacra, míg a vendéglőben a reggelit készítették és ámbár a régi piac volt ez, a vásárlók, az eladók nem változtak, ugyanaz az élénk üzlet, a régi zajos karatyolása a szárnyasoknak a kosarakban, most is ki vannak állítva a vakító fehér lenvásznak, most is vehet ott az ember a friss harmatos zöldségből, most is lát az ember étvágygerjesztő huspástétomot, friss disznóhust, mégis oly idegen városnak tűnt föl ez Tomnak.

De azért elkeseredése nem volt igen nagy, mert Tom nem ment annyira, nem volt oly okos, hogy azért, mert egy emberben csalódott, most boszút álljon az egész emberiségen és mindenkit gyanúsítson. Ámbár az igazságszolgáltatás e nemét sok mélykedélyű poéta és tiszteletreméltó férfiú gyakorolja, a kiknek eljárása erősen hasonlít az ezer egy éjszaka nagy vezérjéhez, aki kiadta a rendeletet, hogy Bagdad összes teherhordóit öljék meg, mert közülök egy rosszul viselte magát és ilyen példák még a későbbi korban is ismeretesek.

Tomnak aznap a reggelije sem esett jól. Nem több étvágya volt az ebédre, mikor már komolyan gondolt a saját helyzetére és ez ügyben tanácskozott a kántor segédjével is.

A kántorsegéd azt a határozott tanácsot adta neki, hogy menjen Londonba, mert ehhez fog.

ható hely nincs több. Ebben lehet is valami igaz, ámbár talán nem elég ok arra nézve, hogy Tom oda menjen.

De Tom már azelőtt is gondolt Londonra, testvérére és John Westlock barátjára, akinek tanácsát ki akarta kérni e szomorú helyzetében. Tehát csakhamar elhatározta magát, hogy Londonba megy, és sietett a gyorskocsi állomásra magának helyet biztosítani. A kocsi már tömve volt, így utazását kénytelen vala a következő éjjelre halasztani. Ennek a körülménynek volt jó és rossz oldala is, mert egyrésztől szegényes tárcáját kimerüléssel fenyegeté, másrésztől volt alkalma írni mr. Lupin-nak, hogy a szokott időben küldje ki csomagját az utmutatóhoz, így legalább ezt is magával viheti a metropolisba és a viteldijat megtakarítja.

Midőn végre az elutazás órája ütött, Tom sietett a kocsihoz. Hát a ládája? azt maga mr. Lupin hozta el magával a saját kocsiján. Együtt jött meg a postakocsival, s mig cselédje levette a ládát, a kocsis belefujt sipjába, mintha csak Tom örömét jelezné.

— Ez csakugyan nagy jószág öntől — mondá Tom meghajolva, hogy kezét megszorítsa — ennyit nem gondoltam. Miért e fáradtság?

— Fáradtság mr. Pinch! — kiáltott a jó vendéglősné.

— Nos tudom én azt, hogy ez jó szívének csak örömet okoz — mondá Tom kezét szívélyesen megragadva. — Van-e valami ujság?

A vendéglősné fejét rázta.

— Mondja meg neki — mondá Tom — hogy jó kedélyhangulatban és merésznek látott, egy csöppet sem vagyok leverve, s hogy az igazság utoljára győzedelmeskedni fog. Good bye!

— Good bye! — mondá mrs. Lupin és gyorsan s hirtelen elővett egy kosarat, a melyből egy

hosszu nyaku üveg állott ki. — Vegye ezt el! Good bye!

— Talán azt akarja, hogy valakinek Londonban áladjam? — kiáltott Tom, de mrs. Lupin már akkor a kocsin volt.

— Nem kell ezt senkinek átadnia — mondá mrs. Lupin — csak egy kis elemózsia az utra. Hajtson Jack. Minden rendben van. Good bye!

Már akkor egy negyedmértföldnyire volt, mikor Tom magát összeszedte, mrs. Lupin még megszíról is vidáman integetett bucsut a kezével.

— Már most csak emléke marad a régi álmáshelynek — gondolá Tom szemét behunyva — ahol annyiszor megálltam, s láttam távozni a kocsit, a mely barátaimat vitte messzire. A kocsit egy szörnyeteggel hasonlítottam össze, a mely bizonyos időszakokban barátaimat viszi a nagy világba. És most engemet is magaddal viszel, megyek, keresem szerencsém, hol állok meg, a jó isten tudja!

Szomoruan elgondolkozott, míg végre szemei a kosárra vetődtek, a melyről egy percig elfelejtkezett.

— Mrs. Lupin a legkedvesebb teremtések egyike a föld kerekiségén — gondolá Tom. Tudom, hogy különösen ráparancsolt kocsisára, hogy valahogy ne nézzen rám. Így akarta megakadályozni, hogy a shillinget ne fogadja el tőlem, pedig azt már készen is tartottam a számára, s ő még csak felém se jött. Szavamra, az emberek jósága nagyon megindít!

Tekintete ekkor találkozott a kocsiséval. A kocsis integetett neki.

— Igen csinos nő, tekintve évei számát — mondá a kocsis.

— Bizony sok fiatallal fölér! — mondá Tom bólintgatva.

— Én jobban szeretem ám az öregebb nőket — viszonzá a kocsis!

Ez is az izlés dolga s Tom nem érezte magát hivatva e tárgy felől vitatkozni.

— Tudja, a fiatal asszonyoknak nincs még fogalmuk sem róla, mily jól esik az utra egy kis elemózsia — mondá a kocsis — az érettebb nőknek jut csak eszébe ily kosárral ellátni az embert, mint ez.

— Talán ön is szeretné tudni, mi van e kosárban? — kérde Tom mosolyogva.

A kocsis nevetett és Tom maga is kíváncsi lévén, egymásután kicsomagolt a kosárból a padra. Volt abban hideg tyuksült, sonka szeletekben, kenyér, sajt, egy csomag kétszersült, 6 alma, kés, egy kis vaj, só és egy üveg öreg sherry. Volt még egy levél is, amit Tom mindjárt zsebre dugott.

A kocsis annyira dicsérte mrs. Lupint gondosságáért, oly melegen gratulált Tomnak, hogy Tom kötelességének tartotta a hölgy érdekében megmagyarázni neki, hogy az a kosár csakis kosár, semmi gyöngédebb érzelmek sincsenek hozzá kötve, csak barátságból ajándékozta neki. Miután a lehető legnagyobb komolysággal megmagyarázta ezt, a mit kötelességének tartott, nehogy a vándorló barát valami nem illő dolgot gondoljon, a legnagyobb szivességgel mondá, hogy megosztja vele a kosár tartalmát, s amikor csak kedve tartja, nyuljon bele az éj folyamán.

Ettől kezdve oly kellemesen elbeszélgettek, hogy ámbár Tom sokkal többet értett a kürthöz, mint a lovakhoz, a kocsis elmondá a kalauznak a legközelebbi állomáson, hogy a földélzeten levő ámbár nagyon különös ember, de a mi különösen mulatságos társalgását illeti, kellemesebb embert ő soha sem kívánna utitársul.

Hujuh! a növekvő árnyak között az est homályában rohannak odább, mintha az 50 mértföldre levő London lámpája elég volna rá, hogy a koci

világosságnál utazzék s a maga lámpáját kimélje. Ott mennek az illatos mezők közt. Elhagyják a szarvas vendéglőt, a hol négy megpihent lovat fognak a bárka elé, a hol az ivók az ajtók elé gyűlnek a kocsit megbámulni. A kocsi újra elindul, a patkó szikrázik a köves uton és megint tovább robog a sikságon.

Van felhő is az égen. Köd száll a völgyre. Nem az a sűrű köd, hanem az a ritkás átlátszó lepel, a mely még bájosabb szépséget kölcsönöz a tájnak. Hujah! látjuk magát a holdat utazni a mint elbuvik a fák mögött, ebben a percben a felhők közt rejtőzik, a következőben újra előbukik, s tovább iparkodik égi pályáján, mintegy ellenképe a mi utazásunknak. Fogadást a hold ellen, ki megy gyorsabban? Heje-hujah!

Már akkor alig érezzük az éj szépségét, midőn a nap kelőfélben van. Két állomás még csak és az országut népes utcává változik. Előbb zöldségees kerteket, házak sorát, villákat, teraszokat, négyszögű tereket, mindenféle kocsikat, korán kelő munkásokat, éjjeli csavargókat, részeg embereket és józan teherhordókat lát az ember. Végre egy vendéglőnél megáll a kocsi és Tom Pinch támoltyogva száll le: Londonban van!

— Öt perccel előbb a rendes időnél értünk ide — mondá a kocsis, amint megkapta Tomtól a borravalót.

— Szavamra — mondá Tom — nem tördném vele, ha öt óra után is érkezünk meg, mert most még nagyon korán van s azt sem tudom, hová forduljak.

— Hát nem várják önt? — kérdé a kocsis.

— Kik? — mondá Tom.

— No, hát azok, — viszonzá a kocsis.

A kocsis fejéből senki sem tudta volna ki-verní, hogy Tom nagy rokonság és sok barát látogatására jött Londonba. Tom nem is próbálta meg-

rendíteni e hitében. Tréfásan kikerülte ezt a tárgyat és bement a verdegélőbe s a kandalló mellett elaludt. Mikor fölébredt, a házi cselédek mindnyájan foglalatoskodtak. Tom megmosdott, felöltözködött s nyolc órakor ment fölkeresni régi barátját, John-t.

John Westlock a Furnival Innben High Holbornban lakott, a mely egy negyedórai járásra volt a megálló helytől, de Tom előtt roppant nagy utnak tetszett ez, mert három-négy mérföldet lábalt az egyenes utcákon, míg odáig ért. Természetesen nem tudta az egyenes utat.

Végre megérkezett John lakására, a mely a második emeleten volt, habozva fogta meg a zörgetőt, s tetőtől talpig remegett. Már a pusztá gondolatra is ideges lett, hogy most el kell mondani Johnnak, mi történt közte és mr. Pecksniff között, félt, hogy John örömrajongással veszi majd ezt a hirt.

— De meg kell lenni — gondolá Tom — előbb vagy utóbb. Legjobb, ha mennél hamarább tul esem rajta.

Kop-kop!

— Félek, hogy a londoni zörgető valami más féle lehet, — gondolá Tom — nem erősen hangzik. Talán ezért nem jön senki.

Csakugyan senki sem mutatkozott, s Tom bekukucskált a kulcslyukon, a melyen át egy gentleman látott, a ki teljes erővel kiáltá: „Szabad, jöj-jön be.“

— Lelkemre — gondolá Tom — talán mégis itt lakik és szólít engem. Vajjon kinyilik-e az ajtó? Csodálkozom, hogy csakugyan kinyilik.

Hogy annál biztosabb legyen benne, megpróbálta a kilincset, az a gentleman pedig egyre kiabálta: De miért nem jön be? Kérem jöjjön hát be. Hallja jöjjön már. De az ördögbe, mit ácsorog

ottan? Tom a kis folyosóból előrement oda, a honnan a hangok hallatszottak, s látott egy gentlemant hálókabátban, papucsban (a csizmái mellette voltak, úgy látszik éppen most akarta felhuzni) a reggelinél ült, kezében ujsággal. A mint Tomot meglátta, felugrott, majd feldönté az asztalt és megölelte Tom Pinchet.

— Nos Tom, kedves fiam — kiáltott a gentleman — Tom, hogy kerülsz te ide?

— Mennyire örülök, hogy láthatom mr. Westlock — mondá Tom. Pinch mindkét kezét megragadva, s remegett a felindulástól — mily szives ön?

— Mr. Westlock! — ismétlé John — mi az ördög Pinch? Elfelejtetted a keresztnévem, vagy mi lelt?

— Nem felejtettem el John, nem felejtettem el — tördelé Thomas Pinch — édes istenem, mily szives ön?

— Soha életemben nem láttam ily fickót, — kiáltott John — mit beszélsz te itt összevissza. Nem tudom, hogy milyennek kellene lennem? Legyen eszed Tom és ülj le! Hogy vagy kedves fiam? Nagyon örülök, hogy láthatlak.

— Hát még én — mondá Tom.

— Remélem is — viszonzá John — hogy az mindig úgy volt. Ha tudom, hogy eljössz, reggelről gondoskodom számodra. A mi engem illet, ez a legjobb reggelinél is kellemesebb meglepetés rám nézve, hogy te nálam vagy; de te persze másképpen gondolkozol, semmi kétségem, hogy oly éhes vagy mint egy farkas. Hanem most azzal kell megelégedned, a mit éppen adhatok, majd kárpótollak az ebéddel. Szeretted a sok cukrot tudom, ha ha! visszaemlékezem Pecksniff cukrára. Hogy van Pecksniff? Mikor jöttél a fővárosba? Valami elintézni való ügyed van Tom? Van itt főtt disznófej! Pró-

báld csak meg. No kezdj már hozzá. Oh te vén fickó, hogy örülök látásodon!

Mig Tom e beszéd alatt kényelembe helyezte magát, John egyre szaladgált a szekrényhez és vissza, mindenféle edényt hozva onnan, meleg vízzel öntötte le a vaját és egyetmást elejtett, szóval ily kisebb tévedések nem voltak elkerülhetők.

— Így ni — mondá John, midőn már tizenötödször ült le, de még ekkor is fölkelte, hogy még egyetmást hozzon a reggelihez — no most már meg lehetsz elégedve ebédig. De most mondd el, mi az ujság? Először is, hogy érzi magát Pecksniff?

— Azt nem tudom — mondá Tom komolyan.

John Westlock nagy csodálkozással tette le a theás edényt s Tomra nézett.

— Nem tudom, hogy van — ismétlé Thomas Pinch — s tudva azt, hogy rosszat nem kívánok neki, nem is törődöm vele. Elhagytam őt John. Elhagytam örökre.

— Önként?

— No nem épen, mert ő bocsátott el engem. Csak most jöttem rá, mennyire csalódtam benne; s különben sem maradtam volna nála semmi körülmények közt. Sajnálom, be kell vallanom, hogy igazad volt, hogy semmit sem tartottál róla. De lehet, hogy ez nevetséges gyöngeség, az mégis nagyon rosszul esett nekem, hogy ez így van, biztosítalak róla.

Tomnak hiába volt attól tartani, hogy John Westlock nevetni fogja, épen mint attól nem kellett félnie, hogy John a földhöz vágja.

— Ez bizony csak álom volt — mondá Tom — és most ezen is tustünk. Hogy történt? azt majd máskor fogom neked elmondani. Nézd el ezt a szeszélyemet John, én most épen-

séggel nem szeretnék beszélni róla, még csak gondolni sem rá.

— Esküszöm neked Tom — viszonzá barátja, miután egy pár percig elgondolkozott — ha látom, tudom, hogy megindit téged ez a felfedezés, sohasem tréfáltam volna e fölött. Szemrehányást teszek magamnak ; ezt csakugyan jobban meg kellett volna akkor gondolnom.

— Kedves barátom — mondá Tom kinyújtott kezekkel — valóban nagyon szép, nagyon nemmes cselekedet tőled, hogy így fogadod ezt az őszinte nyilatkozatomat. Igazán szégyellem, hogy csak egy percig is kellemetlenül érezhettem magam, a mint hozzád jöttem. Nem is tudod, mily mázsányi teher esett le szívemről — mondá Tom s újra elővette a villát és a kést s nagyon tréfásan nézett rá — no most ezért a disznófej fog lakolni.

A gazdának ekkor eszébe jutott a kötelessége, s tele rakta tányérját hussal, Tom bőven megreggelizett, s nagyon jól érezte magát.

— No ezt már szeretem — mondá John, a ki leirhatlan gyönyörűséggel nézte barátja falatozását. Nos és most beszélj valamit terveidről ! Természetesen velem fogsz lakni ! Hol a podgyászkod ?

— Ott hagytam a vendéglőben — mondá Tom — nem szándékom . . .

— Arról szó se legyen, mi a szándékom — vágott közbe John Westlock — a mit akarsz az mindenesetre az, hogy azzal a szándékkal jöttél ide, hogy első sorban az én tanácsomat fogod kikérdezni. Nem ugy van Tom ?

— Minden esetre.

— És elfogadod a tanácsomat ?

— Igen — viszonzá Tom mosolyogva — ha jó tanács, a mint nem is kételkedem benne, hogy az lesz, követni is fogom.

— Nagyon jó ! Akkor először is nem adok

neked semmit ebből a becses portékából. Te látogatóban vagy nálam. Szeretném, ha egy orgonám is volna a számodra Tom.

— Ugy kívánják azok a gentlemanek is odalent, meg idefönt az emeleten is, ebben semmi kétségem — volt Tom tréfás válasza.

— Lássuk csak, először is meg fogod látogatni a testvéredet még ma reggel, — folytatá barátja — oda természetesen magad szeretnél legszívesebben elmenni. Egy darabig elkísérlek, aztán dolgaim után látok, aztán itt találkozunk délután. Ezt dugd a zsebedbe Tom. No, no, csak az ajtó kulcsa. Ha hazajössz, szükséged lehet rá.

— Valóban — mondá Tom — nagyszerű, csak kvártélyozza be magát az ember a barátja lakására . . .

— Két kulcsom van — válaszolt közbe John — egyszerre két kulccsal csak nem tudom kinyitni az ajtót? De igazán mily nevetséges fickó vagy te Tom! Valami kedvenc étkedet nem szeretnéd látni az asztalon Tom ebéd alkalmával?

— Oh nekem nincs kedvenc ételem — mondá Tom.

— Hát akkor csak bizd rám az egész dolgot. Iszol egy pohár cseresnyepálinkát Tom?

— Egy csöppet sem iszom. De mily nagyszerű szoba ez? Mennyi minden van benne — mondá Pinch.

— Oh kedves Tom, sem több sem kevesebb, mint a mennyi egy aggregénynek kell. Ennyit még Robinson is be tudna magának szerezni a Senki szigetén. No mit szólsz hozzá? Elmegyünk mindjárt?

— Természetesen, — kiáltott Tom — ha úgy akarod.

John Westlock erre elővette csizmáit a kis székről és öltözködni ment. Tomnak ujságot adott,

hogy addig olvasson. Mikor felöltözve visszatért, Tom elgondolkodva tanulmányozta a lapot.

— Álmodozol, Tom?

— Nem — mondá mr. Pinch — nem álmodozom. Csak a hirdetési oldalt néztem végig, gondolván, hogy ott talán akad nekem való foglalkozás. De a mint már gyakran gondoltam is ezt, itt olyan dolgok vannak, a miknek semmi hasznát nem veheti az olvasó.

Van itt mindenféle gazda, a kik különféle szolgálkat keresnek, van itt egy csomó szolgál, akik ajánlják magukat, de úgy látszik, gazda szolgál sohasem találkoznak. Itt olvasok egy gentlemanről, a ki pillanatnyi pénzzavarán akarségiteni, s ötszáz font kölcsönt keres. Közel ehhez egy másik hirdetésben van szó egy másik gentlemanről, aki éppen annyi összeget szeretne elhelyezni. De hát sohasem kölcsönöz annak, biztos lehetsz benne John. Van itt egy független lady, aki egy kedves békés családnál nyugalmas otthont keresne, itt éppen egy ily család van leírva, még a szavak is ugyanazok „kedves nyugalmas család“, amelynek egyéppen olyan ladyre volna szüksége. De hát soha sem kerülnek össze. Az a magános gentleman sem tud semmire menni, aki hálószobát keres, a társalgó esetleges használatát is kiköti, még ez sem tud megegyezni azzal a falusi helyzetben levő családdal, a mely a másik oldalon hirdet s öt percnyi távolságra lakik a királyi börtöntől. Ebből csak az látszik — mondá Tom sóhajtva s letevé a lapot — hogy az emberek, ha már szájjal kipanaszolták magukat, nyomtatásban is szívesen megteszik, mintha vigasztalást mértenének abból, hogy: erre meg erre volna szükségem, de nem is várom, hogy ebből legyen valami hogy ez teljeseadjék!

John Westlock nagyot nevetett ezen a beszé-

den s együtt távoztak. Oly sok év telt el, mióta Tom Londont utoljára látta, s annyi kevésre emlékezett, hogy minden új volt előtte, s mindent nagy érdeklődéssel nézegetett. Nagyon félt, a mint azok előtt a hirhedt helyiségek előtt kellett elmenni és azokon az utcákon, a melyeket a vidékieknek mint veszedelmeseket jelöltek ki. S nagy csalódás érte, midőn félőrai vándorlás után tapasztalá, hogy zsebeiben még nem kotorásztak.

Hogy meglegedett legyen, John Westlock talált neki egy zsebtolvajt is, mutatott neki egy tiszteletreméltó idegent, ráfogta, hogy ez notórius tolvaj, a mi Tomot egészen fölvidítá.

Barátja nem messze vált el tőle, Camberwell-től, a hol már valószínűnek tűnt föl, hogy el nem téved a gazdag rézöntő házáig. Tom megérkezvén a nagy csengőhúzóhoz, azt gyöngén meghuzta, mire a portás megjelent.

— Kérem, itt lakik miss Pinch? — mondá Tom.

— Miss Pinch itt nevelőnő, — válaszolá a portás.

Azután végig nézett Tomon tetőtől talpig, mintha mondaná: csinos ember maga, ugyan, honnan szabadult el?

— Ez az a fiatal lady, a kit én keresek — mondá Tom. Ugy jó helyen járok. Itthon van?

— Nem tudom bizonyosan — mondá a portás.

— Talán volna oly szives és megkérdezné? — mondá Tom.

Ebben a kérdésben egy kis udvariatlanság is rejlett, mert az ilyesmi nem tartozik a portás jogköréhez.

Tény az, hogy a portás meghuzván a házba való csengőt, ezzel kötelességét teljesíté és funkciója megszűnt. Őt csak azért fizették, hogy nyissa

ki és csukja be a kaput s nem azért, hogy magyarázatokat tartson az idegeneknek, ezt a szolgára hagyta, aki a csengő szavára megjelent az ajtóban.

— Halloh fiatal ember, ide ide !

— Oh — mondá Tom felé sietve — nem vettem észre, hogy még más is van itten. Kérem miss Pinch itthon van ?

— Bent van — mondá a szolga — mintha mondaná : ugy látszik ez abban a véleményben van, hogy a leány a házhoz tartozik, bizony erről jobb letenni !

— Szeretném látni — mondá Tom.

A szolga élénk fiatal ember volt, s épen akkor egy repülő galamb vonta magára figyelmét s addig le nem vette róla a szemét, míg csak el nem tűnt a láthatárról. Akkor aztán meghívta Tomot, jöjjön be s bevezeté a társalgóba.

— Valami nevet mondjak ? — kérdé a szolga lomhán megállva az ajtó előtt.

— Mondja kérem, hogy testvére keresi. Nagyön lekötelezne, ha előbb azt mondaná, egy gentleman, csak azután, hogy a testvére ! Nem vár, nem tudja, hogy Londonban vagyok, s nem szeretném megijeszteni.

A fiatal ember nem igen érdeklődött a beszéde iránt, de azért kegyesen várt, míg elvégezte, aztán betéve az ajtót távozott.

— Édes istenem — mondá Tom — ez csakugyan udvariatlan s durva bánásmód. Azt hiszem ez a szolga most kerülhetett ide, járatlan, azért durva s hogy a szegény Ruthtal nem bánnak így.

Gondolatait a szomszéd szobából jövő hangok zavarták meg. Mintha nagy civakodásban lettek volna ottan. De mikor a szolga nevét bejelenté, mély csönd következék. Tom törte rajta a fejét, mi okozhatá e civódást, s erősen reménykedett, hogy nem Ruthtal bánnak így el, épen ek-

kor nyílt meg az ajtó és testvére örömperező szí-
vel rohant karjaiba.

— Édes szívem — mondá Tom nagy büsz-
keséggel végig nézve testvérén a mint egymást
gyöngéden megölelték — mennyire megváltoztál
Ruth! Ha másutt láttalak volna, alig ismerlek meg.
Te ugy megszépültél — mondá Tom végtelen gyö-
nyörűséggel — oly nőies vagy és oly csinos!

— Ha te ugy gondolod Tom . . .

— Ezt mindenkinek ugy kell gondolnia — mondá
Tom haját simogatva — mert ez tény. De mi ba-
jod? mily piros vagy! hiszen te sirtál!

— Nem nem sirtam Tom!

— No ez nem igaz — mondá fivére határo-
zottan. — Ez csak olyan lárifári! Ne tagadd, mert
tudom, hogy sirtál. Mi történt kedvesem? Én nem
vagyok már Pecksniffnél. Megpróbálom Londonban
megállapítani szerencsém és ha te itt nem vagy
megelégedett (nagyon tartok tőle, hogy nem vagy az
s okom van rá azt hinni, hogy csak azért irtad
nekem, hogy jó dolgod van, mert nem akartál el-
keseríteni.) akkor nem fogsz itt maradni!

Ohó! Tom haragja föltámadt. Lehet, hogy a
vaddisznó feje ebben a hibás, de a szolga minden-
esetre, azt gondolta, hogy: talán több Pecksniff is
van a világon s Tom dühbe jött.

— Majd erről még beszélünk, kedves Tom
— mondá Ruth, másodszor is megcsókolva fivérét,
hogy lecsillapítsa, — félek, hogy itt nem tudom
kitartani.

— Nem tudod — válaszolá Tom. — No hát
akkor nem is fogsz itt maradni. Hohó! te nem szo-
rultál még senki irgalom kenyerére!

Éppen ekkor jött be a szolga és hirül adá,
hogy gazdája beszélni óhajtana vele, mielőtt tá-
vozna, ugyszintén miss Pinchesel.

— Mutassa az utat, — mondá Tom — rögtön beszélni akarok vele.

Beléptek a szomszédos szobába, a honnan az imént a veszekedés zaja kihallatszott. Egy középkorú ur hivalgó hangú és modorú és egy középkorú savanyu ábrázatú asszony voltak ott. Ott volt még miss Pinch legidősebb növendéke is, a kit mrs. Todgers egy más alkalommal syrupnak nevezett, a ki most durcásan sirt.

— Bátyám sir! mondá Ruth Pinch, félénken bemutatva testvérét.

— Oh — kiáltott a gentleman figyelmesen szemlélve Tomot — ön csakugyan miss Pinch bátyja volna? Bocsásson meg kérdésemért, de én nem tudok önök közt hasonlatosságot fölfedezni.

— Azt tudom, hogy miss Pinchnek van testvére — jegyzé meg a lady.

— Miss Pinch még akkor is beszélt a testvéréről, amikor tanítania kellett volna engem — mondá sirva a növendék.

— Sophia dugd be a szád — mondá a gentleman. Üljön le — mondá Tomnak.

Tom leült és néma meglepetéssel nézett hol az egyikre, hol a másikra.

— Kérem miss Pinch maradjon itten — folytatá a gentleman vállán keresztül nézve rá.

Tom ekkor felkelt és széket adott a testvéreinek, azután újra leült.

— Örülök, hogy ön épen ma látogatta meg testvérét — mondá a rézöntő. — Ámbár elvem, hogy oly nevelőnőt nem tartok, a ki vendégeket fogad, de ez esetben jó, hogy ön idejött. Rosszul esik, hogy ki kell jelentenem, hogy épenséggel nem vagyok megelégedve a testvérével.

— Éppenséggel nem vagyunk megelégedve — mondá a lady.

— Ha meg is őrnek, még sem fogok többet miss Pinchtől tanulni — jajgatott a növendék.

— Sophia — kiáltott rá atyja — hallgass!

— Lenne oly szives megmondani, mi elégedetlenségük oka? — kérde Tom.

— Igen — mondá a gentleman — megmondom az okot. Ámbár nem ismerem el jogát, hogy kérdezősködjék, de mégis megmondom. Testvére egyáltalán nem tud maga iránt tiszteletet gerjeszteni. Ez a körülmény örökös civódásokra adott alkalmat. Ámbár már régen van nálunk és e fiatal lady ugyyszólván a szeme előtt nőtt fel, mégis egy csöpp tiszteletet nem mutat iránta. Miss Pinch kénytelen rá, hogy megnyerje leányom bizalmát vagy tiszteletét. No — mondá a gentleman, kezével az asztalra ütve — ez már csakugyan nem jól van így! Ön mint bátyja más véleményben lehet, ezt tagadhatja . . .

— Bocsánatot kérek sir — mondá Tom — én nem fogom tagadni. Bizonyos vagyok benne, hogy ez nem jól van és szörnyűségesen nem jól van!

— Nagy ég! — kiáltott a gentleman, nagy méltósággal nézve körül a szobában — mily veszedelmes következményei voltak miss Pinch jellemgyöngeségének? Mit kellett nekem mint apának kiállanom, — mikor óhajtasom szerint (a mint ezt többször szívére kötöttem s azt hiszem ő sem fogja tagadni), leányomnak mindég meg kellett volna válogatni kifejezéseit, mit állása is magával kell hogy hozzon. És ime, ma reggel is azt kell hallanom, hogy miss Pinchet koldusnak nevezte.

— Koldus-csöccseléknek — mondá a lady kiigazitólag.

— Ez még rosszabb — mondá a gentleman nagy diadallal — ez még rosszabb! Koldus csöccselék! Ez durva, utálatos kifejezés.

— Nagyon utálatos — kiáltott Tom — örülök, hogy ön is ebben a véleményben van.

— Ugy van sir — mondá lassitva hangját, hogy annál nagyobb nyomatékot adjon a dolognak — és mert én tudom, hogy miss Pinch védtelen teremtés, árva, barátjai nincsenek, s ha ezt nem tudnám, mint már pár perccel mondtam is, miss Pinchesel attól a perctől megszakítom az érintkezést.

— Lelkemre mondom sir — kiáltott Tom, felkelve székeről, s már nem tudta magát türtőztetni — kérem ez éppen ne akadályozza önt. Az nem igaz. Nincs egészen pártfogó nélkül. Ebben a percben kész öntől megválni. Ruth kedvesem vedd kalapodat és menjünk!

— Oh ez nagyszerű család: — kiáltott a lady — az ő bátyja, semmi kétség!

— Épen mint semmi kétség abban madam — mondá Tom — hogy az a fiatal lady ott az önök tanítványa és nem az én testvéremé. Ruth kedvesem vedd kalapodat!

— Ön fiatal ember — szólott közbe — oly vakmerőséggel beszél, a mely igen illik önnek! Más megjegyzésem nincs, csak annyit mondok, hogy idősebb leányomat igenis egy bizonyos miss Pinch nevelte, s ön . . de nem szükséges tovább folytatnom. Ön tökéletesen ért engem.

— Sir — mondá Tom pár percnyi szünet után — ha ön nem akar engem megérteni, én megmagyarázom önnek a dolgot. Ha pedig megértett, a mint gondolom, kérem több ily megjegyzést ne kockáztasson. Véleményem az, hogy senki sem követelheti gyermekétől, hogy az iránt tisztelettel viseltessék, ha maga az illetőt lenézi.

— Ha ha! — nevetett a gentleman — a közönséges kibuvó: nem tudása a dolognak.

— Ez meg mindennapi történet sir — mondá

Tom. Nevelőnöje persze nem tudta gyermeke bizalmát megnyerni! Ha ön kellő tisztelettel viseltetik irányában, akkor tapasztalta volna, hogy minden máskép történik.

— Miss Pinch remélem, feltette kalapját kedvesem? — mondá a gentleman.

— Mindenesetre — mondá Tom válaszolva a kérdésre — semmi kétsége nem lehet ebben. Még egy pár szavam van önhöz sir. Hogy elmondhassa nekem véleményét, ide hivatott, nekem is jogom van hozzá, hogy a magamét elmondjam. Nem vagyok hivalgó és hangos beszédű — mondá Tom nagy igazsággal — de önről ezt épenséggel nem mondhatni. Testvéremet illetőleg csak a tiszta igazságot voltam kénytelen megmagyarázni.

— Ön mondhatja azt, fiatal ember, a mi önnek tetszik — viszonzá a gentleman ásitozva — kedvesem, add oda miss Pinch bérét.

— Midőn azt mondá — folytatá Tom, a ki úgy méltatlankodott, hogy most kivételesen erélyes is volt — sir, hogy testvéremben egy csöpp veleszületett oly tulajdonság nincs, hogy gyermekei iránta tisztelettel nem viseltetnek, én erre csak azzal válaszolok, hogy igenis van sok tulajdonsága, a mi tiszteletre kelt. Jó nevelésben részesült, a természettől is oly jó tulajdonságokkal van megáldva, mint akármelyik hölgy, a ki nevelőnőt tart. De ha ön rosszabbul bánik vele, mint akármelyik szolgáljával, vajjon, hogy kívánhatja józan észszel, hogy gyermekei tisztelettel viseltessenek iránta?

— Pompás, becsületesre mondom nagyon pompás — kiáltott a gentleman.

— Ez nagyon rossz, nagyon igazságtalan, alacsony és szörnyű eljárás. Tiszteletet nem tud kelteni? de istenem, hisz a gyermekek mindent észre vesznek, hogy tiszteljék azt, a ki iránt mindenki lenézéssel van. És nagyon hajlandónak, na-

gyon hajlandónak kell lennie a tudományok iránt, mikor tapasztalni kénytelen, hogy ezek a tudományok, mily szomorú helyzetet biztosítanak a nevelőnek. Ha a legérdemesebb ember kerül e helyzetbe, meg fogja látni, mi lesz ennek a vége.

— Ön fiatal barátom roppant vakmerőséggel beszél.

— Szenvedély nélkül, de felindulással és megvetéssel az ilyen viselkedés ellen, — válaszolt Tom.

— Mint tud ön mint becsületes ember csodálkozni rajta, hogy mutathat meglepetést, mikor leánya koldusnak mondja nevelőnőjét, hisz ön jár elő jó példával s ha szóval nem is, viselkedésével hányszor kifejezést ad ennek? A portás, a szolga nem ezt jelenti-e minden látogatónak szemtelen magaviseletével? A mi gyanuját és bizalmatlanságát illeti, ehhez, ha gazdája is, nincs joga!

— Nincs jogom? — kiáltott a rézöntő.

— Épenséggel nincs! Ha ön azt hiszi, hogy az a nyomorult fizetség, amit évenként ad neki, oly mérhellen hatalmat biztosít önnek, hogy még testvérem szavai fölött is örködni jogosnak tartja, akkor nagy csalódásban él. Pénze ily esetben a legkevesebbet nyom a latban. Lehet ön oly pontos a fizetésben, mint a szabályozott óra járása, mégis erkölcsileg — tönkremehet. Nincs több mondani valóm, — folytatá Tom, aki nagyon fel volt tüzelve, — engedje meg, hogy a kertben várjam meg, míg testvérem készen lesz.

Nem is várta a feleletet, távozott.

Még magához sem tért egészen, nővére már csatlakozott hozzá. Sirt. Tom nem tudta elviselni a gondolatot, hogy valaki e házban sirva lássa őt.

— Azt fogják hinni, hogy rosszul esik innen eltávoznod — mondá Tom. Azt hiszem nem esik nehezedre innen a távozás?

— Nem Tom, nem esik rosszul, hiszen már

rég óta gondolkoztam rajta, hogy elhagyom ezt a helyet.

— No hát akkor ne sirj! — mondá Tom.

— Miattad aggódok kedves bátyám — jajgatott Tom testvére.

— De hiszen még örülnöd kellene szivem — mondá Tom. Kétszeresen boldog leszek a te társaságodban. Tartsd fel a fejed! Büszkén menjünk haza. Nem pöffeszkedve, hanem bizva magunkban.

Az eszme, hogy Tom testvére pöffeszkedni tudna bármily körülmények közt, legalább is képzelenség vala. De Tom ezt nem érezte izgatottságában és oly méltóságos tartással távozott az ajtón, hogy a portás alig ismert rá.

Csak mikor egy darabot már mentek, Tom akkor lett kissé nyugodtabb, de egészen csak akkor tért magához, midőn testvére az ő kellemes hangján megkérde tőle :

— Hova megyünk Tom?

— Istenem — mondá Tom megállva — ezt magam sem tudom!

— De édesem, te csak lakol valahol? — mondá Tom testvére kíváncsian az arcába nézve.

— Nem — mondá Tom — még most nem lakom sehol. Csak ma reggel érkeztem. Lakást kell bérelnünk.

Nem akarta megmondani, hogy John barátjánál akart lakni, arra pedig nem is számított, hogy ketten, különösen, hogy egy fiatal hölgy is terhére legyen barátjának. Tudta, hogy ez nagyon kényelmetlen volna rá nézve, különben már magát is alkalmatlanságnak tartotta barátjára nézve. De még előlegesen tudatni sem akarta barátjával, hogy mily változás történt vele, mert látszatát sem akarta annak, hogy ki akarja zsákmányolni nemeslelkű vendégszerető barátja szivességét.

Azért így szolt :

— Mindenesetre lakás kell — mondá oly szilárdan, mintha London lakásirodájának vezetése az övé volna.

— De hát hol fogunk lakást nézni? — kérde Tom — mit gondolsz?

Tom testvére nem volt bölesebb ebben a tekintetben mint bátyja. Szorongatta zsebében kis tárcáját, de nem szólt semmit.

— Valami olcsó szomszédos negyedben — mondá Tom — de nem messze Londontól. Lássuk csak! Talán Islington jó hely volna, mit gondolsz?

— Azt hiszem, kitűnő hely Tom.

— Valamikor vidám Islingtonnak hívták — mondá Tom. Talán most is az, ha úgy van, akkor még jobb, nemde?

— Természetesen, ha nem drága hely — mondá Tom nővére.

— Csakis úgy, ha nem drága — hagyá helybe Tom. — Nos, hol is van Islington? Azt hiszem legokosabban tesszük, ha rögtön arra megyünk.

Testvére akárhová is elment volna Tommal; így aztán kart karba öltve vándoroltak tovább. Legelőször is azt kellett tapasztalniok, hogy Islington nem a szomszédban van, Tom omnibuszra ült testvérével. Az egész uton beszélgettek. Tom elbeszélte, mi történt vele, nővére pedig a saját élményeit mondta el, így aztán észre sem vették, mikor értek Islingtonba.

— Nos — mondá Tom — először is igénytelen utcát kell keresnünk, s ott nézzük a lakáskiadó cédulákat.

Igy aztán egész boldogan mendegéltek, mintha csak most léptek volna ki csinos lakásukból egy másikat keresni. Tom most is csak oly együgyű volt, mint az előtt, de most valaki támaszt keresett benne, ő tehát a saját felfogása szerint kétségbeesetten bátor fickó vala.

Órákon át kószáltak föl alá az utcákon, vagy husz-harminc lakást néztek meg, de egyiket sem találtak alkalmasnak; már igazán fáradtnak érezték magukat. Végre egy ó divatu kis házban, a mely egy sötét utcába nézett, fölfedeztek két kis szobát, egy háromszögű kicsiny társalgót, a mely elég alkalmasnak ígérkezett. Az, hogy mindjárt be akartak költözni gyanut ébresztett, de midőn az első hetet előre kifizették és hivatkoztak John Westlock esquire, a ki a Furnival Innben High Holbornban lakik, minden gyanu eloszlott.

Ah! mily kellemes dolog volt az, midőn Tom testvérével elmentek a pékhez, a mészárosához, a fűszereshez bevásárolni, mely örömet és aggodalmat okozott nekik egyszerre ez a körülmény, titkon tanácsot tartottak, mit vegyenek és ne vegyenek, hogy megijedtek, amint a boltos közbe szólt.

Mikor visszatértek a kis háromszögű társalgóba és Tom testvére fel alá tipegett topogott, tett ezerféle apróságot, annyiszor meg-meg állva Tom előtt, annyiszor megcsókolva őt, vagy mosolyogva rá!

Tom kezét dörzsölte boldogságában, mintha egész Islington az övé volna.

Már elmúlt a dél és Tomnak iparkodni kellett a találkára. Megegyeztek, hogy ma nem ebédelnek, hanem annál fényűzőbb lesz a super, ezzel Tom elsietett, hogy e csodálatos dolgokról értesitse John-t.

— No már valóságos családapa vagyok — gondolá Tom. — Csak valami keresetforrás nyílna, mily boldogok lehetnénk én meg a Ruth. Oh ez a ha! De nem kell kétségbeesnem. Mindent megpróbálok és ha nem sikerül tervem, akkor is lesz idő a kétségbeesésre, ámbár ekkor sem használ semmit. Szavamra — gondolá Tom gyorsitva lépteit — nem tudom elképzelni, mit fog most John gondolni? Azt hiszi majd, hogy ott veszem azon veszedelmes

utcák valamelyikén, a hol a vidéki embert meggyilkolják, és hogy belőlem is pástétomot készítettek.

II. FEJEZET.

Tom Pinch zavarba jön s tapasztalja, hogy nem ő az egyedüli ebben a tekintetben. Találkozik az ellenséggel, a ki megalázza magát előtte.

Tomot balcsillagzata nem vezette olyan helyre, ahol kannibáli pecsenyét csinálnának az emberekből. De Tomnak azért eszébe jutott minden faja a gonosztevőknek, akik a vidéki mondák szerint metropolisban tartózkodnak. Épen azért óvatos volt. Egy gentlemannel sem állott szóba, aki korcsmába csalja őt, s esküdözik, hogy neki több pénze van, mint akármelyik gentlemannek és azzal bizonyítja be, hogy van elég pénze, hogy elveszi a másét is. Tehát Tom vigyázott, szóba nem állott senkivel, de eltévedt. Már utja elején nem tudta magát tájékozni és mennél inkább iparkodott megtalálni az utat, annál inkább eltévedt az utcák tömkelegében.

Nos, Tom az ő ártatlan együgyűségében azt hitte, hogy magától is eljut a Furnival Innig. Senkitől sem kérdezősködött, csak akkor kérdezősködik legfőljebb valamelyik hivatalnoktól, ha az angol bankhoz ér, ennek a megbízhatóságában már ő sem kételkedett. Így végig kerül tömérdek hoszu utcán, végre mintha valami csodálatos ösztön vezette volna, a Todgersház közelében találja magát.

Közeledett a nevezetes személyiséghez, a kire az a híres emlékoszlop őrzése volt bízva azzal a szándékkal, hogy megkérdezze tőle, merre van a Furnival Innhez vezető ut?

Ép ekkor egy gentleman és egy lady jöttek az emlékszobrot megnézni. A gentleman egy shi-

linget adott neki és a derék ember egy kis ajtót nyitott meg, a mikor azok beléptek azon, bezárta utánok és lassan ballagott a széke felé.

Leült és nagyot nevetett.

— Ők nem tudják, — mondá — mennyi lépcsőn kell fölmenniök. Ha itt megpihen az ember, az még egyszer annyi pénzt ér meg. Oh milyenek az emberek! — és a jeles férfit kacagott.

Az emlékszobor embere cynikus, haszonleső ember! Tom nem kérdezhetette meg tőle, merre van az ut? Semmi bizalma sem lett volna benne azután, amit mondott.

— Édes istenem — szólalt meg ekkor egy jól ismert hang mr. Pinch háta mögött — csakugyan ön lenne az?

És érezte, hogy valaki megkopogtatja a hátát a napernyővel. Megfordult s maga előtt látja védője öregebb leányát.

— Miss Pecksniff — kiáltott Tom.

— Szent atyám mr. Pinch! — kiáltott Cherry — mit keres ön itt?

— Mennék az utamon miss — mondá Tom — hanem . . . A papát már elhagytam.

— Azt hiszem nem ment, hanem elszaladt onnan — mondá Charity, — mikor a papám annyira megfélekezett magáról! Ez egészen helyes eljárás volt öntől.

— No én csak elhagytam őt — viszonzá Pinch — de mind a ketten egy akaraton voltunk ebben a tekintetben. Nem titokban mentem el tőle!

— Már megnősült? — kérde Cherry és izgatottan rázta a fejét.

— Nem, még nem — mondá Tom elvörösödve — és az igazat megvallva, nem is hiszem, hogy lenne belőle valami, ha miss Graham érdeklődésének tárgya.

— Bah! mr. Pinch — kiáltott Charity nagy türelmetlenséggel — önt nagyon könnyű megcsalni, ön el nem tudja képzelni, mire nem képesek az ilyen forma nők! Oh nagyon rossz a világ!

— Hát a miss még nem ment férjhez? — kérde Tom, hogy változtasson a beszéden.

— Nem, még nem! — mondá Cherry zavarában megkopogtatva az emlékszóbor követ — én... de igazán nem vagyok képes önnek magyarázni. Nem jön hozzánk?

— Itt lakik miss Pecksniff? — kérde Tom.

— Igen — viszonzá miss Pecksniff napernyőjével a Todgers ház felé mutatva — most e laladynel lakom.

Az erős hangsúlyozás, a melylyel a most szó mondva volt, arra készíté Tomot, hogy megkérdezze:

— Csak most? És azután megint haza megy?

— Nem, mr. Pinch, — viszonzá Charity — nem megyek. Mostoha anyja, aki fiatalabb, azaz azt akarom mondani, aki minden valószínűség szerint körülbelül annyi éves, mint én, nem az én lelkületéhez való. Nem, épenséggel nem, — mondá Cherry bosszusan.

— Azt gondoltam, mert azt mondá most...

— Szavamra mondom, nem is gondoltam rá, hogy ön ilyesmit magyaráz ki a beszédemből, mr. Pinch — mondá Charity elfordulva — különben sem vagyok oly bolond, hogy ilyesmire vonatkozást tegyek. Nos, bejön?

Tom ekkor mentegetőzni kezdett, hogy a Furnival Innban találkozója van s Islingtonból jött, de erre eltévedt. Miss Pecksniff nagyot nevetett, midőn végre Tom vett magának bátorságot megkérdezni tőle: merre van az út a Furnival Inn felé?

— Egy gentleman, aki barátom, azaz tulaj-

donképen nem harátom, hanem olyan ismerős féle . . . Oh szavamra azt sem tudom, mit beszélek mr. Pinch, önnek egyáltalán nem szükséges azt hinni, hogy valami viszony van közöttünk vagy ilyenről szó is volna; ő rögtön indul a Furnival Inn felé, azt hiszem valami üzleti ügye van, s bizonyos vagyok benne, hogy nagyon szívesen elkisérné s nem tévedne el. Legjobb lesz, ha bejön. Ön bizonyosan örülni fog, ha ott találja Merryt is — mondá sajátzágos fejrázással és épen nem kellemes mosolygással.

— Akkor mégis jobb lesz, ha magam iparkodom az utat megkeresni, — mondá Tom — mert attól tartok, hogy nem épen nagy szívességgel fog fogadni. Az a szerencsétlen körülmény, mikor mi egy pár barátságos szót váltottunk négy szem közt, nem fogja biztatni, hogy barátságosan viselkedjek irányomban. Ámbár igazat mondva, az nem az én hibám!

— Biztos lehet benne — mondá Cherry — hogy erről aligha tud valamit, de még ha tudna róla, akkor sem hinném, hogy megharagudna önre ezért.

— Mit mond ön? — kiáltott Tom, a ki valóban meg volt lepve e gyanúsításra.

— Semmit sem mondtam — válaszolá Charity — ha nem volnék róla meggyőződve, mily borzasztó dolog az árulkodás, a megszólás, mr. Pinch, akkor elmondhatnám, hogy érdemlett büntetését senki sem kerülheti el. Itt mosolygott azzal a kellemetlen mosolygással, mint az imént — de én nem szólok semmit, ellenkezőleg, meg kellene vetnem őt. No hát csak jöjjön be!

Volt e beszédben valami érdekes, a mi felkölté Tom figyelmét s megzavarta gyöngéd gondolkodását. Midőn e pillanatban határozatlansággal nézett Cherryre, nem tudta észre venni rajta,

hogy arcán a szégyen és diadal érzete rajzolódik le, azt sem vette észre, hogy a mint szemeik találkoztak, Cherry elfordult komor daccal.

Tomnak kellemetlen gondolata támadt, homályosan érezte, hogy ez a leány minden pillanatot örömmel megragad, hogy testvérét és édes atyját kisebbitse. Miss Pecksniff érzelmeit épen nem találta testvérhez illőnek s a kíváncsiság ösztökelte, hogy bemenjen miss Pecksniffel.

A ház ajtaja kinyílt, ő előrement, Tom utána, s egyenesen a társalgóba vezette.

— Oh Merry! — mondá benézve — örülök, hogy még nem mentél haza. Ugyan ki gondolt volna arra, hogy valakivel fogok az utcán találkozni és magammal hozom őt. Nézd, itt van mr. Pinch. Meg vagy lepve, oh én is meg voltam, biztosítlak róla.

De egyik sem volt úgy meglepve mint Tom, midőn ránézett. Oh félig sem zavarodtak úgy meg mint ő!

— Mr. Pinch otthagyta a papát kedvesem — mondá Cherry — és kilátásai vannak Londonban. Megígérttem neki, hogy Augustus elvezeti oda, a hol dolga van. Augustus kedvesem, hol van ön?

Ezzel miss Pecksniff kisietett a társalgóból azzal a biztatással, hogy nem sokára visszatér mr. Moddleval, s Tom Pinchet magára hagyta Merryvel.

Ha Tomnak Merry mindig a legjobb barátja lett volna, ha soha sem bánik vele úgy, minden szolgálatkészsége dacára, a mint azt egy önérzetes férfiúval szemben lehetetlenség lett volna, ha minden törekvése odairányult volna miss Merrynek, hogy neki kellemes perceket biztosítson, ha soha sem sérti meg, becsületes szíve még akkor sem lehetett volna tisztább érzelemmel iránta, mint mostan.

— Édes istenem! Őn csakugyan az az em-

ber, a kivel nem is álmodám, hogy találkozni fogok még ez életben!

Tom egészen zavarba jött, hogy nem a régi módja szerint hallá őt beszélni. Ezt nem várta. Még csak nem is érezte azt az ellenmondást, hogy azon is aggódott, hogy nem a régi alak többé, de azon is, ha úgy beszél hozzá, mint ezelőtt. Ez a két különböző dolog egészen természetesnek látszott előtte.

— Igazán csodálkozom rajta — mondá Merry — hogy kedve jött engem fölkeresni. Hogy is juthatott az eszébe! Sohasem voltam ön irányában valami nagyon szives. Azt hiszem nem valami nagy szeretet uralkodék közöttünk.

Kalapja ott volt mellette a szófán és a pántlikával játszott, amint beszélgetett, azt is bajos volt föltenni róla, hogy ön udatában van annak amit tesz.

— Mi sohasem civódtunk — mondá Tom.

Tomnak igaza volt, mert egy ember magában sohasem civódhatik, ahhoz ellenfél is kellene, épen úgy, mint a sakkjátékhoz vagy a párbajhoz.

— Remélem — folytatá Tom — szívesen szorit kezét egy régi barátjával. Ne bolygassuk a multat, ha valamivel megsértettem volna, bocsásson meg!

Merry ránézett egy pár percig, elejtette kezéből kalapját, eltakará arcát s könyekben tört ki.

— Oh, mr. Pinch — mondá — ámbár én sohasem voltam ön irányában még csak szives is, önnek olyan a természete, hogy meg tud nekem bocsátani. Nem is hiszem, hogy ön kegyetlen volna!

Épen nem a régi módján beszélt, amint Tom szerette volna, de szemrehányólag, amit Tom jóformán meg se értett.

— Tudom, hogy ritkán mutattam ön iránt jószívüséget, igazabban mondva soha! De én még is bízom önbe, ámbár kikiáltanám az egész világ-

nak, hogy ha valakinek, bizonyosan önnek van joga bosszút állani rajtam !

— Nekem ? — kiáltott Tom.

— Igen — mondá Merry erélyesen — gyakran gondoltam erre.

Tom egy kis gondolkozás után, mellette foglalt helyet a széken.

— Elhiheti — mondá Tom — elhiheti, hogy a mit most mondok, azt őszintén, tiszta szivemből mondom. Ha valamikor megsértettem volna, bocsásson meg, lehet, hogy sokszor megsértettem. Ön miss sohasem sértett meg engem. Hát akkor, hogy állhatnék bosszút rajta, ha ugyan elég rossz és szigorú volnék a bosszuállásra.

Merry megköszönte Tomnak a vigasztalást, könyezett, zokogott, s biztosítá róla, hogy sohasem volt oly szomorú és oly megvigasztalódott egyszerre. Mig késervesen sirt, Tom nagyon szomorú volt, érezte, hogy épen most volna különös szüksége Merrynek a vigasztalásra, a mivel ő nem szolgálhatott neki.

— No édes istenem — mondá Tom — hiszen önnek most is oly vidámnak kellene lenni, mint ezelőtt.

— Ah kellene ! — kiáltott Merry oly hangon, a mely Tom szívéig hatott.

— És újra vidám lesz, biztatá Tom.

— Soha, soha ! Ha valamikor beszélni fog az öreg Chuzzlewittel — tevé hozzá gyorsan az arcába nézve — én úgy gondolom, hogy ő szereti önt, de szeretetének nem adott kifejezést, megígéri-e nekem, hogy el fogja mondani neki, hogy látott és most is eszemben vannak azok a szavak, a melyeket a temetőben mondott nekem, a mint együtt járkáltunk ?

Tom megígérte, hogy elmondja.

— Nagyon sokszor gondoltam azóta a sza-

vaira. Szeretném, ha tudná mily igazak voltak, mennyire beteljesedtek.

Tom megígérte ugyan, de csak föltételesen. Nem mondta meg neki, mennyire valószínűtlen az ő találkozása az öreg urral, mert azt gondolta, ez is zavarólag fog rá hatni.

— Ha valamikor ezt elmondhatja neki, kedves mr. Pinch — mondá Mercy — mondja, hogy ezt azért üzenem (nem magamért), hogy legyen bizalmasabb, türelmesebb más emberek iránt, akiknek erre a jövőben szükségök lehet. Mondja meg neki, hogy szívem nyugalmanak azóta vége van, s ha tudná, mily kínlódás az életem, bizonyosan nagyon, de nagyon sajnálna!

— Igen, igen — mondá Tom — mindent megmondok.

— Mikor neki úgy tűnt föl a dolog, hogy én nem vagyok méltó rá, hogy megmentésemről gondoskodjék, — tudom, mert gyakran gondolkoztam azóta e fölött — akkor valék a leghajlandóbb rá, tanácsát követni. Oh, ha csak egy keveset türelmesebb lett volna, ha csak még egy negyed óráig beszél, ha több figyelemre méltat engem, meggondolatlan, hiu, nyomorult leányt, oh, még akkor bizonyosan megmenthetett volna! Mondja meg neki, hogy én nem vádолом, de az isten szerelmére kérem, egy rosszul nevelt, öntudatlan leányt hasonló esetben, midőn az erejét gyöngeségnek tartja, ne hagyja elveszni!

Ámbár Tom tökéletesen nem is értette Merryt, de mégis sejtette bánata okát. Nagyon meg volt indulva, megfogta kezét és mondott neki, vagy ő legalább azt gondolta, hogy mondott vigasztaló szavakat. Merry megértette őt, megértette volna még akkor is, ha egy szót sem szól. Majdnem térdre esett előtte s áldotta jóságáért.

Tom, mikor Merry elhagyta, akkor vevé

észre, hogy nem egyedül voltak. Ott volt mrs. Todgers is, mindent hallott és fejét rázta. Tom ezelőtt sohasem látta mrs. Todgerst, de volt róla némi halvány fogalma, hogy bizonyosan ez a ház ladyje, s látta, hogy részvétet érez a lány iránt, ami megnyerte Tom bizalmát.

— Ah sir! ön régi barátja? — kérde mrs. Todgers.

— Igen — mondá Tom.

— És mégis — mondá mrs. Todgers lassan betéve az ajtót — bizonyos vagyok benne: önnek sem mondta el, hogy tulajdonképen mi az oka bánatának?

Tom meg volt lepve e szavakra, mert igazságnak találta.

— Valóban — mondá — erről nem is szóltott.

— És sohasem szólna, ha mindennap látná is őt — mondá mrs. Todgers. — Nekem sohasem panaszkodott, soha egy szóval. De én tudok — mondá mrs. Todgers nagyot sóhajtva — mindent tudok!

Tom aggodalmasan intett fejével és mondá: én is tudok mindent!

— Meg vagyok róla győződve — mondá mrs. Todgers, elővéve zsebkendőjét a sima kézi táskából — hogy felét sem hinné annak az ember, a mit e szegény teremtésnek kell kiállani. És ámbár majd mindennap ide jön, de csak annyit tud mondani: „mrs. Todgers nagyon le vagyok verve ma: azt hiszem nemsokára meghalok!” sirva ül le szobámba, ott megmarad, míg keserve enyhül; de többet nem hallottam tőle. Pedig azt hiszem, hogy ő jó barátjának tekint — mondá mrs. Todgers zsebkendőjét ismét elővéve.

Mrs. Todgerst csakugyan jó barátnőjének tarthatá. A husleves dolga és a kereskedelmi gent.

lemanek talán egy kissé megkeményíték, de azért volt szívében egy titkos zug, a melynek ajtajára e szó volt írva: nő, a melynek zárja felpattant Mercy kezének egy érintésére.

Szóval a derék asszonyságot Tom nagyon szépnek tartá e jóságáért s talán Venusnak is megteszi lelkesedésében, ha miss Pecksniff barátjával nem lép a szobába.

— Mr. Thomas Pinch — mondá Charity látható büszkeséggel tultéve magát a bemutatás formáságain — mr. Moddle! Hol van a testvérem?

— Elment miss Pecksniff — felelé mrs. Todgers — mert meg van parancsolva, hogy mikor kell neki otthon lenni.

— Ah — sóhajtott Charity Tomra nézve — oh istenem . . .

— Mióta a másé, azaz mióta férjhez ment, egészen megváltozott, mrs. Todgers — mondá Moddle.

— Kedves Augusztusom — mondá miss Pecksniff lassu hangon — azt hiszem legalább is ötvenszer mondja ezt. Mily unalmas dolog.

E szemrehányásra egy pár köznapi szerelmes frázist mondott, mindenesetre mr. Moddle sokkal lassubb, hígadtabb volt szerelmi hevében, a mint az a fiatal szerelmesek szokása, sokkal hígadtabb, sőt mondhatnók nyomott hangulatban volt.

Még akkor sem tért magához, mikor Tommal az utcára léptek, és oly nagyokat sóhajtott, hogy szörnyűség volt azt hallani. Tom mindent el akart követni, hogy felvidítsa, azt is mondta neki, hogy boldogságot kíván neki, de mr. Moddle nem akart fölvidulni.

— Boldogságot! — kiáltott Moddle. — Ha ha!

— Mily rendkívüli fiatal ember, — gondolá Tom.

— Ah a világfájdalom még nem nyomta önre bélyegét. Ön még törődik azzal, mi lesz önből? — mondá Moddle.

Tom megengedé, hogy erről érdemes gondolkozni.

— Látja, én nem törődöm ezzel — mondá mr. Moddle — az elemek rám zudulhatnak, a mikor kedvük tartja. Én készen vagyok mindenre.

Tom ebből arra a meggyőződésre kezdett jutni, hogy talán szerelemfúltó. Természetesen magára gondolt, magát gyanusította és ez oly zavarba hozta, hogy nehéz teher esett le szívéből, a mint a Furnival Inn kapujánál elváltak.

Westlock már pár óra óta várakozott rá, nyugtalanul járt föl-alá szobájában, s aggódott, hogy Tomnak valami baja eshetett. Az asztal már régóta meg volt terítve, a bor ott volt, az ebéd izletes vala.

— Nos Tom, kedves öregem, hol maradtál oly sokáig? A ládád már itt van. Ül le együnk!

— Sajnálom, de nem maradhatok itt John — viszonzá Tom Pinch, aki alig tudott lélegzeni, mert nagyon sebesen jött föl a lépcsőkhöz.

— Nem maradhatsz itt?

— Mig ebédelsz mindent elfogok mondani — viszonzá Tom — nekem nem szabad ennem, mert akkor nem lesz étvágyam a husszeletekre.

— Nincsenek itt fiam husszeletek.

— Nem itt, hanem Islingtonban — mondá Tom.

John Westlock egészen meg volt zavarodva e válaszra s fogadkozott, hogy addig nem eszik egy harapást, mig Tom meg nem magyarázza neki a dolgot. Tom leült és mindent elmondott neki apróra, amit ő nagy érdeklődéssel hallgatott.

Nagyon jól ismerte Tomot és tisztelte érzékenységét, s nem tett neki szemrehányást, sőt még csak nem is kérdezte tőle, miért intézkedett, mielőtt vele tanácskozott volna. Sietett, hogy Tom mennél hamarább visszaérhessen testvéréhez, jóaka-

ratulag indítványozva, hogy bérkocsiban menjenek, amelyen ládáját is elszállíthatja. Tom kérte, jöjjön hozzájuk vacsorára, ezt azonban udvariasan visszautasítá, de találkát adott neki másnapra. És most Tom — mondá neki, amint a kocsiban ültek — kérdést intézek hozzád, amelyre férfias, őszinte feleletet várok. Van-e szükséged pénzre? Különbösen bizonyos vagyok benne, hogy igen!

— Épenséggel nincs — mondá Tom.

— Azt hiszem csak rá akarsz szedni!

— Nem, köszönöm szivességedet, de egész komolyan mondom, nincs pénzre szükségem — mondá Tom. Nővéremnek van egy kis pénze, nekem is. Ha nem volna egyebem egy ötfontos bankjegynél, az is elég volna. Ezt Mrs. Lupin az a jó teremtés adta nekem egy levélben, a melyben kért, hogy kölesön gyanánt fogadjam el tőle, s azzal elhajatott.

— Kedves asszony, az ő arcgödröcskéivel!

— kiáltott John lelkesedve — ámbár nem tudom megérteni, miért akarsz neki előnyt adni fölöttem. No sebah, én várhatok Tom!

— Reméljük, hogy még sokáig fogsz várakozni — viszonzá Tom vidáman. — Különbösen máris annyival tartozom neked, hogy reményem sincs hozzá szivességedet meghálálni.

Elváltak Tom új lakásánál. John Westlock a bérkocsiban ült, s látott onnan egy bájos kis teremtet, aki Tomot megcsókolta és segített neki a ládát bevinni, s Westlocknak egy csöpp ellenvetése se lett volna az ellen, ha cserélni kellett volna vele!

Igazán nagyon kedves teremtés volt, oly vidám kellemes. Mindenesetre nagyon meg tudta ő fűszerezni azokat a husszeleteket. A burgonya gőze a levegőbe szállt, a portersör habzott, hogy magára vonja figyelmét, de mindhiába. Ruth senkit

sem látott, csak Tomot. Tom volt előtte az első és utolsó dolog a világon !

A vacsoránál szemben ült Tommal. Tom egyik kedvenc dalát dudolgatta, mosolygott és Tom soha sem volt boldogabb életében.

III. FEJEZET.

Titkos dolgok.

A mint Tom az ő szentimentális barátjával a Cityből a Furnival Inn felé iparkodott, jól meg nézte mr. Nadgett arcát, a ki az anglo bengali rejtélyes embere vala, már csak azért is kénytelen volt ezzel, mert egymásba ütköztek. Természetes, mr. Nadgett csakhamar elhomályosodott Tom emlékezetében, a mint tovább ment, mert hiszen Tom nem is ismerte és sohasem hallotta a nevét.

Nagy a száma az olyan embereknek Anglia óriási metropolisában, a kik felkelnek reggel, de nem tudják, hogy estére hol fognak lefeküdni, de azok száma is, a kiknek napi feladata nyilakat lövöldözni a házak tetejéről, de azt sem tudják hová esnek azok. Mr. Pinch találkozhatott volna tizezerszer is Nadgettel, sőt ismerős is lehetett volna előtte az arca, neve, jelleme, mégis meg se álmodta volna, hogy Nadgettet érdekli az, a mit ő tesz. Természetes is, hogy Tom így gondolkozott.

Hogy Tom miért gondolt Jonas Chuzzlewit-re, ez magyarázatra nem szorul, hogy Nadgett gondolt Jonasra, ez már egészen más dolog vala.

Szóval a mi derék, érdemes és szeretetre méltó árvánkról sokat gondolkozott. Minden apróság érdekelte a mi rá vonatkozott. Megfigyelte minden mozdulatát, szavát az életbiztosító intézetben, a hol Jonas most már valóságos igazgató volt, utána ment az utcákon, megállt hallgatódzva, mi

dön beszélt, a mint a kávéházban ült beirta a nevéét százszor meg százszor a jegyzőkönyvében, irt róla egész leveleket, s attól tartva, hogy ezt megtalálják a zsebében, a tűzbe dobta. Oly elővigyázattal és gyanakodva nézte a papirhamut, mintha attól tartott volna, hogy a hamu kirepül a kéményen át s árulója lesz gondolatainak.

És mindezt nagy titokban csinálta, s mr. Nadgett mindent magának tartott meg. Jonasnak még fogalma sem volt róla, hogy őt szemmel tartják, pedig tényleg úgy volt, mintha csak a jezsuiták felügyelete alatt állott volna. Aztán mr. Nadgett szemei mindég vagy a földre, vagy az órára, vagy a tűzre voltak függesztve, de azért kabátja minden gombjának, mintha szeme lett volna, annyi sokat látott.

Ez ember titkolódzása lefegyverzett minden gyanut. Mindenki azt hivé, hogy nem ő figyel meg mást, hanem attól tart, hogy őt nézik mások. Oly óvatosan járt, oly magába vonuló volt, mintha legfőbb törekvése odairányult volna, hogy a mások figyelmét kikerülje, megőrizhesse titokteljes mivoltát. Jonas egy párszor látta őt az utcán ödöngni, ácsorogni a hivatal előszobájában, várakozva arra az emberre, aki sohasem jött meg, eszébe sem jutott volna, hogy ez az ember őt kémli.

Mr. Nadgett ez időben titokszerű változáson ment keresztül. Eddig minden reggel korán a Cornwallon látták kivétel nélkül, most pedig épen oly pontosan a Holbornban a Ringsgate-streeten volt először látható, később azt is felfedezték, hogy mindennap a borbélyműhelyt keresi föl és a borbély neve, a hol borotválkozott, Sweedlepipe vala.

Ugy látszott, mintha emberét, aki sohasem érkezett meg, most a borbélyműhelyben várta volna. Itt aztán tollat és tintát kért, elővette jegyzőkönyvét s egy óráig is elbajlódott vele.

Mrs. Gamp és mr. Sweedlepipenek órákig volt mit beszélni e különös emberről, végre abban állapotok meg, hogy ez az ember sokat törí a fejét és a porból emelkedik föl; nagy ember lesz belőle.

Ugy látszik az emberrel, a ki szavát sohasem tartotta meg, még másutt is volt találkája, mert egy nap feltűnt a „gyorslovak korcsmájában“ a hol a temetési vállalkozók szoktak megfordulni. E city közepén levő korcsmában alakokat rajzolt a köpőláda fűrészpörában órákon át, de azért semmit sem rendelt meg azon ürügy alatt, hogy ő csak egy gentlemanre várakozik.

Miután a gentleman elég udvariatlan volt szavát meg nem tartani, másnap is eljött és ugy fesztett a leveles-tárcájával, hogy az emberek nagyon vagyonosnak tarták őt.

Ezután mindennap ellátogatott oda és annyi sok irni valója akadt, hogy két nap alatt kiürített egy tintatartót.

Ámbár nem szokott sokat beszélni, de azért megismerkedett mr Tackerrel, mr. Mould emberével, sőt magával Moulddal is, ez utóbbi egész őszintén azt mondta, hogy olyan száraz ember, mint a sós hering és több ilyen dicsérő szót monda neki.

Épen ekkor persze titokban panaszkodott az életbiztosítás embereinek, hogy valami baja van a májának, fél, hogy a doktor keze alá kell kerülnie. Ezt meg jelentette Joblingnak is, aki nem tudta eltalálni: mi baja lehet? de mr. Nadget erősité, hogy igen is fáj és neki azt jobban kell tudni. Jobling páciense lett tehát és az ő lassu, titkolódzó modorával napjában többször elmondá a betegség tüneteit s megfordult az orvosnál nem egyszer.

Igy foglalkozott ő e dolgokkal állhatatosan és titokban, semmi sem kerülte ki figyelmét, a mit mr. Jonas mondott vagy tett, vagy nem tett és nem

mondott, mind ez valószínűleg egy nagy terv lényeges része volt, a melyet mr. Nadgett készített elő.

Az nap reggel, midőn Tom Pinchcsel annyi sok minden történt, Nadgett hirtelen megjelent mr. Montague háza előtt a Pall Mall utcán. Ő mindig oly hirtelen tűnt föl, mintha valami rejtekajtóból bukkant volna elő. Az óra épen kilencet ütött. Oly félénken huzta meg a csengőt, mintha ezzel felségsértést követett volna el és a mint az ajtót kinyitották, óvatosan belopódzott rajta s becsukta sajátkezüleg.

Mr. Bailey rögtön bejelentette s visszajött azzal a kéréssel, hogy kövesse ura szobájába. Az anglo-bengali önzetlen bank elnöke még öltözködött ugyan, de mint üzleti embert bármikor elfogadta.

— Nos mr. Nadgett!

Mr. Nadgett a földre tette kalapját és köhögött. A fiu visszavonult és bezárta maga után az ajtót. Nadgett utána ment, megpróbálta a kilincset, aztán két vagy három lépésnyire közeledett ahoz a székhez, a hol mr. Montague ült.

— Van valami ujság Nadgett?

— Azt hiszem van egy pár ujdonságom sir — mondá a titkolódzó ember.

— Nagyon örülök, hogy ezt hallhatom. Attól tartottam, hogy elvesztette a nyomot.

— Nem sir. Csak egy kissé lassan ment a dolog. Erről nem tehet az ember.

— Ön maga az igazság, mr. Nadgett. Ugy látszik nagy eredményeket ért el?

— Ezt majd ön fogja megítélni, — mondá, a mint föltette szemüvegét.

— De hát ön mit gondol? Meg van elégedve magával?

Mr. Nadgett megleégedetten dörzsölé kezét, simogatta állát, körülnézett a szobában és mondá:

— Igen, igen azt gondolom, hogy derekas munkát végeztem. Hajlandó vagyok azt elhinni. Mindjárt meghallgatja?

— Mindenesetre.

Mr. Nadgett előhozott egy széket a többi közül és gondosan a középre helyezé, mellé egy másikat, s hagyott helyet a lábainak. Erre aztán leült a második számú székre és jegyzőkönyvét a legnagyobb óvatossággal az első számú székre tevé. Felnyitotta a jegyzőkönyvet és a köteléket az első számú szék karjára akasztotta. Akkor mind a két széket kissé közelebb vitte mr. Montaguehoz és a jegyzőkönyv belsejét kezdte kiszedegetni. Végre egy memorandumfélét válogatott ki az iratok közül és megmutatta a gazdájának, aki az egész idő alatt ugyancsak rajta volt, hogy türelmetlenségét elrejtse.

— Kitűnő barátom — mondá mr. Montague elkényszeredett mosolygással — talán csak nem fog itt is jegyzeteket csinálni. Szeretném, ha előszóval adná elő tapasztalatait.

— Nem szeretek ilyenkor beszélni — jegyzé meg mr. Nadgett komolyan, — soha sem tudhatja azt az ember, nem hallgatódzik-e valaki?

Mr. Montague épen válaszolni akart, midőn Nadgett kézbesíté neki a papirost és csöndes örömmel mondá: kezdhetjük az elején és ha tetszik, rögtön.

Az elnök fölvetette a szemét és hideg mosolylyal méregette, a mely nem valami nagy elismerést fejezett ki a kém³ iránt. De alig olvasta el felét az iratnak, arckifejezése változni kezdett és mielőtt a közepére ért volna, már is nagyon komoly figyelmet tanusított.

— Második számú — mondá mr. Nadgett, kézbesítvén neki a másikat és visszavévén az első kéziratot. — Olvassa el a második számot is. Nagyon érdekes!

Montague hátradőlt székében és kémére oly csodálkozó pillantást vetett, hogy mr. Nadgett szükségének látta ismételni az utasítást, még pedig kétszer is, hogy figyelmét az írásra vonja. Mr. Montague végre megértette a kérdést és átvette a ket-tős számot, a hármas számot, a négyest és ötöst és így tovább . . .

Az okiratok mr. Nadgett írása voltak és olyan memorandum félek, régi levelek hátára karmolva, vagy olyan papirdarabokra, amelyekhez legkönnyebben juthat az ember. Szétszórt, hanyag írás, de fontos lehetett a tartalma, ha az elnök arcán mutatkozó kifejezésről következtetni lehet.

Amint az elnök érdeklődése, izgatottsága nőtt, úgy nőtt vele mr. Nadgett titkos öröme is! Mr. Nadgett először mélyen az orrába igazította szemüvegét és idegesen dörzsölte kezét. Kevés idő múlva változtatott helyzetén a székben és gyönyörködve olvasta el azt az iratot, amit ezután készült neki átadni, végre mikor a gazdája arckifejezésén látta, hogy a hatással meg lehet elégedve és erre vonatkozólag minden kétsége eloszlott, fölkel és kinézett az ablakon diadalmas arccal, míg Tigg Montague elvégezte az utolsó irat olvasását is.

— Ez az utolsó mr. Nadgett? — mondá a gentleman nagyot lélekzve.

— Igen sir, ez az utolsó.

— Ön csodálatos ember mr. Nadgett.

— Én is azt hiszem, hogy derekas munkát végeznek sir — mondá a mint papirosait összeszedte. — Ez bizony fáradságba került.

— A fáradsága meg lesz jutalmazva.

Nadgett meghajtotta magát.

— Sokkal többet találtam, mint a mennyit vártam mr. Nadgett és csak szerencsét kívánhatok magamnak, hogy önnek ily nagy tehetsége van az ilyesmikhez.

— Oh engem semmi a világon nem érdeke jobban a titoknál — viszonzá Nadgett és a köte-
léssel újra átkötötte jegyzőkönyvét és eltette —
— és most minthogy ön is tud már róla, szinte
nem is találok benne olyan gyönyörűséget, mint az-
előtt.

— Megbecsülhetetlen tulajdonság — viszonzá Tigg, — nagy előny egy gentlemannek oly tulajdonsággal birni, mint ön. Sokkal több az a diszkréciójánál, ámbár ön is a legnagyobb mértékben bir ezzel is. Azt hiszem, kopogtatást hallok az ajtón. Talán kinézhetne az ablakon, s megmondaná nekem, ki kopogtat?

Mr. Nadgett halkan eltolta az ablaktáblát s oly óvatosan nézett le az utcára, mintha egy sereg muskéta tüzelésétől tartana. Aztán fejét épen olyan óvatossággal vonta vissza s régi nyugodt modorával megjegyzé:

— Mr. Jonas Chuzzlewitt kopogtat.

— Gondoltam — viszonzá Tigg.

— Elmenjek?

— Azt gondolom, legjobb lesz. De mégis maradjon mr. Nadgett!

Különös, hogy mily sápadtság látszott rögtön az arcán. Megfoghatatlan volt ez! Szeme a borotvára tévedt; de miért van ez?

Mr. Chuzzlewittet bejelentették.

— Csak jöjjön! Ne hagyjon bennünket egyedül Nadgett. Ne is gondoljon erre. Istenemre — tévé hozzá magában suttogva — úgy isten tudja mi történhetnék!

Ezt mondva elővett egy hajkefét és roppant szorgalommal látott hozzá hajának zsurolásához. Mr. Nadgett pedig a kandallóhoz vonult, a hol a hajfodorító megtüzesítéséhez fogott s felhasználta a kitűnő alkalmat zsebkendője megszáritására. Az egész idő

alatt ott nézte a párkányzatot, csak olykor-olykor fordult vissza s nézett rájuk.

— Kedves Chuzzlewitt! — kiáltott Montague, a mint Jonas belépett — ön a pacsirtákkal kel föl. Noha a fülemilékkal fekszik le, mégis a pacsirtákkal kel föl. Önnek természetfölötti erélye van kedves Chuzzlewitt.

— Lári-fári — mondá Jonas rossz kedvűen és széket vett magának — nagyon örülnék, ha nem kellene pacsirtákkal fölkelnem, de nem tehetek róla. Éber alvó vagyok, kellemesebb dolog felkelni, mint ágyban számlálgatni az öreg templomok toronyóráinak ütéseit.

— Éber alvó! — kiáltott barátja — mi az az éber alvó? Hányszor hallottam ezt a kifejezést, de magam erős alvó lévén, fogalmam sincs róla mi lehet az?

— Halloh — mondá Jonas — ki ez? Ah, az a vén fickó, mi is a neve? Hogy néz abba a kályháha, mintha azon fölfelé akarna kapaszkodni.

— Haha csakugyan igaz.

— Nos, ezt hiszem, itt nincs rá semmi szükség. El is mehetne mi?

— Oh csak hagyja! — mondá Tigg. — Ő éppen annyi mint egy butordarab, megtette jelentését és várja a további rendeletet. Megmondtuk neki — mondá Tigg hangosan — hogy barátaink egy részét tartsa szemmel. Ő nagyon érti a mesterségét.

— A néma öreg emberek közül, a kiket ismerem a legfurcsább. Azt hiszem fél tőlem.

— Én is azt hiszem, hogy fél öntől, mint a tüztől. Nadgett adja ide a törülközőt!

Nadgett elvitte neki a törülközőt, egy darabig habozott, de aztán újra elfoglalta helyét a kandalónál.

— Kedves barátom, ön szerfölött . . . , de mi baja van az ajkának. Mily fehér!

— Az onnan van, mert ecetet kóstoltam — mondá Jonas — osztrigát ettem reggelire. Aztán nem is fehér az én ajkam — tévé hozzá Jonas káromkodva és zsebkendőjével dörzsölve azt — nem is hiszem, hogy fehér volna!

— Most már látom, hogy nem fehér — viszonzá barátja — most már megint természetes színe van.

— Mondja azt, amit közölni akart velem — mondá Jonas haragosan — és ne törődjék az ajkammal.

— Igaza van — mondá Tigg — csak azt jegyzem meg, hogy ön tevékeny és fürge. Hát bizony barátaink félnek megmérkőzni oly emberrel, mint ön. De hát milyen is az az éber álom?

— Az ördög vigye azt az éber álmot — kiáltott Jonas bosszusan.

— Ne vigye bizony — vágott közbe Tigg — semmi dolgunk az ördöggel.

— Az éber álom olyan, mely nem mély — mondá Jónas morogva — olyan, a mikor az ember nem alszik jól, nem alszik sokat és mélyen.

— És álmodik szörnyű dolgokat — mondá Tigg — fel-felriad álmában és mikor a gyertya leég, halálos izzadság verődik ki a homlokán. Tudom már!

Mindaketten elhallgattak egy darabig, Jonas végre megszólalt:

— Nos hagyjuk abba ezt a gyerekes beszédet, komoly szavam van önhez, mielőtt ott lenn találkoznánk. Nem vagyok megelégedve az üzlet állásával.

— Nincs megelégedve? — kiáltott Tigg. De hisz a pénzek jól befolynak.

— A pénzek jól befolynak, az igaz, — viszonzá Jonas — de nem oly könnyen vándorolnak

az én zsebembe. Nem nagyon könnyen juthatok hozzá. Nincs elég hatalmam, minden hatalom az ön kezében van összpontosítva. Az ördögbe, ezt meg azt a szabályzat rendeli, ön szavaz mint elnök, mint igazgató, az ön elnöki jogai, személyes jogai, és mindenkinek a jogai, a melyek ismét csak az ön előnyére válnak, csak nekem lesznek káromra. Mit használ, hogy nekem is van szavazati jogom? Leszavaznak! Inkább süket lennék, de ezt tovább ki nem állhatom!

— Nem? — mondá Tigg megnyerő hangon.

— Nem, valóban ezt nem türhetem. Nem vagyok én gyermek, hogy velem így bánjanak!

— De becsületszavamra mondom — kezdé el mr. Montague.

— Csak tartsa meg magának a becsületszavát vágott közbe Jonás, ki annál gorombább és hajlandóbb lett a civakodásra, mennél nagyobb engedékenységet mutattak irányában — én inkább egy kis ellenőrzést kívánnék a pénzem érdekében. Tisztelet adassék az ön becsületének, én ezért sohasem fogom önt megszámoltatni. De a dolgok ily állásába bele nem egyezem! Hátha ön egy szép napon a fejébe veszi, hogy elszökik a pénztárral? Hogy akadályozhatnám én azt meg? Az igaz, hogy én egypár igen jó ebédet ettem végig önnél, de az így mégis nagyon drágán volna megfizetve.

— Szerencsétlenség rám nézve — mondá Tigg jelentős mosolylyal — pedig én épen azt akartam indítványozni, hogy az ön . . . kizárólag az ön hasznára még több egyént beszéljen rá, hogy közénk álljon!

— Mi az ördög? — válaszolt Jonas kacagva.

— Igenis ez a szándékom! — folytatá Montague, — önnek bizonyosan vannak barátai, tu.

dom, hogy vannak, a kik tökéletesen megfelelnek a mi céljainknak, s a kiket mi nagy örömmel közénk fogadnánk.

— Mily szives ön? Ön örömmel elfogadná őket? — kérde Jonas gunyolódva.

— Becsületszavamra befogadnám, különös tekintettel arra, hogy az ön barátai!

— Természetesen csak azért, hogy az én barátaim. Semmi kétségem, hogy ön örömmel venné be őket. És természetesen ez az én érdekem nemde?

— Igenis ez az ön érdeke első sorban — válaszolt Montague a kezében levő kefével játszva — biztosítom róla, hogy ez az ön érdeke.

— Csak azt mondja meg nekem — vágott közbe Jonás — hogyan és mikép?

— Meg kell mondanom? — kérde a másik.

— Azt hiszem jobb lesz — mondá Jonás. Különös dolgok történnek az ily élethbiztosítási intézeteknél, és azt hiszem, jó lesz vigyázni magamra.

— Chuzzlewitt — viszonzá Montague előre hajolva s karjával a térdire támaszkodva — különös dolgok történnek mindennap nemcsak a mi intézetünknel, de másutt is, a hol az ember legkevésbé gyanítaná. De mi is, mint mondja, különös uton vagyunk és még különösebb dolgok jutnak néha tudomásunkra.

Intett Jonasnak, hogy hozza közelebb a széket, aztán óvatosan körülnézett, mintha eszébe jutott volna, hogy Nadgett is jelen van s valamit sugott a fülébe.

Jonas arca vörös, fehér, majd fehérből ismét vörössé változott, majd sárgás lett, hideg veriték ütött ki rajta. Egy rövidke mondat és ez alatt történt vele ennyi változás. Mikor kezét Montague szájára

tevé rettegve attól, hogy egy pár szót meghallhat ebből egy harmadik ember. olyan vértelen volt, mintha a halál keze már ránehezedett volna.

Visszahuzta székét és a félelem, a düh, a rehetetlenség érzete váltakozott arcán. Félt beszélni, nézni, megmozdulni, vagy csendesen ülni. Ugy össze volt törve, mintha tetőtől talpig egy seb lett volna az egész ember.

Társa egész kényelemmel folytatá az öltözködést, s egy párszor mosolygott annak a változásnak, a mit előidézett, de azért egy szót sem szólt.

— Önnek tehát semmi kedve sem lesz arra — mondá amint felöltözködött — hogy velünk szakitson, nemde Chuzzlewitt kedves barátom?

Sáppadt ajkai közül remegve tördelé: nem!

— Helyesen van mondva! Épen tegnap gondoltam rá, hogy apósa nagyra becsülve az ön éleslátását a pénzügyekben, semmi kétség, hogy hozzánk csatlakoznék, ha ön ajánlaná neki. Van e pénze?

— Igen.

— Tehát önre bízhatom mr. Pecksniffet? Elvállalja ön mr. Pecksniff megszelidítését?

— Megpróbálom. Rajta leszek.

— Ezer köszönet érte — mondá a másik, vállánál megveregetve őt — nos talán mehetnénk már lefelé is? Mr. Nadgett, kérem kövessen bennünket.

Mentek lefelé a mondott sorban. Mit gondolt Jonas Montaguerról, mily érzés vett rajta erőt, hogy így bebörtönözték, megcsípték és rommá esett össze: mily gondolatok cikáztak agyában, hogy esetleg szabadulásra nyisson magának utat, látott e egy kis derűtséget beborult egén? nem, ő nem gondolt arra, hogy ez végzete, nem gondolt arra, hogy mellette lehet jó nemtője is.

IV. FEJEZET.

Egy pár részletet tartalmaz a Pinchek gazdálkodásáról, megtudunk belőle egy pár ujságot is, a mely Tomot nagyon közelről érdekli.

A kedves kis Ruth! A vidám, takaros, szelid Ruth!

Nincs az a palota, a mely nagyobb örömet okozott volna fiatal hölgynek, mint a kis Ruthnak az ő dicső birodalma, a mely egy kis háromszögű társalgóból, és még kisebb két hálószobából állott.

Tom gazdasszonyának lenni! Mily méltóság! A háztartás vezetése másoknál, a mely felelősséggel van összekötve, kissé terhes, de Tom háztartását vezetni, ez nagy méltóság vala.

Mily kevélységgel és milyen boldog mosollyal dugta zsebébe a kulcsokat. Hisz rá nézve nagy ujság volt ez, hogy valaminek urnője legyen, még azt is meg lehetett volna bocsátani a kis Ruthnak, ha egy kissé zsarnok is lett volna hatalmának érzetében.

De ő nem volt zsarnokérmű, sőt bizonyos félénkség vett rajta erőt, midőn Tomnak theát töltött. Mikor megkérdezte tőle, mit szeretne ebédre, emlité, hogy a tegnapi fölséges superról meradt még husszelet, Tom tréfás kedélyhangulatba jött és rémitően csipkedni kezdte.

— Nem tudom én Tom — mondá testvére elpirulva — de nem bizok egészen magamba. Ha megpróbálnám, tudnék talán még puddingot is készíteni.

— A szakácművészet katalogusában nincs étel, a mit jobban szeretnék ennél! — kiáltott Tom, megütve a térdét, hogy annál nagyobb nyomatékot adjon szavának.

— Igazad van kedvesem, ez kitünő eledel

De ha először nem is jól sikerülne, ha — tördelé a jó testvér — pudding helyett pörkölt hus, leves vagy ilyesmi lenne, nem fogsz azért boszankodni rám Tom, nemde?

Az a komolyság, a mint most Tomra nézett, és az a furcsa pillantás, a melylyel Tom azt viszonozta, míg végre Ruth vidám kacagásban tört ki s magát neveté ki, igazán elbájolta Tomot.

— Ez igazán fölséges dolog. Ez egészen különös érdeket kölcsönöz mai ebédünknek. Lutteriba teszünk, puddingot várunk és isten tudja mi lesz belőle? Hátha csodálatos felfedezést teszünk? Talán egy oly tál ételt fedezünk föl, a melyet még eddig nem ismertünk.

— De ezért nem kell azon csodálkoznunk, ha egy olyan tál ételre teszünk szert — mondá a kis Ruth — a mit bajosan szeretnénk másodszor is izlelni, de a husnak utoljára is megsülve kell kikerülni a lábasból. A hus nem tűnhetik el, ez a vigasztaló! Ha tehát nincs ellene kifogásod, megpróbálhatom!

— Nem is kétkedem benne, hogy kitűnő puddingot fogsz készíteni, az meg bizonyos, hogy nekem annak fog feltűnni. Ez olyan természetes, olyan bizonyos, te oly ügyes vagy, hogy ha mondod: kitűnő teknősbéka-levest tudnál készíteni, hogy még azt is elhinném neked!

Tomnak igaza volt. Senki sem tudott volna ellentállani megnyerő modorának. De az volt a legszebb az egészben, hogy a kis Ruth erről nem is tudott, ez öntudatlan sajátság volt nála!

Ruth ezután megmosta a reggeliző edényeket, s beszélt az egész idő alatt apró adomákat a gazdag rézöntőről, mindent helyére tett és oly csinosan kitakarított a szobában, oly csinosan, a milyen maga volt, de azért nem kell azt hinnünk, hogy a kis szoba olyan csinos volt, mint

Ruth. Ezután megkefélté Tom öreg kalapját, míg oly sima nem lett, mint a Pecksniffé. Ekkor fölfedezte, hogy Tom gallérja az egyik oldalon föl van repedve, gyűszűt, cérnát, tűt hozott s befoldozta azt oly ügyességgel, hogy egyetlen egyszer szurta meg Tom arcát, ámbár ez alatt kedvenc dalát dudolgatá és a nyakkendőjén verte hozzá a takust. Ezt is elvégezve, fölvette kalapját, mondta Tomnak, menjenek együtt a mészároshoz, legalább látja, mily husdarabot kapnak.

Tom készen volt akárhová menni, így balagtak tehát kart karba öltve, úgy, amint kedvök tartá fürgén, lassan, elmondván egymásnak, hogy nyugalmas utca ez, ahol laknak, olcsó lakás és milyen egészséges a levegője!

Amint látták, hogy bánik el a mészáros a husdarabbal, mielőtt a tőkére tenné, a kését megélesíti! igazán kellemes dolog volt ezt nézni. Olyan étvágygerjesztő. Nem valami nagy tudomány kellett ugyan hozzá, hiszen a kés éles és nagy, de az elvágott husdarab igen jó volt, öröm nézni rá, öröm megérinteni. Az ész győzelme látszik itt is az anyagon!

A husdarabot a legzöldebb káposztalevélbe takarta, a mely a kertben zöldült, mielőtt a mészáros átadta Tomnak. A mészárosnak volt érzéke az üzlet szépsége iránt. Láttá, hogy Tom ügyetlenül dugja zsebébe a káposztalevelet, megkérte, engedje meg neki, hogy ő dugja zsebébe: mert a hussal is — mondá a mészáros — ügyesen kell elbánni!

Ezután vettek még tojást, lisztet és több ilyen apróságot; Tom a mint haza értek, komolyan hozzálátott az íráshoz a társalgó egyik szögletében, míg Ruth hozzálátott a pudding készítéséhez. A háznál csak egy öreg asszony volt (a gazda egy titokteljes ember, korán reggel távozott,

s nagy ritkán volt látható) a többi házi munkát is nekik maguknak kellett elvégezni.

— Mit irsz Tom? — kérde testvére, kezét vállára téván.

— Láthatod édesem; — mondá Tom hátra dőlve székében s arcába nézett — tudod nagyon szeretnék valami állást szerezni és mielőtt délután John Westlock eljönne, leirom mire vagyok képes? És ezt ő megmutathatja egyik másik barátjának.

— Talán az én képességeimet is írásba tehetnéd Tom — mondá nővére szemeit lesütve — én nagyon szívesen viselnék gondot háztartásodra és rád Tom; de erre mi nem vagyunk elég gazdagok!

— Bizony nem vagyunk elég gazdagok — viszonzá Tom — de lehetnénk még szegényebbek is. Ha lehetséges nem fogunk elválni. Nem Ruth, megfeszítjük minden erőnket, s küzdeni fogunk. — Azt hiszem, hogy küzdve is boldogabbak leszünk egymás oldalán. Nem gondolod e?

— De igen Tom.

— Oh oh, — mondá Tom gyöngéden — ne sirj te kis bohó!

— Nem, nem sirok, de vajjon te ki tudod e tartani édesem.

— De hiszen azt előre nem tudhatjuk — mondá Tom — hogyan tudhatnók, ha nem próbáljuk meg. Az isten áldjon meg — és Tom erélye nagy arányokat öltött — azt tudom, hogy minden sikerülhet, ha egész erővel rajta leszünk. Arról is meg vagyok győződve, hogy nagyon kevésből elégedetten meg tudnánk élni, csak azt a keveset meg tudnám keresni.

— Bizonyos vagyok benne Tom, hogy ezt megszerezzük.

— No hát akkor — mondá Tom — bátran meg is fogjuk próbálni. Barátom John Westlock

kitűnő fiu és hozzá még éleslátásu művelt ember. Követni fogom az ő tanácsát. Majd mind a ketten beszélni fogunk vele. Te is nagyon fogod szeretni, bizonyos vagyok benne, ha meg fogsz vele ismerkedni. De ne sirj hát, csak csináld meg a pudingot — mondá Tom gyöngéden. — Nos, van elég bátorságod hozzá, hogy megcsináld a gombócot?

— Te puddingnek nevezed, pedig azt nem engedtem ám meg, Tom.

— No hát majd akkor nevezzük másnak, ha látjuk, hogy valami más lett belőle. Csak láss komolyan a munkához.

No hát ő hozzá is látott. És csakugyan nagyon is komolyan és oly kedvesen, hogy Tom figyelme nem ott járt az íráson. Először lement a konyhába, akkor elhozta a tésztagyurót, tojást, vaját hozott, vizet egy kancsóban, elhozta a puding-edényt, lement a borsért, a sóért, mindegyikért külön külön, s nagyot mosolygott magán.

Tom nem tudott tovább menni az írásban mint hogy: „egy jóra való fiatal ember, 35 éves“ és ámbár a kis leány emberfölötti erőt fejtett ki, hogy lábujjhegyen járjon, és ne zavarja őt, de ezzel csak még jobban magára vonta a figyelmét.

— Tom — kiáltott Ruth nagy örömmel — Tom!

— Nos? — mondá Tom és magában ismétlé: 35 éves.

— Nem néznél egy kicsit rám?

Mintha nem mindég oda nézett volna!

— Már megkezdtem Tom. Nem csodálkozol rajta, hogy belőlről ki vajazom az edényt? — mondá a szorgalmas kis testvér — nemde jó lesz így Tom?

— Jobban nem csodálkozom rajta, mint te — válaszolá Tom nevetve — azt hiszem én anynyit értek az egészhez, mint te.

— Mily bizalmatlan vagy te Tom. Majd másképen beszélsz, ha jól fog sikerülni, aztán hogy is kell annak kinézni! Egy mérnöknek, egy építésznek ezt nem tudni? Istenem Tom!

Vége volt az irásnak. Tom áthuzta a sort, a mely így szólt: egy derék fiatal ember 35 éves, és ránézett tollal kezében, a képzelhető legnyájasabb mosolylyal.

Mily szorgalmas kis hölgy ez! Mily önértékes, s hogy rajta van, hogy ne mosolyogjon, vagy hogy ne lássák meg az, hogy valamiben bizonytalan. Mily gyönyörűség volt azt Tomnak látni, hogy borzolja szemölteit, hogy fölveti rózsás ajakát, a mint azzal a puddinggal iparkodik elbánni.

— No hol a pudding? — faggatódzék Tom, a ki tréfáló kedvében volt.

— Hol van? — mondá Ruth mindkét kezét föltartva — nézzen oda!

— Ez a pudding? — mondá Tom.

— Ez lesz bamba fickó! — válaszolt a testvére.

Tom hihetetlenül akart ránézni, mire Ruth a nyujtóval a fejét megkopogtatta, s vidáman elnevette magát.

A kis Ruth éppen újra hozzáfogott a pudding készítéshez, midőn hátra tántorodott s elpirult. Tom is megdöbbsent, mert a mint arra néz, a merre a testvére, John Westlockot látja a szobában.

— Édes istenem John, hogy kerültél te ide?

— Bocsánatot kérek — mondá John — különösen testvéred bocsánatát kérem; egy öreg ladyvel találkoztam az ajtóban, a ki azt mondá, hogy csak lépjek be bátran; minthogy kopogtatásom nem hallották, s az ajtó nyitva volt, én ezt bátorkodtam meg is tenni! Nem is gondoltam rá — mondá John mosolyogva — hogy ily kellemes házias foglalkozást zavarok meg, a mely oly szépen,

oly ügyesen folytatódik, de hát sajnálattal látom, hogy zavartam. Tom, kérlek, nem lennél oly szives bemutatni?

— Mr. John Westlock — mondá Tom — a testvérem!

— Talán egy régi barát testvére — mondá John nevetve — megbocsátja nekem e szerencsétlen föllépést?

— Testvérem talán ugyanezt mondhatná, különben egyáltalán nem lesz megzavarodva, viszonzá Tom.

John mondá, hogy ez egészen fölösleges is volna s néma bámulattal nézte a testvérét, s nyújtá neki a kezét, amit az el nem fogadhatott, mert téisztás volt a keze. Erre mind a hárman felkacagtak. A zavarnak ezzel vége volt.

— Nagyon örülök, hogy látlak — mondá Tom — ülj le.

— Leülhetek, de csak egy föltétel alatt — válaszolá barátja, — csak akkor, ha testvéred úgy folytatja a pudding készítését, mintha egyedül volna.

— Bizonyos vagyok benne, hogy ez megtörténik — mondá Tom — de én egy másik föltételt kötök ki és az, hogy itt maradsz és segítesz megenni a puddingot.

A szegény kis Ruth-ot e megfoghatatlan könnyelműség hallatára a kétségbeesés környezé, mert érezte, ha a pudding nem sikerül, soha sem mer John szeme közé nézni.

John mit sem tudva a kis Ruth e kedélyálapotáról, a legnagyobb szívélyességgel fogadta a meghívást. A kis Ruth pirulva bajlódott a puddinggal, míg John egy székre ült le.

— Sokkal korábban jöttem el Tom, mint szándékomban volt, de meg is mondom az okát, a

mit azt hiszem örömmel fogsz hallani. Ez talán valami olyas, a mit nekem meg akarsz mutatni?

— Oh nem — kiáltott Tom, a ki a kezében felejté azt a darab papirost, a mire az imént irt, és csak most, a kérdezősködés folytán jutott az eszébe — „egy becsületes fiatal ember, 35 éves,” magam akartam bemutatni. Ennyi az egész!

— Nem gondolnám, hogy ezt volna alkalmad befejezni. De Tom, te soha sem mondtad nekem, hogy barátaid is vannak Londonban?

Tom testvérére nézett nagy csodálkozással, a testvére pedig reá.

— Barátaim Londonban! — mondá Tom.

— No természetesen — válaszolá Westlock.

— Van neked barátod itt, kedves Ruth? — kérde Tom.

— Nincs nekem.

— Örülök, hogy ezt hallhatom, John, — mondá mr. Pinch — de ez ujság rám nézve. Én egyet sem ismerek. Nagyszerű emberek lehetnek, hogy ezt titokban tartották, John.

— Különben íteld meg magad — viszonzá a másik, Komolyan beszélek Tom. Amint a reggelinél ülök, valaki kopogtat az ajtómon.

— Amire te azt kiáltottad nagyon hangosan: jöjjön be! — tévé hozzá Tom.

— Igen ugy tettem. De az, a ki kopogtatott, nem volt „becsületes 35 éves fiatal ember” a vidékről; bejött, mikor szoltam, a helyett, hogy ott moztzott volna, mint az a vidéki fiatal ember. Idegen volt, komoly, s üzletembernek látszott. Mr. Westlock? — mondá, igen sir, ez az én nevem — mondám! „Egy pár szavam volna önnel — folytatá — ha megengedné!” Kérem üljön le sir.

Itt John egy pillanatra megállott, s az asztal felé nézett, a hol Tom testvére figyelmesen hallgatott, de egyuttal dolgozott is a puddingon, (és

oly kedves jelenség vala), aztán folytatá a beszédet :

— A pudding aztán széket vett Tom .

— Mit — kiáltott Tom.

— Széket vett !

— Te azt mondtad, hogy pudding.

— Nem, nem — válaszolá John elvörösödve — csak székről van szó ! Ez már gondolatnak is különös, hogy egy idegen állit be hozzám félnyolc órakor reggel és puddingot vesz. Az az széket vesz, Tom, széket vesz ! Én csodálkozom, ő így folytatja a társalgást: Azt hiszem sir, ön ismeretségben áll mr. Thomas Pinchesel ?

— Ne mondd! — kiáltott Tom.

— Ezek az ő saját szavai, biztositlak róla. Mondom neked, úgy a mint az ő szájából hallottam. Mondom neki, hogy igen is ismerem ! „És tudja most, hol lakik?“ Igen. Londonban ? Igen. „Ő úgy véletlenül hallotta, hogy mr. Pecksniffet elhagyta. Tény az?“ Igen tény ! Keres más állomást ? Igen keres, mondom.

— Természetesen, hogy keresek — bólintgattott Tom a fejével.

— Én is hangsúlyoztam ezt Tom. Biztositlak, hogy e tekintetben minden kétségétiparkodtam eloszlatni. Helyes, akkor — mondá — én adhatok neki alkalmazást.

Tom testvére megállt munkájában.

— Az isten áldjon meg — kiáltott Tom — Ruth, kedvesem, gondold csak, alkalmazást ad nekem !

— Természetes — folytatá John Westlock Tom testvére nézve, aki épen oly érdeklődéssel hallgatta a beszédet, mint Tom maga. — Kértem, hogy folytassa a beszédet, s magamra vállaltam, hogy erről rögtön értesíteni foglak ! Azt mondá, hogy nagyon kevés a mondani valója, úgy is ke-

vés szavu ember szokott lenni, s röviden előadta, hogy barátjának szüksége volna egy könyvtárnokra, titkárra vagy ilyesmire, s ámbár a fizetés kicsiny, mindössze 100 font évenként, lakás és élelem nélkül, de teendőd is kevés lesz, aztán utóvégre ez is állás. Üresedésben van s rögtön elfoglalhatod.

— Édes istenem — kiáltott Tom — száz font egy évre kedves John, drága Ruthom, hallod, száz font egy esztendőre!

— De most jön a történet legérdekesebb része — folytatá John Westlock, megfogva Tom kezét, hogy lelkesültsége dacára mégis figyeljen rá, — a történet legérdekesebb része miss Pinch, az, hogy sem Tom, sem én nem ismerem ezt az urat.

— Ő nem is ismerhet — mondá Tom a legnagyobb zavarban — ha londoni ember. Senkit sem ismerek Londonban.

— Azon megjegyzésekre — folytatá John még mindig erősen tartva Tom kezét — hogy megbocsát merészségemért, ha megkérdezem: ki küldte hozzád? hogy tudta meg, hogy barátom helyzetében változás állott be, hogy jött tudomására, hogy te kiválóan alkalmas vagy ilyen állásra? Ő szárazon mondá, hogy nincs felhatalmazva magyarázatokba bocsátkozni.

— Nincs felhatalmazva magyarázatokba bocsátkozni — ismétlé Tom nagyot lélegzve.

— „Meg kell jegyeznem, mondá az idegen — tévé hozzá John — hogy mr. Thomas Pinch képességei oly emberek előtt, akik megfordultak a kék sárkányban és Pecksniff közelében, ismereteseek.“

— A kék sárkányt említette! viszonzá Tom s tétovázva majd barátjára, majd testvérére nézett.

— Ahj gondold csak meg! Egész családiásan beszélt a kék sárkányról, szavamra mondom, úgy, mintha mr. Tapley lett volna. Képzelheted, hogy nagyot néztem erre, de nem emlékeztem rá,

hogy ezt az embert láttam volna valahol, ámbár ő mosolyogva mondá: ön jól ismeri a kék sárkányt mr. Westlock, egyszer kétszer megfordult ottan. És ez, mint te is emlékezni fogsz rá, igaz is.

Tom nagy jelentőséggel bólintgatott a fejével és még nagyobb zavarba jött, mint azelőtt, megjegyezve, hogy ez a legkülönösebb esemény, amit csak hallott valaha életében.

— Megfoghatlan igazán — erősíté a barátja — szinte félni kezdtem ettől az embertől. Mondom, dacára, hogy fényes nappal volt, a nap ragyogott, igazán félttem tőle. Gyanakodtam, hogy valami kísértetes lélek, nem halandó ember, de ebből ki kellett ábrándulnom, mert kézbesíté névjegyét.

— Mr. Fips — mondá Tom hangosan elolvasva a nevet — az augusztinus barátoknál! Ez igazán kísértetiesen hangzik John.

— A Fips névről ezt nem gondolnám — volt John válasza — az augusztinusoknál csak lakik. És ma reggel már vár bennünket. És most szavamra, annyit tudsz e különös eseményről, mint jó magam.

Tom örült is, meg csodálkozott is ezen beszéden. Örült a száz fontnak, de nagyon meg volt lepve a különös idegentől. Testvére, a kis Ruth meglepetésében mintául szolgálhatott volna egy festőnek. Mi lett volna a beefsteak puddingból, ha épen akkor nem végez vele, azt a legügyesebb jó sem tudta volna előre megmondani!

— Tom — mondá Ruth egy kis habozás után — talán mr. Westlock irántad való barátságában többet tett, hogy ez úgy s ne másképp történjék, mint a mennyit elárul.

— Nem, épenséggel nem — kiáltott John élénken — nem úgy van, biztosítom róla. Szeretném magam is ha úgy volna! De higgye el miss Pinch, mindazt, a mit tudok, már is elmondtam önöknek.

— Nem tudna többet mondani? — kérde a kis Ruth serényen vakarva a tésztanyujtót.

— Nem — viszonzá John — épenséggel nem. Az nem szép önöktől, hogy gyanakodnak, mikor az én bizalmam önökben rendithetlen. Én feltétlenül bizom benne, hogy puddingja kitűnő lesz, miss Pinch!

Ruth elnevette magát, de nemsokára újra elkomolyodott és mélyen elgondolkodva szólt hozzá a tárgyhoz.

Minden más homályos volt ez ügyben, de az kétségtelen vala, hogy Tomnak 100 fontos évi fizetést ajánlottak föl és utóvégre is ez a fődolog.

Tom nagyon izgatott volt, rögtön indulni akart az augusztinusokhoz, de aztán John tanácsára eltöltöttek közel egy órát is, mielőtt elindulnak volna.

Tom csinosította magát, mielőtt elhagyták volna a házat. John gyönyörködve nézte a kis leányt, a mint igazított a Tom gallérján, bevarrta a repedést a kabátján, s megigazította a keztyűjét.

— Tom — mondá John, amint az utcára értek, — azt kell hinnem, hogy neked atyád van!

— Azt nagyon is hiszem — mondá Tom az ő nyugodt modorával.

— De én előkelő apát gondolok Tom.

— Az isten áldja meg jó szivedet — viszonzá Tom — az én atyám szegény ember volt, édes anyám sem volt előkelő származásu.

— Jól emlékszel rájuk?

— Hogy emlékszem e? Istenem, hiszen édes anyám még akkor elhalt, mikor Ruth még bölcsességében feküdt. Mind a ketten nagyanyánk gondviselése alá kerültünk. Hiszen ezt már mondtam neked! Emlékszel te erre bizonyosan. A mi történetünkben nincs semmi regényes John.

— Tehát — mondá John elkomorodva —

ugy egyáltalán nem tudunk nyitjára jönni a dolognak. Hát akkor hagyjuk abba Tom.

És csakugyan nem is beszéltek erről, míg csak az augusztinusokig nem értek, hol egy sötét folyosóban az első emeleten, a ház hátulsó részében egy üvegajtót találtak, a melynek tetejében mr. Fips neve volt kifestve.

Mr. Fips hallotta, hogy az irodaajtó és egy emberi kalap közt erős összeütközés volt, a mi azt jelenté, hogy valaki föl akarja keresni és ő erre megadta annak a valakinek az engedélyt a belépésre azzal a megjegyzéssel, hogy itt egy kissé sötét van.

— Csakugyan sötét — suttogá John mr. Pinch fülébe — nem rossz hely, nemde, egy vidékit eltenni a láb alól?

Tomon a halálos verejték ütött ki, mert itt csakugyan pástétommá vagdalhatnák, de a mint maga előtt látta mr. Fipset, egy kistermetű urat, a ki békésen nézett rá, megnyugodott.

— Tessék beljebb jönni! — mondá mr. Fips.

És ők beljebb kerültek. Milyen ócska volt ez a szoba, az egyik szögletben fekete folt, mintha annak az öreg őrknak az ereiből, a ki itten évekkel ezelőtt a torkát elmetszette, nem vér, hanem tinta folyt volna ki a pallóra.

— Elhoztam barátomat, mr. Pinchet, — mondá John Westlock.

— Kérem üljenek le, — mondá mr. Fips.

Leültek, mr. Fips pedig a hivatalos széken foglalt helyet, a melyből egy nagy hosszúságú lószórt kihuzott és feltűnőleg nagy étvágygyal rágicsálta.

Nagy kíváncsisággal nézett Tom Pinchre, ám- bár arca épen nem árulta ezt el.

Pár perc múlva, mialatt mr. Fips tökéletesen zavartalanul üldögélt helyén s megkérdezte mr.

Westlockot, vajjon ajánlatát tudtára adta-e mr. Pinchnek?

John igenlőleg válaszolt.

— És ön, sir, elfogadhatónak tartja ezt? —
mr. Fips ezt kérde Tomtól.

— Nagy szerencsének tartom, sir — mondá Tom — s nagyon le vagyok kötelezve ajánlatáért.

— Nekem épenséggel nem lehet lekötelezve — mondá mr. Fips — én utasítás szerint cselekedtem.

— Hát akkor barátjának sir — mondá Tom — a gentlemannek, a ki engem szerződtet, s a kinek bizalmát iparkodni fogok megérdemelni! Ha az a gentleman jobban megismer, remélem, hogy nem fogja elveszteni bennem a bizalmát. Pontosnak, ébernek és lelkiismeretesnek fog tapasztalni kötelességem teljesítésében. Ezt én úgy gondolom, erről felelek és mondá Westlock felé nézve — azt hiszem ezt mr. Westlock is bizonyíthatja.

— Arról meg vagyok győződve — mondá John.

Mr. Fipsnek, úgy látszott, nehezére esett a beszéd folytatása. Hogy magát megnyugtassa, elővette a pecsétnyomóját s nagyszerű F.-eket pecsételt a combjára.

— A tény az, — mondá mr. Fips, — hogy barátom most nincs a városban.

Tom keservesen kezdett nézni, mert ezt egyértelműnek tartotta azzal, hogy mr. Fips most már más könyvtárnok után kénytelen nézni; mert talán a külseje nem tetszik neki.

— És mikor jön vissza sir? — kérde félénken.

— Azt nem mondhatom meg, azt lehetetlenség volna megmondani! Fogalmam sincs erről. De — mondá Fips nagy jelentőséggel és szorongatva a pecsétnyomót, erősen a szeme közé nézve Tomnak, annyit mondhatok, hogy ez nem lényeges dolog!

A szegény Tom szomoruan lehajtotta fejét és nem osztotta ezt a nézetet.

— Mondom — ismétlé mr. Fips — hogy ez nem lényeges dolog. A dolgot mi ketten is rendbe hozhatjuk. A mi kötelességét illeti, azt megmondom én, a mi a fizetését, azt én fogom önnek átadni; heti részletekben — mondá Fips, eltéve a pecsétnyomót s hátra-hátra nézegetve Tom Pinchre, — heti részletekben, e hivatalban, bármelyik nap négy-öt óra közl

Amint ezt elvégezte, oly arcot vágott, mintha fütyörészett volna. De ezt nem tévé, csak úgy lát-szott, hogy fütyöl.

— Ön nagyon jó — mondá Tom, akinek arca most már csak úgy ragyogott az örömtől — ennél semmi sem lehet világosabb és egyszerűbb. És kötelességem? . . .

— Kötelessége lesz reggel 9-től 3-ig hivatalos órát tartani — vágott közbe mr. Fips — erről majd . . .

— Oh nem a hivatalos kötelességemről tudakozódom, ami könnyű és kellemes foglalkozás lesz, hanem arról, hol kell azt elvégezni? . . .

— Az a hely, a hová járni fog, a Templeben van.

Tom el volt ragadtatva.

— Ön talán — mondá mr. Fips — szereti ezt a helyet.

— Oh istenem — kiáltott Tom — csak azért örülök, hogy immár szerződötve vagyok, ha ön oly kegyes lesz, a helylyel nem sokat gondolkodok akárhol van!

— Ön már úgy tekintheti a dolgot, hogy szerződve van — mondá mr. Fips — nem találkozhatnánk egy óra múlva a Templeben a Fleet utcán?

Tom készen volt a találkozásra.

— Nagyon jó — mondá mr. Fips fölkelve — akkor egyuttal megmutathatom hivataloskodása helyét s már holnap reggel elkezdheti. Tehát egy óra múlva? Önnel is lesz még szerencsém találkozni mr. Westlock? Nagyon örvendeni fogok! kérem vigyázzanak. Meglehetős sötétség van itt.

E megjegyzéssel, a mely azonban egész fölöslegesnek látszott, becsukta a lépcsőajtót utánok s a két barát ismét az utcán ballagott.

E találkozás csak még rejtélyesebbé tette az ügyet, s oly csodálkozó arcot vágtak, hogy kölcsönösen kinevették egymást. Megegyeztek abban, hogy ez a szerződés egy csöppet sem világítá ugyan meg e rejtélyt, és azért majd csak akkor törik megint rajta a fejöket, a mikor már Tom uj hivatalába be lesz vezetve a közvetítő által.

Ezután John Westlock lakására néztek s kis idejökét a már említett disznófejnek szentelték, aztán neki indultak a találka helyének. Az óra még le sem telt, de mr. Fips már várt rájuk a Templeben s megelégedését fejezte ki pontosságuk fölött.

Több udvaron, szűk utcán vezette őket keresztül, végre egy még nyugalmasabb, de egyuttal sötétebb udvaron megállt, s vezette föl őket a lépcsőkön, s kivett a zsebéből egy csomó rozsdás kulcsot. Az emeleten megállt egy ajtó előtt, a mely fölött, ott ahol a név szokott kiírva lenni, csak sárga mázolást láttak. Az egyik kulcsból a karfán ütögette ki a piszkot s a port.

— Legjobb lesz — mondá Tomnak — ha ezentul bedugja a kulcs nyílását, így meg lehet akadályozni, hogy a piszok, por be ne lépje.

Mr. Fips sivitón belefujt a kulcs nyílásába s aztán így folytatá a tanácsolást:

— Ez az egyedüli mód ezt megakadályozni,

ha egy kis olajjal megkeni, az sem fog ártani. Ugy könnyebben nyitja a zárt.

Tom megköszönte a jó tanácsot, ámbár nagyon el volt foglalva a gondolataival, s nézett Johnra, akinek arcáról akarta ellesni gondolatait. Eközben mr. Fips kinyitotta az ajtót, amely rettetesen csikorogva mozdult meg sarkaiban. Mikor az ajtóval végzett, átadta a kulcsot Tomnak.

— Ajh, ajh, — mondá mr. Fips — a por egy kissé vastagon beletpte a butorokat.

Csakugyan úgy volt. Sőt mr. Fips bátran elmondhatta volna, hogy nagyon vastagon. Összegyült az mindenütt vastag rétegben, s a hol az ablak nyílásán besütött a napsugár, porszemek szálltak föl-alá, kerengve, forogva.

A por volt az egyedüli, a mely itt még valami mozgást, életet árult el, különben a szoba kriptának is beillett volna.

Ezen az emeleten két szoba volt, s az elsőn egy szűk lépcső volt, a mely a felső emeletre még két más szobába vezetett. Ezek hálószobának voltak átalakítva. Mind a négy szobában a butorok már régi divatúak voltak és az a körülmény, hogy régen nem lehettek használva, nem valami kényelmesnek tüntetvé föl a szobát, a melynek különben is kísértetes jelleget kölcsönöztek.

Mindenféle apróság hevert szanaszét a padozaton a legnagyobb rendetlenségben, köztük ládika, kosár. Rengeteg rakás könyv hevert egymásra tornyosulva, köztük egy pár ezer kötetlen, úgy a mint megvették a könyves boltból, sok bekötve, sok szanaszéjjel szórva, vagy kisebb csomagokban, de egyik sem volt a fal mellett levő állványokon. Mr. Fips rögtön felhívta erre Tom figyelmét.

— Mindenek előtt a könyveket hozza rendbe, csináljon tartalomjegyzéket, rendezze el a könyv-állványokon mr. Pinch. Azt hiszem, legjobb ezzel kezdeni.

Tom kezét dörzsölte nagy meglepődésében s mondá:

— Oly foglalkozás, a mi rendkívül érdekel engem. Ez a munka talán addig elfoglal, míg mr. . . . !

— Mig mr. . . ! ismétlé Fips, amint Tom itt megakadt.

— El is felejtém, hogy ön még nevét sem mondá meg annak a gentlemannek, akinek szolgálatába léptem.

— Oh — kiáltott mr. Fips letéve keztyűjét — csakugyan nem emlitém. No melleleg legyen mondva, ezt magam sem gondolom. Ah, ami őt illeti, ő még előbb megjön, mielőtt ön a rendezéssel elkészülne! Semmi kétségem, hogy könnyű szerrel megbarátkoznak. Bizonyos vagyok benne, hogy nagy előhaladást tesz pár nap alatt a munkában. Hát nem fogja elfelejteni az ajtót becsukni, ha távozik. Ha ügyesen fogja a kulcsot, nagyon könnyen csukódik be. Félkilencről vagy kilencről, mondjuk négyig felnégyig foglalatoskodjék itten. Temészetesen egy nap hamarább, más nap később, amint kedve van a munkához vagy amint berendezi magának. Tehát mr. Fips az augusztinus barátoknál nem fogja elfelejteni! Aztán kérem, ne felejtse el becsukni az ajtót.

Oly könnyedén, oly kényelmesen beszélt, hogy a jó Tom csak kezeit dörzsölte, s bólingatott a fejével s mosolygott nyájasan, midőn mr. Fips hidegvérüleg kisietett az ajtón.

— Hogyan, már elment? — kiáltá Tom elálmélkodva.

— És a mi ennél is több Tom — mondá John Westlock leülve egy csomó könyvre, vissza se jön. No Tom, most már be vagy vezetve hivatalodba. És különös, nagyon különös körülmények közt Tom.

Ez igazán sajátságos körülmény volt, Tom ott állott a könyvek közt egyik kezében kalapjával a másikban a kulcsesal, oly megzavarodott ábrázattal, hogy John nem tudta magát visszatartani a kacagástól. Tomot magát is csiklandta a kacagás, nem barátjának vidámsága miatt, hanem azért, mily ügyesen kijátszotta őt mr. Fips az udvariaskodásával, erre aztán mind a ketten nevettek.

Mikor lelkökből kikacagták magukat, a mi egy kissé sokáig tartott, mert John nagyon joviális fiú volt, akkor aztán széjjel néztek a lom között, nem találnak-e valami utbaigazítót? De egy sor írást sem találhattak erre vonatkozólag. A könyveken külföldi nevek voltak írva, semmi kétség, hogy árverésen voltak összevásárolva, s különböző időben innen-onnan összegyűjtve, de hogy ezek közül melyik lehet Tom gazdájának neve, arról természetesen fogalmuk sem lehetett. Ekkor Johnnak egy gondolat ötlött eszébe, majd lent tudakozódik a házmesternél, hogy kié ez a lakás, de mikor vissza-jött, épen annyit tudott, mint azelőtt, azt mondták neki, mr. Fips vette ki az augusztinusoktól.

— Szóval titok az egész Tom. Fips úgy látszik külön ember. Van talán valami tudomása Pecksniffről és természetesen megveti őt. Eleget hallott rólad, hogy meggyőződjön felőle, hogy te alkalmas ember vagy neki és ily tréfás módon szerződletett.

— De miért tréfás módon? — kérdés Tom.

— Oh hát nincsenek oly külön emberek? Miért visel akkor mr. Fips kurta nadrágot és miért hajporozza magát? míg a szomszédja nagy csizmát és parókát visel?

Tom olyan állapotban volt, hogy mindenféle magyarázat elegendő lett volna neki, elfogadta hát ezt is annak (a mi elvégre épen olyan igazság lehet, mint a többi magyarázat).

Tom ezután lebocsátotta az ablaktáblát, becsukta az ajtót, ők is távoztak. Tom nagy gondossággal próbálta a zárat be van-e csukva? mint azt mr. Fips a lelkére kötötte, és a kulcsot zsebébe rejté.

Nagy kitérőt tettek, mielőtt Islingtonba visszatértek volna, pedig sietni kellett volna, de Tom nem fáradt el a nézegetésben. Még jó, hogy John Westlock volt a társa, mert más ember nagyon hamar megunt volna örökös ácsorgását. De John örömmel látta az érdeklődését, sugárzó arcát, a mint a bérkocsik közt elment, a hol a kocsisoknak attól kellett tartaniok, hogy elgázolják, mondtak is neki elég szemrehányást ezért, a mit Tom persze nem hallott. John úgy látszott most még jobban gyönyörködött benne, mint ezelőtt.

Most már nem volt tésztás a Ruth keze, a mint őket a háromszögű társalgóban fogadta s kezét lehetett fogni vele, s a kis Ruth oly kedvesen mosolygott.

Az asztal meg volt terítve, s ámbár sem a terítő, sem az evő eszközök nem voltak valami finomak, nem volt ott sem damasz, sem ezüst, sem arany, sem más értékes evőkészlet, csak egyszerű villák, kések, a melyek mégis igen jól illettek az asztalra.

Az első étékfogás, első kísérlete Ruth szakácművészetének, oly kitűnően sikerült, hogy Tom és John Westlock megegyeztek abban, hogy a kis Ruthnak okvetlenül titokban sokáig tanulmányozni kellett a szakácművészetet, s sürgették, tegyen erről töredelmes vallomást. Nagyon mulattak ezen a jó tréfán és sok bohóságot mondtak erről; de John nem oly szépen viselte magát, mint azt várni lehetett volna, mert mikor Tomot beleugratta az ingerkedésbe, csakhamar átpártolt az ellenséghez és mindenben igazat adott a testvérének. A miről Tom

később, a mint ő és testvére lefeküdni készültek, sietett megjegyezni: az csak tréfa volt és John mindig udvarias volt a hölgyek iránt. Mire Ruth azt mondá: igazán! Mást nem tudott erre mondani.

Bámulatos az, hogy három ember annyit tud beszélni, ha hozzá kezd. Pedig nem mindig vidám tárgyról beszélgettek, mert Tom elmondá, hogy találkozott mr. Pecksniff leányaival s elmondta mily változás történt a fiatalabbal, a mire mindnyájan komolyak lettek.

John Westlock nagyon érdeklődött Merry sorsa iránt. Megkérdezte Tomot, vajjon nem az a gentleman-e Merry férje, akit Tom Pinch magával hozott Salisburybe, s hogy közeli rokona-e a férje, szóval a legnagyobb érdeklődéssel viseltetett a sorsa iránt. Tom ekkor hosszasan elbeszélte, hogy Márton külföldre ment, s már régóta mit sem hallottak felőle, hogy a sárkány Markja utitársul csatlakozott hozzá, s hogy mr. Pecksniff hálójába kerítette a nagyapját, s mily aljas módon törekszik elnyerni Mary Graham kezét.

Bizony a jó Tom nagyon együgyű fiu volt, mikor a theát megitták színházba mentek, mert John kinyilatkoztatá, hogy neki szabad bemenete van oda, nem is sejté, hogy John csak azért ment előre, hogy mind a háromukért fizessen. Együgyű vagy Tom, mert oly jóízűen tudtál nevetni a rossz darabon, s oly boldogan mentél haza Ruth-tal, s úgy meg voltál lepetve, hogy másnap reggel egy szakácskönyvet találtál az asztalon, amelyben a puddingkészítés módjának leírása kutyafüllel volt megjegyezve és áthúzva. Te együgyű, nagyon együgyű ember vagy Tom Pinch!

V. FEJEZET.

A Pinch család új ismeretséget köt és még több okuk lesz a csodálkozásra.

A templei lakásnak valami kísértetes jellege volt, de Tom mégis különös örömet talált e foglalkozásban.

Csak a titokszerűség, a mely körülvette, sok fejtörésre adott alkalmat. Vajjon a gazdája eljön-e? s fog-e vele rokonszenvezni? Tom hitt Fipnek, elhitte neki, hogy ő más meghagyása folytán jár el, de hogy ki ez a más? annak a megfejtésére Tom agyában kalandosabbnál kalandosabb gondolatok fordultak meg.

Egy időben arra is gondolt, hátha mr. Pecksniff megbánva hamisságát, felhasználta befolyását s így szerezte neki ezt az állást. Ez a gondolat elviselhetlen volt az után, a mi köztük történt és Tom kinyilatkoztatta Johnnak, hogy inkább portásnak áll be, mint ez embertől jótéteményt fogadjon el.

De John biztosította őt, hogy akkor nem ismeri Pecksniffet, ha őt ily nemesszívű cselekedetre képesnek tartja. Előbb lesz — mondá neki — zöld a nap, fekete a hold és pusztá szemmél látod a planetákat a nap körül kerengeni, csak akkor lehetne gyanusítani a jó Pecksniffet ily szörnyű dologgal! S szóval nagyot nevetett Tomon, a ki erről az eszméről letett és újra szabad folyást engedett képzelmenek.

De azért szorgalmasan hozzálátott napi munkájához, s nagy előhaladást tett a könyvek rendezésében, írta a katalógust. A hivatalos órákban is olykor-olykor olvasott egy kicsit, amire gyakran szükség is volt, hogy a könyveket rendezhesse, de többnyire hazavitte éjjelre a könyveket és otthon

olvasgatott (de másnap reggel újra visszavitte, hogy ha ura haza kerül és kéri, rögtön átadhassa neki) szóval boldog, nyugalmas életet folytatott, tanult sokat, amint azt szívéből kívánta is.

De még a könyvek sem voltak oly érdekesek, sohasem foglalták el annyira, hogy a legkisebb zaj elkerülte volna figyelmét. Minden lépésre figyelmesen hallgatódzott s a mint a lépcsőkön közelebb-közelebb hallatszott a zaj, dobogó szívvvel gondolt rá: „talán a gazdám, valahára színről-szinre látjuk egymást!” De a lépések zaja elhallatszott s ő aztán legfőljebb a magáét hallotta.

A magánosságban a jó Tom képzelgése nem ismert határt, sok bohó dolgot gondolt összevissza, maga is képtelenségnek tartá, de azért nem tudott ezektől menekülni.

Olyan helyzetbe jut sokszor az ember ilyenkor, a milyen a francia rendőrség, serény a kutatásban, de gyöngé a bűn megakadályozásában. Furcsa, megmagyarázhatlan, képtelen gondolatok ötlöttek agyában, azt hivé, hogy valaki elrejtőzött a másik szobában, óvatosan lépegetett, bekukkantott a kuleslyukon, titkolódzva tett egyet-mást, ott, a hol senki sem volt; százszor is megfordult egy helyen, gyönyörrel nyitotta fel az ablaktáblákat, s mintha beszélgetésbe elegyedett volna a vererekkel, a melyek a tető alatt építették fészköket, mintha azok fölvilágosítást tudtak volna adni neki.

A külső ajtót mindig nyitva tartá, hogy ha valaki belép az első szobába, rögtön meghallja lépteit zaját. Minden járókelőhöz kötött valamit, s nem egyszer mondá: egy csöppet sem csodálkoznám rajta, ha ez a gazdám volna! De mindig csalódott.

Mr. Fips nem hogy felvilágosítást adott volna, hanem még titokszerűbbé tette a dolgot. Az első alkalomkor amint kifizette heti bérét, mondá Tomnak:

— Oh, csakugy mellesleg legyen mondva, mr.

Pinch, hivataláról nem kell ám említést tenni idegen embernek!

Tom azt gondolta, hogy most valami titkot köt a lelkére, azért biztosítá róla, hogy benne mindenkor megbizhat.

De erre mr. Fips csak ennyit mondott: nagyon szép!

Tom újra felszólalt:

— Bármily körülmények közt megbizhat bennem!

Mr. Fips ismételte, hogy nagyon szép!

— Ön talán egyet-mást el akart nekem mondani?... figyelmezteté őt Tom.

— Oh istenem dehogy! — kiáltott Fips. Eszemben sincs, s látván, hogy Tom megzavarodott, hozzátevén: csak arra céloztam, hogy idegen embereknek ne szóljon hivataláról.

— De még nem volt szerencsém látni a gazdámát sir — mondá Tom fizetését zsebredugva.

— Nem látta? — mondá — magam is úgy gondolom sir.

— Szeretném megköszönni jóságát és megtudni tőle, vajjon meg van-e elégedve munkámmal? tördelé Tom.

— Nagyon szép — mondá mr. Fips ásitva — nagyon szép.

Tom gyorsan elhatározta magát egy másik próbára.

— Ha bevégezem dolgomat a könyvekkel sir — mondá — remélem ezzel nem lesz vége foglalkozásomnak vagy akkor nincs rám szükség?

— Oh dehogy nincs! — viszonzá Fips — nagyon sok még a teendő. De vigyázzon kérem, sötét van.

Ez volt a legmesszebbre menő felvilágosítás, a mit Tom kicsikarhatott belőle. Így hát nagy sötétség volt Tom fejében is és ha mr. Fips a ket-

tő: értelemben vevé a föntebbi szavakat, akkor igen helyén volt a figyelmeztetés.

De ekkor egy körülmény adódott elő, a mely e titokteljes dologról legalább egy időre elvoná figyelmét, s új irányt adott neki.

A dolog így történt. Tom mindég igen korán kelt föl, s kedves mulatsága volt egy nagyot sétálni, mielőtt a Templebe ment volna. S mint idegen, természetesen a sokadalmat kereste, épen azért a legörömostebb a piacokat, hidakat, rakodókat és különösen a gőzhajók kikötőit kereste föl, s nagy gyönyörködéssel nézte a nyüzsgő forgó néptömeget.

Legtöbbször Ruth is elkísérte sétáján. Már hét órakor reggeliztek s kimentek a fris nyári levegőre. Két óráig együtt járkáltak föl és alá, alkalmas helyen elváltak, Tom a Templebe ment, testvére pedig haza, oly lassan, a mint csak kedve tartotta.

Tomnak oly boldogság volt az, Ruth-tal karonfogva menni! Ott álltak most is a kikötőben, midőn egy öreges lady, a kinek roppant nagy esernyője volt, a hátuk mögött, nem tudott mit csinálni vele. E szörnyű jószágnak vasfogantyuja volt, s Tomnak a torkához szoritotta, úgy hogy a lélegzete is elakadt tőle. Tom megszabadítá magát az ő ismeretes jószívűségével, de nemsokára a hátán érezte a csodajószágot, majd a bokáján, végre magát az ernyőt a kalapja fölött, ott csapkodott, mint valami nagy madár a szárnyaival, aztán a széle is annyira kétségbeejté, hogy tovább nem tudta magát türtőztetni és szeliden szemrehányásokat tett a hölgynek.

Amint megfordult, az esernyő tulajdonosnőjét lábujjhegyre állva dühösen kíváncsi arccal látta a gőzös felé nézni, s úgy látszik egész közel akart menni a korláthoz, Tomot mert az első sorban állott, ellenségének tartotta.

— Mily rossz természete lehet önnek? — jegyzé meg Tom.

A lady dühösen elkiáltotta magát: rendőr! és fenyegette az esernyőjének nyelével, kiabálván, hogy ha volna itt rendőr, elfogatná, de a gazemberek soha sincsenek ott, ahol lenniök kellene.

— Ha a helyett, hogy valahol a sutban a fejöket vakarják, többet gondolnának a kötelességeikkel — mondá a jeles hölgy — akkor engem itt nem tologatnának jobbra balra!

Csakugyan nyomorultan nézett ki, mert a fejkötiójének szalagja ki volt oldva, s az háromszögüvé nyomódott össze. Kövér testalkata lévén, csak úgy lihegett-pihegett a nagy melegtől. Tom nem elegyedett vele civódásba, hanem udvariasan megkérdezte tőle, vajjon neki a gőzösre kell e menni?

— Azt meghiszem — viszonzá a lady — senki, vagy legfeljebb önnek van hajlandósága bámulni a gőzhajóra, a nélkül, hogy a fedélzeten dolgo volna. Nem igaz?

— Hát melyik gőzösre szeretne fölnezni? — kérdé Tom. Akkor helyet csinálunk önnek, ha lehetséges. Csak ne legyen olyan rozskedvű.

— Nincs nálam jámborabb teremtés, még a legszomorubb körülmények közt is — viszonzá a lady enyhülve — és ezt sokan bizonyítanak, hogy én mily szelid vagyok. Ha ellent is mond nekem ma'am, szoktam gyakran mondani mrs. Harissnak, nem tromfolok vissza! De ma nem tagadom, el vagyok keseredve és mérgelődöm és az isten bocsássa meg, van is rá okom!

Eközben mrs. Gamp, (mert ő volt) Tom segítségével a karzat és Ruth közé jutott, s ott nagyokat lihegett, veszedelmes mozdulatokat tévén esernyőjével, végre megnyugodott.

— És ugyan ezek közül a füstölő szörnyek közül, melyik az „Ankwork“ hajó?

— Melyik hajó után tudakozódik? — kérde Ruth.

— Hát az Ankwork után — válaszolá Mrs. Gamp — nem akarom megcsalni, édes istenem, miért teném ezt?

— A középén van — szólalt meg újra Ruth — az „Antwerpen“, talán ezt keresi.

Mrs. Gamp megzavarodva elhallgatott, Ruth sem szólt. Mrs. Gamp a korlát vasára téve állát, nézett a kérdéses hajóra és olykor-olykor sóhajtott, aztán kérdezte Ruthot, talán gyermeke távozik a tengerre vagy férje? tette hozzá résztvevőleg.

— Ebből is látszik, — mondá Mrs. Gamp, az ég felé forgatva szemeit — mily siralomvölgye az élet. Egy jó barátnőm, a kinek Mrs. Harris a neve, gyakran így szól hozzám (aki az udvarban a lépcsők fölött lakik, amint az ember a bolt felé fordul be): oh Sairey, Sairey, az ember nem tudhatja, mi vár reá. „Mrs. Harris, — mondom én neki — semmi sem igazabb ennél! De számításaink, hogy egy családnak hány gyermeke lesz, többnyire pontosan beteljesednek. „Sairey, — mondá erre Mrs. Harris ünnepélyesen — mondja hát meg nekem, hány gyermek akad még nálam?“ Bocsásson meg, — mondtam én neki — nem fogom megmondani, az én gyermekem nem volt a vigasztalásomra, meghalt, még halottas ágyán is mosolygott. Épen azért nem jó lesz, ha megmondom előre, mi történik, ha előre tudunk mindent, kétségbeesünk, hanem jöjjön úgy minden, ahogy az isten akarja!

Mikor a jó asszony elvégezte ezt a beszédet, újra a hideg vaskorlátra nyugtatta az állát és sóhajtott.

Tom és testvére egymásra néztek, Ruth némi habozás után megkérdezte Mrs. Gampot, mi bántja őt ennyire?

— Kedvesem — viszonzá a lady lassitva hangját — ön még nincs férjnél, nemde?

Ruth nevetett, elpirult és mondá: „Nem vagyok!”

Mrs. Gamp a hajó földélzete felé nézett és onnan a lejáró hidra, miután meggyőződött, hogy a kit keres, az nem érkezett meg, esernyőjével fenyegeté a hajót.

— Szörnyeteg, akinek egy csöpp udvariasága sincs a hölgyek irányában.

— Hallottam egy fiatal emberről, — folytató mrs. Gamp — aki csak 3 év óta jár a gőzhajóval — mrs. Harris ismeri őt, mert az ő rokonát bírja feleségül — jelenleg huszonhat kis idegen keresztapja, a kik mindnyájan a gőzgép zakatolása mellett jöttek a világra. Uf! — mondá mrs. Gamp, és ismét a gőzöst fenyegette — ebből az egyből is kitűnik, hogy férfi talált föl, mert gyalázatosan viseled magad a gyöngébb nem iránt, szörnyeteg!

Nem valami meglepő lett volna, ha mrs. Gamp jajgatásából valaki azt következteti, hogy ilyen vagy olyan módon összeköttetésben áll a gyorskocsi vagy szállító vállalatokkal. Nem is ügyelt rá, hogy mily hatással van a beszédje a fiatalemberre, mert más-sal kezdett foglalkozni és fölkiáltott:

— Csakugyan ott megy! Szegény kedves teremtes, ott megy mint a bárány az áldozatra. És ha valamikor bűn az, hogy a hajó a tengerre száll — mondá mrs. Gamp látnoki lelkesültséggel — most gyilkossággal egyjelentőségű. És én tanuja vagyok ennek!

És ezt oly komolyan mondta, hogy Tom testvére (aki oly udvarias volt mint Tom), nem tudta megállani kérdezősködés nélkül.

— Ha szabad kérdezni, melyik az a lady?
— kérdé — a ki iránt ön oly nagyon érdeklődik?

— Ott van — sóhajtott mrs. Gamp — ott megy! Épen azon a kis fahídon megy ebben a percben. Most meg arra a dióhéjra száll — mondá. mrs. Gamp görcsösen szorongatva esernyőjét — oh édes istenem, az egész világ felfordult velem.

— Azt a ladyt gondolja, aki azzal a tetőtől talpig nagy köpenybe beburkolódzott férfival megy, úgy hogy az arca is alig látszik ki belőle?

— No rejtegetheti is az arcát — válaszolt mrs. Gamp — szégyelheti magát! Látja, hogy rángatja azt a ladyt a kezénél.

— Valóban ugylátszik, mintha nagyon sietős volna az utja!

— Most meg levezeti a kabinba — mondá mrs. Gamp türelmetlenül — mi lelhetette? Az ördög van körülötte? Miért nem hagyja a szabad levegőn?

Nem hagyta a szabad levegőn, csakugyan levezette, s nemsokára magányosan ismét megjelent a födélzeten, de még köpenyét sem tette le.

Tom nem hallotta e kis beszélgetést, mert figyelmét más körülmény bilincselte le, még pedig váratlan módon. Épen akkor, a mint mrs. Gamp megszólítá oly kemény szavakkal a gőzöst, egy kéz nehezkedett a jobb karjára (Ruth a balján volt) és nagy meglepetésére gazdáját látja maga előtt.

Nem azon ütődött meg, hogy vele találkozik, mint inkább azon, hogy még az imént más ember állott mellette, hogy jöhetett a nagy tolongásban hozzá észrevétlenül?! Ruth és Tom többször észrevették, hogy a gazda oly zajtalanul távozik lakásáról, de ez a feltűnés nélkül való megjele-
nés mégis meglepte Tomot.

— Bocsánatot kérek mr. Pinch — mondá neki halkán — beteges ember vagyok, alig lélekzhetek már, szemeim sem jók. Nem vagyok már fiatal ember sir. Nem látja ott azt a gentlemant

nagy köpenyben, ladyvel karján, az a lady fátyollal fején és fekete shawlban van?

Ha nem látott jól, akkor nagyon különös, hogy a nyüzsgő tömeg közül rögtön fölismerte azt a hölgyet, a kit leirt, s fürkészve nézett Tom felé, vajjon jó irányban keresi-e őket szemeivel.

— A gentleman nagyköpenyben van — mondá Tom — a lady pedig fekete shawlban? Hadd látom.

— Igen, igen — mondá az nagy türelmetlenséggel. A gentleman sajátságos módon beburkolta magát tetőtől talpig — ami éppenséggel nem illik a reggeli meleg időjáráshoz — úgy be van pólyázva, mint egy rokkant katona, ebben a percben talán arcához emelte a kezét. Nem nem az, — mondá, a mint észrevette, hogy Tom más felé néz — másik oldalon, valamivel lejjebb!

— Annyi sokan vannak, s úgy mozognak — mondá Tom — hogy nehéz dolog . . . nem, ott látnok egy gentlemant nagy köpenyegben fekete shawllal, ott a mellett a vörös kendős lady mellett.

— Nem az — kiáltott a gazdája s megint türelmetlenül mutogatni kezdett az ujjával — nem arra! A másik oldalon. Nézzen a kabin lépcsőjére. Balra! Közel kell lenniök a kabinhoz. Nem látja a kabin lépcsőit? A csengettyű megszólalt már? Nem látja a lépcsőket?

— Várjon csak — mondá Tom — igaza van. Látom, most mennek le. Ez az a gentleman, a kire gondol? Most száll le, a nagy köpenyeg, mint uszály huzódik utánna.

— Ez az az ember! — mondá Tom házigazdája, nem arra nézett, amerre Tom mutatott, hanem az arcára — tenne nekem egy szivességet, sir, egy nagy szivességet? Átadná neki ezt a levelet? Csak adja ezt neki. Csak átadni! Várja ezt a levelet. Én volnék köteles vele, de elkészhetném,

mert bizony nem vagyok fiatal ember, s nem oly könnyedén tenném meg az utat, mint ezelőtt fiatalabb napjaimban. Megbocsát vakmerőségemért és megteszi nekem ezt a szivességet?

Keze remegett, arca a legnagyobb izgatottságot árulta el, a mint a levelet Tom markába nyomta.

A késlekedés abban, a mit magára vállalt, nem volt Tom szokása, halkan megsugta Ruthnak, hogy várjon rá, míg visszatér, nem sokáig fog elmaradni. S oly sebesen sietett le a kikötő lépcsőin, a mint csak kitelt tőle. Sokan mentek le a lépcsőn, sokan felfelé iparkodtak. Oly nagy volt a kiabálás, a zaj, a taszigálódzás, mert féltek, hogy vagy elkésnek a hajóról, vagy más sietős dolguk akadt. De Tom azért elég gyorsan haladt, lesietett a kabin lépcsőjén s megtalálta, a kit keresett a szalon tulsó oldalán, a hol a falragaszokat olvasta. A mint Tom felé közeledett a levéllel, hallván lépteit, visszafordult.

Mily nagy volt Tom meglepetése, ez az ember, a ki előtte állott nem más, mint az, a kivel egyszer a mezőn volt összeütközése, szegény Mercy férje Jonas!

Tom megértette, a mint motyogá a fogai közt, mi az ördög hozott ide? a többit azonban bajos lett volna meghallani, alig hallhatóan beszélt.

— A mi engem illet — sietett őt Tom biztosítani — magamtól nem is kerestem volna fel önt, de megkértek, hogy ezt a levelet adjam önnek. Messziről mutatták nekem és én nem ismerem önre, különös öltözkéiben. Itt a levél!

Jonás elvette, felnyitá a levelet és elolvasá. Alig egy pár sor volt, de úgy hatott rá, mintha közel hajigálták volna meg. Hatra tántorodott, amint elolvasta.

Oly nagy felindulásban volt, hogy olyat Tom eddig még nem látott, s akaratlanul is rámeredt. Mikor magához tért, a megszólamló csengetyű elhallgatott, s egy rekedt hang kérdé: nem akar-e valaki a partra szállani?

— Igen — kiáltott Jonas — én partra szálllok. Csak egy kis időt! Hol az az asszony? Jer vissza, jer vissza!

Belökött egy ajtót, s ki nem vezette, hanem kivonszolta onnan Mercyt. Mercy sáppadt volt, reszketett, nagyon meg volt lepetve, midőn régi ismerősével megint találkozott, de nem volt idő a beszélgetésre, mert Jonas gyorsan vonzolta őt a fedélzetre.

— Hová sietünk úgy, mi a baj?

— Visszamegyünk — mondá Jonás vadul — mást határoztam. Nem megyünk sehová. De ne kérdezősködj sokáig, mert vagy téged, vagy más valakit ölök meg. Megállj heh! mi a part felé megyünk. Hallja, mi a partra akarunk menni!

Örülten forgott jobbra balra, s komor pillantásokat vetett Tom felé, ökölbeszorított kezét rázta oly szörnyű arckifejezéssel, a melyre nem minden emberi arc képes.

Végig vágatott feleségével a tömeg közt, Tom utánok s aztán vizsga szemmel körülnézett a kikötőhelyen levő nép között, végre reszkető hangon elkáromkodta magát s azt kérdé Tomtól.

— Hol van?

Mielőtt Tom csodálkozásában és méltatlankodásában felelhetett volna e megfoghatatlan kérdésre, egy gentleman került elő a háta mögül s nevénél szólítá Jonas Chuzzlewittet. A gentleman külföldinek látszott, nagy fekete szakállal, bajusszal, s udvarias nyugodtsággal beszélt, mely nagy ellentétben állott Jonas kétségbeesett, zaklatott medorával.

— Chuzzlewitt kedves barátom — mondá az idegen udvariasan megemelve kalapját — ezerszer bocsánatot kérek öntől. Rosszul esik, hogy zavarom önt családi örömeiben, a mely tudom, hogy mindég boldogító és üdítőleg hat, ámbár magam nem vagyok házias ember, (ami nagy szerencsétlenség rám nézve) de édes istenem a mi méhkaptárunk, kedves barátom a méhkaptárunk . . . ez az első . . . Lesz olyan szives és bemutat?

— Mr. Montague — mondá Jonas, aki ugy beszélt, mintha fojtogatták volna.

— Aki a legszerencsétlenebb embernek érzi magát, szánja, bánja bűneit, mrs. Chuzzlewitt — folytatá a gentleman, — de az üzlet, az üzlet . . . amint már kedves barátomnak emlitém is. Ön egy kurta szárazföldi kirándulásra határozta el magát, kedvesem, nemde?

Jónás komoran hallgatott.

— Ejh! be meg vagyok zavarodva — kiáltott Montague — lelkemre mondom, egészen meg vagyok törve. — De a megzavarodott kaptár miatt kénytelen voltam félretenni minden melléktekinetet, a méznek meg kell maradni. De miféle különös asszonyi állapot alkalmatlankodik nekem — mondá mr. Montague magát félbeszakítva s mrs. Gampre nézett, a ki erősen hajtogatta magát — nem ismerem. Valakivel ismeretségben áll közölünk?

— Ah! jól ismernek engem, áldva legyen jó szivük — mondá mrs. Gamp — ne feledkezzenek meg közös kincsükről sir. Adja isten, hogy sokáig éljen! Ah nekem a kis ujjam megsugja, hogy itt örvendetes esemény van készülöben. Kedves jó lady — s itt megállt, nem mutatott oly vidám képet, mint a melyet eddig erőszakolt magára — ön nagyon sáppadt!

— No megint itt van? Mormogá Jonás —
Öntől nem lehet szabadulni! Hogy ki nem törimár
a nyakát!

— Remélem, sir — viszonzá mrs. Gamp méltatlankodva — azért kinem török a nyakam, ha lejövök a kikötőbe. Mrs. Harris így szólt hozzám, amint ide eljöttünk: Sairey — ez a kikötőhely nemde? Mrs. Harris, mondom — persze hogy az. Ön 38 éve, hogy ismer engemet mrs Harris, de vajjon mentem-e olyan helyre, ahol engem nem szívesen láttak? „Nem Sairey — mondá ő — sőt ellenkezőleg!” És ő ezt igen jól tudja! Én szegény aszszony vagyok ugyan, de azért keresik a szolgálatomat. Engem sir nem egyszer vertek föl késő éjjel az álmomból, a házigazdaim közül többen felmondtak, mert ilvenkor azt hitték, hogy tűz van. Kénytelen vagyok kenyeremet keresni az igaz, de azért fenn tudom tartani a függetlenségemet. Nő vagyok és anya. Az a jelszavam: adjon az isten szerencsés születést a baba'nek és tartsa meg jó egészségben az anyát!

Mrs. Gamp szorosan összevonta a shawlját és mint szokása volt, e kis beszélgetésben is nagy szerepet juttatott mrs. Harrisnek.

Jonas ekkor közbe szólt:

— Ha már itt van — mondá — akkor legjobb lesz, ha haza kíséri nőmet, mert én másutt vagyok elfoglalva.

Többet nem szólt, Montaguere nézett, s ezzel adta értésére, hogy készen van őt követni.

— Sajnálom, hogy velem jön — mondá mr. Montague.

Jonas sötéten nézett rá, oly tekintettel, a melyet Tom nem tudott elfelejteni, még később is gyakran gondolt rá.

— Igazán sajnálom, hogy megzavartam —

mondá Montague — de hiszen ön az oka mindennek.

Jonas újra sötéten nézett reá, aztán egy kis hallgatás után mondja:

— Én nem vagyok oka semminek. Magát okolja.

Ezzel megakadt a társalgás. Egy csinos kabrioleetbe ültek be s elhajtattak.

Az egész különös jelenet oly gyorsan folynak le, hogy Tomnak, aki főszerepet játszott benne, az egész úgy tűnt föl, mint egy álom. Senki sem ügyelt rá ezután. Egészen közel állt Jonashoz, s minden szót hallhatott. Várt valami felvilágosítást e titokteljes ügyre nézve, de Jonas még szemeit sem emelte föl a földről, egyetlen egyszer sem nézett rá, s mielőtt Tom valamire el tudta volna magát határozni, már elmentek.

Körülnézett a házi gazdája után, de az nem volt sehol. Még mindig azt kereste szemeivel, midőn egy közellevő bérkocsiból egy kéz integetett felé: a Mercy keze. Neki szólt az üdvözlét, de egészen kihajolt az ablakból, hogy mrs. Gamp ezt ne vegye észre.

— Édes istenem, — mondá a szegény aszszony — mit jelentsen ez? Miért mondta nekem tegnap este, hogy hosszabb utazásra készüljek, hogy most mint gcnosztévőket vissza kísérjenek? Kedves mr. Pinch, — mondá kezeit tördelve — legyen irgalmas irántunk. Mily szörnyű titok lehet ez?

— Ha tehetném — kiáltott Tom — bizony az volnék, hiában nem kérne. De magam is csak annyit tudok az egészből, mint ön!

Erre Mercy visszahúzódott a kocsi belsejébe s egy percig látta még kezével feléje integetve, de azt már nem tudta, hogy a bucsu, vagy bánat szomorú jele volt ez. A kocsi elvágatott. Mercy el-

tűnt és Tom együtt maradt Ruthtal s nem győzött eleget csodálkozni e különös jeleneten.

Vajjon mr. Nadgett ma reggel a „London Bridgen“ várta azt az embert, a ki még eddig soha sem jelentkezett? Az bizonyos, hogy lenézett a mellvédről a kikötő hely felé. Ebben ő sohasem találta gyönyörűségét. Nem. Valami dolga lehetett ottan.

VI. FEJEZET.

Mr. Jonas és barátja egyetértésre jutnak és teljes erővel folytatják a vállalatot.

Az angol-bengali önzetlen intézet nem messze volt a kikötőtől, mr. Montague és Jonas egyenesen odahajtottak. De az utazás órákig is eltarthatott volna, anélkül, hogy egy szót is szóltak volna egymáshoz. Jonas nem akarta megtörni a csendet, kedves barátja pedig nem látta az időt még elérkezettnek, hogy vele beszédbe ereszkedjék.

Jonás most már kibontakozott köpenyegéből, mintha már nem lett volna oka a rejtőzésre, mogorva volt, harag, félelem látszottak meg arcán, de az eltökéltség is, hogy fog magán uralkodni. Mikor a kocsi megállt, nem várta be a felszólítást, hanem ment fölfelé a lépcsőkön.

Az elnök követte. Bezárta maga után a tanácskozó terem ajtóját, s leheveredett a szofára. Jónás az ablakon nézett ki az utcára, megdőlt az ablaknak, s fejét karjára támasztá.

— Ez nem szép öntől Chuzzlewitt — mondá mr. Montague — lelkemre mondom nem szép!

— De hát tulajdonképen mit is akar tőlem? — kérdé Jonas s morogva hátranézett.

— Bizalmat kedves barátom, egy kis bizalmat — mondá Montague sértődve.

— Persze, mert ön szörnyű bizalommal viseltetik irányomban, — viszonzá Jonás — nemde?

— És vajjon nem-e? — kérde társa, föl-emelve fejét, de Jonas már akkor elfordult. Vajjon nem bizom-e én önben? Nem mindég bizalommal voltam ön iránt, a mi érdekünkben, jegyezze meg nemcsak az én, hanem a mi közös érdekünkben? Es mi a jutalmam? Az, hogy ön meg akart szökni!

— Honnan tudja ön ezt? ki mondta önnek, hogy én meg akarok szökni.

— Ki mondta? Kedves barátom, külföldi hajóra, korán reggel, úgy öltözködik, hogy alig lehet ráismerni. Ha nem akart megszökni, ugyan miért tért vissza rögtön?

— Visszajöttem — mondá Jonas — hogy elkerüljem a zavart.

— Bölcsen tevé! — jegyzé meg barátja.

Jonas hallgatott, lenézett az utcára s fejét karjára nyugtatá.

— Nos Chuzzlewitt — mondá Montague — ámbár ön méltatlanul viselte magát, én mégis őszinte leszek ön iránt. De figyeljen kérem, ne fordítson hátat.

— Hallok, mindent hallok, csak folytassa.

— Mondom, dacára a történeteknek, én őszinte leszek ön iránt.

— Ezt már hallottam egyszer. Folytassa!

— Ön kissé mogorva ember, de én szerencsére tudok önnel bánni. Lássuk hát, hogy állnak a körülmények?

Ezelőtt egy vagy két nappal emlitém önnek, kedves barátom, hogy rendkívül fontos felfedezésre jutottam...

— Bedugja a száját? — mondá Jonas, dühösen körülnézve s az ajtó felé pillantgatott.

— Helyes, helyes, — mondá Montague —

észszerű, okos dolog a hallgatás. Ha felfedezésem másnak is tudomására jutna, mint sok más becsületes ember felfedezése, nekem semmi hasznót sem hajtana. Ebből is meggyőződhetik róla, mily őszinte ember vagyok, megmutatom önnek helyzetem gyengeségét. De térjünk a tárgyra. Én tettem, vagy legalább gondolom, hogy tettem felfedezést, s a legelső alkalmat felhasználtam, hogy ezt bizalmasan tudára adjam, oly bizalommal, amely azt reméltem, állandó lesz közöttünk, s ön is viszonzni fogja. A felfedezés talán igaz, talán nem is igaz. Nekem megvan e dologról a saját véleményem, önnek meglehet a magáé. Ne is vitatkozzunk rajta. De ön, kedves barátom, téves véleményben van. Bebizonyítom önnek, hogy rosszul számít. Szeretném, ha ez a kis esemény javulásával végződne, de azért biztosítom róla, nem szándékom ön ellen föllépni!

— Mit ért ön ezalatt? — kérdé Jonas, a ki még mindig előbbi helyzetében maradt.

— Oh — mondá mr. Montague mosolyogva — ezt nem szükséges firtatni.

— Ah ön koldusbotra akar juttatni. Ezt gondolja ezalatt nemde?

— Nem.

— Oh — mormogott Jonas — önnek csak ez biztosít előnyt. Ily értelemben igazat beszél.

— Én csak azt akarom, hogy velünk próbálja meg a szerencsét, a mi biztos üzlet, aztán azt akarom, legyen nyugodt — viszonzá Montague — ön ezt megígérte nekem, s tartsa meg az ígéretét. Őszintén szólva, mr. Chuzzlewitt, önnek meg kell tartania ígéretét. Ez a foka a dolognak. Ha ön erre nem hajlandó, akkor a titoknak rám nézve nincs értéke, ha így alakulnak a körülmények, akkor legyen köztudomásu, tartok valamit arra, hogy a titok felderüljön. Aztán nekem érdekemben

van önt arra csábitani, a miről már annyi sokszor beszéltem önnek. De ön persze ezzel nem is gondol. Nem törődik az emberekkel s balsorsukba belenyugszik bámulatos lemondással. Haha! Ön az első alkalmat felhasználta a menekülésre, de biztosítom róla, hogy tőlem nem fog megmenekülni. Ezt bebizonyítottam önnek a mai napon. Ön tudja, hogy én nem vagyok erkölcsös ember. Nem tartozom azok közé, a kik a legelső alkalomkor, a legkisebb sértődésre hajlandók volnának önt elárulni, én hasznát akarom venni önnek, és ezt oly embernek, mint ön, szabadon meg is vallhatom. Nem osztom azok véleményét, a kik minden áron kompromittálni akarják embertársaikat, a mint azt a legjobb hirű emberek is megteszik. Én megelégszem a haszonnal. Miért csinálja hát a zavart? Elvégre is annak meg kell történni, vagy barátságos uton, vagy máskép. Ha barátságos uton létrejön a beleegyezés, ön nem érezheti magát sértve, ha barátságtalan erőszakos utra szorít, ön látja, mi ennek a következménye?

Jonas elfordult az ablaktól s egyenesen hozzá ment. Nem nézett az arcába, az nem volt szokása, körülbelül a mellére nézett, halkan de érthetően és nagy szomorúsággal beszélt, mint olyan ember szokott, aki részeg állapotában kesereg.

— A hazugságnak most semmi értelme — mondá Jonas — csakugyan el akartam menni ma reggel, azt gondoltam, hogy a távolból jobb feltételekre kényszeríthetem.

— Persze, persze, — válaszolá Montague — semmi sem természetesebb ennél. Tudtam én ezt előre és gondoskodtam is róla, hogy meg ne történhessék. De attól tartok, hogy félbeszakítottam önt.

— Az ördögbe is — folytatá Jonas még nagyobb elkeseredéssel, — ön nagyon meg tudta vá-

lasztani emberét, a kivel visszacsábítson. Nem is kérdezem, hol akadt reá? Én ennek az urnak még a mult időkből tartozom valamivel. Ha ön olyan ember, a milyennek mondja magát, akkor egészen közönyös önre nézve, hogy végzek én ez emberrel, akár ha a saját módszerem szerint is.

Ha rá néz társa arcára, látta volna, hogy Montague nem érti ezt a beszédet. De ő ott állott előtte, s csak úgy lopva néha tekintgetett felé, s ha megállt a beszédben, száraz ajakát nedvesíté meg nyelvével. A figyelmes szemlélő azt is észrevette volna, hogy Jonas magaviseletében most már változás állott be. Ugy állt ott előtte, mintha leszögezték volna.

Montague élénken válaszolt, ámbár azt megengedé, hogy a vállalat kockáztatással jár. E tekintetben véleménykülönbség nem volt közöttünk, nemde? — jegyzé meg Montague.

— Az ön nagy fölfedezése — folytató Jonas dühös mosolylyal, a mely nagyon jól illett most neki, — lehet igaz, lehet hamis. De akárhogy is áll a dolog, annyit mondhatok önnek, hogy nem vagyok rosszabb ember másoknál.

— Egy csöppet sem — mondá Tigg — egy csöppet sem. Körülbelül egyformák vagyunk ebben a tekintetben.

— Csak azt szeretném tudni — mondá Jonas — vajjon ez a titok egyedül az öné? ön nem fog tán csodálkozni e kérdésemen?

— Igen, csak én tudom — válaszolá Montague.

— Ah — mondá a másik mogorván — tudja ezt más is. Ne ámitson.

— Nem — mondá Montague a legkisebb habozás nélkül. Akkor ugyan mi értéke volna ennek rám nézve?

Jonas most először nézett rá. Kevés szünet mulva nagy nevetve, kinyújtott kézzel mondá:

— Az a fő, hogy ne kötekedjék velem és én az öné leszek. Valóban nem is hiszem már, hogy jobb lett volna, ha a helyett, hogy itt maradtam volna elutazom. No de most itt vagyok és itt maradok. Ebben megnyugodhat!

Megköszörülte torkát, mert rekedten beszélt s aztán így folytatá:

— Hát elmegyek Pecksniffhez és mondja mikor?

— Rögtön — kiáltott Montague, mennél hamarább kerül a hálóba annál jobb!

— Ejh — kiáltott Jonas vad nevetéssel — elvégre is pompás tréfa hálóba keríteni ezt a vén képmutatót. Gyűlölöm. Még ez éjjel utra keljek?

— Igen jó lesz — kiáltott mr. Montague nagy örömmel — ez lesz a jó, így kell az üzletet csinálni. Most már értjük egymást. Tehát ma éjjel kedves barátom, még ma éjjel elindul!

— Jöjjön velem — kiáltott Jonas. — Nekünk nagyszerűen kell föllépnünk, az okmányokat felmutatnunk, a ravasz rókával ügyesen kell elbánni, különben kisiklik a körmeink közül. Az ön ügyességét magammal nem vihetem, azért csak jöjjön el ön is.

Barátja habozott, ezt az ajánlatot nem várta, és inyére sem volt.

— Tervünket meghányjuk-vetjük az uton — mondá Jonas — Nem kell egyenesen hozzá mennünk, mintha csak alkalomszerűleg kerestük volna fel őt. Jobb lesz, ha velem jön, lehet, hogy utóvégre be sem kell önt mutatnom. Mondom önnek, hogy én ismerem emberemet!

— De ha az ön embere engem fog megismerni! — mondá mr. Montague vállát vonogatva.

— Ha megismeri! — kiáltott Jonas — hát

nem teszi ki magát ennek az eshetőségnek naponta ötvenszer is? Vajjon az édes atyja ráismerne-e önre? Vajjon én megismertem-e? Az ördögbe is, hisz ön egészen más alak volt, a mikor először láttam. Haha, még most is előttem áll rongyaiban. Akkor nem viselt álhajat, nem festette a szakállát, sőt még másképp is beszélt, tréfás alak volt akkor, míg most komoly rendes gentlemannek néz ki. De ha meg is tudná kicsoda ön? Mit tesz az? csak a mellett bizonyítana, hogy ön ügyes ember. Ön tudja ezt, különben előttem sem ismerteti meg magát.

— De kedves barátom én megbízom önben is! — mondá mr. Montague még mindig habozva.

— Bizik bennem, ez nagyon szép dolog! és bennem csakugyan bizhatik is! Ezentul még kíséretet sem fogok tenni a menekülésre — soha, soha!

Itt megállt azután és nyugodtabban hozzá tévé: nem mehetek el ön nélkül! Nos jön?

— Ha ön ezt jobbnak gondolja — mondá mr. Montague — legyen meg, s kezét nyujtá neki.

Az a kiáltó modor, a melylyel Jonas utóbb beszélt, attól kezdve, amint először a szeme közé nézett, csak határozottabb lett minden szava után! Ez az ő természetével kissé ellentétben állott s úgy tünt fel, mint ha bor következménye lett volna azzal a különbséggel, hogy összefüggően beszélt.

Elhatározták tehát, hogy ma éjjel mind a ketten elutaznak, s hogy az üzletben semmi baj, fenakadás ne történjék, rendelkeztek megállapították a módot, hogyan fognak elutazni. Mr. Montague azt mondá, hogy négylovas kocsin kell utazniok, így kell port szórni az emberek szemébe, tehát esti 9 órára egy négylovas kocsit rendeltek oda.

Jonás nem ment haza, megjegyezvén, hogy most „üzleti ügyekben“ való gyors elutazása

némileg mentsége lesz annak, hogy oly hirtelen távozott a hajóról. Podgyász zsákjaért irt haza egy pár sort, a mit neje elküldött egy rövid levelkével, a melyben megírta, szeretne vele találkozni elutazása előtt. Erre azután azt a választ kapta: legjobb lesz ha . . . de a tagadó választ fölöslegesenek tartjuk itt hiven visszaadni!

Mr. Montaguenak az nap sok dolga akadt, míg Jonas az orvost biztosította magának, a kivel együtt lunchözött a hivatalos orvosi szobában. A mint oda ballagott, találkozott mr. Nadgettal, aki félénken került ki (legalább Jonasnak úgy tűnt föl) meg is kérdezte tőle, mitől fél? mire az az óvatos modorával válaszolt: Nem félek öntől, de úgy látszik, ez hibája a külső megjelenésemnek, legalább többen ezt jegyezték meg rólam!

Mr. Montague hallotta ezt a beszédet vagy hogy udvariasabban fejezzük ki magunkat hallgatódzott. Amint Jonas eltűnt, tollával magához inté mr. Nadgettet s a fülébe sugott.

— Ki adta át neki a levelemet ma reggel?

— Lakóm sir — mondá Nadgett a tenyere mögül.

— Hogy jutott ő ehhez?

— Ott találtam a kikötőhelyen. Miután az sürgős volt és ön nem mutatkozott még, szükséges volt tenni valamit. Az csak szerencse volt, hogy a levelet rábizhattam.

— Mr. Nadgett, ön valóságos drágakő, — mondá Montague, megveregetve vállát — mi a neve a lakójának?

— Pinch sir, mr. Thomas Pinch.

Montague gondolkozott egy darabig és kérdé

— Vidékről való, nemde?

— Wiltshireből sir, amint nekem mondá!

Ezzel elváltak. Mr. Montague és mr. Nadgett a mint megint találkoztak a legfigyelmesebb szem-

lélő is megesküdött volna rá, hogy ez a két ember soha egy bizalmas szót nem váltott egymással teljes életében.

Eközben mr. Jonas és az orvos igen kényelmesen mulattak egy üveg madeira és harapni való mellett, s mert az orvost hat órára ebédre hívták, azért a könnyű lunch csel is megelégedett. Az ilyen lunch mint mondá, két tekintetből tanácsosabb: először egészségi tekintetből, másodszor, mert a legjobb előkészítő az ebédre.

— És önnek különösen vigyázni kell arra, mr. Chuzzlewitt, hogy jól emésszen — mondá az orvos — és ez meg is érdemli a gondoskodást. Ekkor aztán csodálatos szervezete lesz az embernek, mint egy tökéletes kronometer óra! Másképp nem is lehet az ember jó kedélyhangulatban.

Mr. Jobling megelégedve dörzsölte kezeit, mintha mondaná: ez aztán jó orvos, nemde mr. Chuzzlewitt? — s Jonásra nézett, mintha tőle várta volna, hogy ezt meg is erősíti.

De Jonas nem volt oly kedélyhangulatban, hogy e tárgyról továbbra is kedve lett volna beszélni, a helyett egy orvosi tokot felnyitott.

— Ah — mondá az orvos székében kényelmesen elnyújtózva — ezt mindig kiteszem a zsebemből, valahányszor eszem. A zsebem az ne legyen megterhetve, ha ha ha!

Jonas kinyitotta az egyik éles kis orvosi kést és kíváncsian szemlélgette az élet.

— Jó acél orvos ur, jó acél, nemde?

— Igen viszonzá az orvos nagy szerénységgel, a mint olyan ember szokott beszélni, a ki valamely jeles tárgy birtokában van — akárki a legnagyobb könnyűséggel megnyithatja felebarátja ereit vele mr. Chuzzlewitt.

— Már egypárszor megnyitotta az ereket vele? — kérdé Jonas nagy érdeklődéssel.

— Bizony nem egyszer megtörtént sir, nekem igen szép praxisom van — viszonzá az orvos köhögve, mint aki ezt nagyon természetesnek találja, a miről beszélni is alig érdemes — bizony nagy praxisom is van ebben — ismétlé az orvos egy pohár bort felhörpintve.

— És vajjon el tudná-e ezzel metszeni valakinek a torkát? — kérde Jonas.

— Oh mindenesetre az a fő, hogy tudjon vele bánni az ember!

— Hát aztán hol kell kereskedni, ott a hol most van a keze? — kérde Jonas az orvos torkára nézve.

— Igen — mutogatá az orvos — ez a jugularis vena!

Jonast annyira előfogta a képzelődés, hogy egy kanyarintást tett a késsel a levegőben s oly közel járt az orvos juguláris venájához, hogy az egészen vörös lett ijedtében. Jonas erre hangos durva kacagásban tört ki.

— Az éles eszközökkel — mondá az orvos fejét rázva — soha sem tanácsos játszani! Így már sok szerencsétlenség történt. Egy gyilkosságot, félek, épen valamely orvoskollegám követhetett el, oly művésziileg volt végrehajtva.

— Ne mondja, szólt közbe Jonas, aztán hogy történt?

— Elmondom dióhéjban a történetet. Egy bizonyos gentlemant találtak egy szép reggelen egy félreeső utcában. A mellényen csak egy vércsepp látszott. Hideg volt, meghalt, meggyilkolták.

— És csak egy csöpp vért láttak a mellényén — kiáltott Jónás.

— Sir — mondá az orvos — ezt a férfit a szíven szúrták és pedig oly ügyesen, hogy rögtön meghalt, s bensőleg vérzett el. Azt hiszik, hogy egy orvos barátja valami ürügy alatt beszélgetésre

szólítá föl, s egyik kezével a mint az beszélgetés közben szokás, kabátja gomblyukába kapaszkodott, míg a másik kezével, miután a helyet jól kinézte. elővevé szuró eszközét és így elkészülve . . .

— Leszurta — egészíté ki Jonas.

— Igen, azt tette — felelé az orvos — és az művészi szurás volt. Az orvost azóta sohasem látták, s általában azt hiszik, hogy ő a gyilkos. Vajjon csakugyan ő volt-e a gyilkos, azt egész határozottsággal nem lehet mondani. De én és egy pár kollégám, akik a sebet megvizsgáltuk, abban állapodtunk meg, hogy a tettes orvos lehetett, a ki értette a dolgát, vagy ha közönséges ember volt, akkor szerencsés körülmények sajátságos összejárása folytán történt ez így.

Jonas ugy érdeklődött e gyilkosság iránt, hogy az orvos a mellényén kezdte magyarázni neki, hogy történt az eset! Sőt Jonas kérésére az egyik szögletben eljátszották a gyilkos és a meggyilkolt történetét, a mely nagy hatással lőn megcsinálva. A mint az üveg kiürült és a történet véget ért, Jonas megint olyan zajos hangulatban volt, mint ezelőtt. Ha Jobling theoriája szerint, ennek a jó emésztés volt az oka, akkor Jonasnak struccgyomra kell, hogy legyen.

Az ebédnél is ily jól érezte magát, az ebéd után szintén, különben is bor volt bőven és mindenféle pecsenyét is eleget ehettek. Kilenc órakor sem csappant meg a jókedve, mikor a lámpást feltették a kocsira. Jonas megesküdött, hogy egy csomag kártyát jó lesz magukkal vinni, azonfelül még egy üveg bort, ezeket a dolgokat csakugyan a köpenye alá rejté s lementek a lépcsőkhöz az udvarra.

— Félre az utból borsszemjankó, feküdj le! e szavakkal tisztelte meg mr. Baileyt, a ki sarkantyus csizmában állott a kocsi ajtajánál, hogy a földszállásnál segítségére legyen.

— Az ágyba sir, oda csakugyan lefekszem — mondá Bailey.

Jonas elindult a csarnok felé, ahol mr. Montague szivarra gyújtott, mr. Baileyt a gallérjánál fogva magával hozta.

— Csak ezt a majmot nem fogjuk magunkkal cipelni sir?

— Igen, magunkkal viszsziük sir — mondá Montague.

Jonas erre durván meglökte a fiut. Ez éppen nem volt szívélyes cselekedet tőle, mint minden a mit ez nap cselekvék, de aztán erős kacagásban tört ki s az orvos felé olyan mozdulatot tett, amelylyel utánozta a gyilkos orvos mozdulatát, aztán föl szállt a kocsiba. Társa rögtön követte mr. Bailey pedig utánok ballagott.

— Ma viharos éjszaka lesz! — kiáltott az orvos, amint a kocsi elindult.

VII. FEJEZET.

Mr. Jonas és barátja vállalkozásának története.

Az orvos jövendölése az időjárásra vonatkozólag beteljesedett. Ámbár az időjárás nem tartosott páciensei közé, sőt valamely harmadik személy sem hívta véleményadásra, a jövendölés beteljesülése orvosi reputációjának csak becsületére vált. Az igaz, hogy a jelekből egész biztonsággal lehetett erre következtetni, mr. Jobling soha a viláért nem tette volna kockára, hogy azt mondják rá: a levegőbe beszélt; ezt orvosi gyakorlatában is szem előtt tartá, s azért nagy volt az ő hírneve.

Meleg, csendes nyári est volt, midőn az emberek az ablaknál üldögélnek, hallgatódznak, mikor dördül meg az első mennydörgés, a melyről tudják, hogy nemsokára megdördül. Ilyenkor szörnyű tör-

ténetek jutnak az emberek eszébe zivatarokról, föld-rengésről, a szegény utasokról a nyílt országuton, hajókról, a melyek küzdenek a viharral a villám fényénél. A sötét egen itt-ott megeikázott a villám, s messziről hallatszott a mormogás a szél sivitásával együtt. — De a zivatar, ámbár gyülekezeti, még nem tört ki, az olykor-olykor beálló csöndesség csak még rémesebb volt.

Nagy sötétség uralkodott, de a barna felhőket olykor-olykor megvilágítja a villám fénye, a melyek úgy néztek ki egy egy pillanatra, mint az izzó réztömeg. A kocsi végig vágatott az utcákon, a melyekre sok ember kifutott hajadon fővel, meg-nézni a borus eget. Most elkezdett dörögni az ég, de még csak messziről s az eső nagy csöppekben hullott.

Jonas a kocsi egyik szögletében huzta meg magát, a palack bor a térdén, a melynek nyakát oly izgatottan szorongatá, mintha ki akarta volna tekerni. Érezte, hogy az idő nem alkalmas a kártyázásra, oda tette azt a párnára és társa épen ily ösztönszerűleg kioltotta a lámpát. Az ablak-táblák le voltak bocsátva, s mindaketten hallgatva várták a nagyszerű jelenetet, a mely most készülöben vala.

Lassan-lassan kiértek Londonból. Itt-ott akadtak egy gyalogolóra, a ki sietett mennél hamarább egy fedél alá jutni, itt-ott egy terhes kocsi cammogott előre, szintén fedélt keresett. A kocsiszinekben egy csomó szekér gyült össze, míg a kocsisok nyitott ablaknál, ajtóknál várták, mi lesz a zivatarból, vagy odabenn mulatoztak. Az emberek mindenütt keresték egymás társaságát, nem szívesen maradtak egyedül, mindegyik ablakból, a merre elmentek, figyelő arcok néztek ki.

Ugy látszik ez a körülmény mintha zavarta volna Jonast, vagy legalább is kellemetlenül érezte

magát. Sokszor morgott magában, gyakran izgett-mozgott a helyén, elfordult az ablaktól, de egyetlen egyszer sem nézett Montague szeme közé.

Az ég dörgött, a villámok cikáztak, az eső esett. Az egyik percben vakító fény, a másik percben szuroksötétség vette őket körül.

A villám egyre ragyogóbb s vakítóbb lett és sajátságos csalogdást varázsolt mr. Montague szemei elé, amely aztán hirtelen eltűnt. Azt hitte, hogy látja mr. Jonast kinyújtott karral, kezeiben szorongatva az üveget mint egy kalapácsot, s mintha a fejére akart volna azzal ütni s oly arccal nézett rá, mint egy vad farkas, aki zsákmányul föl akarja falni.

Ijedt kiáltásban tört ki és a kocsisnak oda kiáltott, hogy álljon meg, aki a legnagyobb igyekezettel gyors megállásra bírta lovait.

Bajosán történhetett ez, a mit látott az imént, mert a mint Jonasra nézett, az még csak meg se mozdult zugában, ott maradt csöndesen.

— Mi baj? — kiáltott Jonas — ön így szokott álmából fölébredni?

— Megesküszöm rá — mondá Montague — hogy szememet be sem hunytam.

— Ha erre meg mer esküdni — mondá Jonas nyugodtan — akkor jobb lesz, ha tovább indulunk; hát csak ezért állította meg a kocsit?

Jonas fogaival kihuzta a dugót az üvegből s nagyot huzott belőle.

— Bár el se indultunk volna ez utra — mondá mr. Montague öntudatlanul visszahuzódva Jonastól és nagy izgatottsággal beszélt — ez az éjszaka nem utazásra való!

— No éppen igaza van — mondá Jonas — de ön a hibás. Ha nem várat egész nap, most Salisburyban aludhatnánk csöndesen. De hát miért álltunk meg?

Társa kihajolt az ablakon, de rögtön vissza huzta fejét, megjegyezvén, (mintha ez volna gondolkodásának tárgya) hogy a szegény fiu bőrig áztott.

— Hát váljék egészségére — mondá Jonas. Nagyon örülök rajta. Mi az ördögért álltunk hát meg? Ön talán föl akarja akasztani, hogy száradjon!

— Azt gondoltam, hogy beveszszük a kocsiba — mondá Montague habozva.

— Köszönöm szépen, — válaszolt Jonas — semmi szükségem egy vizes kölyökre, különösen olyan mákvirágra, mint ő! Csak maradjon ott, a hol van! Ő még akkor sem fog félni a villámlástól, ha más halálra ijed. Előre kocsis! Akkor jó lesz — mondá Jónás kacagva — a lovaknak is helyet szorítani a kocsiban!

— Ne rohanjon úgy — kiáltott Montague a kocsisnak — és vigyázzon. Akkor is közel voltunk a halálos, veszedelemhez, amint kiáltottam önre!

Ez — nem volt igaz, s Jonas a mint elindultak meg is mondá ezt Montaguenek. Montague úgy tett, mintha ezt nem is hallotta volna, csak azt mormogá, hogy ez éjjel nem érdemes utazni, s nagyon nyugtalanul érezte magát.

Jonas megint visszanyerte vad kedvét, ha ugyan jó kedvnek lehetett nevezni azt az állapotot, a melyben a fővárost elhagyta. Gyakran ajkához emelte az üveget, dudolt töredékeket régi dalcból hang és taktus nélkül, szörnyű disszonanciával, s felhívta mr. Montaguet legyen olyan vidám, mint ő.

— Ön a legjobb barátok egyike kedvesem — mondá elkényszeredett elismeréssel mr. Montague — és többnyire ellenállhatlan, de ez az északa! hallja, hogy menydörög!

— Hallom és látom — mondá Jónás kezeivel eltakarva szemét, mert éppen akkor villám-

lott — de mit tesz az? Ez nem változtat sem az én, sem az ön állapotán. Énekeljünk!

Bármily rémes vihar duljon,
Nem árthat az a halottnak,
Nem menti meg az utazót,
Zsákmánya lesz a rablóknak.

— Ez a régi kedves dal — tévé hozzákáromkodva, amint abbanhagyta, olyan formán, mintha csodálta volna az énekét. Nem hallottam gyermekégem óta, s nem is tudom, hogy juthatott most az eszembe.

Jó kedve oly sajátságos dühös jó kedv volt, úgy illett a vad éjszakához, és mégis olyan erőltetettnek látszott, hogy társa, a ki különben is gyáva fickó volt, roppant meg volt ijedve. Jonás nem volt játékszer többé kezeiben, visszanyerte önállóságát.

De erre is talált kielégítő magyarázatot Montague, azt hitetvén el magával, hogy Jonás megáláztatván, most annál nagyobb lármát üt, s hogy elfelejtesse magával milyen helyzetben van. Ő magán is tapasztalta ezt nem egyszer, tökéletesen megnyugodott e magyarázatban. De ámbár erővel iparkodott ezt magával elhitetni, mégis nyugtalanul érezte magát.

Abban bizonyos volt, hogy nem aludt el; de lehet, hogy szemei csaltak, mert a mint a sötét-ségben Jona-ra nézett, sokféle állásban el tudta őt képzelni, másrésről — gondolá magában — ámbár Jónasnak egy csöpp oka sincs rá, hogy szeresse, s ez a mozdulat hiven kifejezte azt, a mit gondolhatott, mégis ez a gonosz tréfa nagyon hozzáillett kedélyhangulatához, s egyuttal tehetetlenségének jele. Ha csak gondolatban ül — gondolá a szélhámos — azzal még nem sok kárt tesz bennem!

Ilyen gondolatokkal tépelődött órákon keresztül, míg Jonas gondatlanul a maga módja szerint

mulatott. Végre megegyeztek abban, hogy Salisburyig mennek és csak reggel állítanak be Pecksniff-hez. Az a kilátás, hogy ez érdemes férfit törbe ejtik, még szilajabb kedvre hangolá a derék vőt.

A mint az éj előrehaladt, a mennydörgés elhalt a távolban, a villámlás is megszűnt lassan lassan, de az eső még jobban szakadt.

Az volt a szerencsétlenségük, hogy szürkületkor az utolsó állomáson Salisbury előtt csökönyös lovakat kaptak. Ezek az istállóban is nagyon megbokrosodtak a zengő zivatartól, s a mint szürkületkor kijöttek a szabadba, a mikor a félhomályban mindenféle alakok rajzolódnak le, oly félénkek voltak, hogy bajos dolog volt ezeket megfékezni. Valamitől egyszerre csak nagyon megijedtek az utszélen, vadul rohantak le a halmon, a kocsi lesodródott az ülésről, s a lovak hanyatthomlok neki rohantak a mocsárnak.

Az utasok kinyitották az ajtót s vagy kiugrottak, vagy kiestek azon. Jonas volt az első, aki feltápáskodott. Nagyon gyöngének érezte magát, megtámaszkodott valami kerítésfélének s álmosan nézett körül, s az egész mezőségből semmit sem látott, csak lassan-lassan tért magához s észrevette, hogy Montague pár lépésnyire a lovaktól élettelenül fekszik.

Abban a percben elcsigázott testét mintha démon szállta volna meg, odaszaladt a lovak fejéhez s nagy erővel rángatni kezdte azokat a gyepelőjüknél fogva, a megcsillapult lovak egyre közelebb-közelebb férköztek Montaguehoz patkójukkal, még csak néhány perc s a szédelgő szétzuzott koponyával hever az út közepén.

Eközben Jónás kétségbeesetten ordítani kezdett, mint olyan ember, a ki egészen magánki-vül van.

— Halloh — kiáltott Jónás — halloh, csak

még egy kicsit odébb, egy keveset oldalt, fel, halloh !

A kocsis már ekkor felkelt s messziről kiáltott Jónásra, hogy fékezze a lovakat. Ez még dühösebbé tette Jónást.

— Halloh, halloh — kiáltott egyre vadul.

— Az isten szerelméért — mondá a kocsis — a gentleman az ut közepén — megöli !

Jonas még egyre orditozott, s fogta a szilaj állatokat a gyeplőjüknél. De a postakocsis élete veszélyeztetésével megmentette Montaguet, átgázolt a mocsáron, s késével elvágta a kötőfékeket, s a vérző lovak megszabadultak a kocsitól.

A postakocsis és Jonas most először néztek egymás szemébe.

— Csak lélekjelenlét, lélekjelenlét ! — kiáltott Jonas — mire ment volna nélkülem ?

— Ez a gentleman nagyon rosszul járt volna most, ha én nem vagyok itt — válaszolt a kocsis fejét rázva. Sirnek először is őt kellett volna odább szállítani ! Már azt hittem, vége lesz !

— Csak lélekjelenlét, te halálmadár, csak lélekjelenlét — kiáltott Jonas durva kacagással — azt hiszi, hogy meg van sebesítve ?

Mindaketten megnézték a földön fekvőt. Jonas mormogott valamit a szakállába, midőn látta, hogy a halottnak gondolt gentleman felegyenesedik s tétovázva néz körül.

— Valami baj van ? — kérdé Montague — megsebesült ?

— Oh dehogy — mondá Jonas — nem hiszem. Még egy lábszár sem tört ki.

Fölsegítették s Montague megpróbálta a járást. Hanem az bajosan ment, egész testében reszketett, de zuzódásokon kívül egyéb baja nem történt.

— Egy kis ütődés he ? — mondá Jonas —

no ebből nekünk is kijutott. Tehát csak egy kis zuzódás!

— Én hat pennyt sem adtam volna a gentleman életéért, ha még egy pár pillanatig így megy, dacára, hogy csak egy kissé van megütve — jegyzé meg a postakocsis. Ha máskor ilyen helyzetbe jut sir, sohase fogja a ló gyeplőjét, mikor egy emberi fej van közelben. Ezt másodszor ne próbálja meg, mert emberhalál lesz a vége s ha épen jókor közbe nem lépek, a gentleman már nem lélegzik, oly igaz ez, mint hogy mindnyájan születünk és meghalunk!

Jónás azt mondá neki, hogy dugja be a száját és menjen oda, a hová az ember nem örömetst menne a saját jó szántából. De Montague minden szóra ügyelt s hogy egyet fordítson a beszédén, hirtelen fölkiáltott: de hol van a fiu?

— No egészen megfeledeztem e majomról — mondá Jonas — mi történt vele?

Rövid kutatás után rájöttek, hogy hol van! A szerencsétlen mr. Bailey ott feküdt az uton s úgy látszott meg van halva.

— Mikor azt mondtam, hogy ez az éjjel nem való az utazásra — kiáltotta a gazdája — éreztem, hogy végzetes lesz a következménye. Nézze ezt a fiut!

— Ennyi az egész — morgott Jonas — ez ugyan még nem bizonyítja. . .

— Nem bizonyítja? — vágott közbe Hát akkor mi bizonyít?

— Ugy hiszem — mondá Jonas lehajolva a test fölé — soha sem hallottam, hogy atyja volna e kölyöknek vagy más különös oka volna rá, hogy gondját viselje! Halloh! fel talpra!

De a fiu meg se mozdult, sem más jelét nem adta az életnek, csak szive vert még gyengén. Rövid tanácskozás után a kocsis felült a lóra,

a mely kevésbé sérült meg, a fiut karjára vette, míg mr. Montague és Jonas a másik lovat vezették, s utitáskájukat is magukkal cipelve Salisbury felé indultak.

— A kocsis pár perc alatt a városba érhet — mondá Jonas — ha előreküldi és segítséget hozhat. Menjen előre!

— Nem, ne menjen — kiáltott Montague élénken — csak maradjunk együtt.

— Eh, mily gyáva fickó ön? — mondá Jonas. — Csak nem fél attól, hogy kirabolják!

— Semmitől sem félek — mondá a másik, de szemei és modora ellene mondtak e beszédnek. — de azért jobb, ha együtt maradunk.

— Ön az imént nagyon aggódott a fiu sorsa fölött — jegyzé meg Jonas, — míg mostan azzal sem törődik, ha időközben meghal.

— Ajh, ajh, tudom mit mondtam, de azért csak maradjunk együtt.

Miután kitünt, hogy ettől nem lehet eltántorítani, Jonás nem erőltette tovább a dolgot, s együtt folytatták utjokat. Még három vagy négy mért-földet kellett menniök, a gyaloglás nem volt valami könnyű foglalatosság. Hosszu kínos gyaloglás után megérkeztek a vendégfogadóba, felverték az embereket (még korán reggel volt) kiküldtek egy pár embert, hogy lásson utána a kocsinak és felverték egy orvost az ágyából, hogy nézze meg a szegény beteget. Az orvos ügyesen és készséggel segített, de úgy vélekedék, hogy a fiunak az agya megrázkódott s valószínűleg vége van földi pályájának.

Mr. Montague nagy részvéetet tanusított a fiu iránt, s igazán nemesszívűnek, önzetlennek gondolná most az ember s ez szeliditené a jellemtelen ember iránt ítéletünket. De nem volt nehéz dolog belátni, hogy a saját érdekében szeretne vol-

na, ha társaságában volna ez a fiatal ember, s miután az orvos segítségét igénybe vette a maga részéről is, visszavonult hálósobájába, (pedig már fényes nappal volt), még mindig törte fejét a sajnos veszteségen.

— Szivesebben vesztettem volna — mondá — 1000 fontot, mint hogy ezzel a fiuval most baj történjék. Egyedül megyek haza. Csak menjem maga mr. Chuzzlewitt, majd én csak később követem. Nem kérek ebből többet — tevé hozzá forró homlokát dörzsölve kezeivel — még 24 ilyen óra megfээрitené hajamat.

Megvizsgálta szobáját, az ágy alá nézett, a szekrényekbe és a függönyök mögé, mindenüvé a legnagyobb gondossággal, s ámbár világos nappal volt, gondosan becsukta az ajtót s lefeküdt pihenni. Ezenkívül volt még egy oldalajtó, de az kívülről volt becsukva, hová vezetett, azt nem tudta.

Ez az ajtó volt talán az oka, hogy irtóztató félelmet állott ki. Azt álmodta, hogy ez az ajtó valami szörnyü titokkal áll összeköttetésben. Ezzel összefüggéstelenül még egy másik álm is rémitgette, kitünt, hol a rejtekhelye ellenségének, egy phantomnak, árnyéknak, s mindent elkövetett, hogy a rémes alaktól magát megvédje.

E szándékkal Nadgett és ő s egy idegen ember véres fejjel (aki azt mondta, hogy játszó társa volt, a nevét is tudatta vele, de ezt elfelejté) erősen dolgoztak, hogy az ajtót szögekkel, érclapokkal áttörhetlenné tegyék, de ámbár sohasem dolgoztak oly keményen, mégis minden eredmény nélkül való volt a fáradozásuk: a szögek összetörték, vagy a mi még rosszabb, rossz fadarabokra változtak kezeik alatt, az ajtó darabokra töredezett a kezeik között, a szögek nem maradtak meg benne, a vasdarabok lágy papirdarabbá változtak.

Odabent pedig az a rémes alak, vajjon em-

ber volt-e vagy vadállat, azt senki sem iparkodott megtudni, egyre közelebb közelebb jött az ajtóhoz. De a legborzalmasabb volt, midőn a véresfejű ember azt mondá, hogy ő tudja annak a nevét, s kész volt azt megsugni Montague-nak. Erre megmagyarázhatlan félelem vett erőt az álmodón, egész testében remegett, s odatartotta a fülét.

A mint ránézett látta a szájáról, hogy „J” betű kimondására készül, ekkor már a titok meg volt oldva, ijedten felkiáltott, s felébredt.

A mint eszméletére tért, Jonast látta az ágya előtt. Az ajtó ki volt nyitva.

Tekintetük találkozott, Jonas visszavonult s Montague felugrott ágyából.

— Hej — mondá Jonas — ön ma nagyon fürge!

— Fürge, — dadogá a másik és izgatottan húzta meg a csengőt — mit keres ön itt?

— Azt tudom, hogy ez az ön szobája, — de azért mégis talán inkább én kérdezhetném, mit keres ön itt? Szobám ott van a másik oldalon, senki sem mondta nekem, hová nyílik ez az ajtó, azt hittem, a folyosóra érek; kijöttem reggelit rendelni, csengő nincs a szobában.

Montague eközben bebocsátotta a pincért, a ki vizet és csizmáit hozta be, aki hallotta Jonas utolsó szavait, teljes tisztelettel kijelenté, hogy ez nem igaz, meg is mutatta neki a csengőt az ágy fölött.

— Hát nem tudtam megtalálni — mondá Jonas — az mindegy. Rendeljek reggelit?

Montague igenlőleg válaszolt. Midőn Jonas fűtyörészve szobáján keresztül kiment valahova, Montague kinyitotta az ajtót, hogy a kulcsot elvegye, hanem a kulcs már nem volt ott.

Ekkor az asztalt állította a veszedelmes ajtó elé, leülve iparkodott magához térni abból a ször-

nyű ijedtségéből, a mely álmának következménye volt.

— Átkozott utazás — mormogá — átkozott utazás ! De vissza már egyedül megyek. Nem kérek többet belőle.

De babonája vagy sejtése nem arra vonatkozott, hogy az utazás célja átkozott. Már ezt nem találta annak. Nagyobb gonddal öltözködött, mint rendesen, hogy annál kedvezőbb benyomást gyakoroljon mr. Pecksniffre. Meg volt elégedve a külsejével, a reggel is gyönyörű volt, az esőtől nedves bimbókon a napsugarai ragyogtak. Montague lassan-lassan annyira felderült, hogy káromkodni is kedve jött, végül pedig egy dalt kezdett dudolni.

De azért olykor-olykor el meg elmondá : még is csak egyedül fogok haza menni !

VIII. FEJEZET.

E fejezetben több ember sorsa eldől. Mr. Pecksniff kifejti hatalma teljességet; nagylelkűséggel szilárdan viseli magát.

Azon a viharos éjszakán, mikor Jonas és Montague Salisburybe érkeztek, mrs. Lupin a kék sárkány vendéglősnéje egyedül üldögélt ivószobájában. A magány vagy a rossz idő, vagy talán mind a kettő együtt véve gondolkozóvá tette mrs. Lupint, talán mondhatnók bánatossá, s a mint ott üldögélt az ablaknál, állát kezére támasztva kinézve az ablakon, nem egyszer mondá fejét rázva : istenem, édes jó istenem !

Csakugyan szomorú idő volt ez, még a csinos ivóban sem találta volna jól magát az ember.

Az ablakon át rozsföldre, legelőre, zöld mezőre, halmokra, patakra, gyalog ösvényre láthatott az ember, a mennydörgés messze-messze a távoli dom-

bok mögé látszott huzódni. A nagy eső leverte a szőlő, a jázmin gyöngye ágait, leverte a vetést, s a mint bőszerű dűhe lecsillapodott, a nedves levelek hajoltak az ablak felé, mintha befelé kívánczoztak volna a rut éjszakából.

Miután villámlott, mrs. Lupin a kandallóról elvette a gyertyát; kötőkosárcája ott volt a könyökénél, észre sem vette, vacsorája fel volt szolgálva, nem messze tőle az asztalon, nem is nyult hozzá, a kést eltávolította, félt, hogy a villám beüt. Sokáig ült ott mozdulatlanul, csak olykor-olykor mondá: istenem, édes jó istenem!

Egy utazó jött az ivóba, aki kissé bosszusan mondá:

— Egy pintet kérnék a legjobb sörből!

Volt is valami oka a bosszuságra, ha egész nap verte az eső, akkor alig lehetett valaha oly nedves mint mostan. Egy nagy kék tengerész köpenyeg volt a vállán, a fején a vízmentes kalap, a melynek karimájáról csöpögve hullottak az esőcseppek mellére, vállára. Élénk föllépéséből ítélve (mrs. Lupin csak arcának egy részét láthatta, mert kalapja mélyen a szemébe volt huzva, köpenyének gallérja fel volt tűrve, csak az állát lehetett látni,) jókedélyű fiúnak tartotta.

— Gyalázatos időnk van! kezdé el a beszédet a vendéglősné nyájasan.

Az utazó megrázta magát mint egy újfundlandi kutya és mondá: igaz!

— A konyhában tűz van — mondá mrs. Lupin — és ott egyuttal igen jó társaságra is talál! Talán jobb volna és odamenne, ott legalább jól elmulat.

— Köszönöm, nem megyek — válaszolt az idegen a konyha felé tekintve s úgy látszik tudta itt a járást.

— De hiszen halálra fázik — viszonzá a vendéglősné.

— Oh, nem oly könnyen halok meg — mondá az utas — ha meg akartam volna boldogulni, akkor inkább az uton teazem meg. Egészségére, ma'am!

Mrs. Lupin megköszönte a tisztességet, de az idegen nem emelte szájához a poharat, hanem letévé azt, még mindig mélyen szemére volt huzva a kalapja s egészen heburkolódzott a köpenyébe.

— Hogy is hívják ezt a korcsmát? nem kék sárkánynak?

Mrs. Lupin nyájasan válaszolt: igen ez a kék sárkány.

— Hisz akkor én itt egy rokonomra találok ma'am — mondá az idegen — egy fiatal emberre, a kinek Mark Tapley a neve! A kedves Mark! csak hogy egyszer meglátom valahára a jó cimborát.

Ez érzékeny oldala volt mrs. Lupinnak. Elfordult és a gyertyát megkoppantá, s az utasnak hátat fordítva mondá:

— Senkit sem fogadnék szivesebben, mint azt, a ki nekem hirt hozna Markról. De ő már hónapok óta távozott Angliából. Isten tudja él-e vagy meghalt a szegény fiu!

A fogadósne fejét rázta, hangja remegett, kezei is reszkettek, majd hogy el nem dönté a gyertyatartót.

— És hová ment ma'am? — kérdé az idegen gyöngéd hangon.

— Elment — mondá mrs. Lupin, növekvő szomorúsággal — Amerikába. Gyöngéd, nemesszívű volt teljes életében, talán most is börtönben van, halálra ítélték, mert valamelyik szegény feketének elősegíté a menekülését. De hogy is mehetett Amerikába? miért nem ment oly tartományba, ahol egyenlően mérnek mindenkinek.

Mrs. Lupin nem birt magával, s könyezett, aztán leült egy karosszékbe, hogy fájdalomban ma-

gát kisirhassa, az idegen erre megragadá karját s a szép asszony örömkialtában tört ki, megismerte. Mark volt, a halottnak hitt Mark!

— Igen, megölelem, — kiáltott Mark — egyszer, kétszer, huszszor egymásután. Hát nem ismert reám e kalapban, e köpenyben? Pedig azt hittem, megismert volna engem minden körülmények közt.

— Igen megismertem volna, ha látom, de nem láthattam egészen arcát, aztán oly mogorván beszélt. Nem is vártam volna, hogy első találkozásunk alkalmával ily gorombán beszéljen velem.

— Most tizenötször szebb és fiatalabb — mondá mr. Tapley lelkesedve. No még hat csókot! Az utolsó csókok nem jól mentek, újra kell kezdeni. Az ég áldja meg, mily öröm az ön szemek közé nézni! No még egyszer! Soha életemben nem voltam ily vidám! Ámbár ilyen körülmények közt vidámnak lenni nem nehéz dolog. És nem is nagy érdem.

Midőn mr. Tapley ez egyszerű csók ö s z s z e a d á s s a l elkészült, nem azért pedig, mert elfáradt volna, hanem, mert elállott belé a lélekzete, kifujta magát. A szünet kötelességére emlékezteté Markot.

-- Mr. Martin Chuzzlewitt — mondá — oda künn van. Ott hagytam a kocsiszinben, magam előrejöttem, hogy valaki észre ne vegyen bennünket. Ma éjjel még titokban kellene tartanunk megérkezésünket, ujságot szeretnénk hallani, hogy ahhoz szabjuk magunkviséletét.

— Egy lélek sincs a házban, kivéve a konyhában levő társaságot — mondá a vendéglősné — de ha tudják, hogy maga visszajön, akkor örömtűzet gyujtanak az utcákon tiszteletére.

— De ezt egyelőre nem szabad megtudniok édes lelkem — mondá Mark — a házajtót be kell csukni, a konyhában eloltani a tüzet és ha ezzel

készen van, legyen oly jó, tegyen gyertyát az ablakba, hogy jöhetünk. Még egyet. Semmit sem hallottam régi barátaimról. Egyet mást el fog róluk mondani nemde? Hogy van mr. Pinch? hát a mészáros kuttyája, hát a borzeb? Mikor megláttam a templomot, szinte megállt a lélekzetem! Na még egy csókot! Nem akar? Csak egy kicsikét, s azzal végezzünk!

— Ejh önnek már is sok jutott belőle — zugolódék a vendéglősné — hagyjon fel e külföldi szokásokkal!

— Ez nem külföldi szokás ám — kiáltott Mark — sőt ellenkezőleg olyan hazai mint pl. a pudding! Még egy csókot, mert ez hazai! Jelölül annak a tiszteletnek, szeretetnek, a melylyel e föld iránt viseltetünk! Ezért most meg se róhatják — kiáltott mr. Tapley — én egy hazafias hölgyet csókolok; csókolom a szülőföldemet!

Nem volna észszerű dolog panaszkodni a fölött, hogy a hazafias érzelmek nem voltak elég melegek mind a két részről. Miután Mark hazafiságának így kifejezést adott, sietett Mártonhoz, míg mrs. Lupin izgatottan készült fogadásukra.

A vendégek kifelé indultak a Sárkány vendéglőből, erősen tanakodva azon, hogy a kék sárkány órája félórával siet és ezt alighanem a zivatar okozta. Márton és Mark ámbár nagyon türelmetlenek voltak, mégis szerettek volna a régi ismerős arcokban gyönyörködni, s nagy érdeklődéssel nézték azokat a kocsiszinből, a kik előttük elmentek, a nélkül, hogy őket észrevették volna.

— Ott van az öreg szabó, Mark, — suttogá Márton.

— Csakugyan ő az sir! Most egy kissé jobban sántit mint az előtt. Egész alakja megváltozott, nekem úgy látszik most még nagyobb taliga mehetne el a lába közt mint ezelőtt. Ott jön Sam is sir.

— Csakugyan — kiáltott Márton — Sam a kocsis! Vajjon életben van-e még Pecksniff jelles lova?

— Semmi kétség nem férhet ehhez — viszonzá Mark. Még sokáig fog ballagni ide-oda; utóljára belekerül az ujságba ily cím alatt: nevezetes szívóssága egy négylábu állatnak! Hanem ott van az irnok is sir. Persze most is részeg!

— Látom — nevetett Márton — de ön, hogy átázott!

— Igaz, hanem a mi önt illeti sir!..

— Oh én még sem vagyok olyan átázott — vágott közbe Márton boszankodva — mindég mondtam, hogy ne álljon arra az oldalra a merről szél fuj, hanem fölváltva menjünk. Így azután nem csoda, hogy az eső mindég csak önt verte.

— Oh sir — mondá Mark pár percnyi hallgatás után — ha tudná mily jól esik nekem ez a beszéd, így nem szólt ezelőtt, csak mióta betegen feküdt Edenben.

— Ah Mark — sóhajtott Márton — legjobb erről nem is beszélni. De nem látja ott a világosságot?

— De csakugyan. No most rohanjunk be. Jó bor, jó eledel és jó ellátás az embereknek és a lovaknak!

A konyhában újra vigan ropogott a tűz, az asztal meg volt terítve, az üstben fort a víz, a papucsok ki voltak készítve, ott volt a csizmahuzó is, sonkaszeletek pirultak a rostélyon, a tojás főtt a serpenyőben, a cherry-brandys üvegek kacsintgattak a vörös poharakra az asztalon. Jóízű falatok vártak rájuk, mintha csak szájukat föl kellett volna nyitni, s azok oda hullanának. Mrs. Lupin a szakácsnét is eltávolítá, és sajátkezüleg szolgálta föl a soupert.

Csodálatos dolog az, bizonyosan az atlanti oceánon túl lakó rossz szellem szállta meg mind

a kettőt, Márton is megölelte mrs. Lupint. Mr. Tapley (mintha csak most jutott volna ez az eszébe) a másik oldalról követte a példát, kellő méltósággal és komolysággal.

— Mindég mondtam — válaszolá mrs. Lupin nevetve is, meg pirulva is, igazgatva a főkötőjét — gyakran mondtam és mondom is, hogy mr. Pecksniff fiatal emberei adtak életet a sárkánynak, ezek nélkül szomorú, unalmas itt az élet. De azért sohasem gondoltam volna rá, hogy ezek közül egy, ön mr. Martin annyit engedjen meg magának, és én ezért nem is haragszom meg, sőt örülök rajta teljes szivemből, mert hiszen most jöttek haza Amerikából Mark Tapleyvel, a ki . . .

— Barátom mrs. Lupin — egészíté ki gyorsan Márton.

— Barátja — ismétlé mrs. Lupin, a kinek ez a kitüntetés látszólag jól esett, de egyuttal megfenyegette mr. Tapleyt villájával, hogy tiszteletteljes távolban maradjon tőle — bizony-bizony sohasem gondoltam volna erre. Hanem most egyenek, majd a vacsora után elbeszélem, mily változás állott itt be . . .

— Nagy ég — kiáltott Márton elsápadva — változás! milyen változás!

— No csak ne ijedjen meg! — mondá a vendéglősnő — ő nagyon jól érzi magát, most mr. Pecksniffnél laknak. Csak ne induljon fel ennyire! Mindég vágyódott ön után. Ebből nem kell titkot csinálni, mint látja mindent tudok! — tévé hozzá mrs. Lupin.

— Kedves teremtés — viszonzá Márton — ön különösen az, a kinek kell is, hogy mindent tudjon. De milyen az a változás? Talán valami haláleset történt?

— Nem, — viszonzá a vendéglősnő — ilyen baj nincs. De most ünnepélyesen kijelentem, hogy

addig egy szót sem szólok, míg a vacsorának vége nem lesz. Szólhat hozzám ötvenszer is, én nem tágitok.

Oly határozottan beszélt, hogy Márton belátta, nem lehet vele birni, azért oly gyorsan iparkodott tulesni a vacsorán, amint csak tudott, ám-bár hozzászótkak a gyorsasághoz, mert hiszen mért-földeket gyalogoltak roppant igyekezettel, hogy a lábuk majd elkopott belé, most a vacsora mégis lassabban ment, mintsem gondolták volna, többször gondolták, hogy vége van a vacsorának, de Mrs. Lupin nagy diadallal győzte meg őket az ellenkezőről. No de mindennek kell, hogy vége szakadjon. Ott üldögéltek, lábaikat elnyujtva a tűzhely előtt (a melyre most különösen szükség volt, mert az éj hűvös vala) s önkéntelen csodálattal néztek a viruló fogadósné arcgödröcskéire, kerek tagjaira, akinek fekete haján ragyogott a kandallótűz verőfénye, s nyugodtan várták az ujságait.

Nagy csodálkozás, s felkiáltás szakítá meg elbeszélését, midőn a szép fogadósnő elmondá, hogy leányai mind elszakadtak Mr. Pecksniff-től, sőt Mr. Pinch is elszakadt a jó gentlemantól. De ez mind semmi sem volt ahhoz a méltatlankodáshoz, a mely Mártont elfogta arra a hirre, — hogy a mint a kocsmárosné megjegyzé — a szomszéd asszonyok beszéde szerint Mr. Pecksniff tökéletes hatalmat gyakorol az öreg Chuzzlewitt fölött és tisztes szándékai vanak Miss Mary irányában.

Amint erről Márton értesült, lerugta papucsait, s egyik vizes csizmáját felhuzta, mintha abban a szándékban lett volna, hogy valahová menni akar és megver valakit, vagy őt valaki!

— Hej — kiabált Márton — hej ez a sima nyelvű gazember! Megállj csak, majd adok én neked! Adja ide a másik csizmámat is Mark!

— Hová akar menni sir? — kérde Mr. Tap.

ley — nyugodtan szárítva a kérdésben lévő csizma sarkát a tűznél és nagyon higgadtan viselte magát.

— Hová? — viszonzá Márton dühösen — csak nem hiszi, hogy én itt maradok?

A soha sodrából ki nem jövő Mark Tapley azt válaszolta, hogy, de igenis ő azt hiszi.

— Ön azt hiszi! — dühöngött Márton — nagyon le vagyok kötelezve, ha ilyesmit tételez föl rólam!

— Én olyannak tartom, a milyen — mondá Mark rendithetlen nyugalommal — és meg vagyok róla győződve, hogy a mit tenni fog az igazságos, helyes dolog lesz. Itt a csizma sir!

Márton türelmetlenül nézett rá, de nem is nyult a csizmájához, sebesen föl és alá járt a szobában, egyik lábán csizmával, a másikon harisnyával. Eszébe jutott, hogy mit fogadott Edenben; tehát uralkodni fog magán most is, lehuzta a másik csizmáját is, Mark vállára támaszkodva újra leült. De azért nem tudta megállani morgás nélkül s így szólott: Pecksniff ez a gazember! no hiszen majd-majd! és így tovább azt sem tudta megállani, hogy öklét ne rázza fenyegető arccal, de ezt sem tette soká, mert mrs. Lupin újra beszélni kezdett s ő elég nyugodtan hallgatta.

— A mi mr. Pecksniffet magát illeti — jegyzé meg végre a vendéglősné — erről — igazán nem tudom mit gondoljak. Valaki mintha megmérgezte volna e jó ember lelkületét vagy rendkívüli befolyással lehet rá. Nem hihetem el, hogy ily kedves beszédű gentleman olyan igazságtalanságot kövessen el a maga jószántából.

És hány ember volt, a ki az utolsóig kitarzott Pecksniff mellett, s másban kereste a hibát.

— A mi mr. Pinchet illeti, — folytatá a kocsmárosné — ha valaki jó, kedves, érdemes, tiszteletre méltó, az bizonyosan mr. Pynch. — De

vajjon ki tudja, nem az öreg Chuzzlewitt támasztotta-e köztük viszálykodást? Az nem lehetetlenség, mert ámbár mr. Pinch nagyon csendes ember, mégis büszkelelkű; mikor távozott, meglehetősen fitymálva beszélt a civakodás okáról!

— Szegény öreg Tom! — mondá Márton oly hangon, a mely lelkiismeretfurdalásnak is beillett volna.

— Vigasztalás azt tudni, — folytatá a korcsmárosné, hogy testvére vele van s jól megy a dolga. Épen tegnap küldött meg postán egy kis csekélységet, — és itt a korcsmárosné elpirult — a mit akkor kölcsönöztem neki, midőn elment, megköszönte levélben s írta, hogy nincs rá szüksége, van jó állása. Ugyanaz a bankjegy volt, a mit én adtam neki, még csak föl sem váltotta. Soha sem gondoltam volna, hogy megadott pénz valamikor oly kedvetlenséget okozzon nekem, mint ez okozott.

— Szives és jó lélekkel van ez mondva — jegyzé meg Márton — nemde Mark?

— Nem beszélhet másképen — viszonzá Tapley — mint a milyen a természete, ez úgy látszik a sárkány kizárólagos tulajdona. De most miután mindent tudunk, mire határozzuk magunkat? Ha nem volna olyan büszke, akkor tenne olyat, a mi nagyon becsületes dolog lenne, s a miről már beszélt is. Ön is igazságtalanul járt el nagyapjával szemben (megengedi, hogy ezt önnek szemébe mondjam) hivatkozom most érzelmeire, ennek nem fog tudni ellentállani. Elvégre is ő öregebb önnél, ha ő elhamarkodta a dolgot, ön is hevesen járt el vele szemben. Legjobb volna a kibékülés útján haladni.

Mr. Tapley ékesszólása nem volt hatás nélkül Mártonra, de az még most is habozott és így adta elő védelmét.

— Ez mind igaz és helyes, Mark, és ha

csak arról volna szó, hogy magam előtte alázzam meg, akkor nem szólnék ellene egy szót sem. De ön is tudja azt, hogy nagyatyám most e képmutató hatalma alatt áll, s neki már nincs szabad akarat, ha meghajlok, nem előtte hajlok meg, hanem mr. Pecksniff lábai előtt — mondá Márton, még a puszta gondolatra is elvörösödve. — Nem előtte, Mark, hanem Pecksniff előtt, Pecksniff előtt ! . . .

— No igen — viszonzá Mark a nagy diplomata — de mi azt úgy is tudjuk, hogy ez a Pecksniff nagy bitang, alávaló gazember !

— A legnagyobb gazember a föld kerekiségén — tódítá Márton.

— A legnagyobb gazember — ismétlé Mark — mi azt már most is tudjuk, következésképen nem háramlik ránk abból semmi szégyen, ha ilyen akasztófárávaló tuljár az eszünkön ! Az ördög vigye Pecksniffet — kiáltott Mark nagy hevesen — kicsoda ő, hogy ránk szégyent hozhatna, sem nem egyezkedünk vele, sem szivességre nem kérjük. Pecksniff — folytatá Mark a legnagyobb megvetéssel — kicsoda, micsoda ez a Pecksniff, hogy mi annyi sokat törődünk vele ? Aztán a mit teszünk, nem is magunkért teszszük — és ezt Mark nagy lelkesedéssel hangsúlyozta s ezalatt Márton arcába nézett — mi ezt első sorban a fiatal lady érdekében teszszük. Nos én meg se látnám ezt az embert, nem is hallanám, ha az orrom előtt is állana és beszélne.

Mrs. Lupin csodálkozását e heves beszédre lehetetlen leírni. Nem tudta magának megmagyarázni. Márton egy darabig gondolkozva ült a tűz előtt és mondá:

— Önnek igaza van Mark. Különben bármikép álljon is a dolog, én követem tanácsát.

— Egy szóval — folytatá Mark — ez sok-

kal könnyebb dolog, mintsem ön gondolná, titkot nem kell belőle csinálni, sőt előre is bejelentheti, hogy elmegy oda. Ön már holnap reggel beszélhet miss Maryvvel, de hát ezt a találkozást majd előre elkészíti a barátnőnk. — Mr. Tapley mosolyogva nézett a vendéglősnére — szívesen magára vállalja ezt a kellemes küldetést. Nos, tudja már, hogyan, nemde?

Mrs. Lupin nevetett és mosolyogva rázta a fejét.

— Akkor aztán ön nyiltan fellép, mint egy gentlemanhez illik. Én bizony egy csöppet sem kerülgetném a házat, bocsánatot kérek merészségemért!

Márton mosolygott, de érezte, hogy ez jó tanács s elhatározta, hogy e szerint fog eljárni. Mrs. Lupin ekkor még elbeszélte, mily nagy dicsőséggel tért vissza mr. Pecksniff az ünnepélyről, a miről már megemlékeztünk. Végre megállapodtak abban, hogy Mark tanácsa szerint intézik el az ügyet s lefeküdtek.

Másnap reggeli után Márton megírta a levelet nagyatyjának, a melyben kérte, hogy pár percre fogadja el, megelőzőleg azonban pár jó ismerőst látogatta meg, úgy hogy megérkezésének híre eljuthatott Pecksniff házáig. A mint Mark e gentleman házának ajtaján kopogtatott, oly nyugodt volt az arca, hogy a legélesebb szemü fiziognomista nem tudta volna arról leolvasni, mit gondol.

Mr. Tapley figyelmét nem kerülhette az ki, hogy mr. Pecksniff a társalgó ablakából mily kíváncsisággal lesi ki kopogtat. Sajátkezüleg nyitotta ki az ajtót neki.

Mr. Pecksniff vidámabb volt mint valaha, s dalolt a folyosóban.

— Hogy van ön sir? — kérdé Márk.

— Oh — kiáltott mr. Pecksniff — Tapley,

hihetek e szemeimnek. A halottnak hitt ember viszsza-
zatért. Oh nincs szükségünk sörre kedves barátom.
Hogy van különben?

— Köszönöm sir — mondá Mark — nem fogok sokáig alkalmatlankodni. Egy levelet hoztam.
Feleletre várok.

— Nekem? — kiáltott Pecksniff — és mindjárt feleletet is akar?

— Azt hiszem nem önnek szól — mondá a cimre mutatva — a név Chuzzlewitt.

— Oh ugy — viszonzá Pecksniff — nagyon szépen köszönöm. És kitől van a levél kedves jó barátom?

— Az a gentleman a levélben valószínűleg megírta a nevét is — viszonzá mr. Tapley végtelen udvariassággal — legalább ugy láttam!

— És azt mondta, hogy rögtön választ akar? — kérde Pecksniff az ő nyájas modorával.

Mark igenlőleg válaszolt.

— Mindenesetre kap is választ — mondá mr. Pecksniff és darabokra tépte a levelet a lehető legnyájasabb arccal. Üdvözetlemmel adja át neki e választ, ha lesz oly szives. Jó reggelt.

Ezzel visszaadta Marknak a levéltöredékeket és bezárta Mark után az ajtót.

Mark azt gondolta, hogy legjobb elnyomni a mit érez és visszatérni Mártonhoz a sárkányba. El voltak készülve az ilyen fogadtatásra és egy jó óra eltelt belé, míg egy második kísérletre határozták el magukat.

Ekkor már mr. Pecksniff háza felé Mártonnal indult vissza. Márton kopogtatott, míg Mark ugy állt ottan, mintha szükség esetében vállával ki akarná az ajtót emelni sarkából. De erre nem volt szükség, mert a szolgálóleány nemsokára megjelent s kinyitotta az ajtót, s Márton nagy sebbel-lobbal a társalgóba sietett és szemtől szemben állott nagyatyjával.

Mr. Pecksniff szintén a szobában volt. Mary is. Az öreg ember rögtön megismerte és ősz fejét lehajtván, kezével takarta el.

Márton szive hevesen kezdett dobogni. A régi önző állapotában ez a romja a régi időnek, bizonyosan csak elkedvetleníti, de most amint meglátta őt, gyermekségének gyámolát, előbbi pártfogóját, így összetörve, megalázva, látva azt, hogy az önzés a büszkeség kihalt belőle, csak omló könyvek csorogtak alá lángoló arcán. Márton nem tudta megállani erős szemrehányás nélkül, hogy a multban úgy bánt vele.

Odasietett az öreg emberhez, megragadta kezét, midőn mr. Pecksniff hirtelen közjük állott.

— Nem, fiatal ember, — mondá Pecksniff, mellét verve s kezeit felé nyujtva — csak őt ne! Irányozza az én mellemre nyilait, csak őt ne bántsa!

— Nagyatyám! — kiáltott Márton — hallgasson meg, könyörgöm, hagyjon engem beszélni!

— Ah még szólni akar — mondá mr. Pecksniff s mindig úgy iparkodott állani, hogy kettőjük közt maradhasson — nem elég az, hogy mint a tolvaj éjjel lopózik házamba, vagy jobban mondva, mint a tolvaj nappal rám tör az ön jeles társával, aki úgy oda állt ahhoz az ajtóhoz, mintha az én szobámba senkit sem akarna beengedni, senkit kieresztetni! — Mark csakugyan ott állott az ajtóban mozdulatlanul. — Ön tehát — folytatá a tisztes gentleman — törekszik a tiszteletreméltó erény ellen? Csakugyan ezt akarja? Tudja meg, hogy az nem védtelen. Én feláldozom magam fiatal ember. Sértsen meg engemet. Rohanjon rám. Lövöldözze rám nyilait.

— Pecksniff — mondá az öreg ember gyöngé hangon — legyen nyugodt!

— Nem lehetek nyugodt — jajgatott Peck-

sniff — hogy is lehetnék? Az én jóltevőm és barátom még saját házában sem nyugtathatja a békén ősz fejét.

— Alljon félre! — szólt közbe az öreg ember — hadd lássam azt, a ki egykor oly kedves volt szívemnek.

— Az helyes, hogy lássa őt kedves barátom — mondá Pecksniff — látnia kell őt nemes jó uram! kell, hogy lássa őt igazi alakjában. Ott van sir! Ott van!

Márton nem emberi lény lett volna, ha el tudja fejtani arcán a megvetés, a boszúság jelenségét, a mely Pecksniff látásán és beszédére előfogta. De ezenkívül semmi sem mutatkozott, hogy Pecksniff jelenlétéről tudomást veszen. Az igaz, hogy elvéltve vetett rá egy-egy megvető pillantást, de máskor meg, ha felé is nézett, úgy tett, mintha Pecksniff helyén csak üres levegő lenne, és egyéb semmi.

A mint mr. Pecksniff visszavonult, hogy az öreg ur kívánságának eleget tegyen (és ezt azalatt tévé, a mint utolsó kegyes mondását bevégezte), az öreg Márton Graham Mary kezét kezébe vette, nyájasan sugott valamit, mintha azt mondta volna neki: nincs oka rá, hogy remegjen, aztán gyöngéden eltolta magától és szilárdan nézett unokája szemei közé.

— Tehát ön az, — mondá — ön itt van? Mondja meg, mi a kívánsága, de ne jöjjön hozzám közelebb.

— Oly igazságos, — dicsőíté őt Pecksniff — hogy még őt is kihallgatja. Nagy jellem!

Mr. Pecksniff nem úgy mondta ezt, mintha valami meghatározott személyiséghez intézné szavait, de oly szerepet vett föl, mint a milyen a karé a görög tragédiákban, s mintegy magyarázta az eseményeket, a melyek előadódtak.

— Nagyatyám, — mondá Márton nagy komolysággal — kinos, fáradságos utról, betegágyból, nagy és kemény iskolából jövök önhöz, kétségbeesve, összetört reményekkel, ne forduljon el tőlem!

— Ilyenek a csavargók — jegyzé meg Pecksniff, mint a kórushoz illik — visszajönnek, ha látják, hogy örült reményeik nem teljesülnek.

— Ennek a hü embernek köszönhetem, hogy még életben vagyok — mondá Márton Mark felé fordulva — a ki önként követett, mint szolgám, pedig valósággal önfeláldozó hü barátom volt. Nélküle meghaltam volna az idegen országban. Távol hazámtól, vigasztalás, segedelem nélkül, s még reményem sem volt hozzá, hogy az a ki sorsom iránt érdeklődik, valamikor legalább híremet hallja, és hiszem, mondhatom, hogy nagyatyám is bizonyosan szánalommal gondolt rám.

Az öreg ember Pecksniffre, mr. Pecksniff pedig rá nézett.

— Beszélni akar jó uram — mondá Pecksniff mosolyogva. Az öreg ember tagadólag rázta fejét. Tudom mit gondol — folytatá Pecksniff — csak hagyjuk őt tovább is beszélni. Az emberek önámítása és kapzsisága mindég érdemes a tanulmányozásra — csak hagyjuk őt beszélni.

— Folytassa — szólalt meg az öreg ember, a ki úgy látszott gépileg engedelmeskedett mindenben mr. Pecksniffnek.

— Oly nyomorult és szegény voltam — folytatá Márton — hogy ott egy idegen könyörületességéhez voltam kénytelen folyamodni, hogy megszabadulhassak a nyomoruság örvényéből. Tudom, hogy azt fogja gondolni, mindez csak ellenem szól. Adtam is rá okot, hogy ezt gondolja, hogy engem csak a szükség és nem a vonzódás hajtott önhöz. Midőn elváltunk, nagyatyám, megérdemelttem, hogy ezzel gyanúsítson, de most nem érdemlem meg.

A kórus mellényzsebébe dugta kezeit és mosolygott.

— Csak hagyjuk őt beszélni, jó uram, — mondá — tudom, hogy mit gondol, de még ne szóljon.

Az öreg Márton Pecksniffre nézett, s úgy látszott, mintha megint engedelmeskedett volna a derék gentleman utasításának, mert gépileg mondá:

— Folytassa!

— Most már kevés mondani valóm van — viszonzá Márton — csak annyit kell még hozzá tennem, hogy mikor e szobába léptem, abban reménykedék: új élet hajnala derül rám! Hiszem, hogy ez beteljesül, hiszem, hogy igaz lesz.

— Szent igazság — kiáltott a kórus elszörnyűködve — hogy profanálják a gonosz emberek a te neved! — Nem a szivekben lakozol te, hanem csak a hamis emberiség ajkán. Bizony fájdalmas ezt tudni — mondá az öreg Chuzzlewit felé fordulva, de viseljük el azt isbékességes türelemmel. Kötelességünk ez. Ha — folytatá a kórus fellengző pathoszszal — hogy a költő szavaival éljek, Anglia minden fiától megköveteli, hogy kötelességét mindenki hiven teljesítse, akkor Anglia igazán a legvérmesebb reményű lakossággal dicsekszik és folytonosan csalódní lesz kénytelen! Mert ilyen fiutól mit várjon az ember?

— Arra vonatkozólag — folytatá Márton nyugodtan, míg az öreg ember kezeibe temeté arcát és hátradőlt székében — ami elválásunknak oka volt, szivem csak most is úgy érez, mint azelőtt. Az a mi azóta történt velem e boldogtalan időponttól kezdve, csak megerősíté bennem e vonzalmat, nem hogy gyöngítette volna. E miatt sajnálatomat nem fejezhetem ki, sem szégyent nem érezhetek. De hát azt nagyatyám úgy sem várja tőlem. Bizom nagyatyám jó szívében! Megvallom, megtart.

hattam volna most is jóakarátát, ha engedékenyebb és meggondolóbb vagyok, jobb lett volna, ha többet gondolok önnel, mint magammal. Erre megtanitott a magánosság, a nyomor, a gondolkodás. Idejöttem azzal a szándékkal, hogy önnek mindezt elmondjam, s bocsánatát kérjem nem a jövőm érdekében, mint inkább tekintettel a multra; a miért könyörgök az csak annyi: segítsen engem, hogy megéljek! Segítsen, hogy becsületes munkával kenyereimet megkereshessem. Állapotom oly szerencsétlen, hogy könnyen gondolhatja, önző cél vezérel, de tegyen próbára; úgy meggyőződik róla, igaz ez vagy nem? Tegyen próbára, vajjon oly nagyzó és makacs vagyok-e mint ezelőtt voltam, vagy pedig tanultam-e abból a kemény leckéből, a miből bőven kijutott nekem. Adjon helyet természetes érzelmeinek nagyatyám, s egyetlen hibáért ne taszítson el végkép magától.

A mint Márton beszédét elvégezte, az öreg űsz fejét újra elrejté kezeivel.

— Kedves jó uram — mondá mr. Pecksniff s hozzá hajolt — ne érzékenyedjék el. Az igen szeretetreméltó tulajdonsága ugyan, de ne hassa úgy meg ez ember szemtelen magaviselete, a ki nemrég oly gonoszul viselte magát. Térjen magához. Gondoljon rám édes jó uram!

— Igen, önre fogok gondolni, — viszonzá az öreg Márton, föltekintve — azt akarom; ön visszaadott önmagamnak!

— De hát tulajdonképen mi is lelte az én vasakaratu polgártársamat? — mondá Pecksniff, egy karszékbe ereszkedve, amit éppen most hozott az öreg széke mellé s tréfásan megtapogatta a karját — ha ugyan szabad ily bizalmas kifejezéssel élnem. Kit szidjak meg ezért?

— Nem, nem, — mondá az öreg — erre

most nincs itt alkalom, ez csak pillanatnyi érzékenykedés, semmi egyéb.

— A méltatlankodás — jegyzé meg mr. Pecksniff — könyeket fakaszt nem egyszer a becsületes ember szeméből. Tudom magamról, — és itt Pecksniff hatalmasan dörzsölte a szemeit — de vannak kötelességeink, amelyeket elmulasztanunk nem szabad. Nyugtassa meg magát mr. Chuzzlewitt. Adhatok-e kifejezést gondolatainak?

— Igen, — mondá az öreg Márton, hátradőlve karosszékében s gondtalan arccal csodálkozással nézett Pecksniffre, mintha ez megbűvölte volna — beszéljen helyettem Pecksniff. Köszönöm, ön jóságos irányomban, nagyon köszönöm!

— Ne bátorítalanítson el sir végtelen kegyességével — mondá mr. Pecksniff kezét hatalmasan megrázva — különben képtelen leszek e feladatra. Nem kellemes dolog rám nézve jó uram ehhez az emberhez szólni, a kit elkergettem házamból, miután vad magaviseletéről az ön saját szájából értesültem, s ekkor megtagadtam örökre a vele való érintkezést. Fiatal ember! Ott áll közvetlenül az ajtó mellett az ön gyalázatának társa. Piruljon el, ha még tud pirulni, vagy menjen el pirulás nélkül.

Márton az egész idő alatt nyugodtan és mereven nagyatyjára nézett, mintha semmitsem hallott volna, az öreg ember pedig mindig csak Pecksniffre nézett.

— Midőn utoljára kitiltottam házamból és gyalázattal lett innen elküldve — folytatá Pecksniff — mert arcátlan magaviselete e tisztos ősz iránt föllázítá vérem minden cseppjét, akkor így kiáltottam önre: menjen! Ezt mondva önnek, könyeim hullatám az ön rosszasa fölé. De ne higgye azt, hogy most ön miatt könyezem. Könyeim nem önért, ő érte hullnak. Ő érte hullnak sir, ő érte!

Itt mr. Pecksniff csupa véletlenségből egy könyvet hullatott az öreg Chuzzlewitt Márton tar konyájára, aztán ennek helyét zsebkendőjével letörölve bocsánatot kért tőle.

— Könyeim hullattam érte, akinek ön annyi fájdalmat okozott — folytatá Pecksniff — akit ön ki akart zsákmányolni, megcsalni, félrevezetni. Az csodálatom kifejezése volt jóságáért és részvétem volt az ön gonoszságáért, nem önt sajnáltam, mert rögtön tisztában voltam azzal, kicsoda ön! De tovább nem fog így bánni vele — kiáltott mr. Pecksniff, a kin úgy látszik nagy lelkesedés vett erőt — a mig én élek! Ön csak holttestemen keresztül juthat hozzá sir! És ez nagyon könnyen megtörténhetik. Tudom, hogy az olyan embereknek, mint ön, ez nagy örömet okozna. De a mig élek, mielőtt hozzájuthatna, velem kell megküzdenie. Igen — mondá mr. Pecksniff mulatságos méltatlankodással rázva fejét — bennem emberére fog akadni!

Márton még mindig nagyatyjára nézett, szeliden, szívesen.

— Fog-e felelni kedves nagyatyám? — kérdé végre — egy szava sincs hozzám!

— Hallotta mit mondott Pecksniff! — viszonzá az öreg ember, aki el nem fordítá a szemét róla; ez pedig bátorítólag integetett neki.

— Még nem hallottam egy szavát, egy lelkéből jövő szót sem — viszonzá Márton.

— Mondja még egyszer neki — szólalt föl az öreg mr. Pecksniffre nézve.

— Én csak azt fogom hallani — mondá Márton, a ki percről percre szilárdabban viselte magát, mert látta mennyire összegörnyed Pecksniff megvetésének sulya alatt — én csak azt hallok, a mit ön mond nekem nagyatyám.

Talán az a körülmény nagyon jó volt Peck-

sniffre nézve, hogy tiszteletre méltó barátja kizárólag az ő arcában találta gyönyörűségét, mert ha szeme másfelé is téved és összehasonlítja a fiatal Márton magatartását buzgó védőjével, az önzetlen gentlemannek ez az összehasonlítás, épen mint a Pinchesel való összeütközés napján, éppenséggel nem vált volna előnyére. Az bizonyos, hogy volt valami sajátságos tulajdonság mr. Pecksniff magaviseletében, bizonyosan a tisztaság és becsületesség önérzete volt az, — hogy ellenségei oly férfiasaknak tündek föl mellette.

— Hát egy szót sem érdelek? — ismétlé Márton másodszor is.

— De igen emlékszem rá, hogy van mondani valóm Pecksniff — jegyzé meg az öreg ember — de ne féljen, ez csak egy szó! Ön arról beszélt, hogy egy nemesszívű idegen ember segélyét vette igénybe, csak így térhetett vissza Angliába. Ki az? És mennyi pénzt bocsátott rendelkezésére?

Ámbár ez a kérdés Mártonhoz volt intézve, mégis mindig a Pecksniff arcára nézett. Ugy látszik szokásává vált mindig csak Pecksniffet látni maga előtt.

Márton elővette irónját, egy levelet kiszakított jegyzőkönyvéből és oda írta mr. Bevan nevét és az összeget. Az öreg ember kinyujtá kezét a papíros után és eltette, de még ekkor is mr. Pecksniff arcát nézte.

— Az szegényes büszkeség és hamis megálázkodás volna — mondá Márton halk hangon — ha azt mondanám, nem kérem ez összeg kifizetését vagy azt, hogy reményem van hozzá, hogy magam fizetem ki. De soha sem éreztem oly nagyon szegénységem súlyát, mint mostan!

— Olvassa el — mondá az öreg ember Pecksniffnek — ezt az iratot.

Mr. Pecksniff úgy forgatta kezében a papirost, mintha az egy gyilkos vallomása lett volna.

— Azt hiszem Pecksniff — mondá az öreg Márton — ezt ki kell fizetnünk. Nem szívesen viselném el, hogy egy külföldi kölcsönzőm is van, a kinek nincs alkalma a kérdezősködésre, a ki utóvégre is azt gondolá, jó cselekedetet tesz.

— Tiszteletreméltó érzés ez, kedves jó uram, méltó önhöz. De veszedelmes praecedens — tevő hozzá Pecksniff — engedje meg, hogy ezt hozzátegyem.

— Ez nem lesz praecedens — viszonzá az öreg ember. De erről még majd beszélni fogunk. Ön fog nekem tanácsot adni. Egyéb mondanivalója nincs?

— Nincs egyéb mondanivalóm — mondá Pecksniff könnyedén — de jusson eszébe ez a gyalázatos viselkedés, szörnyűködjék és aztán ne vessen rajta, jó uram.

— Tehát nincs egyéb mondanivalója? — kérde az öreg ember, s kezeivel szokatlan ragaszkodással kapaszkodott mr. Pecksniff karjába.

Mr. Pecksniff nem akarta azt elmondani, ami még a szájára jött volna, a szemrehányásoknak úgy sincs foganatja.

— Csakugyan nincs semmi sürgős mondanivalója? Bizonyos ön ebben? Ha volna valami mondanivalója, csak mondja ki szabadon. Bármit szól, nem fogok ellene mondani!

Mr. Pecksniff könyei újra kicsordultak a korlátlan bizalom e végtelen jelére, úgy, hogy torlán rekedt a szó, csak csuklani tudott. Mikor végre visszanyeré beszélőképességét, nagy felindulással mondta, hogy amig csak él, e bizalomra érdemesnek fogja magát mutatni, de most már nincs több megjegyzése.

Az öreg ember még pár percig mozdulatlan,

sima arccal nézett rá, mint olyan emberek szoktak, kiknek elméleti állapotjuk nagyon meggyöngült az öregség miatt. De aztán szilárdan indult az ajtónak, a hol Márk helyet engedett neki.

A figyelmes Pecksniff karját ajánlotta neki. Az öreg ember elfogadta és az ajtónál visszafordult.

— Hallotta, mit mondott. Menjen utjára. Mindennek vége közöttünk; távozzék!

Mr. Pecksniff még egy pár felvidító és résztvevő szót mondott vigasztalásul, aztán mind a ketten távoztak. Márton nemsokára magához jött meglepetéséből s felhasználta a kínálkozó alkalmat a szívére ölelé szíve bálványát.

— Kedves egyetlenem, — mondá Márton — neked úgy látszik nem sokat ártott, tehát mégis tehetetlen, könnyörületes gazember ez!

— Te oly nemesen uralkodtál magadon Márton. Oh! mennyit szenvedhettél!

— Uralkodtam magamon, — mondá Márton tréfásan, — te itt voltál és tudtam azt, hogy most is a régi vagy! Volt-e szükségem más bátorítóra? Erre a kutyára, mint élő mérge hatott a tekintetem. Kell-e ennél nagyobb diadal, hogy pillantásom mégis kénytelen volt eltérni! De mondd meg szívem, mert az a pár perc, a mi rendelkezésünkre áll, drága, mi igaz abból, a mit az emberek beszélnek? Igaz-e az, hogy ez a nyomorult ember házassági ajánlatokkal üldöz?

— Ez igaz volt és részben még most is az, de leginkább elszomorított az állapotod fölött való bizonytalanság. Miért is hagytál bennünket oly iszonyu kétségben?

— Betegség, a nagy távolság, a félelem, hogy az igazság még borzasztóbban hathatott volna rád a bizonytalanságnál, ez az oka mindennek — mondá Márton gyöngéden eltolva magától Maryt, hogy

annál könnyebben a szeme közé nézhessen, aztán újra magához ölelte — ezért nem irtam. — De Pecksniffről szólj, ne félj, bátran elbeszélhetsz nekem mindent, láttad az előbb, hogy hallottam őt beszélni és mégis nyugodtan maradtam, nem ragadtam meg a torkánál. Mondd el, hogy üldözött ajánlataival? Tudja-e ezt nagyatyám?

— Igen.

— És ebben segítségére van?

— Nem — kiáltott élénken Mary.

— Hála az égnek — kiáltott Márton — legalább ebben a tekintetben nem áll befolyása alatt.

— Nem is gondolnám — mondá Mary — hogy neki elejétől kezdve tudomása lett volna a dolgról. Ez az ember előkészítette a dolgot és csak fokként állott vele elő. De bizonyosan nem merem állítani, csak úgy gondolom, ezt senki sem mondta nekem. Ekkor nagyatyám nekem is szólt róla.

— A nagyatyám is szólt? — kérde Márton.

— Igen, négyszem közt és mondá...

— Azt, amit az a kutya elmondott neki, nemde? Ne is ismételd!

— Elmondá: én tudom, mily jó tulajdonságokkal bír Pecksniff s hogy ő mindig jót tesz, jó hírnek örvend, aztán teljesen bírja is az ő bizalmát. De mikor látta, hogy én egészen meg vagyok törve e beszédre, rögtön kijelenté, hogy a világért sem akar erőltetni, s megelégszik azzal, hogy elmondja nekem a tényt. Nem akar még rá sem beszélni és csakugyan meg is tartotta szavát!

— Hát az a gazember? — kérdezősködött tovább Márton.

— Annak most kevés alkalma van előállani ajánlataival. Sohasem megyek ki egyedül, egy percre sem maradok oly szobában, a hol csak ő van.

Kedves Márton meg kell azt vallanom neked, hogy nagyatyád irántam való jóindulata most is változatlan. Meg vagyok csöndesen a társaságában. Kimondhatlan gyöngédséggel és eddig páratlan rokonszenvével fordul felém mindenkor; ha gyermeke volnék, akkor sem kívánhatnék jobb apát magamnak. Mi lehet annak az oka, hogy irántad most is oly hidegen viseli magát? az titok előttem. Az igaz, hogy én boldognak érzem magam, mert felfogadtam, hogy iránta való hűségemet megtartom továbbra is, s ha haldokolni fog is ott leszek az ágyánál kedvesem, mindég és mindég figyelmeztetni fogom rá, hogy te is a világon vagy!

Márton csodálattal nézte Mary piruló arcát, s aztán megcsókolta ajkait.

— Egypárszor hallottam, olvastam — folytatá — hogy azok, a kiknek erejük elgyengül, a kik úgy élnek már mintha csak álmodnának, haláluk előtt még egyszer összeszedik magukat, látni kívánják az előttük valamikor kedves arckokat, még akkor is, ha már féligmeddig megfeledeztek róluk, ha gyűlölik is. Gondold meg kérlek, mindig fájdalmas lesz rám, ha a szegény öreg emberben felébrednek a régi érzelmek és szemben találja magát ez emberrel!

— Nem is akarlak tőle elszakítani édesem — mondá Márton — és tudja Isten évek telhetnek el még addig, míg egyesülhetünk. De én attól tartok, hogy ez az ember ezentul még korlátlanabb hatalmat fog gyakorolni fölötte!

Mary ezen nem tudott segíteni. Az bizonyos, hogy most is az ujján forgatta az öreg urat, míg Marynak alig volt rá valami befolyása, pedig több szeretetet mutatott most iránta, mint bármikor. Ezt Márton erőinek tökéletes hanyatlásából magyarázta.

— Félek, hogy még nagyobb hatalma lesz

előtte — folytatá Márton — úgy tetszik nekem, mintha az öreg ur félne véleményét nyilvánítani előtte?

— Magam is sokszor gondoltam erre, midőn, a mint az szokásunk, egyedül üldögéltem, vele és felolvastam neki kedvenc könyvéből, vagy vidáman elbeszélgettünk erről is, arról is, vettem észre, hogy mikor Pecksniff belépett, egészen megváltozott a magaviselete. Rögtön abban hagyta a beszédet s úgy viselte magát, a mint az imént te is láttad. Mikor ide kerültünk, sokszor hevesen ellene mondott Pecksniffnek, de az régen volt, most mindenben aláveti magát, nincs semmi önállósága, ez a gonosz ember mindent rá tud tukmálni.

Ennyi volt a Mary értesítése, a mit sutlogva, megszakításokkal mondott el, mert nem egyszer tartott tőle, hogy Pecksniff visszajön. Hallott egyet-mást Tom Pinchről, Jonasról, s ámbár a szerelmesek többnyire szó nélkül szoktak elválni, mikor elég alkalmuk van a beszélgetésre, csak később, mikor már nincsenek együtt, jut eszükbe, mennyi sok mondani valójuk lett volna, de az is nevezetesen, hogy mikor megszorulnak, többet beszélnek, mint a britt alsóház 580 tagja, a kik, semmi kétség, nagy szeretettel viseltetnek hazájuk iránt, s a kik forró (talán nem viszonzott) szerelmük bebizonyítására tömérdek szót vesztegetnek, a melylyel tulajdonképen alig fejeznek ki valamit.

Mr. Tapley intésére a szerelmesek végül szíves istenhozzádót mondtak egymásnak. Mr. Tapley mély hódolattal csókolta meg az odanyújtott fehér kezecskét, mint egy középkori lovag, Márton megígérte, hogy irni fog Londonból, ahol nagy dolgokat viszen majd véghez. (Isten tudja hitt-e ő ebből valamit?)

— Rövid beszélgetés ily hosszú távollét után — jegyzé meg Márton bána'osan. — De távozzunk ha

tovább maradnánk itt, furcsa színben tűnhetnének föl; csak ki, mennél hamarább ki e házból Mark!

— Nem sokat törődöm ezzel sir — mondá Mark — de annyit tudok, hogy most más valakinek lett volna furcsa színe, ha az ajtóhoz közeledik, amig mi a szobában vagyunk. Ott álltam az ajtónál s ha Pecksniff visszajön vagy csak fejét dugja be, úgy összetöröm ezt, mint a mogyorótörő a mogyorót. Azok közé az emberek közé tartozik — mondá Mark — akit igen szívesen agyon-szorítanék!

Épen ekkor egy ember ment el Pecksniff háza előtt, a ki a jó gentleman nevének említésénél rájuk nézett, s a mikor már egy pár lépésnyire voltak tőle, megállt s úgy nézett utánok. Mr. Tapley szintén viaszafordult, úgy tett Márton is, mert az idegen, amint mellette elmentek, feltűnően vizsgálgatta őket.

— Ki lehet ez az ember? — csodálkozott Márton. — Az arca oly ismerősnek tűnik föl előtttem, s még sem tudnám megmondani hol láttam.

— Ugy látszik ő neki forró óhajta, hogy arcát ne felejtsük el egyhamar — mondá Tapley — mert ugyancsak mutogatja nekünk. Pedig jobb volna, ha rejtegetné a szépségét.

Amint a sárkány elé értek, utazó kocsit láttak a kapuja előtt.

— Ah, ez a kocsi Salisburyből való! — kiáltott mr. Tapley. — Meg mernék rá esküdni. Miféle szél kergette ide? Talán egy új tanítványt fogott? No, az nem lehetetlenség.

Mielőtt még befordultak volna az ajtón, mrs. Lupin már eléjük szaladt, odaintette őket a kocsihoz, amelyen a pogyászszák a Chuzzlewitt névvel volt jelölve.

— Miss Pecksniff férje — mondá a szíves asszony Mártonnak — nem tudom, mily viszony-

ban állanak önök egymással, de annyit mondhatok, hogy nagyon mogorva ember.

— Én és ő életünkben talán két szót sem váltottunk egymással — jegyzé meg Márton — semmit sem várok attól, ha vele megismerkedném. Elég tágas az élet utja, elférünk egymás mellett. Örülök, hogy ilyen jól megválasztotta megérkezésének idejét. De szavamra, miss Pecksniff férje nagy fényűzéssel utazik.

— Egy finom modoru gentleman jött vele, a ki a legszebb szobát rendelte meg, — suttogá mrs. Lupin, föltekintve egy ablakra, a mint a házba léptek. — Pompás ebédet rendelt, s gyönyörű fekete szakálla és bajusza van, ennél szebbet alig látott.

— Csakugyan, — kiáltott Márton — akkor ha iparkodunk őt kikerülni, ez lemondásnak is béillik, önmegtartóztatás. Ah, már ugy is csak pár óráam van — mondá Márton s leült egy karosszékre. — Látogatásunk nem vezetett eredményre kedves mrs. Lupin és nekem vissza kell mennem Londonba.

— Istenem, édes jó Istenem! — kiáltott a vendéglősné.

— Igen. De hát egy marék szél még nem csinál telet, épen ugy nem, mint egy fecske nyarat. Ujra próbát teszek. Ime Pinch zöld ágra tudott vergődni! Az ő példája lelkesíteni fog. Lehet, hogy én is boldogulok. Tomot pártfogásom alá vettem. Az isten ne vegye bűnül — mondá Márton szomoru mosolylyal — valamikor megigérttem neki, hogy megállapítom a szerencsáját. Talán most Tom vesz majd pártfogása alá, s megtanít, hogy kell megkeresnem kenyeremet.

IX. FEJEZET.

Folytatjuk ebben Jonas és barátja vállalkozásának történetét.

Sajátságos tulajdonsága volt az mr. Pecksniffnek, hogy mennél többször rajtakapták a képmutatáson, annál jobban belemerült. Ha visszaverték egy helyütt, annál nagyobb hévvel viselte a háborut mások ellen. Ha üzelmeiről A. levonta a leplet, annál több okot talált rá, hogy B.-t ne ereszsze ki a körmei közül. Soha sem volt oly szenteskedő, mint akkor, midőn Thomas Pinch leleplezte. Sohasem áradott úgy az emberszeretettől, sohasem volt oly méltóságos jóságának érzetében, mint a mikor a fiatal Márton dühét kitöltötte rajta.

Miután nagy készletével rendelkezett az erkölcsös mondásoknak, nagyon hamar belenyugodott sorsába s talpra állott. Amint hallotta, hogy drága Jónása megérkezett, rendkívüli módon kifejté egész szeretetreméltóságát. Gyorsan sietett le a társalgóba, megragadta a fiatal embert karjánál fogva, azián megölelte s a legnagyobb öröm meglepetésével felkiáltott :

— Jónás kedves fiam ! — jól van-e ő ?
Nincs semmi baja ?

— Megint a régi képmutatás ? — viszonzá mogorván a vő — megint velem bolondozik. Menjen a pokolba !

— Csak azt mondd meg, hogy érzi magát leányom ? Mondd kedves fiam, hogy ő egészen jól van !

— No hát elég jól van — viszonzá Jonas morogva — de most nem róla lesz a szó !

— Tehát nem róla lesz a szó — kiáltott mr. Pecksniff egy karos székbe dőlve s hajába markolt — nézd el kedves fiam a gyöngeségemet, de

nem segíthetek rajta. Köszönöm részvéted, már jobban érzem magam. Hát hogy van a másik kedves gyermekem a Cherryske? — kérde Pecksniff, aki e gyöngéd szóval könnyített magán.

— Jól, csak úgy, mint rendesen, és savanyu képeket vág. De azt csak tudja, hogy szerelmese is akadt?

— Hallottam róla — mondá Pecksniff — maga megírta és nem tagadom, hogy meg vagyok indulva, ha szegény leányom elvesztésére gondolok, de hát Jonas mi szülők kissé önzők is vagyunk, én magam is törekszem a családi tűzhely megállapításán, a melynek Cherry mindenkor disze lesz.

— Bizony semminek sem lehet disze, — jegyzé meg Jonas nagy őszinteséggel, hanem ezt Pecksniff nem hallotta.

— Leányaim tehát el vannak látva, — mondá mr. Pecksniff — boldogok lesznek s én nem dolgoztam hiába!

Mr. Pecksniff ezt akkor is mondotta volna, ha egyik leánya 30.000 fontot nyer a sorsjátékon, a másik pedig az utcán lel egy aranynyal telt zacskót. Mindkét esetben patriarchai áldását adja rájuk.

— Ejh beszéljünk másról — jegyzé meg Jonas szárazon — ön jól érzi magát?

— Pompásan — mondá mr. Pecksniff — oh maga gonosz, nagyon gonosz ember. Ön neveti a szegény jó papát. Jól van, meg is érdemli. De hát ő megbocsát önnek; tudja a mit érzek, az önnek is előnyére válhatik. Ön hozzám száll Jonas?

— Nem. Mert barátommal jöttem ide — mondá Jonas.

— De hát hozza ide a barátját is — kiáltott Pecksniff nagy vendégszeretettel — hozhat ide akármennyi barátot is.

— Ez ám nem olyan ember, akit csak olyan könnyedén ide lehetne hozni — mondá Jonas meg-

vetőleg. — Azt hiszem, hogy ha őt csak úgy egyszerűen idehozom, azt sértésnek tartaná. Az már fölkapott ám az uborkafára, mr. Pecksniff!

A jó gentleman füleit hegyezte, érdeklődése föl volt ébresztve. Nagy tisztelettel viseltetett az uborkára fölkapott emberek iránt, az egyértelmű volt nála a becsületességgel, a jósággal, jobban mondva, a sikerért mindent megtudott bocsátani. Egy ember, a ki lenézhet mr. Pecksniffre, minden körülmények közt egy kis megalázkodást érdemel.

— Meg fogom mondani, mit kell tennie, ha kedve lesz hozzá — mondá Jónas — ön eljöhet hozzánk és ebédelhet velünk a kék sárkánynál. Kénytelenek voltunk bizonyos üzleti ügyben Salisburybe jönni, s én megkértem, hozzon ide a kocsiján, nem a tulajdon kocsiján, mert a sajátja eltört az éjjel a rossz uton, hanem bérelt kocsin. Csak figyelje meg milyen ember ez? Nem olyan mindenféle ám!

— Valami nemes ember lehet, a ki jó kamatra kölcsön vesz öntől nemde? — mondá mr. Pecksniff tréfásan megfenyegetve Jonast. — Oh én szívesen ismerkedem meg ily vidám fickókkal.

— Pénzt kölcsönözni! — szörnyűködött Jónas — kölcsönözni tőlem! Ha mi csak huszadrészet birhatnók az ő gazdagságának, akkor ön becsukhatná a boltot, sőt akkor is igen jól állanánk, ha a miéink lennének a butorai, a festményei, az ezüstneműi. Egy olyan ember kölcsönt kérne tőlem, egy mr. Montague! Amióta oly boldog vagyok, (és én ezt meggyőződésemm egész hevével mondom) és az életbiztosítási üzletben részem van, a hol ő az igazgató, azaz ne is törődjék azzal amit mondtam — mondá Jónas, mintha szokásos óvatossága erőt vett volna rajta — ön ismer engem jól és tudja, hogy ily dolgokról nem szoktam a világba beszélni. Ámbár már is elszóltam magam!

— Csakugyan, kedves Jonas — kiáltott mr. Pecksniff nagy melegséggel — az ilyen gentleman csakugyan megérdemel egy kis figyelmet. Örömet nézi talán a templomokat? vagy talán van érzéke a szépművészetek iránt? — Különben arról a leírásról ítélve, amit ön ad róla, ebben nem is kétkelhettem, küldhetek neki egy pár vázlatot? A salisburyi székesegyház — mondá mr. Pecksniff, a ki most attól félve, hogy a haszontól elesik, belesett az ő szokásos közhelyeibe, — egy tiszteletre-méltó épület, amely a legszelidebb érzelmekre hangol. Századok története elevenedik meg szemünk előtt. Hallgathatjuk ott a főszegecs orgonát, amint a visszhangzó előtornácón járunk. E nagyszerű épületről vannak rajzaink észak, dél, kelet és nyugat felől, ugyszintén délkeletről, északnyugatról...

E kitérés, valamint az egész dialogus alatt Jonas himbálódzott a székében, kezét zsebre dugta s fejét ármányosan az egyik oldalra hajtá. Kanccsalul nézett Pecksniffre, hogy mr. Pecksniff megállt s kérdé tőle: mit is mondott?

— Hjah, mondá Jonas — ha tudnám, kire hagyja a pénzét, nem haboznám megmutatni, hogyan kétszerezze meg! Az nem volna ám rossz dolog, ha ez a pénz a család birtokába kerülne. De hát maga olyan furcsa ember!

— Jonas! — kiáltott mr. Pecksniff lelkes hangon — én nem vagyok diplomatikus ember, a mit érzek, azt ki is mondom! És én egy kis tudományt szereztem, úgy tudom, hogy életpályám nem épen haszontalannak mondható, mindég kész vagyok adni, áldozni, hagyományozni (javítson ki kedves Jónás, ha rosszul fejezném ki magam) valakinek s mindég bizalommal viseltetem egy ember iránt, a kinek nevét fölösleges megmondanom, a kinek nevét nem akarom, nem tudom, nem is szükséges fölemlítenem.

És itt a derék gentleman hevesen megragadta veje kezét, mintha mondia volna: isten áldjon meg, hiszen te vagy az az ember!

Mr. Jonás fejét rázta és nevetett, mintha neki valami jobb gondolata lenne, mintha mondaná: tudom vén róka mindent magadnak tartanál! De aztán megjegyzé, hogy kísétálhatnának, ha mr. Pecksniff hajlandó lenne őt elkísérni, s mint utközből megjegyzé, mr. Montaguének hagyhatna egy névjegyet, és annak rendje és módja szerint nála ebédelhetne, a mit Jonas meg is tett!

A mint fel-alá jártak, Jonas éppen olyan zárkózott volt, mint ezelőtt szokott. Még csak kíséreltet sem tett szelidebbnek mutatkozni Pecksniffel szemben, sőt ellenkezőleg még parasztosabb, durvább lett mint ezelőtt, úgy hogy Pecksniff még csak nem is sejdítette, mi a valódi szándéka? De mr. Pecksniff úgy okoskodott, magáról vevén a példát: ha ennek a fiatal embernek szüksége van rám, utoljára is udvarias lesz irányomban!

Jonas azonban folyton úgy tett, mintha nem is vette volna észre mr. Pecksniff példálódzását, s még mogorvább lett, a miért mr. Pecksniff jónak látta fölvenni a kezdeményezést, hogy az aranycsinálás mesterségébe beavatást nyerjen. Ugyan mire való ez a hidegség és titkolódzás a rokonok között? Mit ér az élet bizalom nélkül? Ha leányának férje az a férfit, a kiben neki oly nagy öröme, boldogsága telik, még az sem szolgál megnyugtatóra, mint pl. a sivatagon az oázis?

Persze mr. Pecksniff nem is sejté, hogy már egyik lábával mily veszedelmes oázisra került, nem is gondolta, hogy kegyes mondása: minden hamuvá, porrá válik! oly könnyen beteljesülhet a saját személyére vonatkozólag is.

Lassan-lassan az ő mogorva rossz kedvű módjával előadta Jonas az angol-bengali önzetlen bank

fényes kilátásait s meglehetősen büszkélkedett vele. Persze mr. Pecksniff gyöngéd oldalán a zsebkérdésben volt érintve s erősen hitte, hogy Jonas igen jó üzletet csinál, természetesen ő is azt szeretne volna tenni! Jonas azután az ő fukar előadásával értésére adta mr. Pecksniffnek, miután ő nem a társalgás, sem a jó modor természeti adományai-val nincs felruházva, kíváncsi az ő érdekében, hogy egy ilyen embert ajánljon mr. Montaguének, a ki az ő hiányait pótolja. Különben pedig elégedetlenül mormogá, hogy jobban szeretne volna tiszteletre méltó apósát bárhol inkább látni, mielőtt bizalmával ily elhamarkodva megajándékozta.

Ily furfangos módon becsapva mr. Pecksniff ebéd idején be lett mutatva mr. Montaguének, s ő egész jóságában, vidámságában és szívélyességében tündökölt előtte. A vidéki gentleman őszintesége, a művész finomsága, a világban sokat forgott ember ügyessége, az emberszeretet, kegyesség, türelem, mindez érvényre jutott magaviseletében, a mint a nagy tőkepénzesnek és spekulánsnak magát bemutatta.

— Legyen üdvöz, tiszteletreméltó uram — mondá mr. Pecksniff — a mi szegény falunkban. Mi egyszerű emberek vagyunk, kezdetleges gondolkozással, de azért nagyrabecsülni tudjuk az ön látogatását, amint azt az én vőm is bizonyíthatja. Különös dolog, de nekem úgy tetszik — mondá mr. Pecksniff tiszteletteljesen szorongatva kezeit — mintha már láttam volna valahol. Ez a magas homlok, kedves Jonas — mondá oldalt fordulva — ez a gazdag haj — én már találkoztam önnel a hiúság e vásárában.

No ez nem épen lehetetlenség, ebben mindnyájan megegyeztek.

— Szeretném önt — mondá mr. Pecksniff — ha megengedné, házam egy tisztos öreg lakójának,

barátunk nagybátyjának, mr. Chuzzlewitnek bemutatni, a ki büszke lenne rá, ha önnel kezet szoríthatna !

— Hát ez a gentleman most itt van ? — kérde Montague elvörösödve.

— Itt van — mondá mr. Pecksniff.

— Ön nekem erről mit sem mondott mr. Chuzzlewitt ?

— Nem is álmodtam meg, hogy ön ezzel törődik — viszonzá Jónás. Különben biztosítom róla, hogy ez urral önnek nem kell megismerkednie.

— Jonas, kedves Jonaskám — tiltakozott mr. Pecksniff — mit beszél ön ?

— Oh magának könnyű róla tisztelettel beszélni — mondá Jonas — megcsipte ! Vagyonhoz jut általa.

— Oho, hát innen fuj a szél ! — kiáltott Montague. Ha, ha, ha ! és itt mindayájau nevettek — s legjobban mr. Pecksniff.

— Nem, nem — mondá a jó gentleman tréfásan megkopogtatva veje hátát — nem kell ám hinni mindenben az én fiatal rokonomnak. Hihet neki, mikor üzleti ügyekben beszél ; üzleti ügyekben megbízható, hanem nem ám ilyenkor !

— Szavamra mondom mr. Pecksniff — kiáltott mr. Montague — én a legnagyobb fontosságot tulajdonítom e megjegyzésnek. Én hiszek neki és remélem is, hogy ez a megjegyzés igaz. A pénznek mindig forogni kell mr. Pecksniff. A mit ön tesz, az nem egyéb, mint az emberiség gyöngéin szerencséjének fölépítése.

— Oh, oh, ily nyilatkozat csak szégyenünkre volna ! — kiáltott Pecksniff, a mire nevettek — s legjobban Pecksniff.

— No de becsületemre mondom, mi is azt teszszük — mondá mr. Montague.

— Oh dehogy — kiáltott mr. Pecksniff — ön nagyon kedves ember s én bizonyos vagyok benne, hogy ön ezt nem teszi. Hogy is tudna ilyet tenni?

Erre megint karban nevetni kezdtek és mr. Pecksniff nevetett a legjobban.

Ez valóban nagyon kellemes dolog is vala. Bizalmas, őszinte modorban érintkeztek egymással; mr. Pecksniff csakhamar lemondott arról a szerepről, hogy a társaság mentora legyen. A kéksárkány előállott a legjobb ételivel, a legjobb, legöregebb borai kerültek az asztalra, a kék sárkány pincéjéből. Ezer apró dolog merült fel, a melyből mr. Montague gazdagságára és előkelő állására lehetett következtetni s oly vidámak, oly kedvesek voltak, a milyenek csak becsületes emberek lehetnek! Mr. Pecksniffnek az volt a véleménye: szégyen, nagy szégyen, hogy mr. Montague ily könnyedén veszi az emberek gyöngeségét! Mr. Pecksniffnek ez nagyon rossz esett, egy vagy más uton mindég visszatért e tárgyra; mint mondá: meg kell őt térítenie. Valahányszor mr. Montague kinyilatkoztatta, hogy az emberiség gyöngéire építeni kell s nagy őszinteséggel tette hozzá: megleszszük bizony mi ezt! ilyenkor mr. Pecksniff mindig elmondá: oh szégyen gyalázat! Bizonyos vagyok benne, hogy ön ezt nem teszi. Ön erre képtelen és erősen hangsúlyozta az utolsó szavakat.

E tréfás felkiáltás gyakran ismétlődött mr. Pecksniff részéről, mr. Montague pedig éppen oly tréfásan felelt rá, de ily jókedvű gunyolódás után mr. Pecksniff egyszerre csak elkomolyodott, elérzékenyedett a könyezésig, megjegyezvén, ha mr. Montague megengedi neki, fiatal rokona mr. Jónás egészségére fogja üriteni poharát. Gratulált neki e jeles és megbecsülhetlen baráthoz, de egyuttal azt is megvallotta, hogy irigylí az állapotát, ime ő

mily hasznára van embertársainak. Mert a mint ő értesült az életbiztosítási társulat működéséről, az nagyon sok jót tesz és Jónas előnyös összeköttetésben áll ezzel az intézettel. A mi őt (Pecksniffet) illeti, ha valami uton módon ő is részt vehetne ez üzletben, akkor minden éjjel azza! a biztos meggyőződéssel hajtáná fejét vánkosára, hogy rögtön elalszik, oly nyugodt volna, hogy pénzét jó helyen kamatoztatja.

Ez esetleges megjegyzést tekintetbe nem véve (ez egészen véletlen dolog volt és mr. Pecksniff öszintéségéből magyarázható) most már nagyon könnyű dolog volt az üzlet tárgyalására áttérni. A könyvek, okmányok, mérlegek, mindenféle számítások eléjeterjesztettek, s miután mindegyikük sokat gondolkozott ezen a tárgyon, nem csoda, hogy mindnyájan egy célra törekedtek. De a mikor mr. Montague előterjeszté, mily haszonra van kilátás s elmondá, a mig fejni lehet a tehenet, addig csak fejni kell, mr. Pecksniff szeliden mondá: oh gyalázat! de rögtön kijelenté, hogy ne legyenek megsértődve, mert ő csak tréfából beszél így! Mr. Pecksniff bizonyítá, hogy ez tréfa, nem más és ő ezt csak úgy mondta!

Sohasem volt ezelőtt olyan alkalma nagyobb összeget (mert hát mennél nagyobb összeggel járul a vállalathoz, annál nagyobb volt a haszon is) ily előnyös módon értékesíteni. Épen eljött az ideje annak, hogy Jonas a maga módja szerint lerontsa vérmes reményeit és morogva tanácsolja mr. Pecksniffnek, hogy gondolja meg jobban, mit csinál. Persze mr. Pecksniff csak mosolygott ezen. Az ősszeg, melylyel a vállalathoz hozzá akart járulni, összes vagyona volt, bele nem számítva az öreg Chuzzlewité, a mit már is a magáénak tartott. Ajánlatát nagy köszönettel rögtön elfogadták. Mr. Pecksniff hévvel utasítá vissza Jónas gyanúsításait, s a vége az volt a dolognak, hogy

mr. Pecksniff részvényese lett az önzetlen angol-bengaliai intézetnek és megegyezett, hogy mr. Montagueval már másnap Salisburyben fog ebédelni, s akkor végleg megállapítják a feltételeket.

Mig az ügyek idáig fejlődtek, sok idő telt el, úgy, hogy mikor elváltak, már éjfél is volt. Midőn mr. Pecksniff lement a lépcsőkön, az ajtónál találkozott mrs. Lupinnal.

— Ah kedves barátnőm, — mondá neki — még most sem feküdt le. Kedves mrs. Lupin nézi a csillagokat!

— Gyönyörű csillagos éjszaka van, sir — mondá a fogadósné.

— Gyönyörű csillagos éjszaka, — mondá mr. Pecksniff fölnézve — nézze a bolygókat, látja, hogy ragyognak. Nézze, hogy . . . mondja csak, az a két ember, akik reggel még itt voltak, elhagyták már a vendéglőt? Legalább remélem, hogy el?

— Igen, sir, elmentek.

— Örülök, hogy ezt hallhatom, — mondá Pecksniff — de nézze az égboltozatot mrs. Lupin. Mily ragyogó látvány! Midőn e ragyogó fényes világot szemlélem, eszembe jutnak az emberek gyarlóságai. Felebarátaim — kiáltott mr. Pecksniff, fejét szomoruan rázva — ti nagy tévedésben vagytok kedves atyámfiak, ti nagyon csalódtok. A csillagok tökéletesen meg vannak elégedve, úgy hiszem legalább, égi sphaerájukban, hát ti miért nem vagytok megelégedve? Oh miért is kapkodtok úgy a kincsek után? azért hogy mennél hamarabb meggazdagodjatok? Kedves félrevezetett barátaim, jobb volna, ha velem együtt föltekintenétek az égre!

Mrs. Lupin fejét rázta és nagyot sóhajtott. Ez igazán megindító beszéd vala.

— Nézzetek föl velem, — ismétlé mr. Pecksniff, karját kiterjesztve, — velem, ki épen olyan mél-

tatlan teremtés vagyok, épen olyan bűnös ember, mint ti! Vajjon ragyog-e úgy ezüst, arany vagy drágakő, mint e fényes csillag. Nem hiszem. Azért hát ne is szomjuhozzátok a kincseket, az aranyat, ezüstöt, de nézzetek föl velem az égre!

E szavak után az érdeemes férfiú kegyesen megszorította mrs. Lupin kezét, mintha mondaná: véd jól eszedbe, a mit mondtam jó asszony! s oly elragadtatva távozott, hogy még kalapját sem tette föl; ott volt az a hóna alatt.

Jonas még sokáig abban a helyzetben maradt, amint mr. Pecksniff elhagyta, mogorván nézett barátjára, a ki egy csomó papiros között irt valamit.

— Ön tehát — szólalt meg végre — holnaputánig Salisburyban marad?

— Hallotta, hogy egyeztünk meg — viszonzá Montague — föl sem tekintve irásából — aztán ott is kell maradnom a fiam miatt!

Most már változott a helyzet, Montague volt vidám kedélyhangulatban, Jonas mogorva és levert.

— Azt hiszem, rám már nincs szüksége? — mondá Jonas.

— Csak a nevét írja ide — viszonzá s mosolyogva rátekintett — amint a rovatokat kitöltöm. Itt szükségem van a keze irására. Ennyi az egész, amit öntől kívánok. Ha ön haza akar menni, én egyedül is végezhetek Pecksniffel. Az egyetértés tökéletes közöttünk!

Jonas magában tépelődött, míg barátja irt, mikor az bevégezte az írást s író asztalán megszáritotta az itatós papirossal, fölnézett és átnyujtá neki a tollat.

— Micsoda? — kiáltott Jonas, — hát egy napi bizalom, egy napi kegyelem sincs önnél számomra? Még ilyen éjszaka után sem — mondá Jonas elkeseredve.

— Ez az éjjel is üzletünkhöz tartozott — viszonzá Montague. — Keresztül kellett rajta esni.

— Ön kemény dolgot művel — mondá Jonas az asztal felé közeledett. — Nos, ön tudja, hogy mit csinál! Adja ide azt az írást.

Montague odaadta neki. Jonas pár percig habozott, mintha sehogysem tudta volna magát arra elhatározni, hogy nevét aláírja. Végre a tollát gyorsan a tintatartóba mártá és írni kezdett. De alig tett pár vonást a papiroson, ijedten hátra dőlt székeben.

— Mi az ördög — kiáltott — hisz ez vér!

Amint kitünt, a tollat csak vörös tintába mártotta, de azért ennek nagy jelentőséget tulajdonított. Megkérdezte ki hozta ide azt a tintát? hogy került az ide? gyanakodva nézett Montaguera, mintha neki jött volna kedve vele tréfát üzni. Még mikor más tollat vett is, előbb biztonság okáért megpróbálta más papiroson, meg akart róla győződni hogy nem vörösödött-e meg a tinta?

— Elég fekete — mondá, amint Montague-nek átadta a papirost.

— És mikor volna kedve hazamenni? kérde mr. Montague.

— Már korán reggel elutazom a gyorskocsin, még mielőtt fölkelne ágyából. Good bye!

— De miért siet?

— Fontos tenni valóm akadt — mondá Jonas — Good bye!

X. FEJEZET.

A melyben Tom Pinch és kis testvére örülnek egy kis ide egészen házias módon, minden ünnepélyesség nélkül mulatnak

Tomnak és testvérének, a reggeli hivatalos foglalkozás miatt, az olvasó előtt már ismeretes kikötői

jelenet szereplői eltávoztása után nem maradt idejük e különös esemény megbeszélésére. De Tom az ő magános hivatalában, Ruth a háromszögű társalgóban, mindég csak ezen törték a fejüket, midőn a délutáni találkozás órája közeledett, akkor is tele volt a fejük vele.

Volt abban egy kis fogás is, hogy Tom mindig egy uton ment haza a Templéből. A szökőkút mellett keresztülmenve, a szökőkút udvarán lenézett a kertbe vezető lépcsőkön, ha Ruth elébe jött, akkor rögtön meglátta. Ruth sietett a kertben sétáló őrök nyájaskodása miatt. Tom ötven eset közül egyben, ha a helyes irányban kereste Ruthot, de azért, a mint Tom felért a szökőkuthoz, már akkor testvére messziről kis táskájával integetett neki, (mely zörgött, ha rázta, benne lévén a kulcsok,) hogy Tom figyelmét magára vonja. Így aztán csak egymásra találtak, s mentek együtt karonfogva hazafelé boldogan . . .

Valami nevezetes dolog történt az nap délután, a mikor történetünk játszik. Nem épen olyan, a mi Ruth szivecskéjét közelebbről érdekelhette volna, oh semmiesetre sem olyan, még távolról sem !

Ugy történt, hogy vagy ő valamivel hamarabb érkezett vagy Tom jött későbbben — de nem, a kis Ruth olyan pontos volt, hogy alig késett egy percet is, de Tom még nem mutatkozott. Hanem volt ott más, a kinek látására nagyon elpirult, a mint a lépcsőkön felfelé menve körülnézett és meglátta őt.

Nos tény volt az, hogy mr. Westlock épen e percben arra ment el. A Temple nyilvános átjáró volt, a kapujára semmi sem volt ráírva, amíg a kapu nyitva volt, akárki bemehetett oda, tehát mr. Westlocknak volt annyi joga ott lenni, mint bárkinek. De hát akkor miért iparkodott eltűnni a

kis Ruth? Azért talán, mert nem csinosan lett volna öltözve? Ez nem lehetett az oka, igen jól nézett ki ruhájában. Barna haja aláhullott kis kalapja alól, és egy vakmerő csinált virág lecsüngött a hajára, vakmerőbb volt mint a férfiak, ez csak nem volt az oka menekülésének, mert így igazán bájosan nézett ki. Oh az a remegő kis bohó ugyan miért siet?

Az érc szökőkút vizsugarai játszottak a nap fényében. John Westlock sietett utána. A vizsugarak csobogtak... óh félénk kis bohó, az ő jövetelén miért szállja meg szivedet önkéntelen félelem? Miért kívánczolt el innen, mikor itt is boldognak érezhetné magát?

— Tudtam, bizonyosan tudtam, hogy ön az, — mondá John Westlock, a mint utólérte a kertben, — tudtam, hogy én nem tévedhetek!

A kis Ruth úgy meg volt lepelve.

— Ön bátyjára vár, — mondá John — engedje meg, hogy addig társaságában maradhassak.

Kis kezének szorítása oly könnyed volt, hogy John le akart nézni, meggyőződni róla, vajjon csakugyan a kezében van-e? De ekkor találkozott a tekintete a kis Ruth ragyogó szemeivel, elfelejtette mi volt a szándéka, s a szép szemekben gyönyörködött.

Háromszor vagy négyszer fel-alá fordultak, beszéltek Tomról, s az ő sajátságos titokszerű hivataláról. Ez bizonyosan nagyon természetes és ártatlan tárgy vala. Ruth olykor-olykor fölveté szemeit, de aztán csakhamar újra lesütötte. De hiszen nem volt olyan szeme, a mely nem tűrte a napfényt, nem oly szemek voltak ezek, a melyeknek az ilyen fogás értéküket emelné. Oly szép szemek voltak ezek a nélkül is! Valaki nagyon belenézett e szép szemekbe.

Oh ezek a szemek azért csakhamar fölfedezték

Tomot. E két szem már távolról észrevette őt, abban a percben, a mint közeledett feléjük . . . Tom pedig most is rendes szokása szerint mindenfelé nézett, csak arra nem, a hol Ruth volt, mintha makacsul elhatározta volna, hogy nem látja meg őket. Világos, hogy egyedül megy haza, ha John Westlock hozzá nem siet.

A kis Ruth e körülmény folytán a legnagyobb zavarba jött; Tom is meg volt lepve, (Tomnak sohasem volt erénye a lélekjelenlét) míg John könnyedén vette a dolgot, amint csak lehetett, de egyuttal fölösleges bőbeszédűséggel magyarázta, hogy csak véletlenül került ide. A kis Ruth is ekkor közeledett hozzájuk, tudta hogy pirul, végtelenül pirul, de azért fölveté piros ajkait, mint a legelfogulatlanabb kis hölgyecske.

A szökőkut vidáman csobogott, a mélyedések megteltek egymásután vízzel, míg végre az egész viztartó felületén, mintha egy mosoly vonult volna végig, úgy buborékolt a víz.

— Mily rendkívüli találkozás! — mondá Tom, — meg sem álmodtam volna, hogy itt találak benneteket.

— Egészen véletlen dolog! — mormogá John.

— Persze, persze — kiá tott Tom — én is úgy hiszem, de ha nem volna véletlen dolog, úgy meglepő sem lenne!

— Mindenesetre — hagyá helyben John.

— Ily helyen találkozunk, a mely annyira kiesik az utadból — folytatá Tom nagy gyönyörűséggel, — ily szokatlan helyen!

John már ezért veszekedni kezdett. Ellenkezőleg, ez neki kedves sétálóhelye. Ő mindig erre jár föl és alá. Épenséggel nem csodálkozik rajta, hogy ez úgy történt, csak azon csodálkozik, hogy ezelőtt sohasem esett meg a találkozás.

Ez alatt Ruth testvére másik oldalára került

és karjába kapaszkodott. Megszorította a karját, mintha mondaná: hát te egész nap itt akarsz maradni, kedves bohó Tom!

Tom mintha válaszolt volna e beszédre.

— John — mondá — nyujtsd testvéremnek karodat, úgy hogy magunk közé veszünk és tovább sétálunk. Különös körülményt fogok neked elbeszélni. Soha jobbkor nem találkozhattunk volna.

A szökökut hajjai vidáman locsogtak, a mélyedések újra megteltek vízzel, mintha elnevelték volna magukat s azzal eltűntek a kut aljában.

— Tom — mondá barátja, a mint a zajos utcára befordultak — egy indítványom volna. Az, hogy te és testvéred, ha megtisztelnétek az én szerény legényes házamat — és eljőnnétek hozzám ebédre.

— Ma? — kiáltott Tom.

— Igen, ma. Nem messze van lakásom. Kérem, miss Pinch, segítsen. Ez igazán önzetlen segítség lesz, mert kevés enni valót adok önnek érte.

— Oh, ne higgy neki Ruth, — mondá Tom — ez szörnyű ember ám, olyan háztartása van, a milyen ritka magános embernek. Olyan csak a lord mayornak lehet. Nos, mit szólsz hozzá? Elmenjünk?

— Ha te akarod, Tom — válaszolá az engedelmes testvér.

— De én úgy hiszem, — mondá Tom és mosolyogva nézett rajta végig — hogy más ruhát kellene öltened. Nem tudom, vajjon leveheti-e kalapját, úgy belebonyolódott a hajába az a virág!

Volt erre nagy nevetés, amit John Westlock részéről több bók követett, de nem igaz, nem bókot mondott, hanem őszinte szívből jövő igazságokat, amelyeket senki sem vonna kétségbe. Ruth nevetett, nem tett ellenvetést az ebédre vonatkozólag s így elindulának.

— Ha ezt előbb tudom meg — mondá John — úgy próbát tettem volna egy másik puddinggal, nem azért, hogy versenyezzek a mi hires puddingunkkal, hanem pusztán azért, hogy a régít jobban meg tudjuk becsülni. De én sem zsirral készíteném.

— Miért nem? — kérdé Tom.

— Mert a szakácskönyv zsirt rendel — mondá John Westlok — míg a mienk tojással és liszttel volt készítve.

— Oh istenem — kiáltott Tom — a miénk tojással és liszttel volt elkészítve. Ha, ha, ha! Beafsteak, pudding liszttel! Hisz ezt mindenki tudja, hogy nem jól van. Ha, ha, ha!

Azt főlőszleges is megjegyeznünk, hogy Tom is jelen volt a pudding készítésénél és épen oly jó hívő volt, mint az ő kis testvére. De annyira örült, ha szorgalmas kis testvérét egy kicsit megtréfálhatta, s annyira kijött a sodrából, hogy megállt az utca közepén nevetni, s a jó Tomot a járőkelők nem egyszer megszólíták, félre lökték, de azért az ő jókedve egyáltalán nem csappant meg, ott állott mint egy cövek és egyre mondogatá: tojás és liszt! tojással és liszttel csinálni a puddingot! míg John és testvére előresiettek s ráhagyták, hogy magát kedvére kikacaghassa. Csak a következő utcasaroknál csatlakozott hozzájuk, oly örömsugárzó arccal, amely mintegy megtisztítani látszott a templei levegőt.

Meglepő dolog az, hogy azon csinos szobák, a hol a nőtlen fiatal emberek töltik napjaikat, a hol panaszkodnak a magánosságról, meglepő mily kellemesen néznek ki! John is például siralmasan panaszkodott vigasztalan élete miatt, de azért igen csinosan rendezte be szobáját. Szobái tiszták és lakályosak voltak és ha nem találta ott magát otthonosan, csak magát okozhatta.

A legszebb szobájába vezette vendégeit, az asztalon egy szép vázában virágbokréta várta készen Ruthot; „épen mintha már várt volna ránk” — jegyzé meg Tom, akkor aztán újra megragadta kalapját és kirohant, s a mint látták a félig nyitott ajtón át, egy összegyűrt főkötőjű asszonynyal beszélt, a kinek a pántlika a vállát verte, nem sokára visszatért vele s az asztalt megteríté, míg John sajátkezűleg törülte meg a boros poharakat, megfényesíté az ezüst éteszközöket, huzta a dugókat az üvegekből. Szóval, ő is örömmel és serényen foglalatoskodott. Mintha az ezeregy éjszakai bűvös gyűrű birtokában lett volna, hirtelen egy fehérmellényes ember jelent meg, a hóna alatt asztalkendővel, a fején pedig egy ládaformát hozott, a miből bő lakoma telt az asztalra.

Lazac, borjucomb, borsó, gyöngé kolompér, hideg saláta, szeletekre vágott uborka, fiatal ruca és torta került elő és minden a maga idejében. Honnan hozták az eledeleket, azt nem lehetett tudni; de az a láda egyre eltűnt és mutatkozott mikor a fehér mellényes jelentkezett, azt arról meg lehetett tudni, mert szerényen kopogtattak az ajtón. A fehérmellényes nem csodálkozott rajta, hogy oly jó dolgokat szed ki abból a ládából, zavartalanul, szilárd arccal rakosgatta az asztalra. Szíves ember volt, gyöngéd modoru, nagyon figyelt arra, hogy akiket kiszolgált, jóízűen, kényelmesen egyenek. Okos ember volt, aki ismerte John Westlock izlését. Komoly, szótalan ember volt, de annál többet tett, mert mikor az ebéd bevégeződött, a bor, a gyümölcs az asztalon volt, eltűnt a láda, az edények, mintha sohasem lettek volna ott.

— Nem mondtam, hogy csodálatosan rendezte be háztartását? — Kiáltott Tom. Becsületesre ez csodálatos!

— Ah miss Pinch — mondá John, — ez

egyedüli fényoldala szomorú életemnek. Igazán borzasztó élet volna, ha olykor-olykor meg nem virradna nekem is!

— Ne bidd egy szavát sem — tiltakozott Tom — úgy él, mint egy fejedelem és a világért sem változtatna ezen az életmódon. Ő csak színleli az elégedetlenséget.

Nem, valóban úgy tetszett, hogy John nem színleli, mert nála szokatlan komolysággal panaszkolta, mily keletlen unalmas ez a magányosság. Ez borzasztó nyomoruságos élet — a mint mondá. Már arra is gondolt, hogy szobáit a leg-rövidebb uton kiadja, és kiteszi a hirdetést nem sokára.

— Csak azt szeretném tudni, — szolt közbe Tom — hová mehetnél, a hol nagyobb kényelem lenne? Erre én csak e kérdéssel válaszolhatok. Nincs igazam Ruth?

Ruth a tányéron levő cseresznyeszemekkel játszott s azt állítá, ő meg van róla győződve! Mr. Westlock tökéletesen boldog lehet. Abban semmi kétsége nincs!

Ah az a bohó, remegő szív! Mily félénken mondá ezt a kis Ruth.

— De egészen megfélekedtél arról Tom, a miről szólni akartál Johnnak — tevé hozzá.

— Igaz biz a! — mondá Tom — de hát mindig másról beszéltem, erre még csak idő sem került. Rögtön el is mondom, nehogy megint elfelejtkezzünk róla.

És Tom elbeszélte mi történt a kikötőben. Barátját nagyon meglepte ez az elbeszélés, s oly érdeklődést tanusított, a mit Tom nem tudott magának megmagyarázni. A mint megjegyze, ismeri azt az öreg ladyt, s fogadni merne rá, hogy a leírásból következtetve, nem lehet más csak Mrs. Gamp. De milyen levél volt az, a melyet Tomra

biztak, miért tért erre rögtön vissza Jónas? Szóval, mily titok fátyla fedi az egész ügyet? Ez egészen megzavarta. Tom bizonyos volt benne, hogy John-t érdekelni fogja ez az ügy, de nem volt rá elkészülve, hogy ily nagy érdeklődést tanúsítson. Még mikor Ruth elhagyta az ebédlőt, akkor is beszélt Tommal erről, s aggodalmasan mondta: mondjon mennél többet róla!

— Természetesen, beszélnem kell — mondá Tom — a gazdámmal, ámbár ez roppant titkolódzó embernek látszik s még akkor is, ha tudja mi volt a levélben, nem igen fogja azt nekem megmondani.

— Pedig arra esküdni lehetne, hogy tudja, mi volt a levélben — szólt közbe John.

— Azt hiszed?

— Bizonyos vagyok benne!

— No hát akkor, — folytatá Tom — mi-helyt meglátom, beszélni fogok vele, (csak ugy ellopózik hazulról minden reggel, de én azért holnap meg fogom csipni) megtudom tőle, miért bizott meg e kellemetlen küldetéssel. Sőt arra is gondoltam John, jó lenne, ha elmennék mrs. . . . nem jut hirtelen eszembe a neve, no igen, a mrs. Todgershez, oda is elmegyek holnap. Talán ott találom a szegény Mercyt, a ki talán meg fogja tudni mondani, hogy jutottam én e küldetéshez!

— Igazad van, — válaszolá barátja elgondolkozva — ennél jobbat nem tehetsz. Az világos, hogy itt valami cselszövény készül s kíváncsok, hogy te még látszatát is eloszlasd annak, hogy az efféle elemekkel valami összeköttetésben vagy, sőt még azt is tanácsolnám neked, ha felkeresnéd a férjét és megmondanád neki, hogy egészen ártatlanul keveredtél ebbe az ügybe. Okom van rá azt hinni, hogy itt valami gonosz dolog készül Tom.

Hogy miért gondolom ezt, majd máskor fogom elmondani, ha egygyel-mással tisztába jövök.

Ez nagyon titokszerű beszéd volt a Tomnak, de tudta azt, hogy barátjára minden körülmények közt számolhat és elhatározta hogy követni fogja tanácsát.

Ah, de jó volna, ha az ember egy bűvös köpenynyel rendelkeznék, a melyben megfigyelhetné mit csinál a kis Ruth John Westlock többi szobájában, míg ő'k bor mellett így beszélgettek. Az a gyöngéd modor, a melylyel az öreg matrónával beszélgetésbe iparkodott elegyedni, igazán kedves volt. De az öreg matrona minden közeledést lehetlenné tett, sőt úgy nézett rá, mint ellenségére, mert az öreg asszonynak nem volt itt semmi dolga, csak egy kis theát, cukrot és egyéb apróságot szeretett volna titokban félretenni magának.

Hanem az is kedves látvány volt, midőn a kis Ruth az öregasszony távozása után bohó kíváncsisággal nézte az ott heverő könyveket és apróságokat. Különösen a kandallón levő papíralakokat csodálta meg, s tűnődött rajta, ugyan ki csinálhatta ezeket? Ezt érdemes lett volna látni.

Az is nagyszerű volt, midőn az ott talált virágokat bokrétába kötötte, a mikor a tükörben egy szép arcocskát is látott, a bokrétát oda tűzte mellére, de aztán megint visszatette, félrehajtva fejcskóját nézett rájuk. Igen bájos, igen kedves volt a kis Ruth!

John úgy látszik mindent nagyon szépnek tartott, a mit a kis Ruth tett, mert a mint Tommal leültek theázni, úgy ült a kis Ruth mellé, mint a ki meg van bűvölve. Mikor a thea készüléket elvitték, Tom leült a zongorához s egy pár régi zongoradarabot játszott el, míg John a nyitott ablaknál mellette foglalt helyet és kinézett az esti szürkületbe.

Egy kevés látni való is akadt a Furnival Inn ablakaiból. Árnyas, nyugalmas hely volt ez, felhangzott oda a járókelők lépteinek zaja, a mely nyári estéken oly egyhangu zummogásnak tűnt föl. Miért volt tehát nekik kellemes az ablak mellett való tartózkodás? Csöndes álmadozásba merültek, mint maga a jó Tom is, a kinek régi melódiái kíséretül úgy illettek e képhez. Mily sajátságos varázs van a halványodó világosságban, mikor a sötétség iparkodik az uralkodást hatalmába keríteni; a csillagok innen-onnan előtűnedeznek, az üde esti lég, a város zaja, a toronyórák verése, oly sajátságos hatással van az emberre s úgy elandalít.

Az árnyék egyre mélyebb lesz, a szoba pedig majdnem egészen sötét volt. Tom ujjai ott jártak a billentyűkön. Az ablaknál pedig ott üldögéltek John és Ruth még sokáig.

Végre Ruth keze felébreszté álmadozásából, ott volt a vállán, Tom érezte lehelletét a homlokán.

— Istenem, kiáltott Tom megütődve — félek, hogy meggondolatlanságot és udvariatlanságot követtem el.

Tom meg se gondolta, hogy éppen ezzel mutatta meg, mennyire udvarias és gondos.

— Énekelj nekünk valamit kedvesem — mondá Tom — hadd halljuk kedves hangod. Jer!

John Westlock csatlakozott a Tom kéréséhez s oly meleg érdeklődéssel, hogy köszív legyen az, amely ennek ellent tudott volna állani. Pedig az ő szíve nem volt kőből. Éppenséggel nem.

Leült s kellemesen csengő hangján balladákat énekelt, a melyeket Tom nagyon szeretett. Régi verses történetek, itt-ott szünetekkel, egy pár egyszerű accorddal, olyanok, a melyeneket a régi időkben hárfások énekeltek, de épen egyszerűségükönél fogva vonzottak és tetszettek.

Végre behozták a gyertyákat és itt volt ez ideje a hazamenetelnek. Csináltak tartót a virágnak, a mi egy kis időbe került, de ezzel is annak idejében elkészültek s elindulának.

— Jó éjt! — mondá Tom — emlékezetes és gyönyörteljes látogatás volt ez John. Jó éjt.

John úgy gondolkozott, hogy ő is velök tarthatna egy darabig.

— Oh dehogy — mondá Tom — ez nem járja. Szépen hazamegyünk magunkban is. Nem is gondoltam rá, hogy te velünk jössz.

De John ezt jobban szerette volna.

— Bizonyos vagy benne, hogy ez nem esnék a terhedre? — tudakozódék Tom — félek, hogy te ezt csak udvariasságból mondod

John ebben bizonyos volt, karját nyujtá Ruthnek. A matrona, a ki ismét előtűnt valahonnan, oly hideg udvariassággal üdvözlé Ruthot, hogy azt alig lehetett észrevenni, míg Tomot nem is tekinté létező személyiségnek.

John hajlandó volt őket egész hazáig elkísérni és nem is hallgatott Tom ellenvetéseire. Boldog idők, boldog séta, boldog álmok!

A Temple szökőkútja csobogott a holdvilágnál, Ruth már régen aludt ágyában, a virágok mellett voltak, John Westlock pedig az egyik padon emlékezetből arcképet rajzolt, ugyan kinek az arcképét?

XI. FEJEZET.

A melyben miss Pecksniff szerelmi viszonyát szövi, mr. Jonas dühöng, mrs. Gamp theát készít, mr. Chuffey pedig üzleteket köt.

Másnap Tom, a mint elvégezte kötelességét, rohant haza, az ebéd s rövid pihenés után újra utnak indult Ruth kíséretében a tervezett Todgers-

házba való látogatásra. Ruthot nemcsak azért vitte magával, mert az együttlét vele neki nagy gyönyörűségére szolgált, hanem különösen azért, hogy szegény Merryt vigasztalja, a mit Ruth (a szegény nő szomorú történetét már előbb hallva Tomtól) nagy szívélyességgel meg akart tenni.

— Ugy örült a látásomon — mondá Tom — bizonyos vagyok benne, hogy neked is fog örülni. A te részvétednek bárki jobban örülne, mint az enyémnek.

— No én nem vagyok ebben olyan bizonyos Tom — mondá Ruth — te igazságtalan vagy önmagad iránt. Bizony az vagy Tom. De azért mégis azt hiszem, remélem, hogy szeretni fog engem is.

— Oh okvetlenül — kiáltott Tom — ez kétségtelen!

— Mennyi sok barátomnak kellene akkor lenni, ha mindenki úgy gondolkodna mint te — mondá kis testvérkéje kedélyesen megcirógatva az arcát.

Tom nevetett és azt mondá, hogy e tekintetben semmi kétség, Merryben jó tanulóra akad.

— Mert ti asszonyok, — folytatá Tom — ti asszonyok, kedvesem, oly szivesek vagytok, ti oly szeretetteljesen tudtok bárkivel elbánni, szívésségtök épen olyan jól eső, mint kis kezeitek érintése, ti úgy el tudjátok az embernek oszlatni a buját, baját, mint az orvos pl. a testi bajokat. Ti oly...

— Istenem, Tom, — szólt közbe a testvére — te bizonyosan szerelmes vagy!

Tom jóakaratulag fogadta e megjegyzést, de azért komolyan visszautasítá, ezután másról kezdtek beszélni.

A mint a City egy utcáján mentek keresztül, nem messze a Todgers háztól Ruth megállította bátyját egy nagy kirakat előtt és egy pár nagy-

szerü árucikkre hívta fel a figyelmét, a mely közszemlére volt kitéve a közönség elcsábítása végett.

Tom találgatta, mi lehet az ára ennek a fényes jószágnak, persze közel sem járt hozzá, a min a testvérkéje jóízűt nevetett, egyszer csak Tom hirtelen megszorítja a karjánál fogva, két személyiséget mutat neki alig pár lépésre tőlük, ők is a kirakatot csodálták.

— Pszt! — suttogá Tom — ez miss Pecksniff és ez a fiatal ember, a ki őt nőül szándékozik venni!

— De hát akkor miért néz úgy, mintha tetetésre menne? — kérdé a kis testvér.

— Azt hiszem azért, mert olyan a természete — válaszolt Tom — de azért udvarias és őszinte ember.

— Azt hiszem most butorokat választanak — suttogá Ruth.

— Magam is azt hiszem — mondá Tom — legjobb lesz, ha el is kerüljük őket.

Csakhogy ez nem volt oly könnyű dolog, mert igen közel voltak egymáshoz. Miss Pecksniff úgy tűnt föl, mintha a szerencsétlen Moddlet az áldozati oltárra hurcolná, mint valami szelid báránykát. Moddle nem huzakodott, csöndes lemondással viselte sorsát. Fejét szomoruan lelógatá, tökéletesen le volt verve, egy szép ágyat látott az ablakban, de még az sem tudta fölvidítani, ökölnyi könyvek gyűltek a szemébe.

— Augustus szerelmem, — mondá mr. Pecksniff — kérdezd csak meg, mi az ára azoknak a rózsafából való székeknek és annak a játékasztalkának.

— Talán már más megvette, — jegyzé meg Augustus.

— De hiszen azok szívesen csinálnak mást is, ha valaki megrendeli — viszonzá miss Pecksniff.

— Nem, azt nem teszik, — mondá Moddle — az lehetetlenség!

Ugy látszott, mintha tökéletesen megrémitette volna a végtelen boldogság, a mely rá vár, de azért nagynehezen csak rávette magát, s belépett a boltba. Nem sokára visszatért és kétségbeesetten mondá:

— Huszonnégy font.

Miss Pecksniff megfordult, hogy vele beszéljen, ekkor észrevette Tom Pinchet és a testvérét.

— Oh csakugyan önök azok! — kiáltott miss Pecksniff nagy meglepetéssel — szavamra, nem gondoltam volna, hogy itt találkozunk. Mr. Augustus Moddle; miss Pinch!

Miss Pecksniff egész kecsességével mutatá be őket egymásnak, diadalmas, kecses bemutatás volt ez. Sőt több mint kecses; szivélyes. Vajjon Tom régi hőstette, hogy Jonas fejét megkopogtatta, változtatta meg gondolkodását, vagy az apjától való távollét vált előnyére, vagy azok, akik durván bántak vele, változtatták meg, vagy vágyakozott nőismerős után, a kinek elmondja reményeit, vagy mindez közreműködött volna; tény az, hogy szivélyes volt miss Pinch irányában. Kétszer is megsókolta az orcáját.

— Augustus, mr. Pinch! de hiszen önök ismerik egymást. Kedves leányom — mondá Ruthnek — sohasem éreztem magam jobban megszégyenítve, mint mostan.

Ruth kérte, hogy erre ne is gondoljon.

— Azt tudom, hogy az ön fivére nem olyan mint más ember, suttogá miss Pecksniff — de tudja, ilyen körülmények közt találkozni egy gentlemannel mégis olyan különös dolog... Augustus édesem, te talán...

Itt miss Pecksniff valamit sugott a fülébe. A szenvedő Moddle ismétlé:

— Huszonnégyszáz forint.

— Oh együgyű ember! erre nem is gondolok — mondá miss Pecksniff — én beszélek a

Itt ismét sugott neki valamit.

— Ha olyanformájú széket rendelünk, a mely ott van az ablakban, az harminckettőbe kerül — mondá Moddle sóhajtván. És ez bizony nagyon drága!

Miss Pecksniff megállította a beszédben a bővebb magyarázatot adott neki, kezét ajkára tévé és szelid zavarral nézett rá. Akkor aztán megkérdezte Tom Pinchet merre megy?

— Szeretnék találkozni a testvérével — válaszolá Tom — egy pár szavam volna vele. A Todgers házába megyünk, ahol Londonban szerencsém volt vele először találkozni.

— Semmi haszna sem lenne abból, ha oda menne, — mondá Cherry — nem rég távoztunk hazulról, tudom, hogy nincs ott Merry. De ha úgy tetszik, együtt mehetünk testvéremhez, Augustus — akarom mondani mr. Moddle — és én szintén oda indultunk theátra. Az ne tartsa vissza, — tévé hozzá, eltalálva Tom gondolatát — Jonas nincs odahaza!

— Bizonyos ön ebben? — kérdé Tom.

— Oh, ezt bizonyosan tudom. Most már bosszút állani rajta nincs szüksége! Elég volt egyszer! De igazán, arra szeretném kérni önöket, gentlemanek, menjenek előre, majd mi követjük önöket miss Pinchessel. Kedvesem, még soha életemben nem voltam úgy meglepve!

E merész kívánság folytán mr. Moddle karját nyújtá Tomnak, míg miss Pinch a magáét ölté a Ruthéba.

— Hiába is tagadnám — mondá miss Pecksniff — amit ön már eddig is látott, abból is következtetheti, hogy én ezzel a gentlemannel, aki

bátyjával megy, körülbelül el vagyok jegyezve. Hiába is tagadnám! Mit gondol ön róla? kérem mondjon határozott véleményt.

Ruth azt mondá, hogy amennyire ő észre tudja venni: kitűnő férj lesz belőle!

— Azt szeretném tudni — mondá miss Pecksniff beszédes őszinteséggel — vajjon e rövid idő alatt észre vette-e, hogy ő nagyon melancho-likus ember?

— De hiszen alig volt módomban megnézni őt — védekezék Ruth.

— Nem, nem, csak mondja ki egész őszintén a véleményét — viszonzá miss Pecksniff — kíváncsi vagyok rá, mit fog mondani.

Ruth ekkor kinyilatkoztatá, hogy már első tekintetre észrevette levertségét.

— Igazán — mondá miss Pecksniff — ez igazán nevezetes, mindenki mondja ezt. Mrs. Todgers és Augustus mondja, hogy ebből a Todgersben levő gentlemanek is tréfát üznek. Valóban, ha közbe nem lépek, a dolog párbajra kerül! Mit gondol? mi lehet az oka e levertségének?

Miss Ruth sok mindenfélére gondolt, a rossz emésztésre, a szabóra, édes anyjára és több affé- lére. De azért határozott véleményt vonakodott mondani.

— Kedvesem — mondá miss Pecksniff — nem tudom mi lehet e buskomorság oka, de annyit mondhatok, mint jó ismerősnek, a kinek bátyját több év óta ismerem, hogy Augustusnak háromszor kosarat adtam. Ő oly szeretetreméltó és érzékeny ember, mindég kész könyvet önteni, talen még tul sem élte volna azt, ha örökké ke- ményszívü maradok irányában! Már pedig ez ke- gyetlenség lett volna — mondá miss Pecksniff aty- jára emlékeztető őszinteséggel. Semmi kétség eb- ben, csak pirulással gondolok magamviseletére. Hi-

szen én mindig szerettem őt. Éreztem, hogy **nem** olyan, mint a többi fiatal emberek . . . Hát akkor hogy is tudtam őt visszautasítani, háromszor?

— Hűségét ezzel mindenestre nagy próbára tévé! — mondá Ruth.

— Kedvesem — viszonzá miss Pecksniff — ez igazságtalanság volt. De hát a szeszély, a gondatlanság a mi nemünknek sajátja. Fogadjon el tőlem egy jó tanácsot. Ne tegye próbára azok hűségét, a kik őszinte ajánlattal lépnek föl, pld. ha oly őszintén mélyen fog érezni, amint én éreztem akkor, midőn a lábaim elé borult, ne idézzon viszályt elő, gondolja meg — mondá miss Pecksniff — mily borzasztó érzelmei lehetnek olyankor az embernek, ha véletlenül az a fiatal ember öngyilkosságot követ el és az egész dolog az ujságba kerül.

Ruth megjegyzé, hogy biz ez kétségkívül lelkiismeretfurdalást okozna mindenkinek.

— Igaza van, nagy lelkiismeretfurdalást — kiáltott miss Pecksniff nagy bűnbánattal — mily lelkiismeretfurdalást érzek én most is, pedig házassági ajánlatát már elfogadtam, azt nem is tudom kegyednek szóval elmondani. Csak nézzen rám, kedvesem, mint élő példára, aki igazán borzadok magamtól, hogy is lehettem olyan keményszivű. Mi a következése előbbi szivtelenségemnek? Mig csak Augustus az oltárhoz nem vezet, addig nem is hiszi, hogy én az övé leszek. Szívének gyöngéd érzelmei elhamvadtak, most örökös rettegésben él a szegény áldozat. Mennyi szemrehányást teszek magamnak, mikor látom, hogy vergődik a fiatal ember, a kit szeretek!

Ruth erre kötelezve érezte magát egypár hízeltő nyilatkozat megkockáztatására, hogy benne ily korlátlanul megbizik és azt mondá: a dolgok ily állásában legokosabb lesz, ha mennél hamarabb összekelnek.

— Bizony mennél hamarább — viszonzá miss Pecksniff — mihelyt lakásunkat bebutorozzuk!

Miss Pecksniff tovább is bizalmaskodott, elmondta mit vásároltak eddig és mit akarnak még bevásárolni, elmondta milyen ruhában akar megesküdni és milyenbe öltözik, mikor a szertartásnak vége lesz! Szóval miss Pinchnek (mint maga mondá) mindent elmondott, ami az érdekes estével összeköttetésben áll.

Mig miss Pecksniff így álmodozott, mr. Moddle és Tom kart karba öltve, de mélységes hallgatással mentek előre, mialatt Tom sokáig törte rajta a fejét, mily közönyös tárgyról kezdjen beszélni, hogy mr. Moddle kedélye meg ne ecetesedjék!

— Csodálom, — mondá Tom — hogy e szük, kanyargós utcákon el nem gázolják a kocsik a járókelőket.

Mr. Moddle sötét kedvvel mondá:

— Ah, a bérkocsisok ezt nem teszik.

— Ugy gondolja? — kezdé el Tom.

— Vannak emberek — mondá mr. Moddle rekedt nevetéssel — akiket nem lehet még csak le is gázolni. Olyanok, mintha meg lennének bűvölve. Nehéz szenes kocsik rögtön megállanak, ha baj van, még a bérkocsik is irtóznak attól, hogy az ily embereket legázolják. Ah — mondá Augustus, észrevéve Tom csodálkozását — vannak ily emberek! Egy ilyen ember barátom volt.

— Szavamra, becsületemre mondom — gondalá Tom — e fiatal ember elmebeli állapota igazán komoly aggodalmakra adhat okot.

Le is mondott arról, hogy e fiatal emberrel beszélgetésbe elegyedjék, de erősen fogta a karjánál, hogy valamiképen kedve ne jöjjön megpróbálni, vajjon nincs-e benne valami a bűverőből, a mely a bérkocsikat megállásra bírja. Tom annyira tartott ettől, hogy szinte megkönnyült, midőn tel-

jes biztonságban értek mr. Jonas Chuzzlewitt házához.

— Kérem mr. Pinch, csak menjen egyenesen föl — mondá miss Pecksniff, mert Tom határozatlanul állt meg az ajtónál.

— Kételkedem rajta vajjon szívesen fogadnak-e? — mondá Tom — azaz úgy kellett volna mondanom, bizonyos vagyok benne, hogy nem lesz szívesen látott vendég. Talán mégis jobb volna előbb tudakozódni?

— De mily bohó beszéd ez — türelmetlenkedék miss Pecksniff, — mondom, hogy nincs itthon, bizonyosan tudom. Aztán Merry nem is tudja, hogy ön valamikor . . .

— Nem — szólt közbe Tom — nem is volna jó, ha tudná. Én magam soha se mondanám el, nem vagyok büszke arra a verekedésre, biztosítottam róla!

— Ah, ön olyan szerény ember! — válaszolá miss Pecksniff mosolyogva. — De kérem, azért csak menjen fel. Ha beszélni akar Merryvel, akkor föl kell mennie. Kérem, miss Pinch, induljon fölfelé! nem akarom, hogy itt rekedjünk!

De Tom még mindig vonakodott, mert érezte, hogy helyzete nem a legkellemesebb. Végre Cherry ott hagyta s előreindult a testvérével, épen akkor, midőn a ház ajtaját be akarták csukni, Tom belépett, de még akkor sem tudta elhatározni, illő dolgot cselekszik-e vagy nem?

— Merry, kedvesem, — mondá a szép miss Pecksniff, kinyitva a társalgó szoba ajtaját, itt van miss Pinch és testvére, eljöttek téged meglátogatni. Gondoltam, hogy itt találjuk önt, mrs. Todgers. Hogy érzi magát, mrs. Gamp? És hogy van ön, mr. Chuffey, ámbár ezt öntől kérdeni, úgy tudom, hiábavaló dolog!

Miután mindenkit, akit megszólított, savanyu mosolyával megtisztelt, elővezette mr. Moddlet is.

— Hiszem, hogy te már előbb is találkoztál vele — jegyzé meg tréfásan — Augustus édes gyermekem, hozzon nekem egy széket.

Az édes gyermek megtette azt, amit kívántak tőle, aztán az egyik szögletbe vonult, hogy ott magát kedvére kibusulhassa. De miss Pecksniff nem sokáig hagyta őt békén, magához hívta, elég hallhatóan „kis jószágának“ nevezte kegyesen megengedé neki, hogy mellé üljön. Moddle ugy kétségbe volt esve, hogy még az sem ragadta el, midőn miss Pecksniff kegyének jeléül hófehér kezét az övére tette. A jámbor mindkét kezét shawljával fődé el s oly bámulatosan kétségbeesetten nézett körül, mintha mondaná: Nézzetek ide keresztyének! nem tudtok az ég szerelmére, segítségemre jönni!

Mrs. Gamp lelkesedése nagyon felbuzdult Tom és testvére látásán. Mrs. Gamp azon szerencsés hölgyek közé tartozott, a kik csak azért, hogy mennél több ismerősre tegyenek szert, képesek voltak nagyon, de nagyon lelkesedni!

— Oh édes istenem — jajgatott a derék hölgy — mrs. Chuzzlewitt! Vajjon gondolhattuk-e, hogy e megáldott házban mr. Pinchet fogjuk látni (Bár nem vagyok vele ismerős, de veszek magamnak annyi bátorságot és így nevezem) És mily kedves arcú nő a testvére, ilyen még sohasem láttam, kivéve az önét mrs. Chuzzlewitt és az ön nejéét mr. Moddle, ha megengedi, hogy így szóljak, hiszen a dolog most már a napnál világosabb. De hát én senkit sem akarok megsérteni, remélem, a mit mondtam, nem veszik sértésnek. Igazán itt vannak most együtt a legkedvesebb arcok.

Miután mrs. Gamp ily szerencsés módon minden jelenlevőnek mondott valami hizelgőt, egypár-szor meghajította magát és így folytatá a beszédet.

— Bizony ez a délután a szépek gyülekezésének ideje! Ismerek egy ladyt, neve, nem akarom önt megcsalni, mrs. Chuzzlevitt, a neve mrs. Harris, a hölgy férjének testvére hat láb magas és balkarján anyajegy van egy ökör csizmában, meri édes anyját, mikor áldott állapotban volt, egy ökör a cipészboltba kergette. Gyakran mondtam ennek a mrs. Harrisnak: oh, ma'am, önnek olyan angyal-arca van! Volt is, de hát szegényt, tetszenek tudni. a himlő elcsufította. „Nem Sairey Gamp — mondá ő — ez nem áll, ön ugyan a legjobb, legszorgalmasabb teremtes a föld kerekiségén, akit nem lehet eléggé megfizetni, de akit, fájdalom, nagyon rosszul fizetnek. Harris, a férjem, 16 pennyért lefestetett engem, de a festék csakhamar lekopott és a pénzt sem kapta vissza. De még e képen sem talált engem senki angyali szépségűnek. Ha most itt volna mrs. Harris férje — mondá mrs. Gamp, körülnézve — nyiltan, őszintén megvallaná, hogy itt igenis vannak angyali szépségű arcok és feleségének nem volna ellene semmi kifogása. Mert ő nem tartozik azon nők közé, a kik szeretnék elveszteni egy kanál vízben azokat, a kik nála szebbek.

E szavakkal az érdekes hölgy, a ki úgy látszik, nagyobb örömét találta a theázásban, mint a hivatalos kötelessége teljesítésében, odafordult mr. Chuffeyhez, aki a régi helyén a szögletben üldögélt és megérintette a vállánál.

— Keljen föl, nézzen föl — mondá mrs. Gamp — itt egy társaság van mr. Chuffey.

— Nagyon aggódok — kiáltott az öreg ember körülnézve, hogy mindenkinek utjában állok. Bocsánatot kérek, de igazán nem tudom hová menjek. Hol a mistress?

Merry rögtön hozzá sietett.

— Ah — mondá az öreg ember megcsipe-

getve arcáját — itt van, itt van! Ő sohasem viselte magát keményszívűen irányomban. Soha sem volt szívtelen a szegény öreg Chuffey iránt. Szegény öreg Chuff!

Amint Merry egy alacsonyabb székre leült Chuffey mellé s megfogta kezét, Tomra nézett. Szomorú mosoly játszott ajkai körül. Nagyon sokat árult el ez a mosoly, ez a tekintet: látja mily nyomorult vagyok — mintha ezt mondta volna — ez öreg ember szeretete is mily jól esik! annyi kevés jutott nekem ebből.

— Ajh, ajh' — kiáltott az öreg Chuff — sohasem törődjenek vele. Bár terhőkre van, de az nem baj! Meghal ő is egy nap! Háromszáz hatvanöt nap van egy esztendőben, a szökő évben háromszáz hatvanhat, ezek közül valamelyik napon meg fog halni ő is! a szegény Chuff!

— Maga furcsa öreg fickó — mondá mrs. Gamp egy kis távolságra tőlük magában morogva — csak az a szerencse, hogy maga sem tudja mit beszél, mert különben maga magára is boszankodnék.

— Fia — mormogott az öreg ember kezeivel hadonázva — a fia!

— Igazán! — mondá mrs. Gamp. — Bizonyos ön ebben mr. Chuffey? Reméljük tehát mr. Chuffey, hogy az lesz, de én nem sokat adnék erre a beszédre. Nézze az ember az öreg fickót, mily végtelenül bizalmaskodó! Beleüti az orrát mindenbe. Talán lenne olyan szives és egy pár megjegyzést kockáztatna még az iktrekre vonatkozólag, hogy is kell azokkal bánni?

A keserű méltatlankodó sarkazmus, a mellyel mrs. Gamp beszélt, éppen semmi hatással nem volt az öreg Chuffra, a kinek fogalma sem volt róla, hogy megsértették Chuffot vagy hogy ő sértegetett mást, de ez a nagyészű hölgy érzékenyen

vette azt, ha valaki az ő hivatalába ártotta magát és úgy képzelte, hogy Chuff bizonyos dologban jövendőlésre vetemedik, vele akar versenyezni. Azért ellenséges pillantásokkal méregette a szegény öreget, a míg csak be nem hozták a theás készüléket, ekkor mrs. Chuzzlewit kérésére, hogy a másik asztalnál ülő vendégek számára ossza ki a theát, megbékíté. Váratlanul annyian jöttek, hogy egy asztalnál meg sem fértek. Ekkor mosolyogni kezdett és az ő udvariasságával látott hozzá teendőjének elvégzéséhez.

— És mily családias ünnepély ez, midőn az ember a theát osztja és milyen boldogság! mondá mrs. Gamp — kedves fiatal nőcském — ez a szolgálónak szólt — talán még két tojással kísérletet tehetne, de ne főzze azokat keményre! A kenyérről, pedig tekintettel a gyöngye foguakra, vágja la a héját; egyszer mr. Gamp a kenyérhéjon törte ki két fogát.

E bevezetés után ott trónolt a második asztalon, közel volt hozzá a piritott kenyér és két csésze theát ivott meg az alatt, míg mások egyet, ezt leszámítva, igen jó kedvvel és ügyesen tölté be hivatalát. Persze, olykor tenyerével eltakarta a sótarót, könyökével odadőlt az asztalra és szürcsölgetés közben vidáman integetett fejével, arca oly élénk volt, a mit bajosan tarthatott volna az ember a vizkövetkezményének.

De mrs. Gamp számára nagyon csöndes társaság volt ez! Csak miss Pecksniff beszélt Augustushoz, az is csak suttogva. Augustus mitsem szólt, de annál nagyobbakat sóhajtott, s olykor olykor olyanokat ütött a homlokára, hogy mrs. Todgers, a ki szívesen mutogatá, hogy ő ideges, önkéntelen sikoltásban tört ki. Mrs. Todgers különben kötögetéssel volt elfoglalva és azért keveset beszélt. A szegény Merry a kis Ruth kezét

fogta a magáéba és látható gyönyörűséggel hallgatta mindazt, amit az mondott neki, ritkán válaszolt, olykor olykor mosolygott és néha-néha megcsókolta arcát, többször elfordult, hogy elrejtse könyező arcát. Tomnak nagyon jól esett, örömmel látta, hogy a kis Ruth oly gyöngéden bánt el vele, látta azt is, hogy Merrynek ez nagyon jól esik, úgy hogy ámbár már rég elmondták egymásnak mondanivalójukat, de azért nem volt hozzá szive, hogy közbeszóljon.

Az öreg őrök szokása szerint mélységes hallgatásba merült, egyszerre azonban felütötte fejét körül nézett és mondá:

— Odafönt halott van ugy-e?

— Nincs ottan — mondá Merry felé fordulva — mi a baja? Mi mindnyájan még életben és itt vagyunk!

— Mindnyájan itt — kiáltott az öreg ember — hol van akkor az én öreg gazdám, mr. Chuzzlewit, kinek csak egy fia van. Hol van ő?

— Pszt, Pszt! mondá Merry szívélyesen rá szólva — ez már régen történt. Nem tudja?

— Hogy nem tudom-e? — viszonzá az öreg ember a fájdalom felkiáltásával — hát el tudnám én ezt felejtteni valamikor! Ah tudom-e én ezt elfelejtteni?

Kezébe rejté arcát és újra körülnézve épen úgy mint az előbb mondá:

— Ki fekszik meghalva az emeleten?

— Senki — mondá Merry.

Először haragosan nézett rá az öreg Chuffey, mintha valami idegen lett volna, a ki meg akarta csalni, de aztán a mint jobban a szeme közé nézett, s meggyőződött róla, hogy Merry az, a ki szólott, fájdalmasan rázta fejét.

— Ön nem is gondolja, nem tudja, ők mit sem szoltak erről önnek. Nem szoltak semmit ked-

ves gyermekem. Kik ezek és hogy tudnának ők itt vigadni, ha senki sem halt volna meg! Bohó beszéd, menjen nézze meg, ki az, a ki meghalt!

Az öreg ember hallgatott egy darabig, de aztán ismétlé előbbi kérdését, oly élénken, amely nagy félelmet okozott a társaságban.

— Ott fenn valaki meghalt — mondá — vagy haldoklik és én tudni akarom, kicsoda az? Menjen nézze meg. Hol van Jonas?

— Vidéken — viszonzá Merry.

Az öreg ember úgy nézett rá, mintha kételkedett volna annak az igazságán, amit hallott, vagy mintha egyáltalán nem hallotta volna mit mondott Merry, fölkelte székéről, végig ment a szobán egyenesen föl a lépcsőkön, s többször mormogá: bohó beszéd! Hallották lépteit, elment abba a szobába, ahhoz a szeglethez, ahol az ágy állott, ahol az öreg Anthony meghalt, s hallották, hogy rögtön visszafordult. Képzeltésem nem volt oly erős, hogy valakit lásson ott is, ahol senki sem volt, mert sokkal nyugodtabban tért vissza és úgy látszik meg volt magával elégedve.

— Ők nem szóltak önnek, nem szóltak nekem se — mondá Merrynek remegő hangján, s leülve simogatta fejét — de én vigyázni fogok. Ne féljen, ők nem fognak önnek ártani. A mikor ők leselkedni fognak önre, én még jobban vigyázok. Aha! — mondá az öreg gyenge remegő kezeit ökölbe szorítva — rajtam nem fognak ki.

Ezt oly reszkető hangon mondá — közbe közbe nagyokat lélegzve és egészen füléhez hajolva, úgy hogy a látogatók keveset vagy épen semmit sem hallottak ebből. De azt látták, hogy az öreg ember nyugtalan, ott hagyták székeket és körülette gyülekeztek, így mrs. Gamp, a ki nem egyhamar jött ki a sodrából, elpusztíthatlan nyugalommal mondá:

— Bizony sir, ön csak a világba beszél — kiáltott Mrs. Gamp. — Egy dézsa vizet kellene a nyakába zuditani, ez az én meggyőződése és kerülne csak ön Betsey Prig és az én gondoskodásom alá, biztosítom róla Mr. Chuffley, hogy ez meg is történék! kivernök mi a sok tücsköt-bogarat a fejéből; mustárt a mellére, hideg vizet a fejére!

— No hiszen már nyugodtan viseli magát Mrs. Gamp — mondá Merry — ne is zavarja őt!

— Oh már nekem nem volna vele türelmem vesződni. A ma'annak angyali a jósága! rossz izgága teremtés ez!

Semmi kétség, hogy a jeles hölgy az izgága teremtések megfékezéséhez nagyon jól értett. Mrs. Gamp megragadta a szegény Chuffeyt a gallérjánál és előlről hátulról jól végigütögetett rajta, ezek a gyakorlatok a Prig ápoló-iskola hívei szerint (pedig ez iskolának sok híve volt), nagyon jól hatnak az idegekre. Csakugyan úgy is hatottak, hogy a paciens nem tud szóhoz sem jutni, ezt Mrs. Gamp az ő modora diadalának tartotta.

— Lássák! — mondá eleresztve a megkinzott öreg ember gallérját, a kinek ez emberséges bánásmód folytán az arca megfeketedett — no most remélem sokkal könnyebben érzi magát. Ha még egyszer rosszul lesz, biztosítom róla, hogy mi segítünk rajta!

Ez a kitűnő hölgy egészen el volt ragadtatva az ő betegápolási módszerétől, ámbár sem Mrs. Chuzzlewitt, sem a társaság többi tagja nem szívesen vetették volna alá magukat ilyen torturának és különösen a jó Tom és testvére voltak egészen más nézetben.

— Ah — sóhajtott Miss Pecksniff — mind ez a szerencsétlen házasság következménye. Ha testvérem nem hamarkodja el a dolgot és nem lép há-

zasságra e silány emberrel, úgy mr. Chuffeynek sem kell türnie.

— Pszt! — kiáltott Tom — testvére meghallhatja.

— Nagyon sajnálnám — mondá miss Pecksniff hangosabban — ha testvérem meghallaná, a mit mondok, mert nem természetem másnak kellemetlenséget okozni, különösen ha az a más testvérem. Tudom, mi a kötelessége egy testvérnek, mr. Pinch, s azt hiszem, kötelességemet mindig pontosan megtartottam. Augustus, kedves fiam, keresd meg a zsebkendőmet!

Augustus engedelmeskedett, a ki aztán mrs. Todgers jó szíve előtt önté ki keserves bánatát.

— Bizonyos vagyok benne mr. Pinch — mondá Charity jegyese után pillantva, aztán a testvére nézett — sok hálával tartozom az egek urának azért az állapotért, a mely részemül jutott. Ha összehasonlítom — mondá Miss Pecksniff és itt szerényen a földre pislantott — Augustust, a ki nem is említve azt, hogy mily bárányszelid, Jonással, ez utálatos emberrel, a testvérem férjével, igazán nagyon boldognak érzem magamat. Hálnak kellennem, ámbár érzem, hogy most szerényebb vagyok mint előbb, ámbár jogom volna a büszkélkedésre.

Megelégedett az lehetett, de alázatos semmi esetre. Arca, modora elárulá, hogy távol van tőle a szerénység. Tom nem tudott attól a gondolattól szabadulni, hogy Charityban aljas önzés működik. Elfordult tőle és azt mondá Ruthnak: itt az ideje az elmenetelnek!

— Irni akartam mr. Jonasnak — mondá Tom Merrynek — és megmagyarázni neki, hogy amikor találkoztunk és neki kellemetlenséget okoztam, az nem az én hibámból történt, egy hordár, aki egyszerűen hirt hoz, nem lehet ártatlanabb, mint én voltam abban a hajón történt dologban.

— Köszönöm, — mondá Merry, — ez jól is van így. Az ég áldja meg érte.

Merry gyöngéden elbucszott Ruthtól, a ki testvérével elhagyni készült a szobát, midőn a kapu nyikorgását hallják, s utána gyors lépteket a folyosóban. Tom megállt és Merryre nézett.

— Ez Jonas — mondá ő félénken.

— Jobb lesz, ha nem találkozom vele a lépcsőkön — mondá Tom és visszafordult testvérével — egy pillanatig beszélek vele és itt fogom megvárni!

Alig mondá ezt ki, midőn az ajtó megnyílt és Jónás belépett. Neje elé sietett, de azt félrelökte a kezével s fanyarul mondá:

— Nem tudtam, hogy nálad társaság van.

Ezzel szándékosan vagy csak véletlenségből miss Pecksniff felé nézett, de miss Pecksniffnek mindég nagy öröme volt vele civakodásba elegyedni, és rögtön visszavágott.

— Oh, kérem alásan — mondá fölkelve — miattunk épen ne zavartassa magát családi örömeiben. Ez nagy kár volna! Mi csak theáztunk itt, de ha elküldi nekünk a számlát, édes örömet kifizetjük a költséget. Augustus, édesem, menjünk! Mrs. Todgers, ha ön itt nem akar maradni, szívesen vennők, ha velünk tartana. Valóban kegyetlenség volna e gentleman nyomában járó boldogságot megzavarnunk, különösen amit idehaza élvez.

— Charity, Charity! — kiáltott a testvére oly fájdalmas szívvvel, mintha figyelmeztetni akarná a testvérét arra a főerényre, a melynek nevét viseli.

— Kedves Merry — mondá miss Pecksniff erős gunynyal — nagyon le vagyok kötelezve figyelmeztetésedért, de én nem vagyok az ő rabszolgája.

Mellesleg legyen mondva, senki sem tanácsolt neki semmit.

— Nem ön, csakugyan nem akart az lenni, még ha módjában is lett volna — mondá Jonas. — Oh, ezt mi jól tudjuk!

— Mit beszél ön sir? — kiáltott miss Pecksniff élesen.

— Hát nem hallotta? — válaszolt Jónás s leült az egyik székre — nem vagyok hajlandó még egyszer elmondani. Ha tetszik maradjon, ha tetszik menjen! De ha itt akar maradni, legyen udvarias!

— Barom — kiáltott miss Pecksniff megindulva. Augustus nincs rá szükség, hogy észre is vedd. Augustus ugyanis egy kis tüntetésre mutatkozott hajlandónak s öklét egy kissé összeszorította. Parancsolom jöjj!

Ezt azért kiáltá miss Pecksniff, mert Augustus kedvet mutatott rá, hogy visszatérjen és torkon ragadja. De miss Pecksniff a tüzes ifjút megzabolázta, mrs. Todgers pedig szeliden hátba ütötte, s mind a hárman kisiettek a szobából.

Ez ideig Jonas még nem látta Tomot és testvérét, mert ők a kinyitott ajtó mellett állottak, s ő velök háttal ült a székben, szándékosan, az egész miss Pecksniffel való vita alatt közönyt szinelve az ablak felé nézett, hogy ezzel is bosszantsa a fiatal hölgyet. Neje azonban rebegve elmondá, hogy Tom vár reá, s Tom közeledett is felé.

A mint Tomot meglátta Jónás, felugrott a székről és káromkodásban tört ki, s nagy hajlandóságot mutatott rá, hogy őt a földhöz teremtsé, ezt kétségkívül meg is teszi, de haragja és meglepetése tehetetlenné tette őt és Tomnak alkalmá volt nyugodtan belekezdeni a mondani valójába.

— Nincs rá szüksége, — mondá Tom — hogy velem szemben erőszakoskodjék. A mit én el akarok önnek mondani, az annyiból áll, hogy

az ön dolgaiból semmit sem tudok és semmit sem akarok tudni.

Jonas dühében nem tudott szóhoz jutni, rugta a földet lábaival és ajtót mutatott neki.

— Azt csak felteszi rólam, — folytatá Tom — hogy nem azért vagyok itt, hogy önt megen- geszteljem, vagy önnek kedvében járjak, egészen közönyös előttem, hogy kedves vagy nem kedves embere vagyok? De ha még nem tökéletesen örült, hallgassa meg, a mit mondok. Én egy levelet ad- tam át önnek, a mikor ön külföldre menni szán- dékozott.

— Igen, tolvaj, ezt tette, — viszonzá Jonas, — ezért majd megfizetek én önnek, huszszorosan megadja ennek az árát.

— Csak csöndesen — mondá Tom — egy- általján nincs rá szükség, hogy cimekkel és üres fenyegetésekkel álljon elő. Én csak azt akarom ér- tésére adni, ámbár megjegyzem, egyáltalán nem félek öntől, hogy a levél tartalmáról mit sem tu- dok. Azt sem tudtam, hogy ezt önnek kell átad- nom és hogy én. .

— Az égre — kiáltott Jonas dühösen megra- gadv a széket — ha még csak egy szót szól, széjjelzuzom az agyát.

Tom szándékának megfelelőleg újra beszélni akart, de Jonas olyan volt, mint egy örült és vad dühében bizonyosan valami bajt csinál Tomnak, a ki védtelenül állt ott remegő testvérével a karján, ha Merry közjök nem áll és az ég nevére nem kéri Tomot, hogy rögtön hagyja el a házat. A szegény teremtés kétségbeesése, a remegő testvér lehetetlenné tette, hogy egy szót is szóljon, mrs. Gampre sem szólt rá, aki ugyszólván taszította a lépcsők felé. Tom lerázta a cipőjéről e ház porát, anélkül, hogy még csak megemlítette volna a Nad- gett nevét.

Ha ezt a nevet elmondja, ha Jonas silány modorával maga ellen nem ingerli (Jonas nem tudta neki megbocsátani a régi dolgát, ezért gyűlölte) akkor megtudja, mily kém környezi, a kiről nem is álmodta volna, hogy egyre kémleli, úgy talán elkerüli, hogy véres tetre vetemedjék . . . De a végzetet kihivta maga ellen, a verem meg volt ásva, a sötétség környékezé, sötét árnyéka a saját életének.

Neje becsukta az ajtót és térdre esett előtte. Esdeklőleg nyujtá felé kezét, kérte ne bánjon vele durván, mert ő csak azért avatkozott vitájába, mert félt, hogy vér fog folyni.

— Hát — mondá midőn végre szóhoz tudott jutni — ezek az ön barátai, a mikor én nem vagyok idehaza! Ily emberekkel szövetkezik ellenem?

— Oh nem, nekem fogalmam sincs semmi-féle titokról, s nem tudom, hogy gondolkoznak ők erről vagy arról! Mióta elhagytad a házat, talán egyszer vagy kétszer láttam őt.

Jónás kapott ezen az igazításon.

— Tehát csak egyszer, vagy kétszer mi? Talán csak egyszer, kétszer vagy háromszor, hát ezenfelül még hányszor, maga hazug teremtés!

Oly heves mozdulatot tett a kezével, hogy Merry önkénytelenül a földre esett. Ez nagyon jelentős mozdulat volt, kegyetlen igazságot jelentő.

— Hányszor találkozott még vele ezenkívül?
— kérdé Jónás.

— Soha, csak ma találkoztam, és ezenkívül még csak egyszer!

Jónás erre felelni akart, midőn a toronyóra ütni kezdett. Megdöbbenve hallgatódzott, úgy látszik az óra ütése valami találkára emlékezteté, vagy valami más titokra.

— Ne feküdjön a földön. Keljen föl!

Fölsegíté a földről, vagy jobban mondva fölrángatta onnan a karjánál fogva és mondá:

— Hallgasson meg fiatal lady és ne vinnyogjon, mikor nincs rá alkalma, különben gondoskodni fogok, hogy legyen. Ha még valamikor ezt az embert a házamban találom, vagy meg fogom tudni, hogy valahol a házon kívül találkozik vele, ön keserűen meg fogja ennek adni az árát! Ha nem lesz süket, vak, és ha a legkisebbet is elárul az én dolgaimból, majd meglátja a következését. Hallgasson reám! Hány óra?

— Egy perccel előbb verte el a nyolcat.

Élesen nézett rá és nagy izgatottsággal beszélt ugyan, de azért úgy, mintha mondani valóját előbb könyv nélkül betanulta volna.

— Egész nap és egész éjjel utaztam, fáradt vagyok! Pénzt is vesztettem és ez nem alkalmas arra, hogy jókedvre hangoljon! Az estebédet a kis hátsó szobába küldje és a tábori ágyat vesse meg számomra. Ha holnap egész nap tudok aludni, ez annál jobb, mert van elég bajom s örülni fogok neki, ha elalhatom. Csönd legyen a házban, ne szólítson engem. Értette; ne kopogtassanak! Vigyázzon! ne háborgasson! Ne engedje meg senkinek, hogy háborgasson! Csak hadd feküdjem ott!

Merry azt mondá, minden úgy lesz. Van-e még valami mondani valója?

— Mi, hát még többet is akar tudni kémlelődni? — viszonzá Jonas haragosan — még többet is akar tudni?

— Nem akarok Jonas, a remény, hogy valamikor tökéletes bizalom uralkodjék köztünk, rég kihalt belőlem.

— Oh remélem is — mormogá Jonas.

— De ha megmondja mit kíván tőlem, teljesíteni fogom akarátát, engedelmes leszek s megpróbálok önnek tetszeni. Még azt sem mondom, hogy ebben valami érdem van, mert hiszen nincs

testvérem, nincs atyám; egészen egyedül állok a világon. Ön azt mondta, megtöri a kedvem, megtette, de ne törje meg legalább a szívem!

Volt annyi merészsége, hogy e szavaknál vállára tette kezét. Megtúrta ott nagy diadalérzetében, s gonosz tekintete elárulta az egész embert a maga piszkos aljasságában.

De csak egy pillanatig gyönyörködött, mert valami hirtelen eszébe jutott s morogva ráparancsolt, hogy azzal mutassa meg engedelmességét, ha vonakodás nélkül teljesíteni fogja parancsait. Mikor Merry távozott, többször föl és alá járt a szobában, és izgatottan összeszorítá jobb kezét, mintha tartott volna benne valamit, pedig üres volt. Mikor kifáradt a járkálásban, egy karos székbe vetette magát, gondolkozva gyűrte fel a kabátujját a jobb karján, mintha ennek az erejét próbálgatná, de ökle még mindig össze volt szorítva.

Igy üldögélt, szemeit a földre szegezve, midőn mrs. Gamp bejött jelenteni, hogy a kis szoba készen áll. Mrs. Gamp nem tudta, hogy fogadja őt a civakodás után, azért hogy magát nála behizelegje, nagy részvétet kezdett mutatni Chuffey iránt.

— Hogy van ő most? — mondá.

— Ki — kiáltott Jónás fejét rázva és rámeredt.

— Ah igaz — mondá a matróna mosolygós arccal meghajolva — most jut eszembe, hogy ön még nem volt itt akkor, a mikor oly különösen viselte magát. Soha életemben nem láttam még beteget oly sajátságos módon viselkedni, csak egyet lehetne hozzá hasonlítani, mrs. Harris apját, a ki igen szépen tudott énekelni.

— Chuffey eh? — kiáltott Jonas — aki most jött rá, hogy kiről van szó.

— A szegény ember feje — folytatá mrs. Gamp — olyan forró, hogy sütni lehetne rajta.

Ezért nem is csodálkozhatunk hogy olyan dolgokat beszél össze vissza.

— Beszélt — kiáltott Jonas — és ugyan mit beszélt?

Mrs. Gamp szívére tette kezét s ég felé forgatott szemekkel mondá:

— A legszomorubb dolgokat, mr. Chuzzlewitt, amilyeneket csak hallottam életemben! Ilyeneket még mrs. Harris apja sem mondott mindig, kivéve, mikor körüljárta a szobát és kérdé: Hol van Sairey Gamp? Igazán, mikor mr. Chuffey azt kérdezte, ki az, aki holtan fekszik az emeleten? az nagyon hasonlított e rémes jelenethez.

— Ki az a halott! — kiáltá Jonas egészen közel állva hozzá.

Mrs. Gamp bólintgatott a fejével, mintha nem birna magával.

— Aki az emeleten meghalva fekszik! ezt mondta szórul szóra, aztán, „hol van mr. Chuzzlewitt az ő egyetlen fia?“ Hát még mikor felment az emeletre, körüljárta a szobát, lejött bolond dolgokat sutogva, nem tagadom egészen kijöttem a sodromból mr. Chuzzlewitt. És igazán nem tudom mi történt volna, ha egy pár csöpp pálinkát meg nem iszom, a mit mindég kézügyben tartok, mert nem tudhatja az ember mi történhetik.

— Az örült, a vén bolond! — mondá Jonas egészen megzavarodva.

— Ez az én véleményem is sír — mondá mrs. Gamp — és én nem akarom önt megcsalni! Azt hiszem mr. Chuffeyt felügyelet alá kellene helyezni (ha szabad így szólanom), hogy ne boszantaná az ön kedves nejét, mint eddig.

— Ugyan, de ki is ad valamit az ő beszédére?

— De mégis zavarba hozza az embert —

mondá mrs. Gamp — senkisem ád ugyan rá semmit, de nagyon alkalmatlan.

— No igaza van — mondá Jonas, aki kétkedve nézett rá — szinte kedvem volna őt becsukni.

Mrs. Gamp kezeit dörzsölte, mosolygott, fejét rázta, jelentősen szippantgatott, mint a ki munkát szimatol.

— Vajjon, talán tudna ön gondot viselni egy ilyen bolondra valamelyik szobában ott fenn az emeleten?

— Én és egy barátnőm, felváltva gondját viselhetnék mr. Chuzzlewitt — viszonzá az ápolónő — dijainkra nem lehet mondani, hogy nagyok volnának. Engem és Betsey Priget legokosabb lesz fel fogadni — mondá mrs. Gamp, és úgy nézett rá, mint a legjobb emberre a földkerekségén, miután üzlet volt kilátásban, — ez lesz a legészszerűbb. Betsey Prig több eszelőst ápolt már s tudja a módját, hogy kell velük elbánni. Ha rájuk jön a baj, akkor csak a tűz elé kell őket állítani, ez a legbiztosabb!

Mig mrs. Gamp így beszélgetett, Jonas föl alá járkált a szobában, titkon az irnok felé nézett. Aztán megállt és mondá:

— Előbb magam nézem meg, mielőtt határoznék. Nos mit szól hozzá?

Semmit, — viszonzá mrs. Gamp, — ha majd az én felügyeletem alá kerül, nem lesz baj sir!

— No jó, akkor hát nézzen utána még ma, és mondjuk három nap múlva eljöhet a másik ápoló nő s talán meg fogunk tudni egyezni. Tehát úgy kilenc vagy tíz óra körül mondjuk megkezdí a felügyeletet. De ne is beszéljünk róla, örült ez, mint egy szajkó.

— Még ennél is örültebb.

— No hát csak vigyázzon rá, hogy semmi alkalmatlanságot ne okozzon nekem. Ne felejtse el, a mit mondtam.

Mrs. Gamp mindent ismételni akart, a mit mondott a Cauff, hogy bebizonyítsa, mily jó emlékező tehetsége van, egyuttal a jeles mrs. Harris egy pár ajánlását is elmondá, de Jonas nem hallgatott rá, bement a kis szobába, a melyet az ő számára készitettek el, levetve kabátját csizmáját kitette az ajtó elé, a mit gondosan becsukott. Arról sem felejtkezett meg, hogy a kulcslyukat betömje, hogy senkise nézhessen be, ez elővigyázat után leült vacsorájához.

— Mr. Chuff — mormogott Jonas — sohasem menekülhetek öntől! De semmit sem jó félig tenni, míg itthon vagyok gondot viseltetek rá. Ha nem vagyok idehaza, beszélhet, a mit akar! De az ördögbe, az mégis furcsa dolog, hogy ostobaságaival épen most áll elő — és ezzel eltolta magát a még érintetlen tányért.

Egy darabig fel-alá járt a szobában és egy másik székbe ült.

— Miért épen most? — ámbár nem tudni egész bizonyossággal, vajjon nem régi rögeszméje? A vén kutya! No majd betömöm a száját!

Egy darabig még nyugtalanul fel és alá járt a szobában, akkor aztán leült az ágy szélére, állát kezébe mélyeszté és az asztal felé nézett. Sokáig nézett arra, míg eszébe jutott a vacsorája, s újra leült arra a székre, a mit az imént foglalt el és nagy mohósággal enni kezdett, nem mint egy éhes ember szokott, hanem olyan, a ki elhatározta, hogy enni fog. Nagyokat ivott utána, olykor-olykor megszakította az ivást, sétálni kezdett, más székre ült, újra sétálni kezdett, majd visszatért az asztalhoz és egy holló mohóságával enni kezdett.

Lassan sötétedni kezdett. Mikor az esti szür-

kület az éj sötétségével kezdett ölelkezni, az árnyék ráterült a nap arcára s az lassan-lassan elhalványult, míg végre az éjszaka hollószárnya fedett be mindent . . .

A szoba, ahova magát Jonas becsukta, földszinten volt, az udvar hátsó részében. Egy kis piszkos ablakon nyerte a világosságot, s egyik kis ójtaja egy szűk mellékutcára nyílt, a melyet öt-hat óra tájban már nagyon kevés ember keresett föl, de volt onnan kijárási egy szomszédos utcába.

A telek, a hol a szoba állott, valamikor, régen, temető volt, míg később a szoba irodának volt berendezve. De építője korán meghalt, ezután már háló szobának használták, s valamikor az öreg Chuff, (de még évekkel ezelőtt) lakása volt, itt nem zavarták annyit Anthony Chuzzlewitt és a fia. Homályos, piszkos szoba volt ez, bolthajtásos, köröskörül vízvezetőcsövek voltak, a melyek éjjel hirtelen nem egyszer, midőn minden csöndes volt, zugni kezdtek, mintha áradással fenyegetnék a szobát.

Az utcára nyíló ajtó rég idő óta nem volt kinyitva, de a kulcs mindig egy helyütt lógott. Jonas, mert rozsdás volt, zsebéből egy kis olajos üveget vett elő és megkenete, s egy tollszárával kipiszkálta belőle a piszkot. Már ekkor kabát nélkül volt, lábán pedig csak harisnya. Ezután úgy a mint volt, ágyába feküdt, sokszor megfordult. De ez még az ő nyugtalan állapotában nyugalomnak volt tekinthető.

Mikor fölkelte, előszedte podgyászsákját, amit szobájába hozatott, kivett onnan egy pár otromba nagy cipőt, fölhozta, egy bőrnadrágot, a milyent a parasztok viselnek, egy sötét közönséges kabátot, egy filckalapot, a magáét ugó látszik szándékosan az emeleten hagyta. Akkor aztán leült az ajtó mellé kulcsosál kezében és várt.

Gyertyája nem volt: az idő lassan, unalma-

san telt el. A harangok zengtek csengtek, mintha meg akarták volna űrjiteni. Az átkozott csengő jószágok mintha tudták volna, hogy ő az ajtónál hallgatódzik. Miért nem tudják legalább most abban hagyni a zörgést

Végre megszűntek; de ekkor meg a csöndesség volt ijesztő, a mely ebben a tekintetben fölért bármily zajjal. Léptek zaja a szűk utcán. Két ember jön. Jonas elment az ajtótól, mintha attól tartott volna, hogy a faajtón keresztül meglátják.

Elmentek. Jól hallotta, valami csontvázról beszéltek, a mit tegnap ástak fel napi munkájuk alkalmával. Azt hitték erről, hogy meggyilkolt ember csontváza.

— Ebből is látni — mondá az egyik — hogy a gyilkost nem mindig földözik föl, s ezzel befordultak a szögleten.

Psz!

Jonas a zárba dugta a kulcsot s egyet fordított rajta. A zár egy daradig ellentállt, de aztán felpattant. Jonas elébb kinézett, aztán kilépett az ajtón és elindult.

XII. FEJEZET.

Mr. Jonas és barátja vállalkozásának vége.

Az emberek, a kik még az utcán jártak, akaratlanul nem borzadtak-e meg, midőn Jonas mellettök ellopódzott? A mint elment egy-egy ház előtt, a gyermekeknek ágyára nem vetődött-e a büns árnyék, a mely zavarta ártatlan álmukat. A kutyák nem vonítottak-e, nem akarták láncukat eltépni, hogy rárohanjanak és izról-izre tépjék. Mikor aggodalmasan visszanézett, látta-e, hogy a sár-e, vagy a vér tapad lábaira?

A nyugoti főútra iparkodott, a melyet nem-

sokára el is ért, az ut egyik részét kocsin tette meg, majd gyalog gyorsan lépegetett. Egy kocsi tetején ment jó darabig, aztán gyalog, később egy postakocsin is talált helyet, aztán neki ment a mezőknek és egyenes irányban menve, nagy utat takarított meg, azután ismét lekerült az utra. Végre egy lassan járó éjjeli kocsira ült föl, a mely minden vendéglő előtt megállt, míg a kocsis a kalauz bent jó darabig iddógáltak.

A bakra ült fel, a hol a legkevesebbet fizetett, addig le sem szállott, a míg pár mérföldnyire nem volt attól a helytől, a hová iparkodott. Egész éjjel ült ott.

Egész éjjel! Azt hinné az ember, hogy a természet egész éjjel alszik. Ez hamis feltevés, ki bizonyíthatná ezt jobban Jónásnál?

A halak pihennek talán a hideg habok közt, a madarak szintén az ágakon, a házi állatok a karamokban, istállókban, az emberek is alusznak. De az éjnek, a főséges éjnek szintén úgy vannak szemei, mert az éj sötétsége épen úgy vigyáz az emberekre, mint a nap világossága. A magas fák, hold, a ragyogó csillagok, a gyöngén fuvó szél, az árnyas ösvények, a széles mezők mindnyájan figyelnek, mennél nagyobb volt a csendesség, úgy látszott Jónásnak, annál jobban figyelnek rá.

Ő azonban mégis bóbiskolva elaludt a szekeren, de azért nem mondott le arról, ami utjának célja volt. Ha el is felejtkezett róla egy darabig álmában, felébredt és rögtön rá gondolt. De soha bánatot vagy lelkiismeretfurdalást nem érzett azért, a mit most elkövetni akart.

Egyszer álmodta, hogy nyugodtan fekszik ágyában, látta a hold fényét, hallotta a kocsik zörgését, midőn az öreg őrök bedugta fejét az ajtón s intett neki.

Erre rögtön felkelt ágyából, hamarosan

felöltözött abba a ruhába, a mit most is viselt és elkísérte őt egy ismeretlen városrészbe, a hol a falakra volt írva ugyan az utcák új neve, de ez nem lepte meg őt, mert eszébe jutott, hogy egyszer álmában már járt erre. Ezek az utcák nagyon lejtősek voltak, úgy hogy ha egyikből a másikba akartak menni, egy kis kötélhágcsón kellett leereszkedni, a harangok zugtak, zengtek; de ez nem hozta őt zavarba, nem félemlíté meg, csak ruhája miatt aggódott, a mi nem illett ily ünnepélyes alkalomhoz.

Nagy tömeg gyülekezett az utcára, s az egyik oldalról megszámlálhatlan nép özönlött föl és alá, ezek virágokat szórtak, helyet csináltak fehér lovakon ülő személyiségeknek, mikor egy rémalak vált ki a sorból és fenhangon hirdeté, itt a vége a világnak. Erre nagy sirás rivás keletkezett, s oly nagy tolongás, hogy ő és társa, (a társa mindég változott, minden két percben más alakot mutatott, ámbár azt nem vette észre, hogy valaki elment volna tőle, vagy jött volna hozzá) akik egy kapu mellett álltak, borzadva nézték a hullámzó tömeget, ezek közt voltak olyanok, akik ismerősöknek tunktek fel előttük, sok ismeretlent is látott, mégis azt hitte ismeri őket, midőn egyszerre a rémes arc rá meredt és kinyilatkoztatá, ő az oka e szörnyű napoknak. Erre egymásnak rohantak. Egymásnak mentek bottal, mindakettő iparkodott a másikat megütni, midőn hirtelen fölébredt s a napot vidáman látja ragyogni.

A nap sugarait örömmel üdvözölte. Hisz élet, mozgás jár nyomában, elfelejté, mit álmodott. De az éjnek szemei vannak, az éj figyelmes, csöndes, csak fölébresztik szörnyű gondolatait, a melyek elrémitik. De most nappal van, s ő nem ijed meg attól, amit el akar követni: egy gyilkosság nem nagy dolog! Meg fog történni!

— Szeretnék leszállni, — mondja a kocsisnak.

— Hiszen már nem messze van a város, — jegyzé meg a kocsis.

— Azt hiszem, leszállhatok ott, ahol nekem tetszik.

— Ön fölszállhat ott, ahol tetszik, meg le is szállhat. Bizony nem sirunk utána. Minél hamarább eltűnik, annál jobb!

A kalauz erre elnevette magát s várt a pénzre. Jonas az ő bizalmatlan gyanakadó természetével azt hitte, hogy ez az ember úgy néz rá, a mi több a közönséges kíváncsiságnál.

— Miért mered úgy rám? — kérde Jonas.

— Nem azért, mintha csinos ember volna — viszonzá a kalauz. Ha kívánja megmondom a jövőjét. Önt semmi esetre sem fogják megfojtani nagy öleléssel. Ez is vigasztalás lehet önre nézve.

Mielőtt Jonás felelhetett volna rá, a kocsis végetvetett a beszélgetésnek s nyaka közé huzott az ostorával, ekkor a kalauz is felugrott a kocsira, amely abban a percben elrobogott a rajta ülők harsogó kacaja mellett. Jonas egyebet nem tehetett, csak öklét rázta. De később megte szerte neki a dolog, mert ebből meggyőződött, hogy közönséges parasztfickónak tartják s még örült, hogy ilyen rosszul bántak vele.

Az ut mellett levő erdőben indult tovább, két vagy három mértföldnyi távolságra érve, egy fűtyköst vágott le, s leült egy szénaboglya tövébe s késével nekiállt, hántogatta, faragesálta.

A nap ezalatt fogyott, dél lett, délután, este rapszállat.

E derült nyugalmas időben két uri ember jött egy nem épen népes országúton egy gigben. Az nap történt, mikorára mr. Pecksniff megegyezett mr. Montaguevel, hogy vele fog ebédelni. Az

üzletet megkötötték. Mr. Montague egy darabig elkísérte vendégét, s egy kellemes ösvényen akart visszatérni, a melyet mr. Pecksniff mutatott neki. Jonas tudta mi a tervök. Ott ólálkodott a vendégfogadó kertje körül, ahol ebédeltek s hallotta a mint a parancsot kiadták.

Nagyon vidáman, hangosan beszélgettek, elhallatszott a beszédök nagy távolságra, még a kerékszöreg, a lovak patkóinak robogása közt is. Végre elérkeztek az ösvényhez, ahol el kellett válniok. Itt a kocsi megállt.

— Bizony hamar történik az elválásunk — mondá mr. Pecksniff — de itt az ösvény kedves uram! Csak menjen végig ezen az ösvényen, a mely a kis erdőn átvezet. Az ösvény bent ugyan még szűkebb, de nem lehet eltéveszteni. Mikor látom megint? Remélem nem sokára.

— Magam is úgy reménylem — viszonzá Montague.

— Jó éjt!

— Jó éjt és kellemes utazást.

A mig csak Pecksniff el nem tűnt a távolban, Montague mosolyogva nézett utána és kezével ingetgetett felé. De mikor az új társ eltűnt s a látásra nem volt szükség, leült az ösvényre, s úgy elváltozott az arca, hogy az ember most legalább is tíz évvel öregebbnek találta.

A bor tüzelte, de fel nem vidámitá. Terve sikerült, de nem talált örömet a diadalban. Talán a fárasztó szerep, a mit Pecksniff előtt kellett eljátszania, kimeríté, vagy az est homálya felidézé benne a megbánást, vagy lehet az is, hogy kellemetlen sejtés fogta el.

Ha vannak folyadékok, a melyek fagy vagy vihar közeledtén összehuzódnak, elrejtőzni iparkodnak üveg burájukban, vajjon a vérnek nincs-e oly

tulajdonsága, a mely a veszély közelgésével megreszketteti, elbágyasztja a végtagokat?

Montague fázott, pedig meleg este volt, szomorú volt az arca, pedig derült ég mosolygott le rá, remegve kelt föl helyéről, s gyorsan indult el az ösvényen. Egyszerre csak megállott, nem tudta mit tegyen, végig menjen-e a magányos ösvényen vagy leforduljon az országútra.

Az ösvényen maradt.

A hanyatló nap gloriája megaranyozta már arcát, a madarak éneke csengett a fülében, a vad virágok illatoztak körülötte. A távolban szegény emberek szalmás kunyhója mutatkozott és egy szürke torony tetején keresztel ott emelkedett előtte a közeledő éjszakában.

Soha sem érezte úgy a tanulságot, a mely a természet könyvéből tárul az olvasó elé, magát iparkodott kigunyolni balgaságáért, szomorúságáért, de a mint leereszkedni készült a völgybe, megállt s még egy szomorú pillantást vetett az esti tájra, aztán ment-ment lefelé.

Beért az erdőségbe, sűrű, sötét erdő volt ez, a melyen át az ösvény egyre keskenyebb és keskenyebb lett. Mielőtt rálépett volna, összerázkódva megállt, a nagy csöndesség megborzasztá.

A nap vörösen ragyogó sugarai még egy pár percig ott játszottak az ágakon, de aztán ezek is eltűntek s az estszürkület nehezkedék a tájra. Oly csöndesség volt, hogy a fák, a melyeket a téli vihar ledöntött, melyek csak azért nem hulltak a földre, mert a többi fák derekára hulltak, mintha azért nem akarnának lejjebb esni, hogy az ünnepélyes csöndet ne zavarják.

Amint a nap lehanyatlott az égről s az éjjel sötét leple ráborult az erdőségre, mr. Montague rászánta magát, hogy belépjen. Itt ott egy bokor vagy ág utját állta, de azért lassan lassan eltűnt a sötét

tétségben. Egy-egy ág ropogása elárulta, merre ment el, de azután nem látták többé és nem hallottak felőle.

Senki sem látta ezután: egy ember kivételével. Ez az ember, óvatosan elhárítva az ágakat, lopódzott utána.

Ugyan mit hagyott ott az erdőben, midőn visszaroht onnan, mint egy őrült?

A meggyilkolt ember hulláját! Egy elhagyott magános helyen a mult ősszel lehullott levelek közt ott maradt úgy, a mint összeesett.

A véres tett elkövetője gyors, ugró lépésekben rohant ki az erdőből, úgy hogy az útját álló ágakról fejével verte le a leveleket, a melyek az utra hulltak, de egy ág annyira makacs volt, hogy őt teríté a földre, ő azonban rögtön föltápáskodott s alá hajolva menekült tovább egyenesen az országútnak. Amint az országutat elérte, gyorsan ügetni kezdett London felé.

De azért nem bánta meg azt a mit tett. Meg volt ugyan ijedve, ha rá gondolt, de akkor is ijedt volt, ha eszébe sem jutott; nem bántotta e miatt a lelkiismeret. Mikor az erdőben volt, attól irtózott, de mikor kiért az erdőségből s a véres tettet elkövette, félelme most más irányt vett, attól a sötét kis szobától borzadt, a mit odahaza ellakoltva hagyott. Most már jobban irtózott, végtelenül jobban attól a szobától, mint az erdőtől! Ugy tetszett neki, hogy oda visszatérni sokkal irtózatossabb dolog, mint az erdőbe. Szörnyű titkát az a kis szoba rejtegeti egész szörnyű valóságában, ehhez képest semmi az, a mit az erdőségben hagyott.

Vagy tiz mérföldet gyalogolt ily tépő gondolatok közt, akkor aztán megpihent egy sörház előtt, ott várakozott kocsi-ra, amelyről biztosan tudta, hogy arra kell jönnie London felé, s amely-

ről bizonyosan tudta, hogy nem az a kocsi, a melyen eljött Londonból, mert egészen más helyről jön. Leült a kapu mellett levő padra s kért sört. Ivott belőle s megkínálta vele a szomszédját is, aki mellette ült s pipáját erősen szívta. Az megköszönte a szivességet és ivott a poharából. Jonas tudta elnyomni azt a gondolatot, ha ez az ember mindent tudna róla, akkor bajosan inna vele egy pohárból.

— Szép éjszakánk van — mondá ez a férfiú — és ritka szép napszállatunk!

— Én nem tudom — viszonzá Jonas hidegen.

— Nem tudja? — kérdé az idegen.

— Hogy a pokolba tudnám, mikor aludtam.

— Aludt, az már más!

Az idegen meglepetve nézett rá és sehogy sem tudta megérteni ingerlékenységét. De nem szólt, hallgatva szívta pipáját. Nem sokáig üldögéltek így, midőn belőlről kopogást hall.

— Mi ez? — kiáltott Jonas.

— Nem tudom — válaszolt az idegen.

Jonas nem kérdezősködött tovább, más gondolatok fordultak meg agyában. Azt gondolta, hát ha kinyitattják az ő kis szobáját, megijedve attól, hogy a kocogtatásra semmi válasz nem jön, vagy tűz támad és feltörik az ajtót, s üresnek találják a szobát? Meglátják az utcára vezető ajtót, megtalálják öltözkékét s lehetetlennek fogják tartani, hogy ő maga jószántából hagyta el a szobát, zajt csapnak, felfedezik hol járt, a felfedezés pedig egyértelmű a halállal. A kopogás egyre közelgett, egyre tartott, mintha csak figyelmeztetne volna Jonast arra a szörnyű lehetőségre, a melynek bekövetkezésétől annyira tartott.

Ezt nem állhatta, felkelt, fizetett a sörért és tovább ment. Egész nap előtte ismeretlen helyeken

iparkodott járni, most mikor már az éjnek nagyobb része eltelt, az országuton ballagott, e szokatlan ruhában szörnyű gondolatokkal tépelődve, nem egyszer meg-megállt, körülnézett megtudakozni, vajjon ébren van-e vagy álmodik?

De nem érzett lelkiismeretfurdalást, épenséggel nem! Végtelenül gyűlölte ezt az embert, már régóta kétségbeeséssel küzdött, hogy tőle megmeneküljön. Ha megint ily állapotba sodródik, újra megteszi. Boszuálló természete nem oly könnyen hűlt le. Több lelkiismeretfurdalást nem érzett mint ezelőtt, mikor még a véres tettet el nem követte

Az bizonyos, hogy irtózott, félt. Irtózott attól a pokoli szobától. Ez megőriztette, ott lett gyilkossá, ott szövődtek rémes gondolatai, mintha ott valami kísértet rejtőzött volna, a mely megmagyarázhatatlan félelemmel tölté el még messziről is.

Mikor végre a kocsí elérte, a tetejére ült föl és ment gyorsan baza felé. Amint az utasok közé ült, akik többnyire parasztemberek voltak, az ijesztette, hogy ezek talán már tudnak a gyilkosságról, talán majd arról beszélnek, hogy találták meg a holttestet a sűrűségben; tartott ettől, pedig jól tudta, hogy tekintetbe véve a távolságot, ez lehetlenség. És ámbár ezt tudta, s a parasztok tudatlansága csak a körülmények természetes kifolyása volt, mégis ez a tudatlanság felbátorította őt. Annyira felbátorította, hogy elkezdett arról gondolkozni: hátha a holttestet sohasem találják meg? S úgy gondolkozott, hogy ez nem épen valószínűtlen! És épen oly összefüggéstelenül azt is elhittette magával, hogy ő teljes biztonságban van, mert a gyilkosságot még nem főlözték fel. Még nem! Most a kelő nap betekintett az erdőségbe és sugaraival megarányozta a halott-ember arcát, akit még nyugvásakor élve látott . . .

De csönd, London utcáin vagyunk megint, csönd !

Öt óra. Volt alkalma rá Jonasnak, hogy észrevétlenül közeledjék a házához, mielőtt még sok ember járt-kelt volna az utcán és valószínűleg semmi olyan nem adja elő magát, amely elárulja, hogy távozott szobájából. Leereszkedett a kocsiról anélkül, hogy a kocsist megállásra szólította volna, keresztül szaladt az utcán s közeledett a lakásához. Mikor már az egyik szomszédos utcán volt, óvatosan körülnézett, belopódzott a kikötőbe, újra körülnézett és haladt tovább.

A szűk köz, a mely a kis szoba ajtajához vezetett, üres volt, a mikor a gyilkos oda benézett. Lábujjhegyen közeledett az ajtóhoz, mintha iszonyodott volna megzavarni a csöndet, a mely a szobában volt.

Hallgatódzott. Semmi nesz. Remegő kézzel fordította meg a kulcsot a zárban, s halkán betolta térdével az ajtót, s irtózatoss félelem szállta meg.

Hát ha most előtte terem a meggyilkolt ember !

Félénken nézett körül, de nem látott semmit és senkit.

Bement, becsukta maga után az ajtót, bepiszkolta a kulcsot a tűzhelyen és visszaakasztotta a régi helyére. Levetkezett, ruháját csomagba kötötte s a szekrénybe zárta. Mikor ez elővigyázati rendszabályt megcselekvé, ágyba feküdt.

Égető szomjuságot érzett, mintha tűz emésztette volna belülről, a borzadása e szobától percről-percre nőtt, különösen mikor szemeit lecsukta, a hallgatódzás, mikor minden kis zajnak jelentőséget tulajdonított s várta a kopogást, amely mint félelemmel gondolta, borzasztó hirt fog jelenteni ; a nyugtalanság, amelylyel felugrott ágyából s megnézte magát a tükörben, mintha attól tartott volna,

hogy véres tettének története arcára van írva, újra lefeküdt, a párnák közé temette magát, hallgatta szívének lázas dobogását: gyilkos, gyilkos, borzalmas volt. Ugyan mily szó festhette volna hivebben az igazságot, mint ez!

Megviradt. Lépteket hallott a házban. Hallotta, a mint az ablaktáblákat kinyitogatták, s olykor-olykor mintha lassu félénk lépteket hallott volna ajtaja előtt. Jonas egy párszor fel akart kiáltani, de szája száraz volt, mintha homokkal töltötték volna tele, egy szó nem jött ki azon. Végre felült ágyában és felkiáltott:

— Ki az?

Neje volt.

Megkérdezte tőle: hány óra? kilenc elmúlt.

— Valaki nem kopogtatott az ajtómon? — kérdezé Jonas rekedt hangon. Tudom, hogy valaki zavart, de hiába kopogtatott volna az ajtón, nem birtam volna neki azt kinyitni, oly törődött voltam.

— Senkisésem háborgatta — mondá a neje.

És ez megnyugtató. Lélekzetét visszafojtva várta a feleletet. Vigasztalás volt rá nézve, hogy senki sem kopogtatott.

— Mr. Nadgett akart önnel találkozni, — mondá a felesége — de én azt mondtam neki, ön fáradt és nem akarja, hogy zavarják. Azt mondta, a dolog nem oly fontos és elment. Amint ma reggel kinyitottam az ablakokat, szellőztetés végett, láttam az utcán végigmenni. Még nagyon korán volt. De azóta nem mutatkozott.

Ma reggel ment végig az utcán? korán reggel! Jonas remegett a gondolattól, hátha a szük közön látta, különösen ő, aki észrevétlenül lopódzik el az ember mellett és magának tartja meg a titkot, sőt úgy tesz, mintha semmit sem látna.

Azt mondá neki, készítse el a reggelit, s ez.

zel fel akart menni a lépcsőkön. Abba a ruhába öltözködött, amit az ajtónál tett le, szörnyű titka sem hagyta nyugton, alig mert kilépni az ajtón, aztán rendelé, hogy a padlót mossák föl, az ablakot nyissák ki szellőztetés végett, csak lassan lassan jött meg a rendes hangja. Alig mert szóba állani a cselédséggel, ha egyik másikkal szóba is állott, vagy rájuk mert nézni, ez a bátorság nagyon rövid ideig tartott. Csak leste az ajtónál mit beszélgetnek.

De hát nem állhatott örökké az ajtónál, és végre elindult fölfelé a lépcsőkön. Utoljára a tükörbe nézett, s úgy látta, hogy gyanus arca van. De másodszor már nem merte megnézni magát benne.

Bármiképen iparkodott mutatni, hogy ő nem ügyel senkire, mégis meglátszott ez rajta. Mikor más emberek beszélgetését hallgatta, vagy megpróbálta a más tárgyak fölött való gondolkozást, vagy magában beszélt, vagy magát csillapította, mindég mintha varázs környezte volna, úgy feltűnt, hogy élénken figyel, hallgatódzik, tudta, hogy jönni kell valaminek és addig bűnhődése az volt, hogy hallgatódzott, várta, aminek jönni kell.

Psz! el veled.

XIII. FEJEZET.

A melyben Márton és Mark ügyeiről van szó és egy harmadik személyiségről, a ki nem ismeretlen az olvasó előtt. A fiui kegyelet rut formában mutatja be magát s kétséges derengő fény járul egy sötét titokra.

Tom Pinch és Ruth korán a reggelihez ültek. Az ablak nyitva volt, a melynek párkányára a kis Ruth sajátkezüleg több cserép virágot helyezett

el, onnan egy kis geranium ágacs-kát tört le, azt gomblyukába tűzte, (de azt jól meg kellett erősíteni, mert a jó Tom bizonyosan elvesziti), az utcán a virág-árusnők jártak föl és alá, egy eltévedt méh pedig fej-jel neki ment az üvegnek, amint kifelé iparko-dott a szép nyári levegőre s úgy látszik meg volt bűvölve, mert mindég az ablaküveg előtt forgott. De a reggel igazán szép volt, az enyhe nyári szellő körülsusogta Tom és a kis Ruth arcát, mintha kérdezte volna tőlük: hogy vagytok kedveseim? csak azért látogattam el hozzátok, hogy üdvözölje-lek benneteket! Oly kedves reggel volt ez, mikor mindenkit boldognak képzelünk, mert mi is boldo-goknak érezzük magunkat.

Nagyon jóízűen reggeliztek, de a reggeli is jobb volt, mint rendesen. A kis Ruthnak akadt két tanítványa, a kiket hetenként háromszor okta-tott, azonfelül festett egy pár képet és elvitte egy boltba, a nélkül, hogy Tomnak szólott volna erről. Miután egy darabig leselkedett, ödöngött ott megjött a bátorsága, bement, megkérdezte az ott levő asszonyságot, megveszi-e a képeket? És az asszonyság nemcsak megvette, hanem még töb-bet is rendelt.

Ruth csak ma reggel vallotta meg ezt Tomnak és egy kis erszényben adta át neki azt, a miért ő dolgozott meg. Ez mind a kettő-jöket megindítá, könyeket is hullattak boldogságuk-ban, de aztán a kis Ruth arca felderült, a Tom arca is vidám volt, boldogabb arcot alig volt mód-jában látni a sugárzó napnak.

— Kedves leánykám — mondá Tom oly hirtelen, hogy a kenyérben felejté a kést — mily különös fickó ez a mi házi gazdánk! Nem hiszem, hogy azóta, a mint azzal a szerencsétlen külde-téssel megbizott, legalább egyetlen egyszer itthon lett volna. Kezdem azt hinni, hogy sohasem jön

haza! Nagyon sajátságos az életmódja, annyi bizonyos.

— Igazán sajátságos Tom — jegyzé meg a kis Ruth.

— Valóban — folytatá Tom — nem csak sajátságos, hanem aligha csalódom, ha azt hiszem, hogy valami bűn lappang ez alatt. Hanem csak fogjam meg — mondá fejét rázva, mintha szörnyű fenyegetés akart volna ez lenni — nekem kénytelen lesz magyarázatot adni.

Ekkor valaki kétszer is kopogtatott az ajón és Tom dühös gondolatai eltűntek.

— Halloh — kiáltott Tom — ez nagyon korai látogatás. Bizonyosan John lesz!

— Nem hiszem, hogy ő kopogtatott volna Tom — jegyzé meg a kis testvér.

— Csakugyan? — mondá, Tom akkor bizonyosan a gazdám, aki váratlanul megérkezett Londonba és Fips ideigazította, talán a könyvtár kulcsáért jött. De hogy valaki utánam tudakozódik, az bizonyos! Kérem tessék bejönni.

De mikor a kopogtató belépett, Tom Pinch, ahelyett, hogy mondta volna: ön beszélni kíván velem, sir? vagy: nevem Pinch sir, ha szabad kérdeznem, mily ügyben fárad? szóval ily köznapi frázisok helyett felkiáltott: nagy ég! megragadta a karjánál a legnagyobb örömmel és gyönyörűséggel a látogatót.

A látogató nem kevéssé volt megindulva, mint Tom maga, sokáig csak rázták egymást kezét, a nélkül, hogy egy szót is szóltak volna. Tom volt az, aki először szóhoz tudott jutni.

— Mark Tapley — mondá Tom s az ajtóhoz rohant, hogy egy másikkal szorítson kezét — Mark, kedves Mark, jöjjön beljebb. Hogy van ön, kedves Mark? Mióta a sárkánytól megvált, egy cseppet sem öregedett meg. Hogy van ön, Mark?

— Roppant vidáman, sir, köszönöm, — mondá Mark mosolyogva és hajtogatva magát — remélem, ön is egészen jól van!

— Édes istenem — kiáltott Tom, Mark vállát megveregetve — mily öröm az ön hangját újra hallani. Kedves Márton, üljön le. Testvérem Márton, mr. Chuzzlewitt, kedvesem. Mark Tapley a sárkány vendéglőből, kedves Ruth. Édes istenem, mily meglepetés! Üljön le! Az ég áldja meg!

Tom úgy el volt ragadtatva, hogy egy perig sem maradt nyugton, szaladt Mártontól Markhoz és újra meg újra bemutatá nekik a testvérét.

— Ugy tűnik fel nekem Márton, mint ha csak tegnap váltunk volna el egymástól, — mondá Tom. Milyen nap volt ez? és milyen haragos volt ön akkor! Nem emlékszik arra, midőn a Salisburybe vezető országuton találkoztunk, maga akkor egy kis állás után akart nézni. Nem emlékszik arra Márton, mikor Salisburyben, John Westlockkal ebédeltek? Édes jó istenem! Ruth, kedves Ruth, ez itt mr. Chuzzlewitt. Ez Mark Tapley a kék sárkányból! Még több csészét az asztalra Ruth! Édes istenem, mennyire örülök hogy láthatom önöket.

Akkor aztán Tom, mint John Westlock tett az ő megérkezésekor, oda szaladt a kenyérhez, hogy levágjon belőle s megvajazza számukra, de mielőtt még levágott volna egy darabot, megint mást gondolt, oda szaladt hozzájuk, kezét fogott velük, mondott nekik valamit, újra bemutatta nekik testvérét, szóval sokat tett, sokat beszélt, de az, a mit tett, a mit mondott, mégis kevés volt, hogy nagy örömét az ő visszatérésök fölött eléggé kifejezze.

Mr. Tapley volt az, a ki először visszanyerte hidegvérét. Rövid idő múlva észre vett egy nagy hibát s rögtön mint pincér alkalmaztatá magát, kisietett a konyhába és egy kis üst vízzel tért

vissza, a melyből megtöltötte a theafőző edényt, azzal a lemondással, a mely neki sajátja volt.

— Üljön le és reggelizzék kedves Mark — mondá Tom. — Üljön le és reggelizzék kedves Márton!

— Oh én már rég meggyőződtem róla, hogy Mark javithatatlan — viszonzá Márton — mindég a maga módja szerint cselekszik. De azért miss Pinch bizonyosan meg fog neki bocsátani, ha megtudja, mily jó fiu!

— Oh istenem, hiszen ő mindent tud Mark Tapleyről, mindent elmondtam neki. Nemde Ruth?

— Igen, — erősíté Ruth.

— De semmiesetre sem mindent, — mondá Márton lassu hangon — a legszebbet, amit csak egy ember tud, majd én mondom el róla: nélküle meghaltam volna.

— Mark! — kiáltott Tom Pinch erélyesen — ha ebben a percben le nem ül, én káromkodni fogok!

— No már akkor inkább leülök, — mondá mr. Tapley — mielőtt hozzáfogna. Az ily szives vendéglátás, különösen akkor, midőn nekem szenvedni, tűrni kellene, egy kissé még zavar.

— Hát még sem vidám? — kérdé Tom mosolyogva.

— De igen, az voltam a tengeren túl — viszonzá mr. Tapley — és akkor volt is valami értéke a vidámságnak. De mégis úgy tartom, hogy az egész természet összeesküdt ellenem. Meghagyom végrendeletemben, hogy siromra ezt írják: itt nyugszik egy ember, a ki erősen kitartott volna bármily nehéz körülmények közt is, de az alkalom meg volt tőle tagadva.

Mr. Tapley e megjegyzés után mosolyogni kezdett, aztán hozzálátott a reggelihez, de sokkal

jobb étvágygyal, mint egy reményvesztett ember szokott enni.

Ezalatt Márton közelebb vitte székét Tomhoz és testvéréhez, elbeszélte, mi történt közte és Pecksniff között s röviden elmondta, mily csalódás érte, mióta Angliát elhagyá.

— Az ön hü gondoskodásáért Tom — tevé hozzá, az ön önzetlen jóságaért sohasem tudnám eléggé hálámat kifejezni. Fogadja az én köszönettemmel együtt a Maryét is . . .

A Mary említésére Tom arcát elhagyta minden csöpp vér, aztán még pirosabb lett, mint rendesen, a szíve nagyon kezdett fájni!

— Mikor Mary köszönetét átadom az enyémmel — mondá Márton — egyuttal azt is bevallom, egyebet úgy sem ajánlhatunk föl, de ha ön tekintetbe veszi, mily mélyen érzünk mi Tom, bizonyosan erre is fektetni fog egy kis fontosságot, bizonyos vagyok benne.

Ha tudta volna, mennyit érez Tom — de hisz azt egy emberi lélek sem tudta akkor; bizonyosan ők is több súlyt fektetnek e köszönetre. Bizonyosan többet fektetnek.

Tom változtatni akart a beszéd tárgyán, nagyon tartott tőle, hogy Márton még beszélni fog Maryről, rosszul esett neki, hogy arról nem tudott beszélni, a mi Mártonnak bizonyosan nagy örömet okoz, de e percben erre képtelen volt. Sem gyűlölség, sem irigység nem szólt belőle, de igazán nem tudott ura lenni érzelmeinek.

Tudakozódott arról, mi a terve Mártonnak a jövőre vonatkozólag?

— Most már nem akarom megállapítani az ön szerencséjét — mondá Márton szomorú mosollyal, — de megpróbálom az élelmemet megkeresni. Ezt már egyszer megpróbáltam Londonban, nem sikerült. Ha lenne oly szíves és tanácsaival barát-

ságos utbaigazitással segítségemre volna. Az ön utbaigazításával talán jobban boldogulhatnék. Megteszek mindent, csak kenyeret tudnék legalább keresni. Reményeim nem terjednek többre.

Oh jó, nemesszívü Tom! mily fájdalmat okozott az neked, hogy régi büszkeségét így megtörve láttad, s hogy megváltozott még a beszédje is. Abban a percben erőt velt magán s gyorsan elmondá, mi a véleménye!

— Micsoda, az ön reményei oly kevésre terjednek? Ugyan, hogy beszélhet így? Hát ön már nem is reméli, hogy boldog lehet. Emlékeztetem önt arra az időre, mikor nem tudta elhinni, hogy valamikor szegény s kedv nélküli legyen. Tanácsot és barátságos utbaigazítást kér. Majd tanácskozzunk John Westlockkal. Rögtön mehetünk hozzá. Még korán van s elég időm arra, hogy odavezessem, különben is utamban esik. Majd ott hagyom önt s meghányhatják vethetik az ügyet. Hát induljunk, rögtön induljunk, ön tudja, hogy foglalatosságom van — mondá Tom mosolyogva — tehát nincs vesztegetni való időm! Ön nem akarja fellebbezni még reményeit sem. Engedjen meg, de ez lehetetlenség! Igenis, remélni fog, ismerem önt igen jól. Messze el fog bennünket hagyni. Oly fényes pályája lesz!

— Hjah csakhogy mióta nem láttuk egymást, én sokat változtam!

— Bohóság! — mondá Tom — ugyan miért változott volna meg? Ugy beszél, mintha öreg ember volna. Soha sem hallottam ilyesmit, csak menjünk el John Westlockhoz! Csak jöjjön el Mark Tapley is velünk! Az bizonyosan a Mark érdeme, hogy ön oly mogorva, de miért is vitt magával ilyen zord fickót?

— Az bizonyos, hogy önnél vidámnak lenni, nem nagy dolog, mr. Pinch — mondá Mark mo-

solygósan — még a szegények doktora is elnevetné magát önöknél. Miután önnel találkoztam, nem marad egyéb hátra, mint az Egyesült Államokba visszamenni, ott legalább lesz valami értéke a vídamságnak.

Tom nevetett, elbucsuzott testvérétől és mindnyájan siettek az utcára s legközelebbi uton John Westlock lakása felé, mert a hivatalos órák ideje közelgett, s ő sulyt fektetett arra, hogy pontos legyen.

John Westlock odahaza volt, de a mi igazán különös dolog vala, egészen megzavarodott Tom látására. Mikor Tom be akart menni a szobába, a hol John reggelizett, ez becsukta előtte az ajtót, azt mondván vendége van s a szomszédos szobába vezette.

Nagyon örült Mark Tapley látásán s Márton is az ő szokásos nyílt őszinteségével fogadta. De Márton azért érezte, hogy John nem valami nagy részvéttel fogadja őt, sőt úgy tetszett neki, mint-ha Tomot nyugtalanul, hogy azt mondjuk sajnálkozva nézné. Márton azt hitte, tudja ennek az okát és elpirult.

— Zavarban vagyok, hogy ön el van foglalva — mondá Márton, midőn Tom előadta mi járatban vannak — ha szives lesz megengedni, úgy máskor jövök.

— Csakugyan most el vagyok foglalva — mondá John egy kis habozással, de a dolog, ami foglalkoztat, az igazat megvallva, jobban érdekelhetné önt, mint engem.

— Valóban! — kiáltott Márton nagy meglepetéssel.

— Családjának egy tagjára vonatkozik és igazán komoly természetű. Ha ön oly szives lesz és itt marad, nagy örömemre fog szolgálni önnek

az ügyet négyszem közt elmondani, már csak azért is, hogy mint vélekedik a dologról?

— Akkor — mondá Tom — nekem el kell hordanom magamat minden haladék nélkül.

— Oly sürgős a dolga? — kérdé Márton. Nem maradhatna itt egy félóráig? Szeretném, ha ön is tudna róla. Mi az ön dolga most Tom?

Most Tom volt megzavarodva, de aztán így szólott némi habozás után:

— Nem szabad megmondanom mit csinálok, ámbár én nem látom be az okát a titkolódzásnak és csak munkaadóm kívánságára teszek így. Furcsa helyzetben vagyok — mondá Tom, a ki érezte, hogy barátja csodálkozva néz rá — napról napra jobban érzem ezt; de igazán nem tudok rajta segíteni, nincs igazam John?

John Westlock bizonyította, hogy ő nem oka semminek; Márton is megelégedett e magyarázattal, s kérte, hogy ne szóljon többet erről, ámbár csakugyan kíváncsi volt rá, miféle furcsa hivatala lehet a jó Tomnak, a mit titokban kell tartani, s a mi úgy megzavarta. A mikor ellávozott, akkor is törte rajla a fejét. Tomot nem lehetett visszatartóztatni. Tommal ment Mark Tapley is, a ki mint mosolygósan megjegyezte, elkísérheti őt minden haj nélkül.

— Nos, hát ön most hogy gondolkozik? — kérdé Tom, a mint az utcára értek.

— Hogy gondolkozom sir? — viszonzá mr Tapley, mint a ki nem érti a dolgot.

— No igen, mit szándékozik tenni?

— Aha — mondá mr. Tapley — tény az, hogy én most még inkább gondolkozóba esem a házasság fölött.

— Ne mondja Mark — kiáltott Tom.

— Ugy van sir, most már nyakig benne vagyok.

— És a lady, Mark?

— Melyik lady? — kérde mr. Tapley.

— A lady! ejh, hiszen ön tudja — mondá Tom nevetve — csak olyan jól mint jó magam.

Mark Tapley erőt vett magán és nem nevetett s nagyszerű képmutatással kérde:

— Tehát nem tudja eltalálni kire volna kedvem?

— Ugyan, hogyan tudnám — mondá Tom — tudom, hogy csak egyért lángol és ez: mrs. Lupin.

— No igen — mondá Mark — és ha ez volna!

Tom megállott az utca közepén és ránézett. Mr. Tapley egy darabig némán s mozdulatlan semmit mondó bamba arccal nézett rá, mintha vashól lett volna öntve az arca, de aztán lassan lassan felderült végre, nagy vidámsággal mondá: feltéve sir, ha csakugyan ő volna?

— Nos én gondoltam is rá, hogy ilyen összeköttetés nem válnék hátrányára Mark! — kiáltott Tom.

— Erre már régebben gondoltam — mondá Mark. De nem volt előttem egészen világos a dolog. Nagyon kedves, jóra való teremtés ez sir!

— Kedves jóra való teremtés! Meghiszem azt, mindig az volt, nemde?

— Hogyan lett volna — bizonyítá Mark.

— De hát akkor miért nem vette nőül, a helyett, hogy kivándorolt volna? Miért hagyta el magányosan mint olyan ember, aki szabadulni akar valakitől?

— Nos sir — kezdé el Mark nagy bizalommal — én elmondom önnek, hogy történt az egész dolog. Ön sir ismer engem, nincs olyan gentleman, aki jobban ismerne önnél. Ismeri a természetemet, ismeri gyöngeségemet. Természetem vidám, gyön-

geségem az, hogy szeretem, ha a vidámságnak becsét tudom kimutatni! Tehát ez így van sir; a dolgok ez állásában, különösen mikor észrevettem, hogy olyan szemmel . . . hogy is mondjuk, nem rossz szemmel kezdett rám nézni . . . mondá mr. Tapley szerény vonakodással.

— Csak ne habozzon, — mondá Tom — Tudtuk mi ezt már akkor, midőn régebben beszélünk erről, még mielőtt a Sárkányt elhagyta volna!

Mr. Tapley helybenhagyólag bólintgatott.

— Úgy van sir. Akkor nagyon virágos kilátásaim voltak, s arra a meggyőződésre jutottam hogy semmi értéke sincs az olyan életnek, a mikor az ember a boldogságra csak oly könnyedén rábukkan. Miután a boldogság már rám mosolygott, azt hittem, csak úgy szerzek rá érdemet, ha előbb nyomoruságon, bajon át küzdöm magamat; ha így is meg tudom tartani jó kedvemet, az nagy érdem lesz! Neki indultam hát a világnak, először a hajón meggyőződtem róla, hogy nekem nagyon könnyű dolog vidámnak lenni. Ez már intés lehetett volna, de én azért nem hagytam föl a próbával. Megérkeztünk az Egyesült Államokba: no már ott egy kis büszkeséggel mondhattam, hogy sok mindenféle bajaink közt nem vesztém el jókedvemet. De mi lett a vége? Most, hogy Angliába értünk, észreveszem: a gazdám megcsalt!

— Megcsalta önt! — kiáltott Tom.

— Igen kijátszott, — viszonzá Tapley örömsugárzó arccal. Olyan dolgokat beszél és tesz, hogy csupa öröm a szolgálatában lenni. Ily körülmények között haza jövünk. Nagyon jó! Itthon aztán minden reményemnek vége, s úgy találom, hogy sehol sem lehet magamat kitüntetni. Kétségbe vagyok esve és azt mondom: hát akkor tegyük meg azt, a mi a legkönnyebb dolog a világon, vegyük nőül azt a kedves jószívű terem-

tést, a ki oly szives irányomban, éljünk boldogul és ne szaladjunk el megint a boldogság elől, a mi kínálva kínálkozik nekünk!

— A philosophiája, — mondá Tom jóízűen nevetve e beszédre, — mindenesetre jóízű furcsaság, a milyenről nem egy hamar hall az ember. Mrs. Lupin persze igent mondott.

— Nem, sir — választá mr. Tapley — még annyira nem vagyunk. Mert én elvemnek hódolva, nem kérdeztem meg őt. De az az éjszaka, amit nála töltöttünk, igen kellemesen telt el, t. i. az az éjszaka, amikor haza érkeztünk.

— Nos — mondá Tom a Templén megállva, teljes szivemből kívánok önnek boldogságot. Tehát még ma látni fogjuk egymást. Isten önnel!

— Isten önnel, sir. Good bye, mr. Pinch — tévé hozzá, de ezt már magában mondotta — ám-bár ön minden reményt, anélkül, hogy tudna róla, tönkre tesz. Pecksniff látásán újra élednék, de az ön kedvessége, jó szive lever. Good bye, mr. Pinch.

Mig Tom Pinch és Mark ily bizalmasan beszélgettek, Márton és John nem épen barátságosan néztek egymás szemébe. Mikor egyedül maradtak, Márton nem palástolhatta el kellemetlen izgatottságát és így szólt:

— Mr. Westlock, mi ezelőtt még csak egyszer találkoztunk, de ön már régóta ismeri Tomot, ezen a réven nekem is jó ismerősöm. Addig nem beszélhetek önnel nyíltan és szabadon, mig nem könnyítek magamon, s el nem mondom mi nyomja a szivem. Látom arcán, hogy ön azzal gyanusít, hogy Tom jóságát és szivességét, gyöngéd kedélyét ki akarom zsákmányolni.

— Eszem ágában sincs — viszonzá John — és ha öntudatlanul is ilyen formát olvasott ki az arcomból, nagyon sajnálom.

— De ön mégis ezt fölteszi rólam? kérdé Márton.

— Ön őszinte választ akar — viszonzá a másik — és én őszintén felelni is fogok. Ön nem gonoszságból, hanem könnyelműségből nem tudja őt megérteni. Sokkal könnyebb őt megvetni, mint megbecsülni sir!

Ez nem volt ugyan melegen mondva, de annál erőlyesebben, mert nem volt dolog, a melynek igazságáról John jobban meg lett volna győződve, mint erről.

— Akkor ismerkedtem meg Tommal, midőn a férfikor elején álltam — mondá John — és úgy szeretem, jobban magamnál. Nem hiszem, hogy ön akkor már érdeme szerint becsülni tudta, s nem hiszem, hogy ön legalább törekedett volna arra, hogy megértse őt. A mit ebben a tekintetben tapasztaltam, mindenesetre nem valami nagy dolog, de nekem mégis kellemetlenül esett, s nem tudom titkolni azt a rossz benyomást, a mit reám tett. Ön erre azt fogja mondani — tévé hozzá mosolyogva, aztán visszatért régi kedves modorához — hogy nem valami kellemes dolgokat hall tőlem, de biztosítom róla, hogy ezt a tárgyat magamtól nem hozom fel.

— Én megtettem, de távol legyen tőlem, hogy ezért haragot tartsak ön ellen, nagyra becsülöm az ön igaz barátságát Tom iránt, a melynek annyi sok jelét adta. Miért rejtegetném ön előtt — és itt Márton lángvörös lett — hogy nem tudtam őt becsülni, de nem is iparkodtam őt megérteni, mikor társaságában voltam; hanem igazán mondom, ezért magamnak szemrehányást teszek!

Ezt oly őszintén, oly szerényen és férfiasan mondá, hogy John kezét nyujtotta neki, mintha ezt már előbb nem tette volna meg. Márton a magáét szintén oly őszintén nyujtá neki s a két fiatal ember közt a tökéletes bizalom helyreállott.

— És most arra kérem — mondá John —

ha kimerülni érzi türelmét, jusson eszébe, hogy a végén csattan az ostor és a történet vége a földolog!

E bevezetés után elmondta a Bull vendéglőben levő páciens betegségét, lassu kigyógyulását, ehhez hozzá csatolta azt, a mit Tom tapasztalt a kikötőben. Márton nagyon meg volt lepve, mikor ennek a végére jutott, mert a két történet sehogy sem illett össze, s most is olyan okos volt, mint ezelőtt.

— Bocsásson meg csak egy pillanatra — mondá John felkelve — rögtön kérni fogom, hogy jöjjön a másik szobába.

Ezzel magára hagyta Mártont, a ki nem tudott magához térni nagy csodálkozásában, de John nemsokára visszatért, bevezette a másik szobába, a hol egy harmadik embert látott — bizonyosan azt a vendéget, a kiről mr. Pinchnek John az imént beszélt.

Fiatál ember volt ez, sötét, mélyen beesett szemekkel és fekete hajjal, látszott rajta, hogy nem rég nagy betegségből lábbadt föl. A fiatal ember felkelt székéről a mint Márton belépett, de aztán John kérésére újra leült. Csak egy pillanatot vetett rájuk, a melyben megalázkodás, kérés volt kifejezve, aztán lesüté szemét.

E férfit neve Lewsome — mondá John Westlock — a kiről már megemlékeztem, s a ki szegény annyit szenvedett. Sok időbe került mig gyógyulni kezdett, de most mint látja, elég jól érzi magát.

Lewsome erre nem szólt, meg se mozdult, John is hallgatott, Márton nem tudott egyebet mondani annál, hogy nagyon örül mr. Lewsome felgyógyulásának.

— Mr. Chuzzlewitt hallja az ő saját szavaival — mondá John, de nem Mártonra, hanem az idegenre nézve — amint nekem tegnap elmondta

és ma egy kis eltérés nélkül ismétlé. Már azt mondtam önnek, hogy mielőtt távozott volna a fogadóból, mondá nekem, hogy titka van, ami nagyon nyomja a lelkét. De élethalál közt lebegve és attól tartva, hogy magát is kompromittálja, tegnapig nem nyilatkozott. Én sohasem zaklattam, mert fogalmam sem volt róla, hogy ily fontos legyen a dolog, különben is erre nem éreztem magam feljogosítva; de pár nappal előbb értesültem róla, hogy a titok bizonyos Jonas Chuzzlewitre vonatkozik, azt hittem, hogy ha tőle mindent megtudok, egy kis világosság derül a titokra, a mely Tomot annak idejében és most is úgy aggasztja és aggasztotta. Sürgettem a dolgot és most hallja a valómást saját szájából. De dicséretére kénytelen vagyok kijelenteni, hogy a titkot egy nevemre címzett levélben még betegsége kezdetén megírta, ámbár nem volt ereje hozzá, hogy a levelet nekem átadja. A levelet még most is a mellén hordozza, legalább azt hiszem.

A fiatal ember egész hévvel a melle felé nyult, hogy ezt az állítást bebizonyítsa.

— Az a legjobb is volna, ha a levelet a mi őrizetünkre bizná, de azért kérem most csak hagyja!

— mondá John.

E szavaknál Mártonra nézett, mintha figyelmeztetni akarta volna őt rá, de ez anélkül is nagy kíváncsisággal nézett az idegenre, a ki egy kis szünet múlva gyöngye hangon így szólt:

— Milyen rokonságban állott ön mr. Anthony Chuzzlewit tel, aki...

— A ki meghalt, — mondá Márton élénken — ő nagybátyám fivére volt.

— Attól tartok, hogy csak eltették a láb alól, épen nem természetes halállal mult ki. Meggyilkolták!

— Istenem! — kiáltott Márton — és ki gyilkolta meg?

A fiatal ember lesüté szemét.

— Tartok tőle, hogy általam mult ki a világból.

— Ön! — kiáltott Márton megborzadva.

— Nem én, de félek, hogy én voltam benne az eszköz.

— Beszéljen — mondá Márton — és mondja az igazságot!

— Félek ez az igazság! . . .

Márton megint közbe akart szólni, de John szeliden mondá:

— Hadd mondja el az esetet!

Lewsome így folytatá:

— Orvosnak készültem, az utolsó pár esztendőben mint egy keresett orvos segédje működék. Ekkor ismerkedtem meg Chuzzlewitt Jonassal, a ki e bűnben a főcinkos.

— Mit beszél? — mondá Márton szigoruan — nem tudja ön, hogy Chuzzlewitt Jonas fia az öregnek?

— Tudom — mondá Lewsome.

Pár percig hallgatott, aztán így folytatá elbeszélését.

— Volt alkalmam erről nem egyszer meggyőződni, mert gyakran panaszkodott, hogy kiállhatatlan a természete, s terhes rá nézve, hogy oly sokáig él. Ezt mindég megtette, valahányszor találkoztunk éjjel egy bizonyos helyen, a hol hárman négyen rendes összejöveteleinket tartottuk. Képzeltetik, hogy nem valami jó társaság lehetett az, a melynek ő volt a főnöke. Bár inkább meghaltam volna, mielőtt vele találkoztam.

Itt megállt és így folytatá:

— Ittunk és játszottunk, nem ugyan valami nagy összegekbe, de tekintve helyzetünket, az mégis

nagy összeg volt. Ő rendesen nyert s azt a pénzt, a mit tőlünk elnyert, nagy kamatra kölcsön adta nekünk. Azt hiszem, mindnyájan gyűlöltek, de ő körmei közt tartott bennünket. Hogy hizelegjünk neki, csufot üztünk az apjából, a minek ő nagyon örült. Különösen adósaitól ezt megkövetelte. Így mi toasztokat mondtunk, hogy az öreg mennél hamarább aludjék el az urban és a fiatal örököljön!

Ujra elhallgatott.

— Egy éjjel — folytatá el-elfuladó hangon — Jonas nagyon rossz kedélyhangulatban jött találkozó helyünkre. Mint mondá, nagyon kifárasztotta az öreg ember. Csak egyedül voltunk, s hangosan mondá nekem, hogy az öreg ember második gyermekségét éli, hogy ostoba, gyöngye, teher az élete másoknak és magának, és irgalom volna rá nézve, ha valaki eltenné láb alól. Esküdözött, hogy ő már gyakran gondolt rá, hogy valamit vegyít az orvosságába, hogy segítsen neki meghalni. Annyi embert már meg a veszett kutya — mondá — miért nem marja meg őt, mikor ez neki csak könnyebbség volna? Ezzel erősen rám nézett, de aztán ez éjjel ez a dolog szóba nem került.

Nem beszélt megint egy darabig, oly hosszú szünetet tartott, hogy John Westlock mondá: folytassa kérem! Márton el sem mozdítá róla a szemét, de oly rémület vett rajta erőt, hogy beszélni sem tudott.

— Körülbelül egy hét múlva vagy előbb, (ez alatt többször eszembe jutott ez a beszélgetés), az időre pontosan nem emlékszem, újra előhozta a dolgot. Egyedül voltunk megint, nem volt előleges megbeszélés köztünk, de mégis úgy gondolom, ő leste az alkalmat, hogy velem beszélhessen. Ugy látszik várt reám. Mikor beléptem, lapot olvasott, intett nekem anélkül, hogy fölnézett vagy az olvasást abba hagyta volna. Egészen közel ültem hozzá.

Rögtön elmondá, hogy egy kis orvosságra volna szüksége. Az egyik gyorsan végezzen, a miből keveset akart, a másik lassan hasson, ebből már többre volt szüksége. Mig beszélt, mindig az ujságra nézett. Orvosságot mondott, nem használt más szót, azért én sem teszem.

— Ez tökéletesen összevág azzal, amit az imént mondott nekem — jegyzé meg John Westlock.

— Megkérdeztem tőle, minek az neki? Azt mondá, hogy kísérletezni akar, rossz célra nem fogja fordítani, különben is mit tartozik ez reám? Akkoriban egy gyarmatra készültem kivándorolni, a mint mr. Westlock tudja, betegségem miatt vesztettem el ezt az állást, pedig ez egyedüli reményem volt, és csakugyan mi közöm is van hozzá, minek az neki?

Az én segítségem nélkül is száz helyről is kapott volna ugyan, de nem oly könnyen juttathatja más hozzá mint én. Így állt a dolog. Talán nem is fogja használni — ezzel biztatott, most még legalább nem, de szeretné, ha volna orvossága! Még mindég az ujságpapírost nézte. Megbeszéltük az árát is. Elengedte egy kis adósságomat (a körmei közt voltam) és fizetett nekem öt fontot, ezzel abban maradt a dolog, mert valaki belépett a vendéglőbe. A következő éjjel megint egyedül voltunk, én átadtam neki az orvosságot, ő pedig boldognak mondott, ha én felteszem róla, hogy mások ártalmára fogja felhasználni, s azóta nem találkoztunk. Csak annyit tudok, hogy öreg apja nem sokára meghalt, mintha csak az a szer okozta volna halálát, s azóta pokol volt életem. Nem lehet azt szavakkal elmondani!

Fejét lecsüggeszté és elhallgatott. Meg volt törve, nem lett volna hozzá szíve az embernek, hogy szemrehányásokat tegyen neki, a mi különben is felesleges dolog lett volna!

— Legyen itt kéznél — suttogá Márton, ré-
mülen elfordulva tőle — de menjük, mr. West-
lock, az ég szerelmére kérem !

— Ő itt fog maradni — suttogá John, —
jöjjön hát !

A mint halkan kimentek, a kulcsot ráfordította
s a másik szobába mentek, a hol az imént voltak.

Márton úgy el volt képedve, úgy megzava-
rodott ez eset hallatára, hogy időbe került, míg
rendezni tudta gondolatait, mikor aztán elgondolta
az egész esetet, John elmondá, hogy valószínű ezt
már más emberek is tudják és hasznot huznak
belőle, uralkodnak Jonason, mint azt Tom Pinch
esete is bizonyítja, a midőn tudatlanul felhasznál-
tatta magát, hogy a kezökre dolgozzon. Ez oly vi-
lágosnak tűnt fel előttük, hogy ebben mindaketten
egyet értettek.

De semmi bizonyosat nem tudtak azokról,
a kik hatalmukban tartják. Az egyedüli ember
a ki erről tudhatott valamit, Tom gazdája volt.

Anhoz nem volt joguk, hogy ezt kikér-
dezzék, de ha meg is tennék, Tom érte-
sítése szerint nem is volt hozzá reményük, hogy
szólni fog valamit. Ha ki is kérdeznék, legfel-
jebb azt mondhatja a kikötői jelenet megmagyará-
zására, hogy őt csak küldték oda (ezt könnyen
megteheti), hogy Jonast sürgős ügy elintézése
végett hívja vissza, ezzel minden kutatásnak vége
szakad.

Ázon felül nagy felelősséggel is jár ebben az
ügyben csak egy lépést is előre tenni. Lewsome
előadása valótlan is lehet, hát ha csak izgatott
agyának képzelődése az egész ?

Föltéve, hogy egy szóig igaz, a mit mondott,
lehetséges hogy az öreg természetes halállal mult ki.
Mr. Pecksniff akkoriban Chuzzlewittéknél volt, s Tom
emlékszik rá, a mikor egy délután megérkeztek

Wiltshirebe Jónással, nem csináltak titkot az öreg Chuzzlewitt halálából. Mr. Chuzzlewittet ugyan leverte a halálozás hire, de hát ő csak azt hiszi, mit Pecksniff mondott neki az esetről. Pecksniff pedig mint nyilatkozott kedves gyámfiáról, azt könnyű volt kitalálni.

De mindezt nem tekintve, bajos volt Mártonnak elviselni még a gondolatot is, hogy ily természetellenes bűnnel vádolja rokonát s a nagyatyja előtt ily nehéz váddal álljon elő. Ha pedig nagyatyja kikérdezése végett elmenne Pecksniff házába, tudta, hogy Pecksniff aljas célokról fogja vádolni.

Másrészről ily bizonyítékok birtokában nem tenni meg a szükséges lépéseket annyi, mint részesevé válni a gyilkosságnak!

Szóval nehéz dolog volt a tömkelegből kiszabadulni. Mr. Tapleyt szintén beavatták a titokba és e gentleman nagy képzelőtehetsége ajánlott is egy pár merész expedienst, amelyet nagy készséggel vállalkozott keresztülvinni; mr. Tapley bátorságán senki sem kételkedett, de azért olyan okosak voltak most is, mint ezelőtt.

A dolgok ez állásában Tom értesítése jutott eszökbe az öreg irnokról, hogy viselte magát a theaestély alkalmával, ezt ők fontos dolognak tartották s megegyeztek abban, hogyha az öreg embert kihallgatják, ezzel az igazság fölfedezéséhez közelebb jutottak. Így, miután arról meggyőződtek, hogy mr. Chuffey és Lewsome sohasem találkoztak, tehát ki volt zárva az a lehetőség, hogy Lewsome befolyásolja mr. Chuffot; megegyeztek abban, hogy az öreg irnok az, a kire első sorban szükségük lesz.

De hát ez is csak el lett határozva, de isten tudja lesz-e belőle valami? Mert az volt a fődolog, hogy beszéljenek mr. Chuffeyvel, úgy hogy Jonasnak ez fel ne tűnjék, aztán bajos dolog úgy bánni vele,

hogy beszédre bírják, játszani tudjanak e régi hangszereken.

Már most az volt a kérdés, kinek van a legtöbb betolyása az öreg irtókra? Tom erre határozottan mondá, hogy a fiatal asszonyra hallgat leginkább. De Tom még annak a gondolatától is irtózott, hogy a szegény asszonyt belevonja ez ügybe s esetleg férje vad kegyetlenkedésének tegye ki. Hát más nincs? De igen. Bár nem valami nagy vonzalommal viseltetik Chuff iránt, de mint Tom állítja mrs. Gampnek is van rá befolyása; legalább sokáig felügyelt rá.

Ezen az értesítésen rögtön kaptak. Ez új mód vala, a mit eddig nem is vettek tekintetbe. John Westlock ismerte mrs. Gampet, hiszen egy ideig szolgálatában is állott, azt is tudta, hol lakik, mert a jó lady elválásuk alkalmával egy csomó névjegyet hagyott nála, azzal a kéréssel, hogy jó hírét mennél szélesebb körben tegye ismertté! Elhatározták tehát, hogy mrs. Gampet óvatosan körülveszik minden késedelem nélkül s e jeles matronára bizzák magukat, ő egy vagy más uton módot nyújthat nekik, hogy mr. Chuffeyvel érintkezzenek.

E látogatásra Márton és John Westlock még ez éjjel szánták el magukat. Megkeresik mrs. Gampet a magánlakásán, ha pedig ott nem találják, akkor fölkeresik ott, ahol foglalatossága van. Tom hazasietett, hogy mr. Nadgettel beszéljen, ha ez éjszaka haza találna vetődni. Mr. Tapley a saját kívánságára a Furnival Innben maradt és felvigyázott Lewsomera, akit különben mindegy lett volna akár magára is hagyni, mert esze ágában sem volt, hogy elmeneküljön.

De mielőtt eltávoztak volna, felolvasták előtte hangosan azt a levelet, a mit a keblében rejtegett, aláírták vele, hogy a sir szélén lelkiismeret-

tétől gyötörve, de önkényt vetette papirosra vallomását. Mikor ezt megtették, mindnyájan aláírták bizonyítván, hogy e vallomását szabad akaratból önként tette és biztos helyre elzárták.

Márton egyúttal John tanácsára írt egy mérges levelet Pecksniffnek, hogy az ő építési tervét eltulajdonította és pompázott vele, s csalással vádolta. E dolog iránt John nagyon érdeklődött, s az ő szokásos nyíltságával megjegyezte, hogy mr. Pecksniff alávaló gazember volt teljes életében, s ő nagyon boldog embernek érezné magát, ha legalább e tekintetben leálcázhatná.

Sok munka várt még rájuk, de Mártonnak még eddig nem volt szállása, azért mikor az ügyet elvégezték, kimentette magát, hogy Westlock ebédre való meghívását el nem fogadta azzal, hogy lakást kell keresni, s maga ment ezután. Csak sok fáradtság után akadt lakásra, két padlásszobácskát vett ki magának és Marknak, nem messze a Templetől. Podgyászukat, a mi a kocsiallómason volt, oda hozatta s nagy megelégedésére szolgált, hogy mennyi fáradságtól kímélte meg Markot, hogy fog ő ezen csodálkozni! aztán végig sétált a Temple-en és egy kis hust evett ebédre.

XIV. FEJEZET.

A melyben mrs. Harris a thea készüléknél segédkezik, s a mely oka lesz nagy civakodásnak.

Mrs. Gamp szobája a Kingsgate-street-en High Holbornban képletesen szólva ünnepi diszt öltött. Vendéget fogadott úgy a mint illik. Ez a vendég Betsey Prig volt, mrs. Prig a Bartlemyből, vagy mint némelyek mondják Barklemyből; mert mindnyájukat, a kiket a szent Bartholemew kórházban ápoltak, e családias néven szólították.

Mrs. Gamps szobája nem valami barátságos volt, de azért a megelégedett kedély akár palotateremnek is nézhette volna. Mindenesetre ez a szoba nyújtott annyi kényelmet, mint akármelyik hasonló tágas szoba.

Különben a felőtölőbb tárgyak közt ott látjuk papucsait, a piritott szeleteknél használt villát, a theafüstöt, az orvosságos kanalat az ellenszegülő betegeknek az orvosságot beadni, végre az esernyőjét, amelyet mindig nagy fitogtatással mutogatott. E becses jószágokon mrs. Gamp nagy megelégedéssel legelteté szemeit s mindent rendbe hozott, hogy illően theával és drága lazaccal fogadja kebelbarátnőjét.

— Így ni, már most Betsey Prig csak ne maradjon sokáig — mondá mrs. Gamp szólólgatva távollevő barátnőjét — mert én egyáltalán nem tudok várni. Én az ilyesmiben megkövetelem a pontosságot. Kevéssel érem be, de annak jónak kell lenni és szeretem, ha pontosan megtartjuk az időt. Mikor az óra üt, itt kellene lennie!

A mi az előkészületeket illeti, az igazán semmi kívánni valót nem hagyott hátra, volt ott igen jó kinézésű kenyér, egy tányér egészen friss vaj, egy csésze hófehér cukorral és több ilyen. Még a tubák is oly kellemes volt, hogy mrs. Gamp nem állhatta meg, hogy még másodszor-harmadszor is ne szippantson belőle.

— Ah, megszólalt a kis csengettyű, — mondá mrs. Gamp — sietett a lépcsőhöz és lenézett. Betsey Prig, kedvesem . . . azaz milyen csalódás, ez bizony Poll Swedlepipes.

— Igen, én vagyok — moncá a borbély gyöngé hangon — épen most jöttem haza.

— Maga mindig haza jön, azt hiszem — mormogá mrs. Gamp — kivéve, mikor kimegy. Olyan türelmetlenné tesz ez az ember!

— Mrs. Gamp — mondá a borbély — önnek beszélék.

— No jól van — kiáltott mrs. Gamp türelmetlenül — s lefelé indult a lépcsőnkön. Mi a baj? A Thames meggyult és a benne levő halak megfőződtek. És ez az ember férfinak tartja magát, mikor most is olyan fehér, mint a kréta.

Ezt már akkor mormogá, mikor a lépcsőnkön leért, s ott találta a kis borbélyt sápadtan, vigasztalanul az egyik borbélyszékben.

— Emlékszik-e — mondá Poll — emlékszik még a fiatal . . .

— Csak nem a fiatal Wilkins? — kiáltott mrs. Gamp — mondja csak, talán még nem a fiatal Wilkins jelentkezett? Vagy a neje már? . . .

— Senkinek a neje — kiáltott a kis borbély — Bailey, a fiatal Bailey.

— No hát mit akar ezzel? — kiáltott mrs. Gamp élesen — ugyan mit tehet az?

— Semmit sem tehet — jajgatott a szegény Poll kétségbeesve — miért nem hagy szóhoz jutni, mikor ugy is látja, hogy alig bírok magamhoz térni? Nem vét ő ezentul még a légynek sem. Szörnyű baj van! Megölték! Mikor először láttam a fiut — mondá Poll — akkor sokat számítottam fel neki a káposztáért. Három fél pennyt számítottam neki egy penny helyett; feltem is aztán, hogy megver érte. De nem tévé. És most ime meghalt! Ezt a hibát most már nem is lehet jóvátenni.

A jó Sweedlepipes elfordult és a törülközővel törölte ki könnyes szemeit.

— És mily ügyes fiu volt — folytatá a kis borbély, — mily jeles fiu! Hogy tudott beszélni és mennyi sokat tudott. Épen e székben borotváltatta meg magát. Csak tréfából. Az egész ember csupa tréfa volt. Oh ha elgondolom, hogy soha életében komolyan meg nem borotváltatta magát. Szivesebben vet-

tem volna — kiáltott a kis borbély könyeit törölgetve — ha a madarak mind megdöglenek, mintsem az ő halálhíret halljam!

— De hát hogyan tudta ön meg ezt az ujságot? — mondá mrs. Gamp — ki mondta ezt önnek?

— Künn voltam a Cityben — válaszolá a kis borbély — a börzén egy gentlemannel kellett találkoznom, akinek egy pár postagalambra lett volna szüksége, mikor az alku meg volt kötve, és onnan elmenék egy sörházba, már az egész világ beszélt róla, benne van az ujságokban!

— Ah, ön egészen magánkivül van, mr. Svedlepipes — mondá mr. Gamp, fejét csóválva — s azt hiszem, egy pár friss, eleven piócat kellene a fejére rakni, hogy magához térjen. Aztán mit is olvasott az ujságokból?

— Mindent! — kiáltott a borbély — ő és a gazdája kiestek a kocsiból és Baileyt bevitték Salisburybe, ahol lelkét kiadta. A baleset után egy szót sem szólt, egy árva hangot sem. Ez a legszomorubb rám nézve, de nem minden. A gazdáját sehol sem találják. A cityben levő üzlet főnöke, Daniel Crimble megszökött, minden utcasarkon fel van ragasztva a köröző levél, az jutalmat kap, aki kézrekeríti. Mr. Montaguét, a szegény Bailey gazdáját szintén körözik. Némelyek azt állítják, hogy elillant, mások azt mondják, még most is itt van s keresik mindenfelé. Az üzlet szédelgés, semmi egyéb. De vitte volna az ördög az életbiztosítási intézetet, csak a szegény Bailey ne veszett volna oda!

— A siralom völgyében született — mondá mrs. Gamp böles nyugalommal — és minden nyomorúságot el kell vala túrnie. De nem hallott valamit mr. Chuzzlewitről?

— Nem — mondá Poll — erről senki sem beszél. Őt még úgy sem emlegetik, mint a társa-

ság tagját, pedig mint néhányan mondják, ennek úgy kellett volna lenni! Némelyek azt hiszik, hogy ő is meg van csalva, mások hogy ő maga is csaló, de hogy áll tulajdonképen a dolog, azt bizonyosan senki sem tudja! Ma reggel maga jelentkezett a lordmayornál, vagy valamelyik más nagyfejünél, s ott azt mondá, hogy őt megcsalták, s hogy a két ember valószínűleg megszökött, és hogy Montaguének nem is ez volt a neve, az ördög tudja, hogy hívták. A vesztéséget annyira szívére vette, hogy emberi kép sincs rajta. De isten bocsássa meg bűnöm — kiáltott a borbély, a ki megint csak Bailey szomorú halálára gondolt — mit érdekel engem az ő baja? Miattam akár ötvenszer is tönkre mehet, de a szegény Bailey, a szegény Bailey!

Itt megcsendült a kis harang és egy mély hang, a mrs Priggé vegyült beszélgetésökbe.

— Oh még mindig erről beszélnek, remélem elvégzik már valahára — jegyzé meg ez a hölgy — mert engem egy csöppet sem érdekel.

— Kedves jó Betseym — mondá mrs. Gamp — mily későn jött meg!

Az érdeemes mrs. Prig kedvetlenül válaszolt: hogy későbben jön, azért leginkább a halálra való gonosz emberek haragudhatnak meg, a kik addig várnak rá, míg bele nem hálnak, de ezt sem lehet az ő hibájának felróni! Később pedig ezt mondá: elég baj az neki, hogy elkésett onnan, a hol theára volt kilátás, most pedig már meg se említik ezt.

Mrs. Gamp ebből mindjárt tájékozva volt, mi a baja a mrs. Prignek s rögtön vezette föl a lépcsőkön, biztosra véve, hogy az eltett hal szelídítő hatással lesz rá.

De Betsey Prig megvetette az eltett halat, világos, hogy megvetette, mert a mint egy pillantást vetett az asztalra, így kiáltott föl:

— Tudtam, hogy nem lesz ugorkája!

Mrs. Gamp elváltozott színében s megsemmisülve rogyott az ágy szélére.

— Az ég áldja meg Betsey Prig, önnek tökéletesen igaza van. Erről megfeledeztem.

Mrs. Prig mereven nézett barátnőjére, de kezével zsebeiben kotorászott s kesernyésen diadalmas arccal húzott ki onnan egymásután mindenféle zöldséget, a mi roppant fáradságába került, mert zsebei erősen meg voltak tömve. Hozott tormát, retket, ugorkát, óriási hagymát, zellert. Mind ezt egy-két pennyért vesztegették és Mrs. Prig csak olyan feltétellel vette meg, ha az egészet zsebeibe tudják gyömöszölni, a mi a higholborni bérkocsisok nagy érdeklődése mellett meg is történt. És ő zsebeit mégis közönyösen üritette ki, még csak nem is mosolygott, csak mikor visszafordította zsebeit, mondá, hogy e jó zöldségek fölvagdalva, sok ecettel fogyasztassanak el.

— De vajjon nem ejtett-e valamelyik ételbe a tobákjából? Ez izgathatja a pacienseket, de én nem kérek belőle!

— Az istenért Betsey Prig! — kiáltott Mrs. Gamp — hogy beszélhet ilyet!

— Mi, hát páciensei nem mindig rázzák fejüket, mikor tubákját elnyelik az ételben — mondá Mrs. Prig.

— De ha úgy is van! — mondá Mrs. Gamp.

— Ugy is van! csak ne tagadja Sairah.

— De ki tagadja?

Mrs. Prig erre aztán nem válaszolt.

— Ki tagadja ezt Betsey? — kérde még egyszer Mrs. Gamp, aztán még szomorubb arccal, még nagyobb ünnepélyességgel ismétlé a kérdést: Betsey, ki tagadja ezt?

Igy aztán igen valószínű volt, hogy a két

asszony összekap. Csak az menté meg a barátságot, hogy mrs. Prig éhessége nagyobb volt, mint a veszekedő kedve, így csak azzal válaszolt: hisz maga tagadja, aztán theát készített.

Veszekedni lehet akármikor, de eltett halat enni nem mindig.

Mrs. Prignek egyszerű toilletteje volt, kalapját és shawlját az ágyra dobta, aztán két fonatba bontá ki haját, mintha két harangkötél lógott volna két oldalról és minden rendben vala.

Mind a két részről engesztelékeny volt a hangulat, mert át akarták magukat engedni az asztal örömeinek. Mikor a lakoma végére értek, a mi jó sokáig tartott és mrs. Gamp eltakarította az asztalt és a theáskannával együtt egy pár üveg is az asztalra került, akkor már csak egymásért égtek.

— Betsey — mondá mrs. Gamp, megtöltvén poharát — toasztot mondok. A legkedvesebb társam Betsey Prig egészségére!

— Én pedig Sairah Gamp egészségére üritem poharamat — mondá mrs. Prig — szeretettel és gyöngédséggel.

E perctől kezdve mind a két lady orra kigyult és lehet mondani, hogy kedélyök is.

— Nos Sairah, mi mindig nagy örömmel dolgoztunk együtt, hát most milyen foglalkozásban volna szüksége segítségemre?

Mrs. Gamp erre úgy nézett rá, mintha kitérő választ akarna adni neki, mire Betsey rögtön hozzátette:

— Tán csak nem mrs. Harrisnál van a munka?

— Nem Betsey Prig — válaszolá mrs. Gamp.

— Ugy jól van — nevetett egy kissé mrs. Prig — nagyon örülök neki.

— De hát miért örül ennek Betsey! — vá-

laszoló Mrs. Gamp nagy felhevüléssel. Hisz ön csak az én beszédem után ismeri őt, ugyan miért örül neki? Ha ön valami rosszat tudna róla mondani, akkor érteném az örömét, de így? ! Én ismertem ezt a bölgyet, a ki a legkedvesebb, legjobb teremtés a föld kerékjégén, mikor az első gyermeke megszületett — mondá Mrs. Gamp fejét rázva és könyeit öntve — a mikor Mrs. Harris neki támasztá magát az üres kutyaólnak és ott busongott, a míg csak a babyt meg nem mutatták neki; én ismertem akkor is, midőn a kilencedik jött a napvilágra, a mikor Mr. Harris békétlenkedett, hogy sok az áldásból, mondom, ismertem őt, de én azért nem tudom az okát, hogy ön azt mondja: örülök, hogy nem Mrs. Harris, a kinek önre szüksége van. — Különben is önt úgy sem hívná meg, mert ha baját érezte, rögtön így szólt: Küldjete Mrs. Gampért!

E megindító beszéd közben Mrs. Prig ügyesen töltött magának theát abban a reményben, hogy Mrs. Gamp ezt a mozdulatot nem fogja látni, de Mrs. Gamp észrevette és sietett befejezni beszédét.

— Jól van jól — mondá Mrs. Prig hidegen — ki lesz tehát az, a kit ápolnunk kell?

— Már akkor említettem — mondá Mrs. Gamp jelentős pillantást vetve a theáskanna felé — mikor a Bull a vendéglőben együtt dolgoztunk.

— Ah az öreg Snuffey*) — jegyzé meg Mrs. Prig.

Sairah Gamp égő pillantást vetett rá, mert észrevette, hogy e szándékos tévedés sértő célzás az ő tobákolására, s ezzel megzavarni iparkodik a jó egyetértést. Még inkább meggyőződött sértő szándékáról, midőn udvariasan, de szilárdan kijavította a tévedést, de a mire Mrs. Prig gunymosolylyal válaszolt.

*) Snuff-burnót. Célzás Mrs. Gamp burnótozására.

A legjobb embereknek is vannak hibáik, s be kell vallanunk, hogy mrs. Prig nem csak betegeivel érezte rossz kedvét, hanem tartogatott belőle barátnőinek is. A borsos hal, az ecetes főzelék talán még jobban kifejleszté e hibáját, bizonyosan annak is része volt ebben, hogy mrs. Gamp nagy figyelemmel volt a theás edény irányában. Az bizonyos, hogy arca gunyolódó volt s egyik szemével kárörvendő pislantásokkal méregette, míg a másikat csukva tartá.

Mrs. Gamp ezt látta és szükségesnek vélte őt kellő korlátok közé szorítani. Azért komoly arcot vágott és a részleteket fontoskodóan mondta el, mint egy pártfogó szokta tenni.

— Mr. Chuffey, Betsey — mondá mrs. Gamp — gyöngé felfogássu ember. De bocsásson meg, ha megjegyzem, hogy nem egészen olyan bolond, a milyennek az emberek feltűntetni szeretik. A mit én tudok, azt tudom, s a mit ön nem tud, azt nem tudja, azért ne is faggasson. De mr. Chuffey barátjai ajánlatot tettek nekem, hogy gondját viseljem, mondván: mrs. Gamp elvállalja-e? Mi még gondolni sem akarunk arra, hogy más viseljen rá gondot, Sairah, mert ön e tekintetben páratlan. Elvállalja-e, hogy éjjel és nappal rá vigyázzon! Annyit adunk, a mennyit kér. — Nem — mondám én erre — nem vállalhatom el, erre ne is számoljanak; ily feltétel mellett csak egytellen egy személynél voltam alkalmazva és ez mrs. Harris. De — mondám — ismerek valakit, a kit jó szívvvel ajánlhatok, s a ki segiteni fog nekem. Betsey — mondám — tökéletesen megbízható, ha mellettem és vezetésem alatt áll.

Itt mrs. Prig mintha észre sem vette volna, mily sértő felsőbbséggel beszél barátnője, ujra a theás edény felé nyult. Ez több volt mint a menynyit mrs. Gamp elviselhetett volna és nagy elérzékenyedéssel mondá:

— Nem Betsey, ez nem járja, ha inni akar, igyék tisztességesen.

Mrs. Prig így megsértve hanyatt vetette magát a karszékben, egyik szemét még erősebben lezárta, karjait keresztbe fonta. Fejét forgatta és megvető mosolygással nézte barátnőjét.

Mrs. Gamp így folytatá:

— Mrs. Harris Betsey . . .

— Megint Mrs. Harris! — mondá Betsey Prig.

Mrs. Gamp csodálkozással, méltatlankodva nézett rá, mire Mrs. Prig még jobban lecsukta szemét, még szorosabban összekulcsolta karját és ez emlékezetes szörnyű szavakat mondá:

— Nem hiszem, hogy volna ilyen személyiség!

E szavak után, hogy nagyobb nyomatékot adjon a dolognak, előrehajolt, ujjaival kétszer-háromszor pattintott, mindég közelebb-közelebb érve Mrs. Gamp orrához, ezzel fölkelte, érezvén, hogy a béke helyreállítása immár lehetetlenség!

A csapás oly hirtelen jött s oly nagy volt, hogy Mrs. Gamp mereven nézett rá, még szája is nyitva maradt egy pár percre; ez alatt Mrs. Prig föltette kalapját és a shawlt nyaka körül tekergeté. Hanem ekkor, amennyire annyira Mrs. Gamp már magához tért.

— Mit — kiáltott elkeseredve — rossz teremtés, ön Mrs. Harrisről, akit én 35 év óta ismerek, azt meri állítani, hogy nincs is a világon! Vajjon nem voltam-e én barátnője, minden baja aggodalma közt nem álltam-e hűségesen az oldala mellett? azért volt ez, hogy ön most azt mondja, ilyen hölgy nincs a világon! Persze nem hiszi, mert soha sem kívánczolt a maga ismeretsége után, mert mikor említést tettem önről, így szólott: ugyan Sairey Gamp mit akar vele, mit fárasztja magát az ilyesmivel. Menjen el vele!

— Én is elmegyek, ma'am — mondá mrs. Prig.

— Jobban is teszi, ma'am — mondá mrs. Gamp.

— Meggondolta, mit beszél ma'am? — kérde látogatója.

— Természetesen — mondá mrs. Gamp tőtől talpig végig nézve rajta — tudom hogy Betsy Prignek beszélek. Ismerem őt nagyon jól, ennél jobb bánásmódot nem érdemel. El vele!

— És ön akar engem a saját felügyelete alá venni! — kiáltott mrs. Prig még egyszer tőtől talpig végig nézve őt — maga engem?! Oh, milyen kegyes! Hogy az ördög vigye el magát — mondá mrs. Prig hirtelen roppant dühvel — a szemtelenségével együtt mit tart maga felől?

— El vele! — mondá mrs. Gamp, pirulok még ön miatt is!

— Jobban teszi, ha magáért pirul — vágo't vissza mrs. Prig — szegény Chuffey, a szerencsétlen teremtés talán még nem elég örült, de...

— Csak akkor örülne meg, ha ön venné pártfogása alá!

— Erre volna magának szüksége! — kiáltott mrs. Prig diadalmasan — csak hogy csalódott! Én közel sem megyek hozzá! Majd meglátjuk mire megy nélkülem? Nem teszek semmit érte!

— No ennél nagyobb igazságot soha sem mondott teljes életében — mondá mrs. Gamp — már most csak menjen dolgára!

Hanem abban akadályozva volt, hogy tetteleg segélyére legyen mrs. Prig távozásának, mert ez haragos visszavonulása alkalmával úgy megmozgatá az edényes állványt, hogy egy pár nagy alma mrs. Gamp fejére hullott, úgy hogy mikor ő magához tért, mrs. Prignek hült helye volt.

De legalább az az elégtétele volt meg, hogy

hallotta mrs. Prig mély hangját, amint a lépcsőkön lefelé menve dörögte: mily nagy sértegetéssel hallmozták el s hogy ő nem fogja ápolni mr. Chuffeyt, még az utcán is ezt hajtotta. Külömben mrs. Gamp barátnője helyén a kis borbélyt és két gentlemant látott.

— Istenemre — kiáltott a kis borbély — itt valami nagy dolog történt! Mily nagy zajt csap ez az ön ladyje! Ez a két gentleman itt állt az ajtó előtt, de hát még egymás szavát sem hallhatták, úgy kiabáltak maguk! Szerencse, hogy vörös begyem nem fuladt a vizébe, úgy megijedt. Nagy ijedtségében annyi vizet szivott magába, hogy elég lett volna tizenkét hónapra. Azt gondolta, hogy tűz van!

Mrs. Gamp ezalatt egy karosszékbe vetette magát, de onnan is felugrott s kezeit tördelve, így tört ki belőle az elkeseredés.

— Oh, mr. Svedlepipes és mr. Westlock, ha szemeim nem csalnak, barátját még eddig nincs szerencsém ismerni, oh gentlemanek, mily sértegetést vitt véghez ez a Betsey Prig. Ha részegségében is tette, mert mikor már ide jött, szagos volt az italtól, de én nem hittem az orromnak, mert magamnak az ivás nem szokásom, megbocsáthatlan volna.

Mrs. Gamp itt nagyon messzire ment, mert most is erős rumszag terjedt el a szobában. De azt, amit mrs. Harrisről mondott, még a bárány sem tudná neki megbocsátani. Nem Betsey, — mondá mrs. Gamp elérzékenyedve — ezt még a férgek sem bocsátanak meg neked.

A kis borbély fejét vakarva nézett a theás edényre és lassan-lassan kiballagott a szobából. John Westlock székét vett és egészen közel mellé ült, Márton szintén azt tévé.

— Ön persze csodálkozik rajta, mit kere-

sünk mi itten? Megmondom, ha kissé jobban fogja magát érezni! Hogy érzi magát? Jobban?

Mrs. Gamp keservesen sirdogált, fejét rázta és halkan emlegeté mrs. Harris nevét.

— Talán egy kis... John nem tudta hirtelenében mit ajánljon neki.

— Thea jó volna — egészíté ki Márton.

— Itt nincs thea — mondá mrs. Gamp

— Talán gyógyszer van? — kiáltott John. Nincs-e itt valahol?

Mrs. Gamp, hogy az orvosságot megelőzze, felhörpéntett egy pohárka rumot.

— Egy föltétel alatt meggyógyulok — jegyzé meg szenvedélyesen — ha Betsey sohasem fog az én ismeretségem útján munkához jutni!

— Természetesen — mondá John — engem bizonyosan nem fog ápolni, nyugodt lehet.

— Ha meggondolja az ember — mondá mrs. Gamp, hogy még valamikor, egyik barátját ápolja és hall tőle oly rémes dolgokat.... Ah még gondolatnak is borzasztó!

John Mártonra nézett.

— Csakugyan ez borzasztó dolog volna — jegyzé meg John — mrs. Gamp!

— Bizony! — válaszolt a jó asszony — de így az volt a szerencse, hogy én éjjel voltam ott, s akkor hallottam különös beszédeit, míg ő nappal talán mit sem hallott belőle. Ugyan mit tett volna, mit beszelt volna ő, ha azt tudja, a mit én; ez a silány teremtés! Édes jó istenem — kiáltott mrs. Gamp s dühében dobogott a lábaival — a mit ez az asszony mrs. Harrisről beszélt...!

— Sohasé törődjek vele — mondá John — hiszen ön jól tudja, hogy ez nem igaz!

— Persze, hogy nem igaz — kiáltott mrs. Gamp, hogy várt engem ez a jó asszony, a kis Tommyval karján lenézett az ablakból nem jövők-e

már! Engem kedves Gammyjának nevezett. És ő mégis ilyeneket mer beszélni, de sohasem léped át ajtóm küszöbét, arról biztosíthatlak te kigyó!

— És ön mindig oly szives volt hozzá — mondá John vigasztalólag.

— Hiszen épen ez fáj mr. Westlock — válaszolá mrs. Gamp és önfeledten újra kiürítette a poharat, a mit Márton megtöltött neki.

— Őt választotta, mikor mr. Lewsomet ápolá — mondá John — őt választotta volna most is, hogy Chiffeynél segítségére legyen!

— De most már soha sem választom — kiáltott mrs. Gamp — vége közöttünk minden barátságának.

— Nem is — mondá John — ezt sohasem tegye!

— Igazán, nem is tudom sir — folytatá mrs. Gamp ünnepélyes arcal, a mi biztos jele a részegségnek — hogy is tudtam vele eddig szövetségben állani! Hiszen ő nem is tudja a családi titkokat megőrizni! No de most le van rántva az álarc! Ki biznék benne azután, mikor így nyilatkozik ezen a széken ülve mrs. Harrisről!

— Tökéletesen igaza van — mondá John — azt hiszem még van ideje más segítő társra szert tenni?

Igy méltatlankodva és theát ivogatva szinte képtelen volt arra, hogy megértse, a mit John beszélt neki, könyekkel szemében nézett Johnra és mrs. Harris nevét emlegette mint talizánt minden földi baj ellen, s azt kellett róla hinni, hogy deliriumban van.

— Remélem — ismétlé John — hogy még annak idejében talál segítőre?

— Az idő mindenestre a körmömre égett — kiáltott mrs. Gamp szemeit fölfelé forgatva és mr. Westlock kezét anyai gyöngédséggel fogta meg.

Holnap estétől kezdve ápolom mr. Chuffeyt. Mr. Chuzzlewit este nyolc és kilenc óra közt rendelt oda engem.

— Nyolc és kilenc óra közt? — mondá John és jelentős pillantás velett Mártonra — és akkor nemde mr. Chuffeyt biztos őrizet alá veszik?

— Ez meglesz, annyit mondhatok — viszonzá mrs. Gamp titokteljes ábrázattal — jó, hogy megszabadultak Betsey Prigtől. Oh mennyire nem ismertem én őt!... Őt most ki kell hagyni ebből.

— Azt gondolja, hogy ki kell hagyni? — mondá John.

— Hogy gondolom-e? szörnyűködött mrs. Gamp — édes Istenem!

És itt mrs. Gamp gunyosan rázta fejét, aztán nagy udvariassággal hozzátette:

— De én feltartom önöket gentlemanek, pedig az idő drága!

Ugy tetszett neki, mintha felszólították volna, hogy valahová kövesse őket, s úgy hitte neki már nem szabad többet mondani, mikor úgy is elég könnyelmű volt már is sokat kifecsegni. Eltette a csészéket a szokott helyökre s öltözködni kezdett.

Az előkészület nem volt valami nehéz, nem kellett hozzá egyéb, csak a fekete tobákos főkötőt, shawlt föltenni, a cipőket, az elmaradhatlan esernyőt kézbe venni, melyek nélkül sohasem ment sem beteg, sem halottas ágyhoz. Mikor mrs. Gamp e szerekkel ellátta magát, visszaült székébe és azt mondá: szolgálatukra állok, utra készen.

— Mily boldogság azt tudni, hogy egy kedves, szegény beteg fájdalmait enyhítjük. Ezt nem mindenki teheti. Hanem Betsey Prig ostobasága türhetetlen!

E megjegyzés után lecsukta szemeit s erősen sajnálkozott Betsey páciensein, de szemét még akkor is elfelejté kinyitani, a mikor az egyik papu-

csát elejtette. Szunnyadását újra megzavarta a másik cipő leejtése által okozott zaj, nemsokára az esernyő is elterült a földön, de mikor ezen a bajon is tulesett, nyugalmasan aludt tovább.

A két fiatal ember komikus arccal meredt egymásra. Márton elnyomta nevető kedvét és Westlock fülébe sugá:

— Mit tegyünk most?

— Maradjunk itt egy darabig! — válaszolá John.

Mrs. Gamp hallhatóan mormogá álmában: mrs. Harris!

— Oh — suttogá John óvatosan — majd fog még beszélni az öreg őrökről, nemcsak mrs. Harrisről. Majd jó kerékvágásba tereljük mi a dolgot, hála az égnek, hogy ez a civakodás történt, a mely csak megerősíti azt a mondást, mikor a tolvajok összevesznek, a becsületes emberek megkapják a pénzüket. Vigyázzon Jonás Chuzzlewit a bőrére! Mi célhoz fogunk jutni!

XV. FEJEZET.

Tom Pinch nagyon meg van lepve és megtudjuk mily bizalmas beszélgetésbe elegyednek Tom és a testvére.

Másnap este történt. Tom és a testvéрке együtt üldögéltek, az ő szokásos módjuk szerint beszélgetve, mindenféle nagy dolgokról, de nem a Lewsome-féle történetről vagy arról, ami ezzel összeköttetésben állott, mert John Westlock — valóban John, ámbár oly fiatal, egyike vala a legkörültekintőbb embereknek — különösen intette Tomot, hogy erről testvérének ne tegyen említést.

— Nem szeretném Tom, — mondá némi habozással, — ha boldog arca elborulna, ha meg-

ismerné egész alávalóságában a világot, a mit mostan jónak tart az ő nemes szívével. Valóban, John nagyon szives, rendkívül szives volt. Mint Tom mondá, ha apja lenne a kis Ruthnak, még akkor sem viseltethetne irányában nagyobb szeretettel és gyöngédséggel.

De ámbár Tom és testvére most is sokat beszéltek, de azért nem voltak oly élénkek vidámak, mint rendesen. Tomnak eszébe sem jutott, hogy ennek talán Ruth volna az oka, hanem magát okozta, hogy ő az unalmas. És az igazat megvallva az is volt, mert egy sötét gondolat árnya vetődött rá, a szegény jó Tomra.

És egy kis felhő ott volt a kis Ruth homlokán is. Igazán ott volt. Mikor Tom más oldalra nézett, világos szemeit titkon Tomra vetette, aztán ismét elborult. Mikor Tom hallgatva kinézett a nyári estébe, a kis Ruth olyan mozdulatot tett, mintha valaki torkánál fojtogatná, de elfojtotta ezt az érzést, Tom visszanézett, mosolygó arcot mutatott és vidáman beszélt vele megint.

Mikor adott valamit Tomnak, vagy valami ürügy alatt közel jött hozzá, cirógatta, vállára tette kis kezét és nem szívesen vette el onnan és úgy viselte magát, mintha valami nyomta volna a szívét, mintha szólni akart volna erről Tomnak, de nem volt elég bátorsága hozzá.

Igy üldögéltek ők, Ruth előtt volt a kézimunka, de nem dolgozott, Tom előtt a nyitott könyv, de nem olvasott, midőn Márton bekopogtatott. Tom mindjárt gondolta, ki az, s kiment ajtót nyitni és Mártonnal együtt visszajött a szobába. Tom meglepetve nézett rá, mert szívélyes szavaira alig válaszolt.

Ruth rögtön látta, hogy a látogató modorában valami különös van, s kérdőleg nézett Tomra, mintha tőle kért volna fölvilágosítást e tekintetben.

Tom fejét rázta, mint olyan ember, a ki nem érti a dolgot.

Márton le sem ült, hanem egyenesen az ablakhoz sietett és kinézett rajta. Pár perc múlva visszafordult, mintha beszélni akart volna, de hirtelen elfordítá fejét, a nélkül, hogy ezt tette volna.

— Mi történt Márton? — kérde Tom aggodva — kedves barátom, mily rossz ujságot hozott megint?

— Oh Tom — válaszolt Márton szemrehányólag — ön szinlelte azt, hogy érdeklődik valami iránt, pedig közönyös volt; ez még jobban fáj nekem, mint nemtelen magaviselete.

— Nemtelen magamviselete? Márton az én..... Tom nem tudta tovább folytatni, a szó torkán akadt.

— Oh Tom, hogy nézte azt el, hogy én oly őszintén, oly komolyan megköszöntem barátságát, miért nem mondta meg nekem, mint férfihoz illik, hogy elhagyott engem? Igaz eljárás volt ez? Becsületes dolog volt ez? Mivel érdemeltem én ezt meg, hogy így bánjon velem; barátomnak mutatja magát, pedig ellenem fordult és szívem sebzé meg! Oh Tom!

Szava remegett a szenvedett sérelem érzete alatt, s annyi szeretetet árult el Tom iránt, s meglátszott rajta mennyire fájt neki ez a csapás, hogy Tomnak elszorult a szive, kezével takarta el arcát, mintha a hamisság megtestesült képe lett volna.

— Biztosítom róla — mondá Márton — hogy halálomig bánkodni fogok azért, hogy elvesztettem önben azt, a kinek gondoltam. Csak ilyenkor ily megpróbáltatás alkalmával tudjuk, mily vonzódással viseltetünk az iránt, a kinek barátságát elveszítettük. Esküszöm Tom, hogy ugy szerettem mint testvéremet!

Tom már ekkor magához tért és tiszta lelkiismerettel így szólott:

— Márton, — mondá neki — én nem tudom, nem tudhatom, mi nyomhatja úgy az ön szívét, vagy ki izgatta fel önt ennyire? De ez a vélemény, a mit rólam tart, hamis. Nincs abban egy csepp igazság se, a mivel engem vádol. Az első szótól az utolsóig alaptalanság és óva intem, ne ragadtassa magát odáig, hogy velem igazságtalanul bánjon el! Becsületszavamra mondhatom, hogy őszinte voltam ön irányában és nem méltatlan magamhoz. Ha ez másképp volna, az igazán fájdalmasan eshetnék önnek Márton.

— Nagyon rosszszul esik! — viszonzá Márton fejét rázva — még eddig nem éreztem olyan szívbeli fájdalmat, mint mostan.

— Legalább mielőtt megvetését éreztetné velem, megmondhatná, miért tart hűtelennek, miért érezteti velem megvetését? Nem mint kegyelmet kérem öntől ennek a magyarázatát, hanem mint jogot kérem ezt öntől.

— Saját szemeimnek csak bihetek! — viszonzá Márton fejét rázva.

— Nem — mondá Tom nyugodtan — még azoknak sem, ha engem vádolnak.

— Saját szavainak, saját magaviseletének — folytatá Márton — ezek már csak szolgálhatnak bizonyítékul.

— Nem — viszonzá Tom nyugodtan — még ezek sem, ha engem vádolnak. De ezek nem is vádoltak engem soha. A ki önt ily vádra rá tudta venni, az épen oly igazságtalanságot követett el velem szemben — és itt Thomast majd elhagyta szokásos nyugodtsága — mint ön!

— Azért jöttem ide, — mondá Márton — hogy jó testvérére hivatkozzam, hallgasson ő ki...

— Csak rá ne hivatkozzék kérem, ő úgy sem fog hinni önnek soha.

— Ezzel megölelte a kis Ruthot.

— Nem fogok hinni Tom!

— Persze, hogy nem — kiáltott Tom, csak légy nyugodt kedves kis bohó gyermek.

— Sohasem gondoltam rá — mondá Márton hevesen — hogy bátyja ellen tanuul hívjam! Ne higgyen engem oly embertelennek. Én csak arra kérem, hallgassa meg, mit fogok mondani, nem is azért jöttem ide, hogy szemrehányásokat tegyek, egy szóval sem teszek szemrehányást; a fájdalom kergetett ide. Azt gondolhatja mily mélyen érzem ezt a fájdalmat, ha megfontolja, reméltem volna állapotomban is hányszor gondoltam Tomra, hányszor kívántam az alkalmat, hogy kimutassam irányában való szeretetemet, s megmutassam azt, mennyire tudom becsülni barátságát!

— Csendesedjél édesem — mondá Tom, mikor látta, hogy Ruth szólni akar — ő tévedésben van, megcsalták! Ne vedd annyira szivedre. Bizonyosan utóljára is nekem fog igazságot szolgáltatni.

— Adj a isten, hogy minél hamarább fölviradjon az a nap, — kiáltott Márton — ha egyáltalán lehetséges, hogy eljőjjön ennek ideje!

— Amen — mondá Tom — és ez a nap el fog jönni!

Márton elhallgatott s aztán sokkal szelidebb hangon folytató.

— Ön úgy tett, a mint jónak gondolta s ez lehet jó is a saját tekintetéből. Elvégre én nem is haragudhatom meg érte. Nem haragszom...

— Én sem — mondá Tom.

— Azért — folytató Márton — a mit tett, ezt ön jónak látta így. Ismétlem ön maga akarta, hogy ez így legyen! Ön választott és úgy választott, amint azt a legtöbb ember teszi az ön helyzetében. Utóljára is csak az én érzékenységet vádolhatom e miatt, csak magam ellen szólhatok.

Ott vagyon, pártfogás, itt csak egy szegény küzködő ember barátsága. Önnek joga volt hozzá, hogy szabadon tegyen választást, s ez nem volt nehéz. De akiknek nincs elég erejük ily kísértéseknek ellenállani, lenne legalább annyi férfiasságuk és bevalóan az, a mit tettek. De azért sem vádolom önt, hogy a barátság meleg érzetével fogadott, bátorított, hogy őszintén bátran beszéljek, bátorított, hogy bizzam önben, megvallotta, hogy az én barátom, pedig más ember fizette meg. Nem hittem volna — mondá nagy felindulással — és ezt teljes szívemből mondom, nem tudtam volna hinni akárkinek, hogy ön bármily tekintetben is, képmutató tudott volna lenni, ha esetleg rá nem jövök, milyen a foglalatossága. Mind a kettőnkre nézve jobb lett volna, ha sohasem jutok nyomába semminek!

— Legyen igazságtalan, de mondja meg az okát Márton — mondá Tom szeliden — ön egészen megfélekedezik magáról, még most sem mondta meg, hogy tulajdonképen mivel vádol?

— Minek is mondanám? — viszonzá Márton kezével legyintve és az ajtó felé indult, — legyen a mult elmúlt dolog közöttünk. Elhagyom önt, itt hagyom e helyen, ahol oly jó volt hozzám, oly szívesen, vidáman fogadott, mikor először találkoztunk. Isten áldja meg Tom, én . . .

— Elmegy? — Itt tud most engemet hagyni? — mondá Tom elképpelve.

— Ön már választott Tom! Azt hiszem ez nagyon elhamarkodott választás volt — tördelé Márton — tudom, meg vagyok győződve róla, hogy az volt. Good bye!

És ezzel távozott.

Tom székéhez vezette testvérét, s leült a magáéba. Elővette a könyvet és olvasni kezdett, legalább úgy látszott, mintha olvasott volna. Aztán egyszerre felkiáltott, egy levelet fordítva a könyv-

ben; nagyon, de nagyon szomorúnak látszott. Köny csillámlott szemében, amely aláhullott a könyvre.

Ruth térdére ült és nyaka körül kulcsolá karjait.

— Kedves Tom, csillapodjál, ne busulj!

— Meg vagyok nyugodva — mondá Tom — az igazságnak ki kell derülni.

— De ily gonosz, kegyetlen magaviselet — kiáltott Ruth.

— Nem — mondá Tom — nem az, ő ennek az igazságáról meg van győződve, de el nem tudom képzelni, miért? De az igazság ki fog derülni.

Most még szorosabban megölelé bátyját a kis Ruth és keservesen sirt, mintha a szíve akart volna megtörni.

— Ugyan ne sirj — mondá Tom — miért rejted el előlem arcodat?

Könyvek közt szólalt meg a kis Ruth:

— Oh, Tom, kedves Tom, én ismerem szíved titkát. Eltaláltam, hiába rejtegetted előlem. De miért nem volt irántam bizalmad, úgy bizonyosan könnyebbnek érzed magad, ha ezt megteszed. Te oly nagyon szereted őt, Tom!

Tom olyan mozdulatot tett a kezével, mintha kis testvérét el akarta volna taszítani magától, de az még jobban magához szoritotta és ez a legékesebb beszédnél kifejezőbb volt.

— Te mindennek dacára — mondá Ruth — oly hű, oly jó voltál kedvesem, oly önmehtagadó, úgy uralkodtál magadon, oly szíves gyöngéd voltál, hogy egy rossz szóra, egy ingerlékeny szavadra nem emlékszem. És mégis ily kegyetlenül vádolnak. Oh kedves Tom, a kit úgy szeretek, a mint bátyát még nem szerettek soha, igazságos eljárás ez? Mindég csak magadba zárod titkodat, te, a ki úgy megérdemled a boldogságot; vagy nincs rá remény, hogy valamikor boldog légy!

Ruth elrejté arcát Tom elől, még egyszer körül karolta nyakát, siratta kedves, szerencsétlen bátyját.

De nem sokára Tom és testvére egymás mellett ültek, a kis Ruth nyugodt komolysággal nézett bátyjára. Akkor Tom megszólalt, félig komolyan, félig vidáman.

— Nagyon örülök, kedvesem, hogy ez a jelenet megtörtént közöttünk, nem azért, hogy gyöngéd érzelmedről tettél tanubizonyyságot (hiszen erről azelőtt is biztos voltam), hanem mert nagy teher esett így le a szivemről.

Tom szemei csillogtak, midőn Ruth vonzalmáról beszélt és megcsókolta piruló arcát.

— Kedves leánykám — mondá Tom — bármily érzelemmel is viseltessem iránta — úgy látszott, mintha közös megegyezés folytán nem említették annak a nevét, a kiről szó volt — biztosítalak róla, hogy régen, igen régen úgy tekintém az egész dolgot, mint egy álmot, amiből soha sem lesz semmi. Hát mondd csak, ezt gondolod, hogy Márton a szívére vette.

Ruth jelentősen nézett rá, amit Tom válasznak volt kénytelen elfogadni és így folytatá:

— Kedvesem ő a saját akarata, megegyezése folytán Márton jegyese lett, mielőtt még csak ismert volna. És te mégis azt hiszed, hogy neki enyémnek kellett volna lennie?

— Igen — mondá Ruth.

— Csakhogy ez igazán jogtalanság lett volna. Vagy azt gondolod, ha őt sohase látja, akkor engem szeretett volna?

— Miért ne gondolnám, kedves Tom.

Tom fejét rázta és mosolygott.

— Te úgy gondolkozol rólam Ruth — mondá Tom — és ezt nagyon természetesnek is tartom, mint egy regény alakjáról, költői igazság-

szolgáltatást akarsz gyakorolni, összeházasítasz az-
zal, akit szeretek. Épen mint azok az emberek, a
kik a könyvekből választják ki hőseiket és mert
talán ilyen emberek ez életben nem akadnak, em-
bergyűlölők, talán istenkáromlók is lesznek. Vaj-
jon engem is ilyen fajtnak gondolsz ?

— Nem — felelé a testvéрке félénken —
de mégis ez neked nagyon rosszul esik.

Tom azt gondolta, hogy ezt kétségbe fogja
vonni, de belátta, hogy hasztalan erőlködés volna.

— Kedvesem — folytatá Tom — szerete-
ted őszinteséggel fogom viszonzni. Megmondok
mindent úgy a hogy van. Ez csakugyan fáj ne-
kem, talán valamikor mutattam is a fájdalmat, ám
bár mindég törekedtem elrejteni. De ládd, ha va-
laki, a ki drága neked, meghal és te álmodban
szellemével társalogsz, azt fogod találni, hogy csupa
bubánat az ébrenlét, de azért van vigasztalásod,
az, hogy mégis nyugodtnak érzed magad. Fájdal-
mas dolog álmodra gondolni, a melyről mindég
tudtam, hogy álom, semmi egyéb, de azért a
valóság, a miben élek, nem megvetendő. Olyan ked-
ves az, amilyen ezelőtt volt. Vajjon az én kedves
kis testvérem, aki oly boldoggá teszi ezt a kis ott-
hont, nem szeret-e azért, mert ily gonosz álmod-
van? Régi jó barátom, a John, aki épen olyan hi-
deg lehetne irányomban, amilyen jó, azért nem szi-
ves-e hozzám? A világ azért nem marad e oly jó?
Azért, mert egy kedves, szép teremtés vetődött
utamba, aki nem lehet az enyém, azért savanyu
arcot vágjak durva legyen a magamviseletem, pedig
csak ő is boldogított ezavával, tekintetével és még
jobbá tett, mint azelőtt voltam. Nem, kedves test-
vérem, nem panaszkodhatom, — mondá Tom szi-
lárdan — ha meggondolom, mennyi módomban van a
boldogságra, ezt a kis bajt is alig nevezhetem baj-

nak, s hálát adok az egek urának, hogy engem boldognak teremtett. Igen, boldog vagyok, kedves Ruth!

Ruth nem tudott szóhoz jutni elérzékenyedésében, de szerette Tomot, igen szerette, úgy a mint megérdemlé.

— Majd egyszer mindent úgy fog látni Márton, amint van, és akkor rosszul fog neki esni, hogy engem vádolt — mondá Tom kevély büszkeséggel. — A titok pedig a mi titkunk marad Ruth, magunkkal viszsük sirunkba. Nem is hittem volna, hogy valamikor ezt neked megvalljam, — mondá Tom mosolyogva — de örülök neki, hogy magadtól rájöttél.

Talán még soha sem esett oly jól nekik a séta, mint ez este. Tom mindent elmondott neki, mindent, őszintén, szabadon és oly benső egyszerűséggel, gyöngédséggel s oly részletesen, hogy egy óránál tovább maradtak ki, még hazajövet is sokáig beszéltek erről. Mikor végre jó éjt kívántak egymásnak, Tom arca oly megdicsőült volt, hogy Ruth lábujjhegyen odalopózkodott hálószobája ajtajához, ott ólalkodott addig, míg Tom meg nem látta és újra meg nem ölelé. Mikor Ruth imádkozott, lefeküdt, akkor is utolsó gondolata a jó Tom volt.

Mikor Tom magára maradt, arról kezdett gondolkozni, hogy jött e nevezetes felfedezésre az ő kis testvérkéje?

— Bizonyosan onnan vette észre, mert szomorú voltam. Bolondság volt tőlem, hogy előtte is rejtegettem titkomat. Most látom, hogy a valóság könnyebbségemre van. Persze ő értelmes okos leány és épen azért megfigyelt engem, de ennyit még sem álmodtam volna! Azt hiszem erre úgy hirtelenében jött rá! Édes istenem — mondá Tom — ez igazán bámulatos megfigyelő tehetségre mutat!

Tomnak ez a dolog nem tudott kimenni a

fejéből. Még mikor fejét lehajtotta a párnára, akkor is eszében volt.

— Ugy remegett szegény, mikor elkezdte mondani, a mit rólam tud — gondolá, s magában meghányta-vetette az egész esetet körülményeivel együtt — és hogy pirult az arca! De hiszen ez természetes! Egészen természetes, itt nincs szükség magyarázatra.

Tom mégsem tudta, milyen nagyon természetes dolog ez! Tom nem is sejté, hogy a Ruth kis szívében erősen zakatol valami, a mi nagyon elősegíté, hogy megfejtse az ő szíve titkát is. Ah, a Tom nem értette meg, a Temple szökökurai miről csacsognak, ámbár arra ment minden nap!

Ki volt élénkebb, vidámabb a kis Ruthnál másnap reggel! Halk kopogása ajtaján, könnyű járása zene volt a jó Tomnak, ámbár még szavát nem is hallotta. Mikor megszólalt, először is azt mondá: ez a legkedvesebb reggel, a mit csak láttott és ez ugyis volt, mert ha másforma is lett volna, ő a legkedvesebbé varázsolja Tomnak.

Már akkor, a mint a lépcsőkön lefelé sietett, készen volt a jó reggelivel, kalapja is ki volt készítve és annyi ujságot tudott neki mondani, hogy Tom oda lett a nagy csodálkozástól. Talán egész éjjel fent volt és törte a fejét azon, hogy neki mulatságot szerezzen. Elmondta, hogy mr. Nadgett még most sem jött haza, s hogy leszaladt egy penny ára kenyérért, mily erős theát készített, kétszer oly erőset, mint rendesen, elmondta, hogy a tejes aszszony férje felgyógyulva jött ki a kórházból, hogy az a göndörhaju gyermek tegnap eltévedt, szóval mindenféle apró hírrel kedveskedett neki. Még arról a könyvről is tudott beszélni, a mit Tom haza hozott a könyvtárból, még pedig annyit, hogy a reggeli alatt szóval tartotta Tomot.

Akkor aztán föltette kis kalapját, a theát a

cukrot elcsukta, a kulcsot belétette kis kézi táskájába, aztán — mint rendesen — virágot tűzött a Tom gomblyukába és egész tisztelettel kijelenté, hogy kész Tomot elkisélni. A jó Tom alig vette észre mikor készült el. Szóval Tom egész biztonsággal állította, hogy ily kedves kis nő nincs több a világon !

Tom beszédes kezdett lenni. Lehetetlenség volt a kis Ruthnak ellenállani. Annyi mindenféle kérdést tett föl Tomnak a könyvekről, egyházakról, a Templerről és más egyéb tárgyakról. Oly kedves séta volt ez, úgy megkönnyebbült a jó Tom szíve, hogy mikor elváltak, szinte elhagyottnak, árvának érezte magát Tom.

— Már nem is hiszem, hogy mr. Fips barátja jelentkezék ! — gondolta Tom, amint fölfelé ment a lépcsőkhöz.

Csakugyan nem is volt senki a könyvtárban, az ajtó mint rendesen be volt zárva és Tom ki nyitotta. Tom már ekkor egészen rendbe hozta a könyveket, kijavította a megrepedt leveleket, meg igazította a hátukat és új csinos címet irt rájuk; egészen más helynek nézett most ki a könyvtár, minden rendben volt és minden csinosan elhelyezve. Tom meglelégedéssel nézte a változást, de azért nem becsülte túl munkája érdemét.

Most azzal foglalatzkodott, hogy csinos katalógust állítson össze a könyvekről. A dolog nem volt sürgős, azért nagy gondot fordított rá és egész művészettel állította ki. Valóságos mintája volt ez a katalógusnak, mert Tomot olykor olykor bántotta a lelkiismeret, hogy nem érdemli a pénzt, elhatározta, hogy a katalógussal kitesz magáért.

Igy aztán Tom a vonalzóval, fekete és vörös tintával felfegyverkezve dolgozott egész délelőtt. Mélyen elgondolkozott Márton tegnapi magaviseletéről és úgy találta, sokkal könnyebben elvi-

selné a terhet, ha barátjának Johnnak elmondaná az egészet, s megkérdezné véleményét e dologról. De aztán eszébe jutott, hogy John ezen nagyon méltatlankodnék, meggondolta, hogy most Mártonnak nehéz helyzetében szüksége van jóakaróra, nem akarta ő még rosszabbá tenni helyzetét.

— Hadd legyen csak az én bánatom — sóhajta Tom — hadd legyen csak az enyém!

Aztan még szorgalmasabban hozzálátott a munkához, a vonalzó, a tollak működtek, hátha egészen megfelelnek a bajáról.

Körülbelül egy óráig vagy tovább is dolgozott, midőn lépteket hallt alant a lépcsőkön!

A léptek közelebb-közelebb értek fölfelé a lépcsőkön.

— Ah — mondá Tom az ajtó felé nézve — mióta itt vagyok, az ily hangok hányszor hányszor ejtettek csalódásba? Már most nem is reménykedem.

A lépések közelednek.

— Harminchat, harminchét, harmincnyolc — mondá Tom számlálgatva. A harmincnyolcadik lépcsőig még senkisem jött.

A rejtélyes közeledő megállt, valószínűleg csak azért, hogy magát kifújja. Negyven, negyvenegy, negyvenkettő és így tovább.

Az ajtó nyitva volt. A mint a léptek közeledtek, Tom türelmetlenül nézett a nyitott ajtó felé. Nemsokára egy alak jelenik meg, megáll, rá néz, Tom fölkel székéből, s eleinte azt hiszi, lelkét lát.

Az öreg Chuzzlewitt Márton volt. Ugyanaz, a kit mr. Pecksniffnél betegnek, erőtlennek látott.

Ugyanaz! Nem, nem az, mert az öreg ember ámbár öreg, de izmos ereje tudatában levő, erős kézzel tartotta botját, míg a másikkal intett Tomnak, hogy ne üssön zajt. Egy tekintet az el-

határozott arcra, az élénk szemekre, a délceg állásra és Tom előtt oly világosság támadt, hogy majd megvakult tőle.

— Ön várt reám — mondá Márton — és már régóta?

— Mondták, hogy gazdám megérkezik — válaszolt Tom — de . . .

— Tudom. Nem tudta, hogy én vagyok a gazdája. Ez az én akaratom folytán történt így. Örülök, hogy parancsaimat pontosan teljesítették. Hamarább szándékoztam önnel találkozni. Azt hiszem, hogy az idő már is elmúlt. Azt gondoltam nem látok, nem tudok meg több rosszat, mint a mennyit addig tapasztaltam, a mint önnel utóljára találkoztam. Nagy volt a csalódásom !

Ez alatt közelebb jött Tomhoz és megragadá kezét.

— Az ő házában éltem Pinch, hónapokon át előttem csuszott-mászott. Ön tudja ezt igen jól. — Tűrtem, hogy úgy bánjon el velem, mint játékszerrel szokás. Tudja, hisz tanuja volt ennek is. Tizezerszer többet szenvedtem, mintha csakugyan nyomorult öreg ember lettem volna, akinek tartott engemet. Ön mindent tud. Tudja hogy házassági ajánlatával üldözte Maryt. Ön tudja ezt, de hiszen ki tudná önnél jobban, hü, igaz ember ! Alacsony lelkét napról-napra jobban megismertem, de nem árultam el magam ! Nem is tudtam volna ezt a kint kiállani, ha előre nem látom azt az órát, ami most bekövetkezett.

Itt aztán megállott szenvedélyes beszédében, ha ugyan szenvedélyesnek lehet azt mondani, a mi oly erős akarattal volt mondva, azután így folytatá nagy izgatottsággal :

— Zárja be az ajtót, zárja be az ajtót. Nem sokára megjön az én óráim. Az idő ki van mérve — mondá az öreg ember hevesen — s szemei

arca felderültek, a mint beszélt — mindent jóvá kell tenni. Zárja be az ajtót.

És Tom ugy is tett; de alig tudta, ébren van-e vagy álmodik.

XVI. FEJEZET.

Még több világosság dereng a sötét titokra, s egyuttal mr. Jonas es barátja vállalkozásának következményeiről szól.

Az éj, mikor az öreg őrököt átadják őrzőinek, megérkezett. Jonas lelkifurdalásai közt sem felejtkezett meg erről.

Sőt talán épen azért nem feledkezett meg, mert hiszen ez a cselekedet ahhoz tartozott, hogy ő magát teljes biztonságban érezhesse. Az öreg ember egy intése, elajzott szava, ha figyelmes ember hallja, rá vonhatja a gyanút és neki vége van. A veszély érzete csak fokozta éleslátását és a bűn felfedezésére vezethető nyomokat a legnagyobb óvatossággal iparkododott elfődni. Gyilkosság terhével a lelkén, dacára hogy éjjel nappal nem volt nyugta, ismételte volna a bűntettet, ha meggyőződik róla, hogy valaki veszedelmes rá nézve. Ez volt a büntetése, ez csak természetes állapota volt a gyilkosnak. Az a büntett, a mi állapotát türhetlenné tette, a fölfedezéséből való félelem újra rávitte volna, hogy öljön.

De ha az öreg embert csukva tartja — így gondolkozott Jonas — minden rendben lesz. Az volt a szándéka, hogy amint az események első hullámai lezajlanak, külföldre menekül. Igen, menekülni fog, amikor menekülése által a gyanút magára nem vonja. Addig asszonyokkal őrizteti Chuffot, akinek még ha beszélni való kedve is jön, azok még akkor sem fognak erre a beszédre sem-

mit sem adni, azok miatt beszélhet, a mit akar a beteg!

És ez nem üres beszéd volt, hogy az öregbe fojja a szót. El volt rá határozva, hogy elhallgatja mindenáron, s ő olyan ember, a ki nem az eszközöket, hanem a célt nézi. Egész életében goromba, kegyetlen volt az öreg ember irányában, az erőszakoskodás úgy is második természetévé vált.

— Elnémitom örökre, ha beszélni mer, meg mérgezem, ha ír — mondá Jonas rá nézve, mert egyedül voltak a szobában — s ő elég bolond, hogy ezt megtegye, én pedig szörkőm!

Pst!

Figyeljenek minden hangra. Ő is mindig várt valakit, de az a valaki nem jelentkezett. Az életbiztosítási intézet felbomlása, Crimble és Bullamy szökése a zsákmánynyal, és ezek közt lehet, a mint remegett tőle, az ő váltója is, a melyet nem talált meg a meggyilkolt ember tárcájában, vagy ezt talán mr. Montague Pecksniff pénzével együtt, valami bankba vagy más biztos helyre tette. Mily nagy veszése lesz, ha a bukott cég társának veszik s megfizettetik vele a felek kárát, mindez fölmerült Jonas agyában s a düh, kétségbeesés fogta el és hátha még arra gondolt, hogy a holttestet megtalálják az erdőben!

Megpróbálta kivenni fejéből nem azt, hogy a holttest az erdőben van hanem azokat az élénk képeket, a melyeket képzelete rajzolt elé. Mintha ott jarna a lehulló falevelen, mintha látná, hogy egyre közelebb és közelebb járóának az emberek ahhoz a rémes helyhez. Fölfedezik, vége van!

Esze mindég csak azon járt, hátha megtalálták a hullát, minden kiáltásra följött, hallgatódzott, ha valaki jött vagy ment, figyelte az ablakból, mit beszélnek az utcán az emberek, és szörnyen vi-

gyázott, hogy szava vagy tekintete ne legyen árulója! Mennél jobban évdött a fölfedezés lehetőségével, annál inkább előtte állt az a borzasztó hely, a hol ő fekszik az erőben. Ha valakivel összejött, olyanformán viselte magát, mintha kérdezte volna tőle: Hallja kérem. Nem tud ön erről valamit? Megtalálták-e? Nem gyanakszik rám?

Mióta a gyilkosságot elkövette, kétszeres féltékenységgel vigyázott Chuffeyre, ritkán hagyta magára, akkor is rövid időre. Most is együtt voltak. Estszürkület volt, s nem messze volt az idő, mikor felügyelet alá adja őt. Jonas föl s alá sétált a szobában, az öreg ember pedig a szokott helyén, a szögletben üldögélt.

Ha arra ítélik, hogy a holttestet karjaiban vigye és mindenki előtt vallomást tegyen, hogy ő a gyilkos, még akkor sem foglalkozhatott volna a hullával többet, mint mostan.

De azért nem érzett bánatot. Nem a lelkiismeret bántotta, hanem attól félt, hogy hurokra kerül. Az a tudat, hogy e gyilkosság által megmentette vagyonát, diadalittassá tette nem egyszer.

A legkisebb körülmény is a gyilkosság felfedezésére adhat alkalmat, s azért nagyon kellemetlenül érezte magát, hogy neje még most sem jött haza, pedig még az első délutáni órákban távozott. Persze, hogy nem gyöngédségből aggódott távolléte miatt, de tartott tőle, hogy valami olyast mond, ami alkalmat adhat a gyanura. Hátha kopogtatott az ajtaján, míg ő végzett azzal az emberrel s a csel fel van fedezve? Eszébe jutott az is, hogy neje megzavarodott, sáppadt arccal föl alá járt a szobában. Hol is lehet ilyenkor?

— Elment jó barátnőjéhez mrs. Todgershez — mondá az öreg ember, a ki meghallotta ezt a kérdést, mert hangosan, dühös káromkodással mondá el.

Igaz, úgy lesz, mindig ezt az asszonyt bujja. De hiszen ő nem barátnője neki! ki tudná megmondani, mit sugnak-bugnak. Miért nem marad itthon?

Az öreg ember egy pár békéltető szót mormogott, aztán felkelt, mintha ő is távozni akart volna, de Jónás durván visszalökte székébe és a szolgáló leányt küldte Merryért. Mig a leány oda járt, gyorsan föl alá lépkedett a szobában. Az ut nem volt nagy, a leány gyorsan tette meg az utat, nemsokára visszajött.

— No hát ott volt? Eljött ő is?

— Nem, már teljes három órája elment mrs. Todgerstől.

— Elment, egyedül?

A küldött ezt nem kérdezte, ezzel nem bízta meg.

— Az ördög vigye a bolondját. Hozd el a gyertyát.

A cseléd alig hagyta el a szobát, midőn az öreg irnok, a ki mióta Jonas neje után kérdezősködött, figyelmesen hallgatózott, hirtelen neki esett Jonasnak.

— Adja őt elő — kiáltott az öreg ember — teremtsen őt elő! Mondja mit tett vele? Vigyázzon, e tekintetben nem vagyok hallgatásra kötelezve. Mondja meg mit tett vele!

A mint beszélt, erősen megragadta Jonast a gallérjánál fogva.

— Ön nem fog itthagyni — kiáltott az öreg ember — van még annyi erőm, hogy a szomszédok segítsége után kiáltsak és meg fogom tenni, ha elő nem adja. Teremtsen elő!

Jonas oly tehetetlen volt, hogy még a szegény ember kezei közül sem volt képes magát kiszabadítani. Ott állott megzavarodva a sötétségben,

egy ujját sem birta megmozdítani. Nem tudta megkérdezni tőle, mire gondol?

— Még fogom tudni, mit tett vele — mondá Chuffy — ha csak egy bajszálának esett valami baja, ön fog felelni érte. A szegény teremtés, hol lehet, hol lehet?

— Vén örült — mondá Jonas halk hangon remegő ajkakkal — mi az ördög lelte?

— Elég olyan történt e házban, a mitől megörülhettem volna — kiáltott Chuffey — hol van az én kedves gazdám? Hol van egyedülgyermek, akit én térdeimen ringattam? Hol van ez a szegény asszony? a kit én napról napra busabbnak latok és hallom, mily keservesen zokog éjszaka. Ő volt utolsó barátom! Isten engem úgy sejtessen hogy ő volt utolsó barátom!

Mikor Jonas látta, hogy az öreg ember arcán könyvek peregnek le, vett magának annyi bátor-ságot és kiszabadítá magát kezei közül és így szólt:

— Hát nem hallotta, hogy utána tudakozd-tan? Nem látta, hogy küldtem utána? Hogy teremthessem őt elő, bolond ember, ha azt sem tudom, hová lett? Épen úgy nem tudom, hová lett, mint maga. Különbben igen szívesen odaadnám magának örökre. Nagyszerű pár volnának, annyi szent igaz!

— Ha valami baja történik, vigyázzon magára — kiáltott Chuffey — vigyázzon, annyit mondok. Öreg és együgyű ember vagyok, de egyre-másra vissza tudok emlékezni, és ha valami baja történik . . .

— Az ördög vigye el magát — szólt közbe Jonas, de fojtott hangon — ugyan mit csináltam volna én vele? Azt sem tudom, merre van. Vájon, míg haza jön! Nem maradhat sokáig. No, megvan elégedve?

— Vigyázzon! — kiáltott az öreg ember —

egy hajszála se görbüljön meg, ezt nem hagyom annyiban. Sokáig türtem, szenvedtem, Jonas, hallgattam, de azért beszélni is tudok — tördelé az öreg ember és visszaült székébe s fenyegetőleg nézett rá.

— Ahá, beszélni tudsz, — gondolá Jonas — no majd gondoskodni fogok róla, hogy a szádat előbb betömjem. Előre gondoskodunk róla, hogy később ne kelljen panaszkodnunk.

Jonas szerette volna a határozott ember szerepét játszani Chuff előtt, egyuttal meg is akarta engesztelni, de nem mert, megfoghatlan félelmet érzett az öreg emberrel szemben, a hideg verejték ütközött ki a homlokán. Hangja elárulta roppant ijedtségét, a gyertya világánál még arca is elárulta azt.

Ott állott az ablaknál és gondolkozott. A szemközt levő boltban is világot gyújtottak; a boltos és a vevő mindaketten egy lapból olvastak valamit. Ez aztán emlékezteté őt a lelkén rágódó féregre.

— Tehát tud erről? Gyanakszik rám?

Ekkor valaki kopogtatott.

— Ki az?

— Jó és szép estét kívánok — szólalt meg az ajtóban mrs. Gamp — ma csakugyan szép esténk is van, ámbátor egy kissé meleg. De édes istenem ezt kell kívánnunk, mikor az ugorkát két három pennyért árulják. Hogy érzi magát ma este mr. Chuffey?

Mrs. Gamp e szavak után is az ajtó mellett maradt és még többször hajtogatta magát, mint rendesen. De ugy látszik most nem állott oly erősen a lábain, mint máskor.

— Vezesse szobájába — mondá Jonás hozzá menve s a fülébe sugott — ma este különösen rájött a bolondozás. Ne beszéljen addig, míg itt van, hanem aztán rögtön jőjön vissza.

— Szegény, szegény teremtés! — kiáltott mrs. Gamp végtelen gyöngédséggel — egész testében remeg.

— Hjah ez ilyenkor ugy szokott történni — mondá Jonas — csak vigye fel. Menjen föl a lépcsőkhöz!

És segített Chuffeynek, hogy felkeljen.

— Erre erre kedves jó öregem — kiáltott mrs. Gamp bátorító és szelidítő hangon — erre kedves Chuffey. Jöjjön a szobájába édesem s fekdjék le szépen az ágyában. Hogy remeg édes istenem, mintha minden ize ki volna forgatva helyből. Kedves jó uram jöjjön Sairahvel!

— Vajjon hazajött-e már ő? — kérdé az öreg ember.

— Egy perc múlva itt lesz — viszonzá mrs. Gamp — csak jöjjön Saireyvel mr. Chuffey. Csak jöjjön a maga kedves Sairey-jével.

A jó asszonynak fogalma sem volt róla, kiről beszél a jó Chuffey, csak azért biztatta, hogy jöjjön vele. És ennek meg is volt a hatása az öregre, engedte, hogy kivezesse a szobából.

Jonas kinézett az ablakon. Az átellenes boltban még mindég olvasták a lapot, sőt egy harmadik is csatlakozott hozzájuk. De ugyan mi érdekelheti őket annyira e lapban!

Ugylátszott, hogy vitatkozás támadt köztük, mert mind a hárman fölnéztek az ujságból s a harmadik, aki a másik kettőnek a vállán nézett az ujságba, most visszalépett és hevesen jártatja a kezzeit.

— Iszonyat! hogy hasonlít ez a mozdulat az ő erdei mozdulataihoz.

Elugrott az ablaktól, mint ha megütötték volna. Mikor visszatámolygott székebe, akkor az tűnt föl előtte gyanusnak, hogy mrs. Gamp oly

nyájas mr. Chuffey-hez. Vajjon megtudott valamit? Talán tud valamit, talán gyanakszik?

— Mr. Chuffey már lefeküdt — mondá mrs. Gamp a mint visszatért — és ez neki jót fog tenni mr. Chuzzlewit, vagy legalább nem árt, ha nem használ, legyen nyugodt.

— Üljön le — mondá Jonas rekedten — végezzük el ügyünket. Hol a másik nő?

— A másik most odafönn van a betegnél — válaszolt mr. Gamp.

— Helyes, — mondá Jonas — nem is jó őt magára hagyni. Nekem ma este is, hogy rángatta a kabátomat, mint egy veszett kutya. Öreg már s gyöngé elméjü, bolondos, mint rendesen. Fáradtságomba került, míg megtudtam tőle szabadulni. Maga . . . azaz pszt, semmi, semmi! . . . Maga megmondta nekem, hogy hívják, elfelejtettem a nevét.

— Betsey Priget említettem — mondá mrs. Gamp.

— Meg lehet benne bizni?

— Nem lehet — mondá mr. Gamp — azért nem is hoztam őt magammal. Más jött el, a ki teljes megelégedésre fog kiszolgálni.

— Mi a neve? — kérdé Jonas.

Mrs. Gamp nagyon különösen nézett Jonasra, ugylátszik nem értette a kérdést.

— Mi a neve? — ismétlé Jonas.

— A neve — mondá mrs. Gamp — Harris.

Különös dolog, hogy ily nagy megerőltetésbe került mrs. Gampnek ezt a nevet kimondani, pedig máskor mily könnyedén ment ez. Háromszor négyszer is belekapott, míg ki tudta mondani, mikor végre kimondta, keblére szorítá kezét, szemeit fölforgatá, mintha nagy kedve volna az elájulásra. De Jonas ősmerte a természetét, tudta, hogy ilyenkor egy pár csöpp pálinka kellene, az nem volt kéznél, s Jonas úgy gondolkozott, hogy e hiánynak áldozata.

— Jól van — mondá Jónás hirtelen, mintha gyorsan rendbe akarta volna hozni az ügyet — tehát ő, meg maga gondot viselnek rá?

Mrs. Gamp igenlőleg válaszolt és szeliden elmondá: egyik eljön, a másik megy; de úgy reszketett, hogy szükségesnek vélé hozzá tenni: én nem is tudom, mi bajom, ugy reszketek!

Jonas megint figyelt, hallgatódzott, aztán gyorsan mondá:

— Nem fogunk összeveszni a béren. Annyit kapnak, mint rendesen, csak vigyázzanak rá, hogy csöndesen maradjon. Vigyázni kell rá nagyon. Ma este is fejébe vette, hogy nőm meghalt, engem támadott meg, mert én vagyok a gyilkosa! Sajátságos dolog, hogy minden örült arról tesz föl a legtöbb rosszat, a ki a legjobb indulattal van irányukban. Nem igaz?

Mrs. Gamp sóhajjal erősíté ez állítás igazságát.

— Vigyázzanak rá, mert valami holondot tesz, ha rájön az örülési roham. De soha sem kell bizni benne, mert mikor azt hinné az ember, a legjózanabbul beszél, akkor szállja meg az örülési roham. Különben ezt maga jól tudja. Hadd lássuk a másik hölgyet!

— A másikat sir? — kérdé Mrs. Gamp.

— Azt, menjen utána, küldje ide! Csak gyorsan, nincs vesztegetni való idő.

Mrs. Gamp két vagy három lépést tett az ajtó felé, aztán megállt.

— Kivánja látni Mr. Chuzzlewitt a másikat is? — mondá Mrs. Gamp rekedt hangon — csakugyan kívánja?

De ekkor szörnyű ijedtség fejeződött ki Jonas arcán, amiből kitűnt, hogy ő most mást is látott. Mrs. Gamp még nem is nézhetett az ajtó felé, mikor a kezénél fogá az öreg Marton; vele jöttek Chuffey és John Westlock.

— Egy lélek se hagyja el e házat! — mondá az öreg ember — az ott az én testvérem fia! Szörnynek született, mint olyan fog meghalni. Ha megmozdul helyéről, vagy csak beszélni is mer, az ablakon át rendőrt hívatok!

— Mily jogon mer ön házámban parancsokat osztogatni? — kérdé Jonas rekedt hangon.

— Gázsága hatalmazott föl erre! Jöjjenek be!

Szörnyü ijedt kiáltásban tört ki Jonas, a mint Lewsome belépett az ajtón. Nem jajkiáltás, nem ordítás volt, hanem valami olyan hang, a milyet a jelenlevők még sohasem hallottak, a milyenre csak egy olyan bűnös ember képes, mint Jonas.

Ezért követett el gyilkosságot. Ezért vetette magát ezer veszély, roppant félelmek közé. Eltemette titkát az erdőben, letaposta a vértől ázott földet, hogy napfényre jöjjön az a titok, amit eltemetve gondolt; egy öreg ember tanuskodjék ellene, a kinek csodálatosan megjött a szava csak azért, hogy ellene szólaljon föl!

Egy szék oldalába kapaszkodva meredt rájuk! Hiába kísérelte meg, hogy gunyosan nézzen vagy szokásos szemtelenségével lépjen föl. Ha az a szék nincs ottan, a földre rogy.

— Ismerem ezt a fickót — mondá Jonas levegő után kapkodva, és remegő ujjával Lewsome-ra mutatott — ez a legnagyobb hazug a föld kerekésén. Ugyan mily hazugsággal áll elő most? Haha! Maguk igazán ritka emberek! Nos ez az én kedves nagybátyám egészen gyermekes ember, még nagyobb gyermek mint fivére volt utolsó napjaiban, vagy talán még bolondabb Chuffeynél is. De mi az ördög is lelte önöket — tevő hozzá dühösen John Westlockra és Mark Tapleyre nézve, (ez utóbbi jött be Lewsomeval) — idejön két bolond, egy csomó kölyök és ostrom alá veszik házamat. Halló! nyis-

sátok ki az ajtót és dobjátok ki azokat, akik nem idevalók!

— Annyit mondhatok neked, silány fickó, — mondá Mr. Tapley előlépve — hogy egy kezemmel kivetlek az ablakon! Soha se iparkodjál erősen a szemem közé nézni, az neked nem sikerül. És most folytassa — itt Mark az öreg Mártonhoz fordult — sujtsa le a gyilkost szavaival! Ha zajt akar ütni, majd ütök én neki annyit, a mennyi kell, az majd megrázza tetőtől talpig. Majd idecsödütem én fél Londont, megmutatom neki, ura vagyok-e szavamnak vagy nem?

E szavakkal Márk összefonta karjait s oda ült az ablak hidjára.

Mark arcán komoly elhatározással ült oda, meglátszott rajta, hogy Jónásra rohan, ha ez csak egy gyanus mozdulatot is tesz.

Az öreg Márton Lewsomehoz fordult:

— Ez az az ember, akit vádol? — kérdé az öreg, kezével Jónás felé mutatva.

— Ha csak egy pillantást vet erre az emberre, — mondá Lewsome — meg fog győződni róla, hogy a mit mondtam, utolsó szóig igaz. Ő maga tanuskodik mellettem.

— Óh kedves öcsém! — kiáltott az öreg Márton kezeit tördelve, — öcsém, öcsém! csak azért találkoztunk mostan, hogy őnt bűnben elsülyedve, a posványban találjam, míg én nekem az a szerep jusson, hogy büntessem!

Leült az egyik székre és elfordítá arcát s egy pár pillanatig csönd volt. Aztán ujult erővel folytatá:

— Hanem most szembesítve van ezzel az emberrel maga szörny! Nem fogjuk kimélni, de igazságosan bánunk el önnel! Hallja mit mondott. Feleljen, hallgasson, cáfoljon, védekezzék, a mint jónak látja. Az én dolgom lesz itélni! Ön pedig —

mondá Chuffeyhez fordulva — öreg barátja iránti szeretetére kérem, mondja az igazságot!

— Épen azért, mert szerettem, hallgattam eddig — kiáltott az öreg ember. Ő akarta így. Megígértette velem halálos ágyán, hogy hallgatni fogok. Sohasem beszéltem volna, de hát önök kitalálták a titkot. Azóta már többször gondoltam ez esetre, (erről nem tehetek), gyakran álmodtam is effelől, de nem éjjel, hanem nappal. Van-e valakinek ilyen gonosz álma éjszaka is?

A mint Márton biztatólag szólt hozzá, Chuff figyelmesen hallgatott és mosolyogva így folytatá beszédét:

— Ajh, ajh, ő gyakran beszélt ily hangon hozzám. Együtt iskoláztunk. Én nem tudtam az ő fia ellen vallani, az ő egyetlen fia ellen!

— Bár adta volna az isten, hogy csakugyan fia lett volna! — mondá Márton.

— Épen úgy beszél, mint az én kedves régi gazdám — kiáltott az öreg ember gyermekes örömmel — úgy tetszik nekem, mintha őt hallanám. Ez megifjít! Ő sohasem volt irányomban szívtelen, és én mindég megértettem őt! Mindég láttam, ám-bár szemeim meghomályosodtak. No hát ő meghalt, igen meghalt! Nagyon jó volt irányomban az én kedves gazdám!

Fejét szomoruan rázta. Ebben a pillanatban Mark, aki az ablakon áttekintett, elhagyta a szobát.

— Nem beszélhettem az ő egyetlen fia ellen! — mondá Chuffey — ő maga figyelmeztetett erre. Ah — kiáltott az öreg, mintha valami hirtelen az eszébe jutott volna. — Hol van ő? Még nem jött haza?

— A Jonas nejéről tudakozódik? — kérdé az öreg Chuzzlewitt.

— Igen.

— Jó helyen van. Az én gondjaim s őrizé-

tem alatt Megkimélem, hogy e jelenet tanuja legyen! Ugyis elég nyomoruság érte a nélkül is!

Jonas össze volt törve. Láttá, hogy mindennek nyomában vannak, s erősen közelednek ahhoz, hogy őt megsemmisítsék. Itt vannak, a kör egyre szűkebb lesz, megfogják.

Mindent tagadni akart, tagadni, de nyelve megtagadta a szolgálatot. Kétségbeesett gondolata támadt: szökni fog, menekül, de tagjai megtagadták a szolgálatot. Ezalatt az öreg beszélt, egyre beszélt, úgy tűnt föl Jonasnak, mintha az erdőben elhullatott minden vércseppnek szava lett volna és most őt vádolják!

Ugy tetszett neki, mintha nem is az öreg irnok beszélne, hanem egy idegen erős hang, a mely eddig néma volt és csak hallgatott és figyelt, míg most megszólal:

— Jó, önök tévedésben vannak mindnyájan. Legyenek egy kis türelemmel, az igazságot csak én tudom!

— Hogy mondhat ilyet — mondá az öreg Márton — azok után, amit hallottunk öntől? Hisz a lépcsőkön, mikor gyanunknak kifejezést adtam, azt mondá: tudja, hogy ő volt atyjának gyilkosa.

— Igen ő volt — kiáltott az öreg Chuff vadul — de nem úgy mint önök gondolják. Varjának csak, csak egy percig gondolkozzam. Megvan, megvan! Pogány, kegyetlen magaviselet volt tőle, de nem olyan, mint önök gondolják! Varjának csak!

Kezét fejéhez tette, mintha az fájt volna! Révedező szemekkel körülnézett a szobában, szemei Jonáson pihentek meg. Arca hirtelen felderült, mintha most már mindennel tisztában lett volna!

— Igen — kiáltott az öreg Chuff, — ugyan, most már mindent tudok. Ő felkelt ágyából nem sokkal halála előtt, s azt mondta megbocsát neki, velem lejött a szobába

és a mikor meglátta egyetlen fiát, fiát a kit szeret, nem szólt arról, a mit jól tudott, senki sem értette őt meg kívülem. De én értettem, mindent értettem.

Az öreg Márton csodálkozva nézett rá, ugy szintén a többiek is Mrs Gamp, a ki eddig egy szót sem szólt, hanem harminckétszer az ajtó felé sompolygott, hogy megmeneküljön, s mind a harminckétszer vis-zajött, hogy az erősebb féllal tartson, most előjött és könyezve morda: nincs ilyen több kedves öreg teremtés a föld kerekiségén mint mr. Chuffey!

— Jonas vásárolta a mérget, — mondá Chuffey, karját Jonas felé kiterjesztve, mialatt szokatlan fény villant meg szemében s arca feldurult — megvette a mérget s haza hozta. Belekeverte a mérget egy éppen olyan üvegbe, a melyenből az apja a köhögés ellen való orvosságot szedte és a fiókba tette, abba az alsó fiókba, az íróasztal alsó fiókjába; ő tudja melyiket értem. De vagy bátorsága cserben hagy a, vagy mondjuk a szíve — istenem reméljük, hogy a szíve indult meg — hisz egyetlen fia volt, az ő egyetlen fia — és nem arra a helyre tette az üveget, a hol az én gazdám tartotta az orvosságát, ahonnan az én kedves gazdám napjában huszszor is kivette az üveget.

Az öreg ember reszketett a nagy felindulástól, de szeme ragyogott, karja ki volt nyújtva, ősz haja lebegett a fején, alakja nőtt, s olyan volt, mint egy ihle ett ember. Jonas nem bírta szeme közé nézni, elesik, ha a szék nincs ottan, a melybe fogódzott. Ugy tűnt föl, mintha az igazság beszélni tanítaná még a némát is

— Emlékszem minden szavára! — kiáltott Chuffey — minden szavára! Jonas oda tette az üveget, mint már mondtam. Annyiszor meg nézte, hogy atyjának feltűnt, és a mikor kinn volt, kinyitotta a fiókot. Csak ketten voltunk a szobá-

ban, s megtaláltuk a keveréket. Mr. Chuzzlewitt hatalmába keríté az üveget, hogy majd megnézi mi van benne. Még az éjjel ágyamhoz jött sirva, hogy Jonas őt meg akarta mérgezni! Oh Chuff, — mondá — oh kedves öreg Chuff, egy hang azt mondá nekem az éjjel, hogy e bűnnek én vagyok az oka. Én ösztökéltem arra, hogy használja föl legokosabban a pénzt és ő nagy reményt köt örökségéhez! Ezek voltak az ő saját szavai. Ha olykor-olykor egy kicsit kemény ember volt, azt is csak a fiáért tette, az ő egyetlen fiáért! Hogy szerette az ő egyetlen fiát! és mindig oly jó volt hozzám!

Jonas növekvő figyelemmel hallgatott rá. A remény egy sugara villant meg szemében.

— Kivánja, hogy halljak meg Chuff — ezt mondá ezután — folytatá az öreg irnok a mint szemeit megtörölte — ezt mondá és sirt, mint a gyermek! Nem fog busulni halálomon Chuff, alig várja, hogy meghaljak. Elveszi azt, a kihez kedve van Chuff, ámbár ez nem igen tetszik nekem, ha fetgyógyulnék, én és te elmegyünk máshová lakni. Mindég szerettem, talán valamikor ő is szeretett. Borzasztó még el is gondolni, hogy saját gyermekem halálomat várja, de azt tudhattam volna előre. Hanem vetettem és most aratnom is kell. Azt fogja hinni, hogy ezt bevettem s a mikor látni fogom, hogy szomorú, megmondom neki, hogy megtaláltam az üveget és meg fogok neki bocsátani. Ez talán megjavítja Chuff!

A szegény Chuffey elhallgatott és száritgatá ömlő könnyeit. Az öreg Márton kezeibe rejté arcát. Jónás még figyelmesebben hallgatta, s reménykedni kezdett.

— Kedves öreg gazdám úgy viselte magát, mintha bevette volna az orvosságot, s a fia ezt el is hitte. Sőt egyszer, midőn az öreg azt mondá, az

orvosságnak valami különös ize volt, Jónás megzavarodva fölkelte és kiment a szobából.

Jónás köhögni kezdett, meggyőződött róla, hogy helyzete most már megkönnyebbült, karját összefonta, most már látni lehetett arcát, de azért nem mert a jelenlevők szeme közé nézni.

— Mr. Chuzzlewitt irt szegény felesége apjának, — mondá Chuffey — s kérte, hogy láto-gassa meg, siettessék a házasságot. De már ekkor a szive megtört a fájdalomtól, esze meggyöngült. Csak pár nap telt el, s ő évek óta nem változott annyit, mint e napok alatt. „Kiméld őt Chuffey mondá kevéssel halála előtt — kiméld, kiméld! — Én ezt megígértem neki és meg is kísértém szavam megtartani. Hisz ő egyetlen fia!

A mint Chuffey öreg barátja utolsó napjai-ról megemlékezett, hangja egyre gyöngébb lett. Egy mozdulatot tett kezével, mintha mutatni akarná hogy tett Anthony, mikor meghalt, s azzal vissza-vonult az egyik szögletbe, a hol rendesen busla-kodni szokott és elhallgatott.

Jonás most már szemtelen pillantásokkal méregethette a társaságot.

— Nos — kezdé el pár percnyi szünet mulva — meg vannak elégedve? Vagy még van valami cselszövényük? Az a Lewsome akár tizen-két ily esetet kész önöknek elmondani! Egyebet nem tudnak felhozni ellenem?

Az öreg Márton élesen nézett rá.

— Azt nem tudom, hogy ön szélhámos-e vagy olyan ember valóban, a milyennek Pecksniffnél mutatta magát? — mondá Jónás gunyos mosoly-lyal, de lesütött szemekkel — különben is ezzel én nem törődöm, az azonban bizonyos, hogy itt nincs önre szükség. Megfordulhatott volna ugyan itt egy párszor, a mig kedves testvére élt, hiszen ugy szerették egymást, s nem is csodálom,

hogy a ház iránt vonzódással viseltetik, de ez a ház most nem fogja önt jó szívvél befogadni. Haha! azért legokosabban teszi, ha mennél hamarabb elhordja magát. Nőmet pedig kedves öreg barátom legjobb lesz, mennél hamarabb hazaküldeni, különben meglátja ő is a következtetését. Hohó! nagyon magasan kezdtük, csak azért mert egy pár penny áru mérget szereztem és két öreg bolond rábukkant s kedve kerekedett ezzel játszani! Haha! azért jobb lesz, ha elhordja magát! Takarodjanak!

Nyomorult diadala, gyávasága, öntudata annak, hogy bűnös, oly aljas kifejezést adott arcának, hogy a jelenvoltak önkénytelenül elfordultak, hogy ne is lássák!

Jonasnak eszébe jutott mr. Montague halála s most már tudta, hogy oktalanul rohant a veszélybe, megszabadulhatott volna könnyen mr. Montaguétól. Jonas egyrészt ujongott diadalának érzetében, míg másfelől a düh fogta el és fogait csattogtatta dühében, hogy mily végzetes csalódás áldozata.

— Kedves barátom — mondá az öreg Márton kezét Chuffey karjára téve — itt nincs önnek többé helye. Jöjjön velem!

— Épen úgy beszél, — kiáltott Chuffey, a szeme közé nézve — hogy azt hiszem, kedves gazdám támadt föl újra. Igen, vigyen el magával. Azaz, hogy várjon csak!

— Miért? kérdé Márton.

— Nem hagyhatom egyedül magára a szegény nőt, — mondá Chuffey — ő nagyon jó volt hozzám. Nem mehetek önnel, mr. Chuzzlewitt. Köszönöm a szíveességét. Itt maradok, de nem sokáig. nem olyan nagy dolog...

Fájdalmasan rázta szürke fejét és megköszönte az öreg Márton jóságát.

• Mrs. Gamp, aki éppen ekkor a szobába lépett, könyekben tört ki.

— Hála az égnek, hogy ily kedves jó teremtés nem került a gonosz Betsey Prig körmei közé, aki még ha álám is van rendelve, mégis könnyen bajt okozott volna neki.

— Hallotta öreg ember — mondá Jonas nagybátyjának — mit mondtam az imént? Nem türöm, hogy embereimmel sugjon-bugjon! Ott az ajtó!

— Igen, nézzen az ajtóra — mondá Mark, a ki éppen ekkor bejött — nézzen oda!

Oda nézett s szemei kidagadtak üregeikből. Az a küszöb végzetes volt, meg van átkozva; atyja járt arra haldokolva, felesége járt azon bánatával, erre ment naponként az öreg irnok, mint egy árnyék, erre járt egy gyilkos és most milyen ember áll azon a küszöbön?

Nadgett volt ottan.

Csönd! mintha a tenger zugó habjai közelnének, mintha zajgó néptömeg rohanna föl alá az utcákon, az ablakokat mintha mindenütt kinyitották volna, hogy a lakók halljanak mindent, az emberek megálltak az utcán hallgatózni, a harangok megcsendültek, mintha mindenki örült volna, hogy a gyilkos kézrekerült.

— Ez az az ember — mondá Nadgett — ott az ablaknál!

Három ember jött a nyomában. Jonas egy perc alatt meg volt kötözve oly; gyorsan történt az egész, hogy Jonas maga csak akkor vette észre, midőn karja meg volt bilincselve. Gyilkos — mondá Nadgett, végig nézve a jelenlevőkön, a kik majd hová nem lettek a nagy csodálkozásban; senki se merjen közbe lépni!

Az utcában viszhangzott ez a szó. Minden oldalról a kegyetlen gyilkos! gyilkos! szó. Házzól hazra járt, az egyik köttől a másik köhöz csapó.

dott, míg végre távoli morajban halt el, de ez is azt jelenté: gyilkos.

Mindnyájan hallgattak, egymásra néztek, míg csak a zaj le nem csillapult.

Az öreg Márton volt az első, aki megszólalt:

— Miféle borzalmas dolog ez?

— Kérdezze meg őt — mondá Nadgett — ön barátja, önnek megvallhatja, ha akarja. Ő még többet tud, mint én, ámbár én is jó sokat tudok.

— Hogyan, ön sokat tud?

— Nem hiába vigyáztam rá annyi sokáig — viszonzá Nadgett — soha életemben nem figyeltem úgy meg embert, mint őt!

Ez a kijelentés borzalmas hatással volt Jonásra. Ez az ember kémkedett utána, ez, a kiről éppen legkevésbé tette föl, ez volt az ő öre, ellensége. Ha a halott egyszer felkel sirjából, az nem veri úgy le, nem ijeszti úgy meg, mint ez a nyilatkozat.

A hajszának vége. A kötél már meg volt fonva, a nyakára illett. Most már vége mindennek, nem remélhet szabadulást. Jonás a földön hentergett tehetetlenül.

— Nem vagyok ennek az embernek barátja — mondá mr. Chuzzlewitt — csak szerencsétlenségre rokonom. Ön elmondhat nekem mindent, miért örködött fölötte, mit látott?

— Több helyütt örködtem — viszonzá mr. Nadgett — és többnyire éjjel és nappal. Legutóljára észrevettem, hogy nyugtalan, izgatott, szemei vérben forognak. De azért meg se álmodtam, mit fogok felfedezni! valamint akkor, midőn éjjel áruhában — amit később a London hidról a vízbe dobott — kilopódzott, nem is gondoltam rá, mit forral.

Jonas ott hevert a földön; keservesen jajga-

tott, mintha éles fegyverrel mentek volna neki, zörgette láncát, mintha össze akarta volna törni.

— Csöndesen rokon — mondá a rendőrök vezetője — ne erőszakoskodjék!

— Kit nevez ön rokonának? — kérde az öreg Márton komolyan.

— A többek közt önt is — mondá a rendőr.

Márton figyelmesen nézett rá. A rendőr lustán ült székén, kezeit lelógázta vagy diót eszegetett, a héját pedig, mikor a diót megtörte, kihajítá az ablakon; a diótörést beszéd közben sem hagyta el.

— Ajh, — mondá a rendőr bólintgatva és morogva — ön ugyan megtagadhatja unokaöcsését, a mig él, de Chevy Slyme Chevy Slyme marad minden körülmények közt. Talán rosszul esik önnek, hogy kedves rokona ily állást tölt be és ki akar ebből a helyzetből szabadítani?

— A merre csak járok, fordulok, mindenütt önzés, önzés . . .

— Jobban tenné, ha sopánkodás helyett egykét embert megszabadítana a bajból — viszonzá az unokaöcs — nézzen rám! Van e több olyan tehetség családjában mint én, nekem a kis ujjamban több van, mint az összes családtagok koponyájában. És nem szégyeli, hogy a rendőrtisztek ruháját viselem? Azért öltém csak föl, hogy önöket megszégyenítsem! De sohasem gondoltam rá, hogy családom egyik tagját elfogom.

— Ha nagyzása és jó barátjai ezt önnel elhitették, ám legyen az ön hite szerint — viszonzá az öreg ember — én remélem, hogy ön becsületesen él és ez is valami.

— Csak ne legyen ily keményszívű barátaimmal szemben — viszonzá Slyme — mert azok utóvégre az ön barátai is. Vajjon nem volt-e rájuk

szüksége mint pl. Tiggre? Bizony ezen lehetne vitatkozni.

— Ezt a fickót fölbéreltem — válaszolá mr. Chuzzlewitt — és fizettem neki.

— Nagyon helyesen tette, hogy fizetett neki — mondá az unokaöcscse — mert most már nem tudná megadni a járandóságot. Most már nyugtázott mindent.

Az öreg ember kíváncsian nézett rá, de mintha restelte volna a beszélgetést tovább folytatni.

— Arra ugyan el voltam készülve, hogy valamikor összeütközésbe fognak jönni — folytatá Slyme egy marok diót véve ki zsebéből, — de azt hittem, hogy szédelgés miatt majd őt magát kellend elfognom, azt meg se álmodtam volna, hogy gyilkosa ellen adják ki az elfogatási parancsot.

— Gyilkosa ellen! — kiáltott mr. Chuzzlewitt s a jelenlevők egymásra néztek.

— Tudniillik a mr. Montague gyilkosa ellen — mondá Nadgett. — Az ottan a gyilkos. Vádolom, hogy mr. Montaguet meggyilkolta, a kit a mult este halva találtak az erdőben. Önök azt fogják kérdezni, hogy vádolhatom ezzel, azt kérdik, hogy tudhatok ennyi sokat. Megmondom önöknek. Titok már ugy sem lehetett sokáig.

És ez ember hangján megérzett, mily rosszul esik neki, hogy mostan tulad a titkain.

— Azt már mondtam önöknek, hogy örködtem ez ember fölött — folytatá Nadgett — erre Montaguetől kaptam megbizást, a ki ilyen szolgálatra szerződtetett. Mi is azzal gyanusítottuk, hiszen önök tudják, mert csak az imént beszéltek róla, mig mi az ajtóban várakoztunk. Önök most, a mikor már mindenben tustünk, megtudhatják, miért gyanakodtunk rá. Röviden elmondom: egy életbiztosítási intézettel vitába elegyedett a fizetendő díj fölött, aztán kiegyezett velök, örült, hogy az ösz-

szegnek felét meg tudta kapni. Ezt ő maga mondá nekünk. Lassan lassan több adat birtokába jutottam. Ez egy kis kitartásba került ugyan, de ez az én dolgom. Megtaláltam az ápolónőt, kikérdeztem az orvost, a temetési vállalkozót, szolgáját, ezek csak megerősítettek gyanumban. Megtudtam, hogy viselte magát Chuffey a temetés alkalmával, megtudtam mit beszélt ez a gentleman lázbetegségében. Megtudtam, hogy viselte magát atyja halálakor Jonas, hogy viselte magát azóta, s mindezt leirtam, összeállítottam, s mr. Montaguének sok oka volt rá azt hinni, hogy vétkez, a mint ő azt maga is hitte a mai napig. Én vagyok mindennek a szerzője és most nézzenek rá, milyen állapotban van, dacára hogy e bűn alól feloldozták!

Ott hentergett a földön, a jelenlevők elfordultak tőle, mintha pestisben volna, vigyáztak, hogy ne érjen hozzájuk. Mindnyájan a szoba másik részébe vonultak. Még a rendőrök is odább mentek, csak mr. Slyme maradt körülötte és nyugodtan eszegette a diót.

Ah borzasztó kín, ezért követett el gyilkosságot, hogy ez a bűne napfényre kerüljön és most beszélnek róla. Bilincsekbe vert kezét füléhez akarta emelni, hogy ne haljon semmit.

— Annak a padlásszobának az ajtajából vigyáztam e házra éjjel és nappal — mondá Nadgett egy átellenes ablakra mutatva. Onnan láttam, hogy hazajött, megérkezett arról az utról, ahová mr. Montague-vel indult el. Ez annak a jele volt, hogy mr. Montague szerencsésen végzett; ezóta csak úgy könnyedén vettem az örködést, ámbár addig nem szabad volt abba hagynom, míg mr. Montague erre föl nem hatalmaz. Az nap éjjel ott állok az átellenes ház kapujában. Sötét éjjel volt s egy paraszt ember lopózik ki mr. Jonas házá-

ból egy mellékajton, amerre sohasem jártak ki. Megismertem a járásáról, Jonas volt. Éltem a gyanupörrel, s rögtön követtem. A nyugati uton nyoma veszett.

Jonas fölnézett egy percre és káromkodni kezdett.

— Nem tudtam mire magyarázni a dolgot — mondá Nadgett — de miután már ennyit láttam, elhatározám, hogy a többinek is a végére járok. És meg is tettem. Megtudtam nejétől, hogy a hátsó szobában feküdt le aludni, a honnan kijönni láttam. Megtudtam: szigorú parancsot adott ki, hogy senki se háborgassa. Tudtam, hogy vissza fog jönni, a merre elment. És ugyis volt. Korán reggel ugyanaz a paraszt jött óvatosan a ház felé.

— Nézze az ember! — kiáltott Slyme, aki éppen most törte meg a diót — ez igazán feltűnő dolog volt, mr. Nadgett.

— Egész nap az ablaknál voltam — mondá Nadgett föl sem véve Slyme beszédét — még csak szemeim sem hunytam be. Éjjel megint látom, hogy egy csomaggal megy valahová. Ujra követtem. Egyenesen a London-bridgenek tartott és a csomagot a vízbe dobta. Most már félelem szállott meg. Értesítém a rendőrséget, amely rögtön intézkedett...

— Hogy a csomagot kihalászsza — mondá Slyme — csak ne aludjon el mr. Nadgett!

— Abban volt az a ruha, a mit az éjjel viselt — mondá Nadgett — sárral bekeverve és vérrel befecskendezve. A múlt éjjel megjött a híre a gyilkosságnak a fővárosba is. A ruha viselőjét ahhoz a helyhez közel látták, a hol a gyilkosság történt, látták többen akkor is, a mint a kocsiról leszállott. Szóval minden egyezett. Az elfogatási parancs kiadatott, a rendőrökkel megbeszéltük az időt, láttuk mikor ön bejött, láttuk ezt az embert az ablaknál...

— Intettek neki — mondá Mark, a ki rögtön fölvette a beszéd fonalát, mihelyt rá történt vonatkozás — hogy nyissa ki a kaput; a mit ő a legnagyobb örömmel meg is tett.

— Egyelőre ennyi az egész, a mit mondhatok — mondá Nadgett, eltéve nagy jegyzőkönyvét, a mit szokás szerint most is beszéde alatt kezében tartott, — de az is elég arra, hogy mr. Jonas velünk jöjjön. Ön kérdezett, én feleltem, most már nincs rá szükség a gentlemaneket továbbra is fentartani. Készen van ön Sylme?

— Oh, biztosítom róla, hogy hamarább leszünk a hivatalban, mint ön! Tom, hozzon kocsit.

A rendőr, a kinek szólott, elsietett. Az öreg Márton pár percig még késedelmeskedett, mintha nehány szót akart volna szólni Jonashoz, de mikor látta, mily dühösen, tehetetlenül fetreng a földön, karonfogta Chuffeyt és lassan követé Nadgettet. John Westlock és Mark Tapley hozzá csatlakoztak. Végre mrs. Gamp is szörnyűködve távozott.

— Hah! — mormogá Slyme — lelkemre mondom — nem is érzi azt, mily szégyen egy oly jeles unokaöcsnek, mint én vagyok, ily állapotban lenni, épen úgy mint nem tudta belátni ezelőtt, mily tehetséges ember vagyok; disze a családnak. Ez a köszönet, hogy nagy szellemem lealacsonyítottam csak azért, hogy kenyeremet megkeressem.

Fölkelt a székről és méltatlankodva rugta azt el magától.

— És milyen kenyér ez! mig ezer meg ezer ember, a ki nem méltó, hogy saruim sziját megoldja, kocsikázik és nagy vagyonából él. Lelkemre mondom, gyönyörű világot élünk!

Szemei találkoztak a Jonaséval, a ki aggódva, komolyan nézett rá, s ajkai mozogtak, mintha valamit mondani akart volna neki.

— Föl! — kiáltott Slyme.

Jonas a másik rendőrrre nézett, a ki háttal volt felé fordulva és nehézkesen mutatott az ajtó felé lebilincselte kezeivel.

— Hm! — mondá Slyme elgondolkozva — most jut eszembe, hogy éppenséggel nem hozhatok szégyent a fejére, mikor ez a rokon oly sokra vitte. Erről meg is feledkeztem.

Jonas újra az ajtó felé mutatott kezeivel.

— Jack — mondá Slyme.

— Halloh! — viszonzá a megszólított.

— Eredj le a kapuhoz és várj a kocsira. Adj jelt, ha megérkezik. Szeretném, ha már itt volna. És — tevé hozzá gyorsan, Jonashoz fordulva — mi a baj?

Jonas megpróbált felkelni.

— Várjon csak egy keveset, — mondá Chevy Slyme — nem oly könnyű dolog összekötött kézzel fölkelni. No most talán menni fog!

— Nyuljon a zsebembe, — mondá Jonas — ide az oldalzsebembe!

Slyme oda nyult és egy tárcát vett ki onnan.

— Száz font van benne — mondá Jonas, alig hallhatóan, elsápadt, eltorzult arccal.

Slyme ránézett, kezébe tette a tárcát és fejét rázta.

— Nem tehetem, nem merem megtenni, de ha meg is merném, ezek a fickók...

— A menekülés lehetetlen — mondá Jonas — azt tudom. De 100 fontot adok önnek, ha öt percnyi időt enged, csak a másik szobába megyek. Az idő telik, beszéljen!

— Mit akar ott tenni?

A fogoly közelebb jött Slymehez és valamit sugott a fülébe, mi megdöbbenté s nem tudott sokáig magához térni a rémülettől! Jonas csak egy pár szót mondott neki, de hallatára remegett egész testében.

— Azt hiszik, hogy az nálam volt — mondá Jonas — nem is fogják sejteni! Beszéljen, telik az idő. 100 font az öné!

— Ez jobb lesz ugyan a családra nézve — mondá Slyme remegő ajkakkal — de mégis szerettem volna, ha nekem erről mitsem szól. Magának tarthatta volna!

— Száz fontot csak öt percnyi időért — mondá Jonas kétségbeesve. Az idő telik.

Slyme elvette tőle a tárcát. Jonas vadul rohant az üveg ajtó felé.

— Megálljon — kiáltott Slyme megragadva őt a gallérjánál — bűnös csakugyan?

— Igen, az vagyok — hörgé Jonas.

— Nem mond el legalább egy miatyánkot? — tördelé Slyme.

Jonas szónélkül kiszabadítá magát kezei közül, s becsukta maga után az ajtót.

Slyme leskelődött a kulcslyukon. Aztán lábujj-hegyen elment az ajtótól s rémülten nézett vissza arra. Elmélyedéséből a kocsi megérkezése rázta föl, a mely nagyot zördült, a mint a hágcsőt lebo-csátották.

— A bűnös egy pár percnyi halasztást kér — mondá Chevy Slyme kihajolva az ablakon s ahoz a két emberhez beszélve, a kik a lámpa világa alatt álltak. Egyik önök közül álljon őrt az udvar hátuljában a formáság kedvéért.

Az egyik csakugyan az udvarba ment. A másik rendőr a kocsi felhágójára ülve Slymemel elegyedett beszélgetésbe.

— Hol van emberünk? — kérdé Slymetől.

Slyme hátranézett, mintha mondta volna: látom itt van!

— Gondoskodva van róla! — jegyzé meg a rendőr.

— De mennyire! — mondá Slyme.

Erre aztán egymásra néztek majd föl és lefelé az utcán. A kocsi felhágóján ülő ember levette kalapját, föltette újra és aztán füttyölni kezdett.

— Azt hiszem már vihetnök — mondá végre.

— Öt percet engedtem neki — mondá Slyme — az idő már letelt, le fogom vinni.

Ezzel távozott az ablaktól és lábujjhegyen ment az üvegajtóhoz. Hallgatódzott. Egy hang se hallatszott belőlről. Közel volt az ajtóhoz a gyeritya, a melynek világa keresztülszállt az üvegtáblán.

Ugy találta, hogy nem könnyű dolog most kinyitni ezt az ajtót. Végre elhatározta magát, hirtelen kinyitotta az ajtót, a mely nagy zajjal nyílt ki, de hirtelen becsapta. Ujra hallgatódzott, végre belépett.

Hátra tántorodott, a mint Jonast az egyik szegletben látta, a ki rámeredt. Mellénye ki volt gombolva, arca ólomszínű volt.

— Nagyon hamar jött — mondá Jonas halk suttogással — még nem volt rá időm. Nem volt annyi erőm, hogy ezt megtegyem! Még öt percet, legalább két percet, vagy csak egyet!

Slyme nem válaszolt, de erővel zsebébe csusztatta a tárcát és emberei után kiáltott.

Jonas orditott, jajgatott, átkozódott, küzdött velök, végre beadta derekát s nem volt annyi ereje, hogy lábra álljon. Ugy emelték a kocsiba, oda-tették az ülésre, de ő a kocsi aljában hentergett jajgatva, orditva, s ott is maradt.

Két ember mellette foglalt helyet, Slyme a bakra ült a kocsis mellé. Esetleg egy gyümölcsáros boltja előtt hajtottak el, az egyik rendőr megjegyző, ámbár az ablaktáblák le vannak eresztve, mily sajátos szagot érez, mintha valahol közelben rothadt gyümölcs volna.

A másik rendőr ebben megegyezett, de aztán a mint a fogolyra nézett, nagy lármát ütött.

— Állj meg, kocsis. A bűnös megmérgezte magát. A szag abból az üvegből jön, a mit kezében tart.

Jonas görcsösen szorongatta kezében az üveget. Oly mereven tartotta, a mely már nem az élő ember szokása.

Kivonszolták a sötét utcára a kocsiból, de már akkor juryre, bíróra, hóhérra nem volt szükség. Meghalt!

XVII. FEJEZET.

A melyben minden nagyot átváltozik.

Az öreg Márton kedvenc tervének kivitelére csak most került a sor; a mit oly sokáig magában rejtegetett, olykor-olykor akaratlanul elárulta egy-egy elejtett szóban, mikor a méltatlankodás vett rajta erőt Pecksniffnél való tartózkodása idejében.

Az öreg Márton feje elszédült belé, midőn Tom Pinch és John Westlock értesítették, mily halállal mult ki testvére, hát még mikor Nadgett és Chuffey elmondták a magukét, s a szörnyű felfedezés Jonas halálával végződött! Ez nagy részben módosítá tervét, de a módosított terv végrehajtásához annál nagyobb erélylyel ragaszkodott.

A mint megérkezett, első dolga volt John Westlock után küldeni, a ki Tom kíséretében nem-sokára meg is jelent, eljött mr. Tapley is, így aztán mind a hárman, mint tudjuk, együtt mentek a citybe. Unokáját nem akarta másnap reggel 10 óráig látni, mr. Tapley utasított, hogy erről a fiatal Mártont értesitse.

Tomot nem bizta meg ezzel, de azért Tom mindent megtudott Jonásról és szörnyűködve ment haza a kis Ruthhoz, a hol óvatosan elmondott neki mindent és elmondá azt is, hogy másnap reggel elmennek együtt a Templebe mr. Chuzzlewitt különös kívánságára.

Jellemző volt az öreg Mártonra nézve, hogy arról, mit szándékozott tenni és miért játszotta azt a furcsa szerepet mr. Pecksniff házában, erről, mit sem mondott társainak, csak szemei tüzeltek, midőn e nevet említé. Még John Westlock előtt sem nyilatkozott, pedig iránta nagy bizalmat mutatott. Csak arra kérte, okvetlenül látogassa meg másnap reggel s ezzel mindnyájan, mivel késő éjjel volt, magára hagyták az öreget.

Egy ily rendkívüli nap eseményei más, még fiatalabb embert is okvetlenül testben és lélekben kifárasztanak, de az öreg ur elgondolkozva üldögélt székén hajnalig. Még csak nem is óhajtotta a lefekvést, csak székében szunditott egy keveset hét óráig, amikor mr. Tapley kívánsága szerint megjelent. Megjelent oly fürgén, oly elevenen, mint maga a reggel.

— Ön pontos ember — mondá mr. Chuzzlewitt, kinyitva neki az ajtót. Mr. Tapley halk kopogtatására rögtön felébredt, s ment ajtót nyitni.

— Mindég az volt az elvem, — mondá mr. Tapley, aki úgy látszik, mostanában mindig a szent házasságra gondolt — szeretni, tisztelni és engedelmeskedni. Az óra épen most üti a hetet, sir!

— Jöjjön be.

— Köszönöm, sir, — válaszolá mr. Tapley — mit kell először ma tennem, sir?

— Átadta üzenetemet Mártonnak? — kérdé az öreg ur.

— Igenis átadtam sir, és soha sem láttam gentlemant úgy meglepve, mint őt.

— És azonfelül sok mindent mondott el neki nemde? — kérde az öreg ur.

Mr. Tapley mosolygott.

— Mondtam volna sir sokat, ha tudtam volna.

— De azért elmondta azt, a mit tud?

— De az édes-kevés volt sir — viszonzá mr. Tapley — különösen az, a mit önről mondhattam neki. Csak azt mondtam, hogy ön csalódott mr. Pecksniffben, s hogy mr. Pecksniff is csalódott önben, s mr. Márton is csalódott önben.

— Miért gondolja? — kérde mr. Chuzzlewitt.

— Mr. Mártont érti sir?

— Öt is, magamat is, — mondá mr. Chuzzlewitt.

— Mind a ketten csalódásban éltek; most be fogják látni, hogy a mit ezelőtt gondoltak, az nem igaz. A mi Mártont illeti sir, tudom róla, hogy egészen más ember. Azt senki sem tudja jobban nálam. Különben ő alapjában mindég jó ember volt . . . de valaki egy kis gonoszságra kapatta . . .

— Folytassa — mondá Márton — miért állt meg?

— Mert bocsánatot kérek, sir, én akaratlanul is arra a meggyőződésre jutottam, hogy önök aligha voltak egymással szemben őszinték. Nem tehetek róla, de úgy van, mindig csak erre a meggyőződésre lyukadok ki. Már tegnap is meg akartam ezt önnek mondani, most már kimondtam és isten ugyse, nem tehetek róla, de így gondolkozom!

A jó Márk azt hitte, hogy az öreg ur rög-tön ajtót mutat neki, s már önkénytelenül igazgatta lábát az elmenésre.

— Ugy látszik, ön azt hiszi, hogy Márton hibáinak egy részt én is oka vagyok!

— Sir — viszonzá mr. Tapley — nagyon fáj, de nem tudok ez ellen szólani. Nem szép öntől, hogy azt kívánja egy tudatlan embertől, hogy ily módon álljon elő, de én igenis, azt hiszem, gondolom. Én teljes tisztelettel viseltetem ugyan ön iránt, de nekem ez a meggyőződéselem!

Az öreg ur merev, makacs arcán csöndes mosoly jelentkezett. Figyelmesen nézett rá, de mitsem szólt.

— Ön tehát egyszerű, tudatlan ember — mondá az öreg hosszú szünet mulva.

— Ugy van sir, — válaszolá mr. Tapley.

— Én pedig tanult és jól értesült ember vagyok, nemde?

— Ez bizonyos sir.

Az öreg ember állára tett kézzel egy párszor fel-alá járt a szobában s mondá:

— Ma reggel már beszélt Mártonnal?

— Egyenesen tőle jövék sir.

— Tudja ő mi van készülöben?

— Épenséggel ugy nem tudja, a mint én sem tudom. Én csak azt mondhattam el neki, mi történt tegnap és a mit ön tegnap mondott nekem: jöjjön el hozzám reggel 7 órakor; megmondtam neki, mi történt, s hogy 10 órakor ő is jöjjön ide! Ennyi az egész sir.

Az öreg Márton egy csöppet sem kételkedett rajta, hogy őszintén beszél.

— Talán azt hiszi — mondá az öreg ur — azt is gondolhatja, hogy elhagyta őt s az én szolgálatomba lépett.

— Én csakugyan szolgálatában valék — mondá Márk nagy önuralommal, — de mi egyuttal társak is voltunk a balsorsban; véleményem azon-

ban az, hogy ebből egy árva szót sem hisz el. Épen úgy, mint ön nem hiszi ezt.

— Lesz olyan szives és segíteni fog felöltözködni? s hozzon reggelit is a vendéglőből.

— Ezer örömmel sir! — mondá Márk.

— Azonban maradjon itt — folytatá az öreg ur, szeretném, ha az ajtóra felügyelne, bebocsátaná a látogatókat, t. i. a kik kopogtatnak!

— Minden esetre sir — mondá mr. Tapley.

— Aztán csak arra kérem, egy csöpp meglepetést se mutasson megérkezésük alkalmával — tévé hozzá Márton.

— Oh dehogy sir — mondá mr. Tapley — semmi esetre!

Ámbár nagy bizalommal viseltetett az öreg ur iránt, mégis nem tudta elnyomni meglepetését e rendelkezések hallatára. Az öreg Márton úgy látszik ezt észrevette; abban is gyönyörködött, mily komikus arcot vágott mr. Tapley, mert dacára az öreg méltóságos komoly arcának, a derűltség némi nyoma meglátszott rajta. Mark elindult, hogy elvégezze mindazt, a mivel megbízták, de ekkor már nem mutatott meglepetést, szorgalmasan hozzálátott munkájához.

De mikor mr. Chuzzlewitt ruháit rendbe hozta és a gentleman felöltözve reggelijénél ült, mr. Tapleyt ujra elfogta a csodálkozás. Ott állott az öreg ur háta mögött az asztalkendővel hóna alatt (könnyen ment az neki, hiszen már egyszer önkéntes szakács is volt a „Csavar“ fedélzetén) s nem tudta megállani, hogy kérdő s csodálkozó oldalpillantásokat ne vessen az öreg ur felé. Ezt lehetetlen volt megállani s annyiszor megtevé, hogy az öreg Márton legalább is rízenőtször rajta kapta.

És ilyenkor a jó Tapley igazán rendkívüli dolgokat cselekedett. Rögtön a szemét, vagy orrát, vagy állát kezdte dörzsölni, s oly bölcsen nézett

körül, mintha valami mélyen elgondolkozott volna, vagy mintha nagyon érdeklődnék az iránt, hogy röpködnek a legyek a mennyezet felé, vagy mit csinálnak odakünn a verebek, vagy pedig megtette azt is nagyzerü udvariassággal, hogy megkinálta urát a reggeli kalácscsal. Zavarában figyelemmel nézte az öreg Chuzzlewitt Márton szilárd arcát.

De az nyugalmasan üldögélt reggelijénél, s úgy látszott legalább jóízűen fogyasztotta. Különben keveset evett vagy ivott, s gyakran el-elgondolkozott valamin. Mikor elvégezte, Mark ugyanahhoz az asztalhoz ült reggelizni, míg az öreg ur csöndesen föl-alá sétált a szobában.

Mark letakarította az asztalt s elkészítette székét, a melyben az öreg ur 10 óráig az időt eltölti. Az öreg ur beleült, botját erősen fogta egyik kezével, míg a másikkal állát támasztá meg. Türelmetlensége, elgondolkozása el eltűnt, ott ült mereven nézve az ajtó felé. Mark nem tudott betelni ez arc nézésével, a mely annyi szilárdságot mutatott, s magában örült, hogy mr. Pecksniff, a ki annyi ideig játékot üzött az öreggel, most mily keserü valóra ébred!

Mark izgatott volt. Nem tudta mi fog történni, de oly tisztelettel viseltetett az öreg ur iránt, hogy nem mert kérdezősködni. Azt bizonyosan tudta, hogy a fiatal Marton pár perc múlva eljön s az ő megérkezése majd mindent megmagyaráz, de azért nem könnyü dolog volt nyugodtnak maradnia. Mindazonáltal leszámítva azt, hogy egy párszor szokatlan módon elköhögte magát, elég nyugodtan várta be annak a hosszú tíz percnél eltélését, a míg az ajtón kopogtattak.

De csönd! Valaki kopogtat. Mr. Westlock volt. Mr. Tapley bebocsátotta. Nagyon meg volt elégedve, midőn látta, hogy mr. Chuzzlewitt őt a lehető legnagyobb udvariassággal fogadta.

Mark most mr. Pinchre és testvérére várakozott, a kik nemsokára szintén jelentkeztek a lépcsőkön. Az öreg ember eléjük ment, kezét fogott Tommal és megcsókolta a kis Ruth arcát. Ezt látva mr. Tapley meglepégedetten mosolygott.

Mr. Chuzzlewitt leült megint székére, még mielőtt a fiatal Márton a szobába lépett volna, a ki nek az öreg egy távolabb eső széket mutatott. Alig nézett rá. Ez a körülmény nem valami nagyon bátorítólag hatott mr. Tapleyre.

Gyorsan ajtót nyitott, amint újra kopogtattak. Nem döbbsent meg, nem kiáltott fel, még csak nem is volt meglepetve, amint miss Graham és mrs. Lupin megjelentek, csak nagyot lélegzett s teljes lemondással nézett rájuk, oly arccal, a mely azt látszott mondani, hogy őt már a világon semmi sem lepi meg ezentul, bármily váratlan fordulat köznapi lesz reá nézve.

Az öreg ember nem kevesebb gyöngédséggel fogadta Maryt, mint mrs. Pinchet fogadá. Mrs. Lupinra úgy nézett az öreg Márton, a mely bizonyítá, hogy tökéletes egyetértés uralkodik közöttük; a jó mr. Tapleyt ez sem hozta ki sodrából, most már mindent közönyösnek vett.

De hát a gyülekezésben több kíváncsi arc is volt s mindnyájan úgy meg voltak lepve, a mint egymást meglátták, de egyik sem mert beszélni. A csendet mr. Chuzzlewitt törte meg.

— Zárja be az ajtót Mark s jöjjön ide.

Mark engedelmeskedett.

Ujra lépéseket hallanak a lépcsőkön. Ezeket a lépéseket mindnyájan ismerték. Így csak mr. Pecksniff tud járni. A jó gentleman oly sebesen jött, hogy párszor meg is botlott.

— Hol van az én tiszteletreméltó barátom?
— kiáltott az ajtó előtt s kinyújtott karral rohant a szobába.

Az öreg Márton nem szólt, csak nézett rá, de Pecksniff úgy megdöbbent, mintha villám ütötte volna meg.

— Az én kedves barátom jól érzi magát?
— kiáltott mr. Pecksniff.

— Oh nagyon jól!

Ez úgy látszik megnyugtató mr. Pecksniffet. Megragadta az öreg ur kezét és hálás örömmel sóhajtott az egek urához, akkor aztán végig nézett a jelenlevőkön s fejét szemrehányólag rázta. Igazán nagyon szigorú volt a jóságos uri ember.

— Oh férgek — kezdé el mr. Pecksniff — óh vérszopók, nem elég az, hogy megkeserítettétek a legszeretetre méltóbb gentleman életét, de most, midőn a legszerényebb s a legönzetlenebb rokonához huz a szive, férgek, vérszopók, (sajnálom, hogy ily erős kifejezést kell használnom, de a becsületes ember nem uralkodhat magán, mikor a méltatlankodás erőt vesz rajta), meglesítek, mikor van védtelen állapotban, s megrohanjátok, mint a keselyűk, farkasok — nem mondom, hogy a holttestet, mert mr. Chuzzlewit nem holttest, sőt ellenkezőleg — tehát megrohanjátok vérengző módon, prédára óhajtozva.

Nagyot lélekzett és igen ünnepélyes módon integetett kezével.

— Vérszopó . . . fosztogató és rablók hordája! folytatá mr. Pecksniff — el veletek, el veletek! Mondom takarodjatok. Jobb lesz rátok nézve, ha elhordjátok magatokat. Csak vándoroljon tovább a föld kerekiségén fiatal uracskám, mint a csavargók szoktak, ne maradjon e helyen, a hol egy tisztas aggnak ámbár érdemetlenül, de egyuttal önzetlenül támasza vagyok. És ön kedves jó uram, mondá mr. Pecksniff gyöngéden az öreg Mártonhoz intézve szavait, — hogy is tudott engem elhagyni még ily rövid időre is! Ön bizonyosan azért távo-

zott, hogy nekem egy kis szivességet tegyen, (az ég áldja meg érte); de nem kellene ily vakmerőnek lennie, igazán haragudnom kellene önre, ha volna annyi erőm kedves barátom! De mégis ily védtelenül hagyni magát.

Kinyújtott karral közeledett az öreg emberhez, hogy megszorítsa kezét, de azt nem látta, mily görcsösen szorongatta kezében az öreg ur a botot, s ökölbe fogta a másik kezét. Amint mosolyogva közeledett felé, az öreg Márton tovább nem tudta magát türtőztetni, felkelt s a jó urat földhöz teremtette.

Oly jól irányzott csapással teríté le, mint mikor egy ügyes lovas ellenfelét emeli ki a nyeregéből. A jó ur nemcsak a csapástól elszédülve, hanem a különös, előtte új fogadtatási módon elképpelve, oly sajátságosan nézett körül, s oly nevetégesnek tűnt fel a padozaton, hogy sem Mark Tapley, sem John Westlock nem tudták visszafojtani mosolygásukat, ámbár nagy kedvük lett volna még egyet ütni rá, míg az öreg ur szikrázó szemekkel állott mellette s nagyon valószínűnek látszott, hogy a csapás ismétlődni fog.

— El vele, vigyétek szemeim elől; mondá az öreg ur — különben nem állok jól magamról. Nem vagyok ura magamnak és dühömnek, vigyétek odább, mert nem állok jól semmiről.

Mr. Tapley látván, hogy a jeles gentleman nem szándékozik fölkelni, megragadta karjánál s oda dobta az egyik szögletbe, úgy hogy háttal a falnak támaszkodott.

— Hallgasson meg gazember — mondá mr. Chuzzlewitt — ide hivattam, hogy tanuja legyen saját munkájának. Ide hivattam, mert tudtam, hogy ez a jelenet epével és méreggel fogja eltölteni, mert tudtam, hogy azoknak látása, akik itt vannak, tőrshurás lesz aljas szívének. Most valahára tudja ki vagyok én!

Mr Pecksniffnek nagy oka volt a meglepetésre; mily diadalmas, megvető tekintettel méregeti végig az, akit csak idomítható anyagnak gondolt kezeiben.

— Nézzen ide, — mondá az öreg ember, diadalittasan mutatva a jelenlevőkre — nézzen ide! Jer közelebb, kedves Márton és most nézzen ide, ide, ide! és az utolsó szavaknál unokáját egyre hevesebben szoritá mellére.

— Kedves Márton, mily rosszul esett nekem, hogy mikor utoljára láttalak, nem ölelhettelek keblemre. Hogyis tudtunk mi elszakadni egymástól? Hogy tudtál tőlem elszökni, csak azért, hogy ehez az emberhez pártolj!

Marton válaszolni akart, de az öreg ur megelőzte és így folytatá:

— A hiba ebben épen úgy az enyém, mint a tied. Mark ezt ma reggel elmondta a szemembe; amit különben ugyis régen tudtam, ámbár nem oly régen, mint kellett volna. Mary, kedves Mary, jer ide!

Mary sápadtan, reszketve közeledett a székhöz, ahol az öreg ült, megállt mellette, kezét az öregébe csusztatta. Marton Mary oldalán volt.

— Átká családuⁿ-nak — mondá az öreg ember, örömmel nézve rájuk — az önzés, az önszeretet. Hányszor mondtam én ezt, csak azt nem vettem észre, hogy magam is e nagy hibába estem.

Egyik kezét Márton karjába öltötte, közéjük állott és így folytatá:

— Ti jó emberek mindnyájan tudjátok, hogy felneveltem ezt az árvát csak azért, hogy ápolóm legyen. Senki még nem is sejti, hogy jutottam én oda, hogy valóságos atyja legyek! E leány gyöngédsége, türelmével, jóságával fogolylyá tette szíveimet, pedig oldalam mellett olyan volt, mint egy

tölgyfa alatt levő virág, amelytől el vannak zárva a nap sugarai. Én épenséggel nem mondhatom azt, hogy annyit tettem érte, amennyit megérdemelt volna, éppen úgy nem, mint ez a fickó nem hordhatja a fejét önértézetesen.

Mr. Pecksniff mellényzsebébe dugta kezeit és szeliden rázta a fejét, mintha mondta volna: de igen, én büszkén fentarthatom fejemet!

— Ez a rut önzés — mondá Márton — kényszerített, hogy mások kapzsiságára nagyon is ügyeljek, s mindenkit gyanakodva és bizalmatlanul fogadtam, nem csoda tehát, hogy mindenkiről csak rosszat tételeztem föl. Nem biztam környezetemben, ez volt a kezdet — és aztán nem biztam senkiben, még benned sem, Márton.

— Nem minden ok nélkül volt ez, édes nagyatyám — válaszolá Márton.

— Hallja, gyalázatos simanyelvű képmutató, — mondá Márton, — hallja ezt, utálatos farkesó-váló kutya! Mikor kerestem unokámat, immár akkor kivetette, utánna a hálót, nem úgy van? Mily ékesszólással szónokolt az ő érdekében, mikor e jó asszony házában betegen feküdtem, aztán nem sokára magához is csalta őt. Arra számított, hogy én nagyon szeretem őt, bizonyosan nem fogok róla megfélekedezni végrendeletemben. Egyik leányát akarta hozzáadni, nemde? Azt hitte, hogy ezzel a kegyes cselekedettel engem elvakít, s jóakaratomat a maga számára is biztosítja! Tudtam én ezt találkozásunk alkalmával s megmondtam önnek a véleményemet. Mondja szemembe, nem úgy volt?

— Nem haragszom sir — mondá Mr. Pecksniff szeliden — öntől mindent elszenvedek. Sohasem fogok önnek ellenkezni Mr. Chuzzlewitt.

— Figyeljenek rám — mondá Márton körül nézve — én egészen ez ember hatalma alá adtam magam, lealacsonyítottam őt annyira, hogy azt

szóval leírni nem lehet, oly aljas föltételeket szabtam elé, hogy jóérzésű ember méltatlankodva visszautasított volna. És ezt saját gyermekei előtt mondtam el, oly hidegséggel, a mint csak képes voltam rá, oly világosan kifejezést adtam iránta való megvetésemnek szóval, tekintettel, a mennyire csak tudtam. Ha legalább megszegyenítve érezte volna magát, akkor felhagyok tervemmel, ha csak egy percre férfiaságot mutat, lemondok tervemről. Ha legalább egyszer emelte volna fel szavát unokám érdekében, a kiről bizonyosan hitte, hogy kitagadom, ha legalább habozott volna egy percig, hogy azt, a kit házába fogadott első szavamra, ne dobja ki szívtelenül az inségnek vagy legalább egy szóval iparkodott volna más határozatra bírni! Nem, egy szava sem volt annak érdekében, aki mellett nemrég oly szép beszédet tartott! Számitott az én gyengeségemre s azt ki akarta zsákmányolni.

— Nem haragszom — mondá mr. Pecksniff — ámbár nagyon meg vagyok sértve mr. Chuzzlewitt, meg vagyok sértve, de nem haragszom, kedves jó uram!

Mr. Chuzzlewitt így folytatá:

— Elhatároztam, hogy próbára teszem s a próbát a végletekig fogom folytatni, hogy egészen kiismerjem ravasz kétszínűségét. Erősen felfogadtam, hogy a mi jót találok benne, becsületesség, belátás, vagy akármi más csilláma legyen az a jó tulajdonságnak, azt érdeme szerint méltatni fogom. De elejétől kezdve az utolsó ideig ilyesmit nem tapasztalhattam egyetlen egyszer sem. Azt nem mondhatja, hogy erre nem adtam neki alkalmat! Azt sem állithatja, hogy én vezettem őt. Nem mondhatja, hogy szabad kezet nem engedtem neki mindenben, eszköz, puszta eszköz voltam a kezében, a mit tetszése szerint jóra vagy rosszra hasz-

nálhatott. Ha ezt tagadja, hazudik, a mi különben már második természetévé vált.

— Mr. Chuzzlewitt — szólt közbe mr. Pecksniff könyeit öntve — nem haragszom egyátalján, nem tudok önre haragudni. De nem mondta nekem, számtalanszor nem hívott fel egyenesen arra, hogy ez a gonosz fiatal ember, a ki az ön jóakarátát elfordítá tőlem — noha csak egy kis időre — házamból kiutasíttassék? Emlékezzék csak erre vissza keresztyén barátom?

— Igenis ezt mondtam — viszonzá az öreg ember komolyan — mert nem tudhattam, mennyire behizelegte magát színeskedésével unokám jóindulatába, nyomorult ember! Épen ezért nem tudtam jobb módot találni, hogy szemeit felnyissam, mint hogy bemutatám neki szolgatermészetét egész fényében. Igaz, én csakugyan ezt kívántam és ön két kézzel kapott rajta, s rögtön fordított a köpenyegen: nyalta a kezem, hízeltgett aljas módon, hízeltgett nekem, a mint csak a kutyák tudnak viselkedni és csak megerősített régi véleményemben.

Mr. Pecksniff meghajtotta magát, engedelmes nem, ez nem eléggé kifejező szó csuszó-mászó meghajlással. Ha így bókolt az ő fényes erényének, akkor sohasem bókolt magának jobb alkalomkor.

— Az a szerencsétlen ember, a kit meggyilkoltak — folytató mr. Chuzzlewitt — a kit...

— Tiggnek hívtak — egészíté ki Márk.

— Igen Tigg, ez hozott híreket rólad nekem, a ki egyik érdemetlen rokonom barátja volt s a kit alkalmasnak találtam e célra és fizettem ezért neki. Ettől tudtam meg, hogy te e derék fiúval külföldre iparkodol. Ez volt, a ki találkozott veled egy este Londonban, emlékszel, hogy hol?

— A zálogosnál — mondá Marton.

— Igen ott. Kifürkészte hol lakol és így abba

a helyzetbe juttatott, hogy neked egy bankjegyet küldjek.

— Csak később gondoltam — mondá Márton megindulva, — hogy ez öntől került kedves nagyatyám. Akkor álmodni se mertem volna, hogy érdeklődik sorsom iránt! Ha ezt tudom...

— Csak azt tudom — viszonzá az öreg ember bánatosan — hogy te sokkal kevesebbet törődtél velem, mint azt tőled megvárhattam volna! Azt hittem, hogy te bűnbánóan magadat megalázva térsz vissza hozzám. Reméltem, hogy erre foglak kényszeríteni. Annyira szerettelek, hogy ezt reméltem és vártam tőled. De te ezt nem tetted meg. Így aztán elvesztettelek. Ha pedig talán közvetlenül a meggyilkolt ember sorsára káros befolyásom volt az által, hogy ámbár kevés pénzhez juttattam, ezt a bűnömet bocsássa meg az ég. Gondolhattam volna, hogy a kapott pénzzel visszaél. Tudtam azt, hogy neki a pénz nem való, de nem gondolhattam, hogy komoly veszedelem származhatik belőle. Soha sem hittem volna, hogy komolyan veszedelmes gazemberrel van dolgom, egyszerűen csak könnyelmű szédelgőnek tartám, a ki legfeljebb magának árthat.

— Bocsánatot kérek sir — szólalt föl megint mr. Tapley — hogy közbe szólok, de nekem az a véleményem, hogy ön egészen helyesen járt el vele szemben, ő pedig csak jó természetének hódolt. Sok olyan ember van a világon sir, aki migyalog jár, alázatos és senkinek sem vét. De ha egyszer hintóra kap, csodálatos, mennyire ért a hajtáshoz, hogy tudja a kocsijába csalni az embereket, hogy vágtat azon az úton, ahol végre a nyaka tör ki! Az ég áldja meg sir, hiszen annyi Tigg van csak itt a Temple-ben, akiknek csak alkalmuk hiányzik, hogy Montague-k legyenek.

— Az ön tudatlansága, amint maga mondá

Mark — válaszolt mr. Chuzzlewitt — bölesebb mint sok ember okossága! Önnek most is igazsága van és nem először. Ön pedig hallgasson rám jóra való ember, aki amint én tudom éppen úgy tönkre ment vagyoniilag, mint erkölcsileg: rögtön hordja el magát és ne mérgezze meg a levegőt jelenlétével.

Mr. Pecksniff mellére tette kezét és hajtogatta magát.

— A vezeklés ideje alatt — folytatá mr. Chuzzlewitt — sokat gondolkoztam helyzetemről. Ha az ég jónak látta volna csakugyan ily gyöngeséggel megverni öreg napjaimra, édes istenem, mily bánatot hoztam volna magamra és másokra! Oh, ti, akik nagy vagyonnal rendelkeztek, tapasztalni fogjátok, hogy boldogtalanság forrása gyanakodni azokban, akik legközelebb állnak hozzátok és legkedvesebbek szíveiteknek! Ha a gyanakodás sirjába ástátok magatokat, vigyázzatok, hogy úgy ne járjatok, mint én, ne legyetek pusztá eszköz egy oly gazember kezében, mint ez!

Azután elmondta, hányszor gondolt rá már eleitől fogva, hogy Márton és Mary a vonzalmat ápolni fogja. Régi kedvenc terve volt ez a frigy, amelynek teljesedésére mindig örömmel gondolt, a mely meg fogja édesíteni öreg napjait. Éppen mikor ezzel az eszmével foglalkozott, Márton észrevevén azt, hogy az öreg ur valami ilyes tervvel foglalkozik, elmondá neki, hogy ő már választott, és úgy tett, mintha az öreg ur tervéről mitsem tudna. Az nem volt vigasztalás az öreg Mártonra nézve, hogy unokája ugyanazt választá, akit ő szánt neki, mert így elesett attól az érzettől, hogy kegyelmet gyakorol, s amidőn látta, hogy Mary viszonozza Márton vonzalmát, azzal a kínzó gyanuval élt, hogy a fiatalok jóltevőjükkal szemben, önző céloknak hódolnak. E keserűségében szemrehányásokat tett

Mártonnak, amit az daccal viszonzott s így haraggal váltak el. Az öreg ur tudta, hogy ebben a tekintetben sohasem nyilatkozott Márton előtt s meg volt zavarodva, hogy Márton éppen azt akarja tenni, amit ő tervel.

De bár elszakadtak egymástól, az öreg mindig remélte, hogy unokája visszatér hozzá. Akkor is, midőn betegen feküdt a Sárkányban, róla gondolkozott, őt nevezte ki általános örökösévé és szentesítette Maryvel való frigyét. Csak mikor mr. Pecksniff fölkereste, megint erőt vett rajta a kételkedés és elégette a papirost és elkeseredve, gyanakodásától gyötörve feküdt betegágyában.

Azt is elmondta, hogy tökéltte el magát arra, hogy Pecksniffet próbára tegye! egyuttal Marynek hozzá való hűségét, nem különben Mártonhoz való ragaszkodását. Mily kellemes volt csalódása! Mary mennyire megnyerte szívét türelmével, jóságával! Napról napra jobban megszerette. Ez egyszerű becsületességet, a mely Tomnak annyira sajátja volt, szintén teljes értékében tudta méltányolni. És mikor Tomról beszélt, azt mondá: az isten áldja meg őt! Könyvek gyűltek szemébe, mert, mint mondá, az első napokban őt is gyanuba vette, de ez oly hirtelen elmúlt, mint a nyári zápor, csakhamar jobb véleménynyel volt irányában. Márton kezét fogott Tommal, Maryvel és Johnnal, mint régi baráttal, Markkal, mrs. Lupinnal, úgy a kis Ruthtal is. Nyugalom, lelki nyugalom ereszkedett Tom szívére!

Az öreg ember elbeszélte, mily nemesen teljesíté mr. Pecksniff a társadalom iránt való kötelességét, midőn Tomot elbocsátotta. A pecksniffi ajakokról nem egyszer hallotta gyalázni Johnt, tudta róla, hogy barátja Tomnak, ezt a körülményt felhasználta és egy bizalmas ügynöke által felfogadta

Tomot. E kis csellel azt hitette el vele, hogy valami ismeretlen pártfogó vette gondjai alá.

És ekkor emlékezteté mr. Pecksniffet, (különben gazembernek cimezé) hogy egy szóval sem ellenkezett vele, hogy igazságtalanul ne járjon el, akkor is szabadon a saját akaratából cselekedett így, sőt mr. Pecksniffet még figyelmeztette rá, hátha igazságtalanságot követett el.

Aztán újra hivatkozott Pecksniffre (most már talpnyaló kuttyájának nevezte), hogy mikor Márton, mint egészen megváltozott ember tért vissza, bocsánataért könyörgött, ő volt az aki közéjük állott, szívtelenül kiutasította s a rokoni jószág egy szikrája sem mutatkozott benne.

— És ezért — tévé hozzá az öreg ember, — ha az akasztófától kellene téged megmentenem és csak egy ujjam kellene ezért kinyujtanom, még azt se tenném meg érdekedben!

— Amint látod Márton — folytatá az öreg ur — vetélytársad épenséggel nem veszedelmes reád nézve, de mrs. Lupin, aki pár hét óta a közbenjáró szerepét játszta, most nem annyira a te szerelmedre ügyel föl, mint inkább a magáéra. Ez a vampyr — mondá az öreg Márton, aki bámulatos könnyűséggel osztogató a cimeket — persze mindennap körülötte settenkedett és iparkodott megmérgezni a levegőt. De mi ez? mrs. Lupin keze idegesen reszket. Nézd, alig bir a lábán állani, veszedelmes!

Ezt Mártonnak mondta, aki rögtön megölelte; ha még jobban magához szorítja, az csakugyan veszedelmes dolog lett volna!

De ez mégis jó alkalom volt rá, hogy az ifju Márton nagy örömében megcsókolja, megölelje a szép asszonyt, aztán Tom Pinchhez fordult.

— Oh, Tom, kedves Tom! Látja, mily kelle-

metlenséget okoztam önnek; megtud-e nekem bocsátani? — mondá, kezét nyujtva Tom Pinchnek.

— Megbocsátani?! — kiáltott Tom — sohasem bocsátok meg önnek egész életemben, ha még egy szót szól. Csak örüljenek egymásnak, örüljenek egymásnak!

Öröm! nem volt az az öröm, boldogság a földön, amit Tom nem kívánt volna, nem adott volna nekik, ha hatalmában áll.

— Bocsánatot kérek sir — mondá mr. Tapley előre lépve — de ön egy ladyről emlékezett meg, a kit Lupirnek hívnak.

— Igen — viszonzá az öreg Márton.

— Nemde csinos név sir?

— Nagyon jó név — válaszolt Márton.

— Ugy látszik nagy kár volna, ha ez a név mrs. Tapleyvé változnék, nemde sir? — kérde Mark.

— Ez magától a ladytől függ, hogy gondolkodik ő e tekintetben?

— Nos sir — mondá mr. Tapley egy főhajrással közeledve a virágzó vendéglősnéhez — neki az a véleménye, hogy minden név jó, ha az ember is jó, a ki viseli, azért ha senkinek sem lesz ellene kifogása, a kék sárkány cimere ezentul a „vidám Tapley“ lesz. Ez a cimer az én találmányom sir, egészen új, és sokat fejez ki.

Mindez a mi most történt, oly jól esett a derék mr. Pecksniffnak, mintha halálos ítéletét olvasnák föl neki. Ott állott a derék férfiú lesütött szemekkel, összekulcsolt kézzel. Nem csak alakja zsugorodott össze, de úgy látszik ruhája is. Mintha ruhája is cédává változott volna, mintha megsárgult volna az inge, a haja összeceapzott volna, még csizmája is szintelenebbnek látszott, mint a milyen ezelőtt volt.

Mr. Pecksniff inkább érezte, mint látta, hogy

az öreg ember ajtót mutatott neki, vette kalapját és így szólt az öreg urhoz:

— Mr. Chuzzlewitt, ön vendégszeretetemet élvezé.

— De megfizettem érte.

— Köszönöm. Ez emlékeztet engem régi hozzám való szivességére. Ön megfizetett, hisz épen most akartam ezt én is mondani. Ön rászédett engem, ezért is köszönetet mondok önnek. És még örülök is rajta, mert legalább régi egészségében, régi erejében láthatom és ez elegendő kárpótlás nekem. Csak hiszékeny embereket lehet megcsalni. Az én szivem pedig tele van mások iránt való bizalommal. Mindenkiről csak jót teszek föl, hála legyen az istennek, hogy ez így van. A mi engem illet sir, inkább leszek könnyenhívó, mint gyanakodó természetű és mások bizalmával visszaélő.

Itt mr. Pecksniff meghajtotta magát és szomorú mosolylyal folytatá, miután könnyes szemeit megtörülte.

— Nincs egyetlen ember sem e szobában, a ki rá nem szédett volna. De én nyomban mindegyiknek megbocsátottam. Az igaz, hogy ez kötelességem volt és én megtettem kötelességemet! Vajjon méltó volt-e önhöz, hogy vendégszeretetemet csak azért vegye igénybe, hogy ott olyan szerepet játszóék el, a melyet eljátszott: ez olyan kérdés, a melynek megítélését a saját lelkiismeretére bízom. Lelkiismerete nem fogja önt felmenteni, épenséggel nem menti föl sir!

Az utolsó szavakat mr. Pecksniff ünnepélyes hangon mondá ugyan, de azért nem feledkezett meg arról sem, hogy mennél gyorsabban az ajtó felé meneküljön.

— A mai szent napon — mondá mr. Pecksniff — egy sétabottal vertek meg, olyan sétabottal, a melyről van okom hinni, hogy nagyon görcsös

volt, s engem mégis azon a helyen ütöttek meg, a hol az anatomia tanítása szerint az agy székel. De ha a sétabotot nem is vesszük tekintetbe, úgy is sok és nagy csapás érte szívemet. Ön már említette sir, hogy tönkre jutottam. Igen, úgy van. Egy szerencsétlen üzlet, a melyhez még csalás is hozzájárult, tönkre tett. Koldus lettem épen akkor, a midőn leányom özvegyen maradt és szégyenfolt esett családomra.

Mr. Pecksniff ujra törülgette könyeit és egyszer-kétszer a mellére ütött, s oly arccal nézett körül, mintha a lelkiismeret belülről bátorítólag válaszolt volna: se baj, ne csüggedj fiam!

— Ismertem az emberi természetet és mégis biztam benne, ez a hibám. De azt nem tudtam — mondá mr. Pecksniff panaszosan és egy oldaltekin-tettel mr. Pinch felé, hogy szerencsétlenségemben így fognak velem elbánni! Vajjon legalább álmodhat-tam-e volna erről, amit ma hallanom s a min ma keresztül kellett esnem! De arról sem vagyok egészen bizonyos mr. Chuzzlewitt, hogy magányos éjjelen egy hang nem fogja-e az ön fülébe sut-togni: ez nem volt jól így, ez nem volt jól így! Gondolja ezt meg sir (ha lesz olyan kegyes és megfogadja tanácsomat), gondolja ezt meg minden befolyás és előítélet nélkül, s be fogja látni, hogy nekem van igazam. És ha valamikor eszébe jut a csöndes sirhalom, azt hiszem sir — bocsásson meg, de én ebben a meggyőződésben vagyok — — eszébe fog jutni, mily méltatlanul bánt ma velem! Gondoljon rám uram akkor, midőn halá-lára gondol. Jusson eszébe, hogy én önnek abban a percben bocsátottam meg, amikor még sebeim vérzők voltak. Lehet, hogy ez a körülmény most önnek keserűséget okoz, de később lehet, hogy ebben vigasztalást fog találni. Lehet, hogy mikor vigasztalásra szorul, ebben is enyhülést talál. Jó reggelt kívánok!

E fölséges beszéd után mr. Pecksniff távozott. Méltóságos, nyugodt távozásának értékét csak nevelte az a körülmény, hogy egy ember rohant a szobába, aki majd leverte lábáról a nyugodt urat. Egy feltűnően kis ember magas kalapban, aki úgy rohant a szobába, mintha kergették volna!

— Van-e itt valaki, a ki ösmeri őt? — kiáltott a kis ember. — Édes jó Istenem, van-e itt valaki, aki ismerné őt?

Azok összenéztek és nem tudták mit gondoljanak, mert nem láttak mást csak egy kistermetű embert, a ki föl-alá szaladgált a szobában, egyre kiáltozva: van-e itt valaki, aki ismeri őt?

— Ha tökéletesen megbolondult mr. Sweedlepipe — mondá mrs. Gamp, a ki e pillanatban jelent meg az ajtóban — úgy legjobb lesz, ha elhordja magát innen!

Mrs. Gampen meglátszott, hogy sebesen jött föl a lépcsőnkön. Nagyon ki volt fáradva, de azért erősen hajtogatta magát.

— Bocsássanak meg e gyöngye embernek — mondá mrs. Gamp nagy méltatlankodással végig nézve rajta; — a mi engem illet, jobban szerettem volna a Themsebe fulni, mint vele idejönni. Mondhatom önnek mr. Sweedlepipe, hogy sohasem bántam úgy meg életemben, hogy önnel megösmerkedék, mint ma; mondhatom — nagyon csalódtam önben.

— Bocsánatot kérek ladyk és gentlemanek — kiáltott a kis borbély levéve kalapját — ön is bocsásson meg... De, de... és itt félig sirva, félig nevetve kérdé; ismeri-e őt itt valaki?

A mint a kis borbély kimondá e szavakat, valaki nagy csizmában bejött, körülántorogta a szobát, aztán körben forgott egy darabig. Világos, az volt a meggyőződése, hogy ő most előrehalad.

— Nézzenek rá, — kiáltott az izgatott kis borbély — itt van! kigyógyult, addig nem hal meg, a mig én élni fogok! Itt van; él és egészséges. Nemde Bailey?

— Ugy volna Poll — viszonzá mr. Bailey.

— Nézzenek rá, — kiáltott a kis borbély, sirt és nevetett egyszerre, — ha én nem hagyom el, minden jó lesz. Itt van. Kutyabaja, csak egy kicsit tántorog még. Nemde Bailey?

— Ugy van, Poll, ugy van, — mondá mr. Bailey — ugy kedves Sairey, nemde igazam van?

— Milyen fiu ez? — kiáltott a gyengéd szivü Poll könyezve — csupa tréfa az egész ember! Soha életemben nem láttam ily fiut. Üzlet-társam lesz, elhatároztam, hogy belemegyek. A cégünk Sweedlepipe és Bailey lesz. Ő majd végzi a sportügyeket (mily szakértő ő ezen a téren!), én pedig csak beretválni fogok! A madarak gondozását rá fogom bízni, elég dolga lesz velök. Átadom neki a kis vörös begyet és a többit. Milyen fiu! Bocsnatot kérek ladyk és gentlemanek, de azt gondoltam, lesz itt olyan, a ki ismeri Baileyt!

Mrs. Gamp irigykedve vette észre, hogy a jó Poll kedvezően hangolja a társaságot, mig ő egészen háttérbe szorul. Azért a következőképen iparkodott magára vonni a figyelmet

— Mr. Chuzzlewitt — mondá a jeles aszszonyság — sokan tudják azt, hogy mrs. Harris családjában volt egy kedves gyermek, aki valóságos csoda volt a maga nemében. Erre is én viseltem gondot. Mrs. Harris több év óta ismer engem, ő elmondhatja önnek, hogy egy özvegy ápolására, a ki ma jobban van, holnap rosszabbul lehet, nálam alkalmasabb nőt keresve sem találhatna. Mintha most is látnám, magam előtt látnám Chuzzlewitt asszony kedves arcát!

— Oh, — mondá mr. Chuzzlewitt — ezért

jár ön itt? E jó asszonynak megfizettünk-e már fáradozásaiért?

— Én sir — viszonzá mr. Tapley — bőkezűen fizettem neki azért, a mit tett.

— A fiatal ember igazat mond — jegyzé meg mrs. Gamp — és én szivemből köszönöm önnek szivességét.

— Akkor elbucuszhatunk egymástól mrs. Gamp — viszonzá mr. Chuzzlewitt. Mr. Sweedlepipe, az a neve?

— Igen úgy hívnak — viszonzá Poll s hálás zavarral fogadta azt a pár pénzdarabot, a mit az öreg ur csusztatott a kezébe.

— Mr. Swædlepipe legyen oly jó s ügyeljen föl lakónőjére, a mennyiben csak hatalmában áll — mondá az öreg Márton, komolyan végignézve az elképedt ápolónőn. — Adjon neki egy pár jó tanácsot és pedig, hogy mikor dolga van, kevesebb pálinkát igyék, emberségesebb bánásmódja legyen, többet foglalkozzék pácienseivel és kevesebbet törődjék magával és egy kis becsületességre is volna szüksége! Mindezt elmondhatná neki mr. Sweedlepipe! — Mrs. Gamp kezeit tördelé e pogány beszédre, szemeit az ég felé forgatta, hátratulja fejkötőjét, hogy megtörölje izzadt homlokát, s elhaló hangon mondá: kevesebb pálinkát! Az ájulás környékezte s azzal kifelé ballagott.

Az öreg ember mosolyogva nézett utánok, aztán szemei a kis Ruthra tévedtek, mire még jóízűbben kezdett mosolyogni,

— Ma együtt ebédelünk — mondá az öreg ur — Mártonnak és Marynak bizonyosan sok mondanivalójuk lesz, maradjanak ők itten mr. és mrs. Tapleyvel. Ez alatt megnézzük az ön lakását kedves Tom.

Tom el volt ragadtatva az örömtől, ugy szintén a kis Ruth is. Mindjárt menni is akartak.

— Köszönöm készségét — mondá mr. Chuzzlewitt — de attól tartok, hogy utközben egy kis dolgom akad Tommal. Talán kedves kis Ruth kegyed előre mehetne!

A kis Ruth ebben is örömmel megegyezett.

— De természetesen nem egyedül — mondá az öreg Márton — mr. Westlock, ha szabad őt erre felkérnem, elkiséri önt!

Természetesen elkiséri! Mily rövidlátók ezek az öreg emberek.

— Talán nincs valami dolga? — tudakozódik mr. Chuzzlewitt.

Dolga! Istenem mintha ilyenkor ő elő tudna állani dolgával!

Igy hát karonfogva elindultak. Midőn Tom és mr. Chuzzlewitt pár perc múlva utánok indultak, az öreg ur mosolygott, még pedig hamiskásan mosolygott.

XVIII. FEJEZET.

Mit mondott John Westlock Pinch testvérének, mit mondott Tom Pinch testvére Johnnak, mit mondott mindakettőnek Tom Pinch és hogy töltötték mindnyájan a napot, mindezt e fejezetből tudjuk meg.

A Temple szökőkutjai ragyogtak a nap sugaraiiban, vidáman csobogtak vízesőppjei, ki-ki pillantottak a fák közül a kíváncsi habok, de aztán eltűntek a medence aljában, a mint a kis Ruth és kísérője arra jöttek.

Hogy miért jöttek a szökőkut felé, az titok volt, mert semmi dolguk nem volt ottan, még utjokba sem esett. Épen annyira nem érdeklődtek a szökőkut iránt, mint — isten bocsássa meg — nem érdeklődtek a szerelem vagy más ilyen dolog iránt.

Igaz, hogy Tom és testvérkéje rendesen találkoztak a szökőkutnál, hanem ez egészen más dolog vala. A kis Ruthnak egy két percig mindig várni kellett a bátyjára, már pedig a várakozásra ennél kellemesebb, csöndesebb helyet nem találhatna. Most, midőn John vette gondjai alá, vele indult karanfogva haza felé (s a lakás egészen más irányban van) akkor igazán különös dolog, hogy a szökőkuthoz jönnek.

No de bármilegyen az oka, oda jöttek. A másik szintén rendkívüli körülmény, hogy mintha közös megegyezés folytán jöttek volna ide. Mikor oda értek, egy csöppet sem voltak megzavarodva, ami már a legtermészetesebb dolog a világon, mert senki sem zavarodik meg egy szökőkut láttára. Mi ezt mindnyájan tapasztalatból tudjuk.

— Mily kedves jó hely ez! mondá John igen komolyan.

— Mindenesetre kellemes hely — mondá a kis Ruth — oly árnyékos!

Oh a kis gonosz!

Hallgattak egy darabig, John ekkor megint dicsérni kezdte a helyet. A nap gyönyörű, derült volt, megálltak, körülnéztek, ami szintén igen természetes volt. Lenztek a parkba vezető utra, a parkba, a mely ragyogott a nap sugaraiban, maguk előtt látták a hatalmas Thamezt, minden oly hüvösnek, szépnek tűnt föl a nyári nap fényében.

Akkor aztán elindultak London zajos utcáin. Keresztül a zajos cityn elértek oda, ahol a város zaja kellemes zümmögéssé törpül, ahol mindenki boldognak érzi magát. Mily jó elandalogni, mikor az ember nem szólhat a boldogságtól.

Természetesen beszélgettek is. Szóbajött Tom, és sok más egyéb körülmény, mr. Chuzzlewitt különös vonzalma Tom iránt s az a kilátás a jövőre, hogy ily barátok mellett nem jöhet zavarba, meg-

nyugtatólag hatott rájuk. Mennél többet beszéltek, annál jobban félt a kis Ruth, hogy megint hallgatás lesz a vége, s annyival inkább tartott a szünettől, mert ha ezt elmondja, más nem igen jut eszébe, elhatározta, hogy újra elmondja ugyanazt. Ha pedig nem volt hozzá bátorsága (a kis Ruthnak pedig nem igen volt) modorában még kedvesebb, még bájosabb volt, mint valaha.

— Azt hiszem Márton meg fog nősülni — mondá John.

A kis Ruth is azt hitte. De sohasem mondta ezt kis hölgy remegőbb hangon mint Ruth tevé.

Érezte, hogy ezután egy másik félelmes szünet fog következni, azért jónak látta megjegyezni, hogy Mártonnak nagyon szép neje lesz. Ön is ebben a véleményben van mr. Westlock nemde?

— Igen — mondá John — azt hiszem.

A kis Ruth attól tartott, hogy John nem is érdeklődik e viszony iránt, oly hidegen mondja e szavakat.

— Az igazat megvallva — folytatá John — alig néztem meg. Nem sokat törődtem vele. Nem rá néztem.

Oh édes istenem!

Jó hogy haza értek, Ruth már tovább nem bírta volna. Lehetetlenség lett volna tovább kiállani, ugy remegett minden izében.

Tom még nem jött haza. Együtt léptek a háromszögű társalkodóba, s együtt maradtak.

Ruth leült a szófára s levetette kis kalapját. John mellé ült, közel, nagyon közel ült hozzá. Oh a remegő kis szív miért ver olyan vadul?

— Kedves édes Ruth, ha olyan nagyon nem szeretném, a mint szeretem, már akkor is joggal elmondhatnám: szeretem mióta először láttam. Soha senki igazabban nem szeretett, mint én szeretem önt kedves jó Ruth.

Ruth kis kezeivel takarta el arcát. Az öröm, büszkeség, a remény, az önzetlen vonzalom könyekre fakasztá. John tiszta szívvél, őszintén így folytatá :

— Drágám, szerelmem, ha ön csakugyan viszonzza érzelmeimet, sokkal boldogabbá tesz, mint gondolhatná vagy mint ezt szavakkal kifejezhetném. Kedves jó Ruthom, azt hiszem, tudja nemes jó szívének teljes értékét, azt hiszem, tudja, hogy mérhetlen kincsekkel ér föl angyali természet, s ön boldogabbá tehetne . . .

— Nem boldogabbá — sirt a kis Ruth, mint a mily boldoggá ön tett engemet. Nem lehet oly boldogságot képzelni, mint a milyen boldog én vagyok !

Istenem ! ha le tudnók rajzolni, hogy pirult a kis Ruth arca, hogy hajtotta le bájos fejecskejét John vállára, hogy ölelte meg John. Ha Arábia minden lova erre száguld, még akkor sem riadnak föl.

Aztán megint a jó Tomról kezdtek beszélni.

— Azt hiszem Tom nagyon fog örülni, ha ezt megtudja — mondá John ragyogó szemekkel.

Ruth e szavakra komolyan John arcába nézett.

— Nemde soha nem kell megválnom Tomtól ? Nem tudnám őt elhagyni. Ugy gondolom, ezt tudja ön John.

— És önnek kedves Ruth ezt még kérdezni kell ? Erről fölösleges dolog volna beszélni.

— Bizonyos vagyok benne, hogy ön ezt soha sem kívánná !

— Akár meg is esküszöm rá, hogy ez így lesz. Elhagyni Tomot ! Ez kegyetlen kezdete volna a mi boldogságunknak. Édesem Tomot elhagyni, mintha én és Tom elválhatlanok nem lennénk ! Képzelfhető volna-e a mi háztartásunk Tom nélkül ?

Ne legyen meg akkor soha ez a háztartás ! És kedves Ruthom ez a legerősebb eskü.

Elmondjuk azt is, hogy megköszönte ezt a jó Ruth ? Megköszönte ártatlan, őszinte, tiszta szívvvel, félénk habozással, rózsás pir futotta el kedves arcát, a mosoly szép ellentétben állott barna fürtjeivel.

— Tom olyan boldog, olyan kevély lesz — mondá körülkarolva Johnt kis karjaival — de egyuttal mennyire meg lesz lepve, biztos vagyok benne, hogy ő még meg se tudta volna álmodni, hogy mi ilyesmin törjük a fejünket.

Most aztán John kérdezősködött — mert ilyenkor az ember mindenre vesz magának egy kis szabadságot — mikor kezdett ő ez eszmével megbarátkozni; és ez egy kis fordulatot adott a beszélgetésnek, mindenesetre kellemes fordulat rájuk nézve, de már bennünket kevésbé érdekel. Mikor ezt a tárgyat kimerítették, újra Tomról kezdtek beszélni.

— Ah kedves John — mondá a kis Ruth — azt hiszem, most már mindent elmondhatok önnek. Nem lehetnek titkaim ön előtt, ő szeret John ! Nemde mindent elmondjak ?

Főlöszlegesen elmondanunk, hogy mit válaszolt erre a mindenbe beleegyező John, úgy válaszolt, a mit nem lehet a papiroson megérzékíteni, de magában véve teljesen kielégítő válasz volt.

Akkor aztán a kis Ruth elmondta Tom nagy titkát, azt ugyan nem árulta el a kis Ruth, hogy ő miért jött reá olyan könnyedén, — de John, ha épen akarta, eltalálhatta volna. Johnt különben nagyon megindítá a szegény Tom vonzalmának szomorú története De egynél több ok rá, hogy kedvenc tanulmányaival kárpótolja s így enyhítse szomorúságát. Akkor aztán egész bizalommal elmondá : mily fényes alkalma van rá, hogy régi építészhiwatásának megfelelőleg vidéken telepedjék meg. Így

aztán Tomnak is adhat foglalkozást, s ő nem mondhatja, hogy függő állásban van. Ruth kitörő kedvvel fogadta ezt a tervet, különösen, mikor John elmondá, hogy egy könyvtárt is be fog rendezni, orgonát vesz a számára, a melyen kedve szerint játszhatik, épen ekko: kopogtatást hallottak az ajtón. Bizonyosan Tom volt.

De a szegény kis Ruth csak most győződött meg róla, milyen nehéz dolog mindent megvallani, annyival is inkább, mert tudta, hogy mr. Chuzzlewitt is Tommal van.

— Mit csináljak John — mondá a kis Ruth — azt nem szeretném, hogy Tom mástól tudjon meg mindent, de akkor sem szólhatok, ha ő nincsen egyedül.

— Tegye azt édes szerelmem, a mit szive sug önnök — válaszolá John — meg vagyok győződve róla, hogy ez lesz a leghelyesebb.

Alig mondta ki John e szavakat, Ruthnak alig volt ideje egy kissé távolabb huzódni a szófán, mikor Tom és mr. Chuzzlewitt beléptek; elől jött az öreg Márton, utána Tom.

Most a kis Ruth gyorsan elhatározta magát. Tomot magához inti a kis hálósobába, s ott mindent el fog neki mondani. De mikor Tom régi jó arcát megpillantá, nem tudott magán uralkodni, a vállára hajtá fejét és zokogva felkiáltott: áldj meg engemet Tom, kedves jó testvérem!

Tom csodálkozva nézett a kis Ruthra, s látta, hogy John mellette áll és kezét nyujja neki.

— John — kiáltott Tom — John!

— Kedves Tom — mondá barátja — nyujtsad kezedet! Mi testvérek vagyunk!

Tom hevesen megrázta a neki nyujtott kezét, megölelte testvérét és John karjára fűzte.

— Ne beszélj John, az ég nagyon kegyes

hozzánk. Én . . . Tom nem tudott szavakat találni kiment a szobából, Ruth követte.

Mikor mind a ketten visszatértek, Ruth még bájosabb volt, mint valaha, Tom pedig még igaz-szívűbbnek tűnt föl (ha ugyan ez lehetséges.) És noha Tom most sem tudott szavakat találni a nagy öröm miatt, megrázta John kezét és ez ékebben szólott, mint bármily oráció.

— Örülök, hogy ez épen ma történt meg — mondá mr. Chuzzlewitt azzal a hamiskás mosolylyal, a mely akkor is ott játszott az ajkán, mikor utoljára láttuk — gondoltam, hogy így lesz és nem másképen! Azért maradtam el én meg Tom jó darabig. Tudom én azt tapasztalatból, mennyi idő szükséges az ilyesmire!

— Pontosan kiszámította az időt, sir — viszonzá John nevetve — célját el is érte s előre tudta, hogy mind a ketten boldogok leszünk.

— No ennek az előrelátásához nem kell valami nagy boszorkányság — mondá az öreg ur — csak az, hogy önt meg Ruthot jól megnézze az ember. Hanem jer hozzám kedves leánykám. Nézd meg mit vásároltunk ma reggel, mig te itt üzletet kötöttél azzal a fiatal kereskedővel.

Az öreg ur leült mellé s tréfált a kis Ruth-tal, mint egy kis gyermekkel szokás, de azért oly gyöngédség érzett ki szavaiból, ami a kis Ruthhoz egészen méltó volt.

— Nézd csak — folytatá az öreg s egy dobozt vett elő zsebéből — mily gyönyörű nyaklánc. Hogy csillog villog! Fülbevaló, karperec, öv. Ez a Maryé, ez meg a tied! Tom nem tudhatta megérteni, minek nekem mindemből kettő. Oh az a rövidlátó Tom! Tehát ez a fülbevaló, karperec, öv a tiéd! Nemde szép? Lássuk csak hogy áll neked! Kérd meg mr. Westlockot, segítsen neked felkapcsolni!

Igazán öröm volt azt látni, hogy nyujtotta ki a kis Ruth fehér karját; és John (oh a furfangos John) úgy tett mintha a karperecet ugyancsak nehéz dolog volna felkötni, de az is pompás volt, hogy a kis Ruth sehogy sem tudott boldogulni az övével, úgy hogy Johnnak segíteni kellett neki, a mire a kis Ruth szörnyen elpirult, de azért úgy ragyogott az arca, mint az ékszerek.

— Vajjon az ékszerek emelik-e Ruth szépségét, vagy megfordítva? — kérde az öreg ember — nem tudom megállapítani. Megkérdezném mr. Westlockot, de ez nem mondja meg az igazságot; meg van vesztegetve. Tehát csak annyit mondok kis Ruth, viseld szerencsével, boldogan, mint emlékéet egy jó barátodnak!

Megcsipte rózsás arcát s így szólt Tomhoz:

— Az apa szerepét kellett eljátszanom! Bizony kevés ily apa van, akinek egyszerre két eladó leánya megy férjhez! No de hát ezt a jámbor képzelődést meg lehet nekem bocsátani.

Az ily apró kérdezősködésekkel, kötődéssel úgy eltelt az idő, hogy azon vették magukat észre, hogy az ebéd idejéhez már csak egy negyed óra hiányzott. Bérkocsin mentek a Templébe, a hol már minden elkészült fogadtatásukra.

Mr. Tapley korlátlan hatalommal bizatott meg az ebéd rendezésére vonatkozólag, s ki is tett magáért, az ebéd fölséges volt. Mr. Chuzzlewitt felszólította Markot, hogy ő is ebédeljen velök, Márton szintén így beszélt, de Markot erre nem lehetett rábirni, mondván, hogy ő majd csak a kényelmökre ügyel föl, mint a vidám Tapley vendéglőshöz illik, s csakugyan úgy képzei — mondá — mintha a saját vendéglőjében rendelkeznék!

Hogy még jobban meg legyen az illuziója, nagyban osztogatta a rendeleteket a pincéreknek, hogy hova tegyék a tányért s több effélét, eköz-

ben mindenféle bohókás mondókával fűszerezte parancsait, a mely nagy derűtséget keltett a pincérhadban, maga mr. Tapley is rendkívül örült humorának, közben-közben rövid anekdotákkal kedveskedett a hallgatóságnak, egy pár furcsa dolgot mondván el amerikai hányódásából, azután elmondta azt is, mily komikus jelenetek játszódtak le közte és mrs. Lupin között, a mint hazajött, mire hatalmas kacaj támadt az ebédlők és a pincérek közt is, a főpincér nagy boszúságára (a ki térdig érő nadrágot viselt és hajporozta haját, és mint a főpincérek általában szoktak, igen komoly méltóságos ember volt), elvörösödött mérgében s látható dühvel tépte mellénye zsinórjait.

A fiatal Márton az asztalfőnél ült, Tom Pinch az asztal végén, s ha valaki vidám volt a társaságban, Tom bizonyosan az volt. Mindenki Tomtól vett lelkesedést. Mindenki ivott az egészsége, mindenki rá nézett, mindenki rá gondolt. Ha véletlenül leejtette villáját vagy kését valaki, mindig utána nyult, hogy feladja neki. Márton és Mary körülvették ebéd előtt és annyi szivességet tanusítottak irányában, hogy Tom könyvezésig meg volt indulva. Ez sok volt; mint mondá, el se bírja a nagy boldogságot. És ez ugy is volt, Tom a tiszta igazságot mondá. De ha még egyszer oly nagy szived is volna jó Tom, ma ott csak a boldogságnak és a részvétnek van helye.

De ime megjött Fips, az öreg Fips, az öreg ur bizalmas ügynöke, most tűnt ki, hogy a legjobb cimborák egyike, különbre alig akadni a sötét hivatalszobákban. Hol van ő? — kiáltott Fips, mikor bejött. Aztán nekiesett a jó Tomnak, biztosította, hogy kárpótolni fogja azért a tartózkodásért, amivel eddig viseltetett irányában. Először az egyik kezét rázta meg, azután a másikat, harmadszor megfogta a mellényénél és negyedszer, meg-

kérdezte tőle: hogy van ön, kedves mr. Pinch? Ötödször, hatodszor, több ilyen nagy dolgot vitt véghez, hogy iránta való barátságát bebizonyítsa. Fips dalolt, szónokolt, ivott nagyokat, szóval Fips minden tekintetben nagy kopé vala!

De ah ki irhatná le a boldogságot, amint estefelé haza indultak gyalog, mert a kis Ruth nem akart kocsizni, csak menjenek úgy mint a multkor a Furnival Innból. Így beszélgethetnek boldogságukról. Megállapították tervöket a jövőre vonatkozólag, boldog arcuk még jobban sugárzott az örömtől, mint rendesen.

Mikor haza értek, Tom Johnt és a testvérkét a társalgóban hagyta, a saját szobájába távozott azzal az ürügygyel, hogy egy könyvet fog megke- resni. És a jó Tom mennyire örült neki, hogy most milyen furfanggal járt el.

— Természetesen ők nagyon örülnek annak — gondolá Tom — és én ezt oly természetesen csináltam, hogy minden percben várnak rám. Pom- pás, nagyszerű!

De nem sokáig olvasgatott, midőn halk ko- pogást hall ajtaján.

— Bejöhetek? — kérdé John.

— Oh mindenesetre! — válaszolá Tom.

— Ne hagyj el bennünket Tom. Ne üldö- gélj itt magadban. Mi azt akarjuk, hogy vidám légy, ne szomorkodjál!

— Kedves barátom — mondá Tom tréfás mosolylyal.

— Testvért mondj Tom, testvért!

— Kedves testvérem — mondá Tom, semmi veszedelem nem rejlik az én melancholiámban. Hogy is lehetnék én igazán melancholikus, mikor te és Ruth úgy szeretitek egymást. Nem tudok szava- kat találni érzelmeim kifejezésére, — tevé hozzá pár percnyi szünet mulva, — kimondhatlan az én

Örömöm a mai napon; illetlen dolog volna az hozzád, ha azt mondanám, hogy te vagyontalan leányt vettél nőül, mert érzem, hogy te tudod mily értéke van a kis Ruthnak. Bizonyos vagyok benne, hogy érdeme szerint becsülni tudod. Nem fog az fogyni, mint a pénz szokott, soha.

— Hogy tudom e Tom? — mondá John — Oh ki ne tudná őt szeretni, ha megismeri e kedves teremtest, ki ne tudná őt tisztelni; ki tudna akkor, midőn ily sziv birtokába jut, a pénzre gondolni. Ki tudna jobban ujongni nálam örömében. Te azt monded, örömed kimondhatlan, nem kedves jó Tom, az enyém az!

— Bocsiánat kedves John, de én kimondhatatlanul örülök.

Barátságos viszálykodásuknak a kis Ruth vetett véget, a ki benézett az ajtón. És milyen félnék, diadalmas, kevély tekintet volt ez, midőn szerelmesét kezénél fogta, mintha mondaná: igen is, Johnnak joga van az örömhöz, mert én szerettem, Tom!

Tom el volt ragadtatva, órákig elnézte volna őket.

— Azt mondtam Tomnak, kedves Ruthom, hogy mi nem válhatunk el, ez lehetetlenség volna. Egy olyan ember távozását, mint a jó Tom, a mi kis háztartásunk nem tudná elviselni! Vajjon lesz e erre tekintettel, vagy önző lesz, ránk nem, csak magára gondol, azt nem tudom, de ő csak örömünkre lehet, ha nálunk fog maradni. Hogy vélekedel te, kedves jó Ruthom?

Édes istenem, hogy gondolhatna olyat a kis Ruth, a mi Tomnak mást, mint örömet okozhatna!

XIX. FEJEZET.

Nagy gondot ád a szerzőnek, mert az utolsó fejezet.

A Todgereben nagy izgalom uralkodott, ropant előkészületeket tettek egy pompás villásreggeli-re. Eljött az az ünnepélyes nap, a mikor miss Pecksniff a szent házasság által örökre egyesül Augusztusával!

Miss Pecksniff olyan hangulatban volt, mely ez alkalmatossághoz és e naphoz teljesen méltó. Tele volt szelidséggel és engedelkenységgel, de ez nem akadályozta abban, hogy eleven szívet ne gyűjtjön ellenségei fejére, de azért egy csöpp rosszakarattal nem volt szívében, oh dehogy volt!

A viszály — mint miss Pecksniff mondá, iszonyu dolog egy család kebelében — s ő ám-bár sohasem tud megbocsátani kedves papájának, de rokonaival ki fog békülni! Mint mondá, ugyis egészen elkülönítve éltek egymástól, már ez a körülmény elégséges arra, hogy kárhoztató ítéletet mondjunk a családról. Az ég haragja már is megmutatta hatalmát, mert Jonas halála istenítélet, azért, hogy folytonos civakodásban éltek.

Megalázta tehát magát (a világért sem ujongott diadala miatt) irt ez a szeretetreméltó miss az erősakaratu asszonyságnak és értesíté róla, hogy házassága ekkor meg ekkor meg fog történni. Megírta, hogy neki nagyon fáj ugyan, hogy vele szemben oly méltatlanul viselték magukat, ő is meg a leányai is, de reméli, hogy most kibékülnek. Neki legalább legfőbb óhajta megbocsátani ellenségeinek. Kibékül az egész világgal ez ünnepélyes frigykötés alkalmával, s örömmel nyújtja feléjük kezét baráti kézszorításra. Ha az erősakaratu asszonyság ezt elfogadja, miss Pecksniff szívesen látja őt menyegzőjén; azon felül még többet is tett, meg-

hivta vörösortu leányait nyoszolyó-leányoknak (persze miss Pecksniff nem foglalkozott orraikkal le-
velében.)

A vasakaratu asszonyság rögtön válaszolt. Megírta, hogy lelkiismeretük, valamint egészségük is egészen rendben van, amit miss Pecksniff bizonyosan nagy örömmel fog hallani. Elmondá, hogy nagy örömmel vette miss Pecksniff levelét, hogy neki és leányainak tiszta a lelkiismeretük, s pompás egészségnek örvendenek. Minderről úgy reméli, miss Pecksniff nagy örömmel fog értesülni. Ő is nagy örömmel vette miss Pecksniff levelét, hisz ő épen-séggel nem nagy fontosságot tulajdonított annak a civódásnak és sértésnek, különben neki is nagy kedve telik a békességben. Örül, hogy miss Pecksniff menyasszony, három leánya boldog, ha segítségére lehetnek ez oly érdekes és oly nagyon váratlan esemény alkalmából. Az erős akaratu asszonyság kétszer is aláhuzta a nagyon váratlan eseményt.

E kedves válasz után miss Pecksniff megbocsátott minden rokonának és meghivta mr. és mrs. Spottletoe-t, mr. George Chuzzlewitt-et az agg legényt, azt az özvegy asszonyságot, a kinek mindég fájt a foga, azt a csinos fiatal gentlemant, szóval mindazokat, a kik egykor összegyültek mr. Pecksniff társalgójában, mire Miss Pecksniff kegyesen elgondolá, hogy van ám valami édes a megbocsátásban!

A vendégek még nem gyültek össze, még miss Pecksniff sem tartá az időt arra érkezett-nek, hogy öltözködjék, midőn egy kocsi áll meg az emlékoszlopnál és Mark lesegité belőle mr. Chuzzlewitt-et.

A kocsi ott maradt az emlékszobornál. Tapley is ott maradt, mr. Chuzzlewitt pedig a Todgers-ház felé indult.

Bailey utóda bevezette a társalgóba, ahol —

miután látogatását előre bejelentette — mrs. Todgers rögtön megjelent.

— Ön már menyegzői diszbe öltözött, amint látom — mondá az öreg ur.

Mrs. Todgers, a ki egészen kimelegedett a nagy készülődésbe, igenlőleg válaszolt.

— Egészen akaratom ellenére történik ez, sir, biztosítom róla — mondá mrs. Todgers — de miss Pecksniff nagyon rávetette magát, s valóban már itt is az ideje, hogy nőül menjen. Ezt nem lehet tagadni!

— Nem — mondá mr. Chuzzlewitt — épen-séggel nem. Testvére nem vesz részt a készülődésekben?

— Istenem, dehogyan vesz részt, a szegény teremtés — mondá mrs. Todgers fejét rázva — a mióta megtudta a rossz hirt, azóta el sem hagyta szobámat, ezt a szomszédos szobát.

— Tudja, hogy most felkeresem?

— Igen, tudja sir.

— Akkor ne vesztegessük az időt.

Mrs. Todgers a kis hátsó szobába vezette az öreg urat, a honnan az esőcsatornára nyílt oly szép kilátás, ott üldögélt a szegény Merry, talpig gyászban, szomoruan. Hová lett régi vigsága, amikor először volt e szobában? A szoba is olyan szomorúnak, gyászosnak látszott, mint a milyen ő volt, de volt még egy barátja, aki hiven kitartott mellette, az öreg Chuffey.

Midőn mr. Chuzzlewitt leült, Merry fogta kezét és tiszteletteljesen megcsókolta. Össze volt törve, majdnem magán kívül a fájdalomtól. Nem látták egymást azóta, amint a temetőben találkoztak.

— Elhamarkodva ítéltem fölötted — mondá az öreg ur elérzékenyülve — kegyetlen voltam. Mondd, hogy ezért megbocsátasz nekem.

Merry újra megcsókolta az öreg ur kezét,

aztán szorongatta a magáiban, s tördelt hangon megköszönve iránta való jóindulatát.

— Tom Pinch — kezdé el az öreg Márton — hűségesen mindent elmondott, amit nekem üzentél akkor, midőn ő még nagyon valószínűlennék tartotta, hogy velem ez életben találkozik. Hidd meg, hogyha valamikor még akadnék olyan teremtésre, mint te vagy, több gondot fordítanék rá, mint te reád. A mulasztásra fájdalmasan gondolok vissza.

— Rám gondolt — mondá Merry — elhiszem. Akkor mondtam e szavakat, midőn bánatomat nagyon nehéz volt elviselnem, akkor is másért kértem e gondosságot és nem magamért. Ön mindent megtett. Napokon át figyelt reám! Sokat gondolkozott állapotom fölött. Talán szívesebben beszélhetett volna, talán nagyobb bizalommal beszélhetett volna velem, de azt hiszem, a dologon úgy sem tudott volna változtatni.

Márton kétkedőleg rázta fejét, látszott rajta, hogy azért szemrehányásokal tesz önmagának.

— Hogy is lehetett volna remélni, hogy az ön közbenjárása használni fog, mikor olyan makacsul viseltem magamat. Nem törődtem semmivel, kedves mr. Chuzzlewitt, ezivem, eszem nem volt helyén, s így rohantam a veszedelembe. Éreztem én ezt, de csak akkor, midőn a veszedelem már minden oldalról környékezett. Oh mennyire tudnék másokat visszatartani! De hát engem sem lehetett visszatartani, mint nem lehet annyi sok mást — a romlástól. Ne ítéljen meg azért, hogy könyeimet hullatom, ne ítéljen meg! Nem tehetek róla! Még hálás vagyok érte az egek urának, hogy ily csapást mért reám!

— Csakugyan az — szólt közbe mrs. Todgers — csakugyan az!

— Magam is azt hiszem — viszonzá mr. Chuzzlewitt — hanem most hallgass meg engem,

kedves Merrym. Férjednek vagyonát elnyeli a megbukott intézet. A szökevények obligóját külföldről, ahol ennek semmi hasznát nem vették, visszaküldték, nem a hitelezőknek akartak így keveskedni, mint inkább Jonast tönkretenni! Atyádnak vagyona is majdnem egészen odavész. Otthonod tehát nincsen.

— Nem is térnék hozzá vissza semmi áron, — mondá Merry, aki önkénytelenül is arra gondolt, hogy ő kényszerítette e házasságra.

— Tudom — folytatá mr. Chuzzlewitt — s azért vagyok itt, mert ezt tudom. Jőjj velem. Rokonaim közül te azok közé tartozol, akit mindig szívesen fogadok. De mig egészséged tökéletesen helyreáll, válaszsza magadnak London közelében alkalmas helyet, nem messze innen, hogy ez a jó asszony olykor-olykor meglátogathasson. Nagyon sokat szenvedtél, de még fiatal vagy és jobb jövőt remélhetsz. Jőjj velem. Testvéred nem sokat törődik veled! Épen most siettetni házasságodat oly feltűnő módon, ami nemcsak illetlen, hanem szívtelen eljárás. Hagyjuk el ezt a házat, míg a vendégek meg nem érkeznek.

Mrs. Todgers, ámbár nem szívesen vált meg tőle, szintén javasolta távozását. Még a szegény öreg Chuffey is beszélt, hogy kövesse az öreg urat. Gyorsan felöltözött és már távozni akart, midőn miss Pecksniff a szobába rohant.

Miss Pecksniff nemcsak hirtelen rohant a szobába, hanem megzavarodottnak is látszott. Volt is rá oka. Menyegzői fejkötő volt a fején, narancsvirágokkal diszitve, ehez azonban sehogy sem illett a gyapot alsó szoknya. Azért rohant be, hogy csupa jóindulatból megmutassa testvérenek fejkötőjét. Nagyon meg volt lepve, a mint mr. Chuzzlewittel szemben találta magát s meglepetése nagyon kellemetlen volt.

— Ugy fiatal hölgy — mondá az öreg ur

szigoruan végig nézve rajta — ön tehát ma menyegzőjét üli?

— Igen sir -- válaszolá miss Pecksniff szerényen — a ruhám . . . csakugyan mrs. Todgers...

— Látom, hogy meg van zavarodva — folytatá az öreg Márton — s egyáltalán nem is csodálkozom rajta. Ön nagyon szerencsétlenül választotta meg a menyegző napját.

— Bocsánatot kérek mr. Chuzzlewitt — viszonzá Cherry dühében elvörösödve — ha e tárgyról kíván szólni, úgy beszéljen Augusztussal. Aligha férrias eljárás az, hogy engem támad meg, mikor Augusztussal bármikor beszélhetne ez ügyben, s a mire ő mindig kész volna. Nekem ahhoz semmi közöm, hogy ön mikép szedte vagy nem szedte rá atyámat — mondá miss Pecksniff haragosan — én mindeenkivel békében akarok élni, azért szívesen látom villásreggelire. Nem szép öntől, hogy ellenem ingerli nővéremet, én teljes részvéttel viseltetem ő iránta, de minden tekintetben nem rendelhetem magamat alá az ő szeszélyének mr. Chuzzlewitt. Ez mégis sok volna! Kérek több tiszteletet és belátást mind irányomban, mind azon férfiú irányában, a kinek menyasszonya vagyok!

— Az ön testvére, nyugodjék meg, egy szóval sem említi, hogy ön keveset gondol vele — mondá mr. Chuzzlewitt — ez egészen az én véleményem! Éppen azért rögtön magammal viszem!

— Nagyon örülök, hogy ilyen nagy szerencséje akadt — viszonzá miss Pecksniff, fejével bólintgatva, én csak örülni tudok ennek, biztosítom róla. Azon épenséggel nem csodálkozom, hogy ez a mai nap kinos hatással lesz rá. Ezen nem segithubetek. Ez nem az én hibám.

— Miss Pecksniff — mondá az öreg ember nyugodtan — szerettem volna, ha nemesebben viseli magát testvére irányában. Ezzel barátjának nyert

volna meg. Pedig egy nap még szüksége lehet jó barátra.

— Rokonom és egyedüli barátom lesz a világon, mr. Chuzzlewitt, Augustus — válaszolá miss Pecksniff méltósággal. Mig Augustus az enyém marad, addig nincs szükségem barátra. Nékem csak egy barátom lesz és az Augustus. Így érzek én attól a perctől kezdve, amint Augustussal az oltár mellett egyesülök. Senki iránt sem viseltem rosszakarattal, nem éreztettem senkivel, hogy diadalmaskodtam, különösen nem éreztettem ezt testvéremmel, sőt ellenkezőleg, most is szerencsét kívánok neki! És most bocsánatot kérek sir, hogy távozhassam.

Ezzel a menyasszonyi főköttő eltűnt oly méltósággal, a mennyire azt a gyapot alsó szoknya megengedé

Az öreg Márton karját nyújtá a fiatalabb testvérnek és kivezette őt a Todgersből. Mrs. Todgers ünnepi ruhája lebegett a szélben, a mint őket elkísérte a kocsig. Megölelte, megcsókolta Merryt és visszafelé az egész uton keservesen sirt. Bár sovány asszonyság volt ez a mrs. Todgers, de volt szíve. Talán a jó szamaritánusnak is azért volt jó szíve, mert sovány volt, ki tudná ezt megmondani!

Mr. Chuzzlewitt utána nézett, amig csak el nem tűnt a Todgers-ház ajtaján, csak ekkor fordult Markhoz.

— Nos, Mark — kérdé tőle — mi a baj?

— A legsodálatosabb dolog történt, sir — viszonzá Mark, aki alig tudott beszélni nagy elragadtatásában — ily nevezetes esemény! Két szomszédunk van itt.

— Miféle szomszédok? — kiáltott az öreg Márton a koci ablakán kitekintve. — Hol?

— Amint itt fel-alá járok — mondá mr. Tapley s alig tudott lélegzetet venni — őket látom.

Igazán azt gondoltam, hogy kísértetet látok. Ez a legcsodálatosabb dolog, a mi csak történt velem, még most se tudom elhinni, nem álmodom-e?

— De mit beszél — kiáltott az öreg Márton türelmetlenül — hol vannak azok a szomszédok?

— Itt vannak sir! — viszonzá mr. Tapley — itt vannak Londonban a Cityben. Ott azon a kövön. Én ne ismerném őket. Istenem én nem ismerném meg az ő jó arcukat!

Ez örömujjongó szavakkal mr. Tapley nemcsak mutatott két öreg emberre, hanem egymásután megölelte őket.

— Szomszédok, miféle szomszédok? — tudakozódék az öreg Márton, a ki annyira izgatott volt, hogy majd kiugrott a kocsiból.

— Amerikai szomszédok! édeni szomszédok — magyarázá Mark. Szomszédok a mocsáros vidéken, közös szenvedők a lázbetegségben. Ez a jó asszony ápolt bennünket, a férje segített rajtunk, nélkülök bizonyosan meghalunk. Csak nagy bajjal tudtak megszabadulni abból a fészekből. Egy gyermekök sem maradt szegényeknek vigasztalásul.

A jó Tapley újra megölelte őket, ugrált körülöttük úgy, mintha valami vadtáncot járt volna örömében.

Mr. Chuzzlewitt erre kiugrott a kocsiból, s mintha mr. Tapley bolondsága ragadós volna, mindakettőnek rázta kezét, s rendkívüli örömének adott kifejezést.

— Üljenek föl a kocsi hátuljára, — mondá az öreg ur. Jőjjenek velem! Üljön föl Mark a bakra. Előre haza!

— Haza — kiáltott mr. Tapley nagy elragadtatással s megfogta az öreg kezét — ez az én véleményem is. Éljen a haza! Bocsanatot kérek

sir, de nem tehetek róla, hogy így lelkesülök. Hurrah!

És a kocsi elindult.

Ezalatt a vendégek gyűlni kezdtek a Todgersben. Mr. Jinkins volt az egyedüli lakó, a kit az ünnepélyességre meghívtak, s a ki az első vendég is volt. Gomblyukában fehér virággal jelent meg, egy külön találmányú fölséges kabátban, (így volt ez megírva a számlán) a melyet a szabó e nap tiszteletére készített. A nyomorult Augustusnak nem volt annyi ereje, hogy a meghívásnak ellene mondjon. Csak hadd jöjjön! ezt mondá miss Pecksniffnek, midőn az éppen a tekintetben sürgette a választ. Csak hadd jöjjön! mindig gát volt utamban. Most is itt kell lenni. Csak hadd jöjjön Jinkins!

Jinkins el is jött nagy gyönyörűséggel. Először egyedül üldögélt az ebédlőben, de aztán hozzá csatlakozott mrs. Todgers, az agglegény unokatestvér és a nagyhasú gentleman, utána jöttek mr. és mss. Spottletoe nagy sebbel lobbál.

Mr. Spottletoe udvarias meghajlással üdvözlé Jinkinst.

— Igen örülök, sir, kívánok önnek sok szerencsét!

Azt hitte, hogy Jinkins a boldog vőlegény.

Mr. Jinkins rögtön magyarázatokba bocsátkozott, ő csak barátja mr. Moodle a vőlegény vendége, a ki itt lakott, de az még most nincs jelen.

— Nincs jelen! — kiálltott Spottletoe hevesen.

— Még nincs — mondá Jinkins.

— Lelkemre — viszonzá Spottletoe — jól kezdi. Becsületemre mondom, kedves fiatal ember! Igazán mindenki, a ki e családdal érintkezésbe jön, goromba lesz mindjárt. Nevetséges, nem ő fogad bennünket!

Az unokatestvér úgy vélekedék, hogy a derék férfiú bizonyosan új csizmát rendel, de ez nem jött meg a kellő időben, azért késik.

— Ugyan ne beszéljen nekem csizmáról, sir — vágott vissza Spottletoe véghetetlen méltatlankodással — akkor jött volna ide papucsban, vagy jött volna meztelen lábbal. Ne mentegesse nyomorult barátját ily ostobasággal, mint a csizma!

— Nekem nem barátom — mondá az unokatestvér — sohasem láttam.

— Hát akkor — mondá a dühös Spottletoe — dugja be a száját!

Az ajtó éppen akkor nyílt meg és miss Pecksniff belépett három nyoszolyóleány kíséretében. Az erősakaratu asszonyság a hátvédet képezte.

— Hogy van ön madam? — szólítá meg Spottletoe gunyosan a vasakaratu asszonyságot, — azt hiszem látja mrs. Spottletoe-t.

Az erősakaratu asszonyság nagyon sajnálkozott mrs. Spottletoe egészségi állapotán s azt mondá, hogy rossz szemei vannak. Világos rosszakaratu célzás a lady sovány termetére.

— Mrs. Spottletoe-t hamarább megláthatja, mint a menyasszonyt, — viszonzá az epés férfiú — de hiszen itt az ember mindenféle gorombaságra legyen elkészülve!

— Ha ön rám céloz! — mondá az erősakaratu asszonyság.

— Kérem önöket, — vágott közbe miss Pecksniff — ne civakodjanak e nagy napon, ne zavarják azt a jó egyetértést, békességet, amelyet én és Augusztus iparkodtunk létrehozni. Augusztus mostanig egy rokonnak sincs bemutatva. Ő ezt nem akarta.

— Hát én biztosíthatom róla, — kiáltott mr. Spottletoe, — hogy az olyan ember, aki rokonságba akar lépni egy családdal és nem óhajt an-

nak tagjaival megismerkedni, az egy szemtelen kölyök! Ez az én véleményem, miss.

Az erősakaratu asszonyosság egész tisztelettel megjegyezte, hogy ez alighanem úgy van, három leánya pedig felkiáltott: gyalázat!

— Nem ismerik önök Augusztust, — mondá miss Pecksniff könyezve — ha ismernék, nem beszélnének így róla! Augusztus a megtestesült jószág és szelidség! Várjanak, míg megláthatják s bizonyos vagyok benne, hogy más lesz akkor véleményük.

— Az nagy kérdés, — mondá mr. Spottletoe, karjait összefonva — de mennyi ideig kell várunk? Én a várakozáshoz nem vagyok hozzászokva.

— Mrs. Todgers — mondá Charity — mr. Jinkins, félek, hogy valami baleset történt. Azt hiszem Augusztus egyenesen az oltárhoz sietett.

Ez nem látszott egészen lehetetlenségnek, s minthogy a templom nem volt messze, mr. Jinkins átszaladt megnézni, nincs-e ott; mr. George Chuzzlewitt elkísérte, aki már szeretett volna enni abból a menyegzői reggeliből.

Nemsokára visszajöttek. Más ujságot nem tudtak mondani, csak hogy az egyházfi üzente, ha még ma össze akarnak kelni, siessenek, mert a pap nem várhat egész nap rájuk.

A menyasszony most már megijedt, nagyon megijedt. Édes istenem, mi történhetett? Augusztus, kedves Augusztus!

Mr. Jinkins egy bérkocsiba kapott és elment a derék férfit ujonan butorozott lakására. Az erősakaratu asszony pedig vigasztalá miss Pecksniffet. „Bizonyosan olyan ember, akitől jót nem várhatni. Így aztán csakhamar vége lesz a regénynek.“ A vörösorru leányok szintén vigasztalták: „talán még eljön.“ Az unokatestvér úgy vé-

lekedék: hátha leesett a hidról! Mr. Spottletoe haragja most a felesége ellen fordult. Mindenki beszélt egyszerre, miss Pecksniff kezei tördelte, mindenkinél vigasztalást keresett, de nem talált sehol.

Végre mr. Jinkins, a ki a levélhordóval találkozott, visszajött egy levéllel, a melyet miss Pecksniffnek adott át.

Miss Pecksniff felnyitotta a levelet, belenézett és ijedt sikoltásban tört ki, azután ájultan a földre esett.

A vendégek a levél után kaptak és körbeállva, egymás hátán átnézegetve olvasták:

Gravesend. Cupido Shooner.

Szerdán este.

Nagyon megsértett miss Pecksniff!

Mikor ezt a levelet megkapja, én már, ha ugyan nem halok meg addig — utban vagyok Van Diemen Land felé. Ne küldjön nekem levelet. Ez életben bajosan fogom megkapni!

A teher — 300 tonna — bocsásson meg, hogy elnézésből a hajó terhét irtam ki, lelkem terhe igazán irtózatos! Gyakran még akkor is, midőn csókjaival lepte el homlokom s azt hitte így csillapítja bánatom, öngyilkosságra gondoltam. Valóban hihetetlen, hogy később lemondtam e tervről!

Én mást szeretek, ő a másé. Ugy látszik nekem, minden a másé. Semmisem az enyém a világon, még hivatalom se, a mit elveszték azért, hogy most szököm!

Ha valamikor szeretett, hallja meg utolsó szavam. Utolsó szavát egy szegény nyomorult száműzöttnek. Küldje el íróasztalom kulcsát a hivatalba. Küldje Bobbs és Cholberryhez — azt hiszem Chobbs és Bolberry — különben ebben sem vagyok bizonyos, eszem ki van forgatva helyéből. Dolgozó kosarában ott fe'ejtettem egy tollkést szaru-fogóval, ennek az árából kitelik a küldőnc dija. Bár ez a

kis díj boldogabbá tenné őt, mint a milyen boldog én voltam.

Oh miss Pecksniff, miért nem hagyott engem magamba szomorkodni? Ez igazán kegyetlenség volt öntől! Oh édes istenem, hát nem volt ön tanuja érzelmeimnek, nem látta, hogy könyezik mind a két szemem, nem volt tanuja, hogy azóta a mint önnel megismerkedtem, még többet sirtam a Todgers házban . . . a hol addig noha boldogtalanul, mégis legalább békében éldegéltem.

De meg volt írva a talmudban, hogy ön is az én hajthatlan végzetem jármához volt láncolva. Nem is teszek szemrehányást, mert én önt szerencsétlenné tettem. Bár a buforzat kárpótolhatná önt azért, amit ön ellen vétettem.

Isten önnel, kívánom, hogy hercegi férje legyen és felejtsen el engemet. Soká legyen az, míg ön megismerkedik azzal a kinnal, a melylyel én e levélnek, a matrózok ordítása közt, a nevem aláírtam. Változhatlanul soha az öné Augustus!

A jelenlevők keveset gondoltak miss Pecksniffel, mintha ő volna a legutolsó személyiség, a kivel törődni kellene. De miss Pecksniff csakugyan elájult. A keserűség, szégyen, hogy ő még maga csöditett ide tanukat, leverte lábáról, irtózatossá volt még el is gondolni, hogy a vöröses leányok és az erősakaratu asszonyok diadalmasan örülnek az ő szégyenén. Miss Pecksniff csakugyan komolyan elájult.

Mily hangok ütnek meg oly kellemesen füleinket! Mily sötét szoba ez?

És mily szelíd alak üldögél az orgonánál, ki az? A Tom, a jó Tom, a mi régi ismerősünk!

A fejed megfehérite a rohanó idő, ámbár régi

barátaiddal maradtál jó Tom! De azok a hangok, a melyekkel a hajnali üdvözlőd, beszélnek boldogságodról, elmondják egyszerű nyugodt életed.

Életed csöndes, nyugodt, egyszerű és boldog, Tom. Az a csöndes bubánat, a mely nyomodba lépődik, emlékeztet ugyan régi szerelmedre, hanem ez oly édes, szelid visszaemlékezés, mint mikor egy kedves halottra emlékezünk, nem fájdalommal, hanem megnyugvással, legyen hála és köszönet a jó istennek!

Csak üsd meg a billentyűket, Tom, üsd meg, úgy a mint akarod, de kezed sohasem eshetik oly nagyot, mint a milyet eseti régi zsarnokod lefelé a lejtőn, olyan hangot sohasem ad a billentyű, mit a milyennel ő szól hozzád.

Egy iszákos ember, kolduló, panaszkodó, szemrehányó leveleket írál hozzád. Neve Pecksniff. Cívakodó természetű leányával üldöz téged jó Tom és a mikor segítséget kér tőled, szemedre hányja, hogy szerencsédet ő állapítja meg, jobban gondolt veled mint magával. A korhelyeket a kocsmában azzal mulattatja, hogy történeteket mesél el nekik, a te rut hálálanságodról, megmutatja a könyökén foltos kabátját, mutogatja sarok nélkül való cipőjét egy padon, felhívja hallgatóit, nézzenek ide, milyen ruhában jár ő, míg te kényelmesen élsz és öltözködöl. Te mindezt tudod Tom és elviseled!

Igy aztán mosolylyal arcodon mégysz tovább az élet utjain. Kis lábacsákák táncra kelnek zenédnél, mosolygó gyermekarc néz a tiedbe. Kedves teremtés ez Tom — az ő gyermeke, nem a Ruthé, a ki mindig téged néz, még akkor is midőn táncol, a ki nagyon csodálkozik rajtad, ha elgondolkozol, a ki az öledbe szalad, s kis arcát a tiedhez szorítja, a ki nagyon szeret téged, még veled is aludna, ha tehetné, s ha egyszer beteg lenne, csak té-

ged választana ápolójának és soha sem türelmetlenkednék, ha te az oldala mellett vagy.

Te elkomolyodol, lemondó arccal gondolsz a régi időre, s lágyan megütöd a billentyűket s harmonikus hangok kelnek föl nyomában. Az öreg ember szelleme, a ki életében nagy örömmel ellete még akarátod is, a ki mindég tisztelt és szeretett, mintha felkeresett volna, nyugodt sima arcával ismételné azokat az áldó szavakat, a melyeket halálos ágyán mondott neked.

Egy szép kertben jársz jó Tom, ahol virágot szórnak feléd gyermekkezek. A te kis testvéred, a ki most is a régi hozzád, oldalad mellett van.

A jelenről a multra szállnak gondolataid és szerény megelégedéssel a jövőre. Mindez felmerül lelkedben, jóságos arcod szeretettel, bizalommal néz kis testvérkédre. Gondolataid mint a felságes zene hangjai lebegnek a dallam szárnyán, fölülemelkedve a földi gyarlóságokon, az ég felé!

V é g e.

A szerző utószava.

Egy pár szót irok még Chuzzlewitt Márton élete és kalandjaihoz, többet mint a mennyi mondani valóm van, és csak azért, mert nem szivesen teszek le olyan szokásról, mely már köztem és olvasóm közt egy más alkalommal megállapodottnak mondatott ki.

Mint egy fáradt vendég, a ki ott időzik még a csarnokban, a melyet elhagyni készül, nem tudom megállani, hogy most, miután husz hónapi fáradozás után végre leirtam ezt a szót

vége, a mely rám mered a papirosról, meg ne állapodjam egy keveset.

Azzal az elhatározással végeztem utam, hogy különféle alakban bemutatom a mindennapi bünöket. Azt nem is szükség mondanom, hogy a legközönségesebb bohóság vagy bün rajzolása alkalmával a szerző annak teszi ki magát, hogy tulzással fogják vádolni, mert az utánzatban még ember sohasem ismert magára, senki sem fogja megengedni, hogy a rajz, a mely őt tünteti föl, helyes legyen, bármilyen hü is.

De ámbár mr. Pecksniff semmi áron nem fogja elismerni, hogy az én Pecksniffem természetes, az vigasztal, hogy mr. Gamp rajzát észrevehetőleg igaznak fogja tartani és noha mrs. Gamp saját arcképét hamisnak nyilvánítja, de vigasztalni fog e szigorú kritikáért, hogy feltétlenül dicséri mrs. Prig festését.

Iparkodtam ez elbeszélés folyamán annak a kísértésnek ellentállani, amely azáltal kínálkozott, hogy a regény havi füzetekben jelent meg, szigorúan szemem előtt tartottam kitűzött célomat. Ezért sok helyütt kényszerültem rövidebre fogni az elbeszélést, ami remélem csak javára vált.

Ha olvasóim csak felényi érdeklődéssel viseltetnek művem iránt, mint a mennyivel én azt megírtam, úgy lesz okom rá, hogy megelégedett legyek. És ha képzelt barátaimtól az én sajnálkozásomnak csak egy kis részével vesznek búcsut, úgy sikeremet fényesnek tekinthetem.

LÉGRÁDY TESTVÉREK könyvkiadóhivatalában,

Budapest, nádor-utca 7. sz.,

megjelentek és **leszállított áron** kaphatók:

- About E. A. Fellah. Egyiptomi emlékek. Fordította Amica (2 frt 40 kr.) 1 frt 60 kr.
- Albani M. P. Hermann és Dorottya levelei. Fordította Amica (1 frt 60 kr.) 80 kr.
- Asbóth János. Irodalmi és politikai arcképek (3 frt) 1 frt 80 kr.
- Asbóth Lajos, 1848-49-iki honvéd-tábornok és akadémiai tag. Az északamerikai polgárháború története. Két színezett térképpel (4 frt) 2 frt 80 kr.
- Ballagi Aladár. A m. kir. testőrség története, különös tekintettel irodalmi működésére Ára 3 frt.
- Beniczkyné Bajza Lenke. A fátyol titka. Ára 80 kr.
- Belot A. Bünvirág. 2 kötet 2 frt.
- Bulwer Edvard, Lord Lytton. A párisiak. Fordította Fáy J. Béla, 4 kötet (6 frt 40 kr.) 4 frt 80 kr.
- Castellar Emilio Ricardo. Spanyolból fordította Beksics Gusztáv 1 frt 60 kr.
- Collins Wilkie. A kísértetes palota. Regény a mai Velenceze titkaiból. Fordította Huszár Imre. 1 frt 20 kr.
- Collins Wilkie. A kísértet 80 kr.
- Currer Bel. Jane Eyre. Önéletírás. Fordította Huszár Imre. 2 kötet (4 frt) 2 frt 80 kr.
- Daudet Alphonse. A nábob. Fordította Fáy J. Béla. 2 kötet 2 frt
- Dickens Károly. Chuzzlewitt Márton élete és kalandjai Angolból ford. Gyöngyössy László. Három kötet Ára 3 frt.
- Diderot. Az apáca. Francziából fordította Szépfaludi (1 frt) 80 kr.
- Dorosenko Péter. Az életből. Regény. Oroszból fordította Timkó Iván. Ára 1 frt.
- Dosztojevszky Tivadar. Az örökös férj. Ára 1 frt.
- Ebers György. A nővérek. 2 frt.

LÉGRÁDY TESTVÉREK könyvkiadóhivatalában,

Budapest, nádor-utca 7. sz.,

megjelentek és **leszállított áron** kaphatók:

- Eliot Georges. Holt Felix a radicalis. Angolból ford.
Dominkovics Mária. 2 kötet (3 frt) . . . 2 frt.
- Girardin, Mme Emili Margite de, vagy a kettős szerelem. Fordította Rakovszky István. (1 frt 50 kr.) 1 frt.
- Goldsmith Olivér. Egy világpolgár levelei. Fordította Csernátony Lajos (1 frt) 80 kr.
- Hawthorne Nathaniel. Átalakulás vagy a Monte-Beni családrege. Fordította Veres Sándor. 2 kötet (2 frt) 1 frt 20 kr.
- Jenkins Eduárd. Ginx Baba születése és egyéb szerencsétlensége. Ford. Amica (1 frt) . . . 80 kr.
- Karr Alfonz. Klotild. Fordította Veres Sándor. 2 kötet (2 frt) 1 frt 60 kr.
- Lamartine. Az 1848-iki forradalom története. Ford. Zsilinszky Mihály. 2 kötet (4 frt) . . 2 frt 80 kr.
- Legouvé Ernő. Falsen Edith. Fordította Amica. (1 frt 20 kr.) 80 kr.
- Mikszáth Kálmán. A jó palócok. Ára 1.80, kötve diszk. 3.— frt.
- Montépin X de. Amor ő fensége. 4 kötet (6 frt) 4 frt.
- Montesquieu. Persa levelek. Ford. Palásthy Sándor (1 frt 50 kr.) 1 frt 20 kr.
- Sziklay János. A méltóságos asszony. 2 kötet 1.60.
- Thackeray W. M. Pendennis története, jó és balszerencséje, barátjai és legnagyobb ellenségei. Ford. Fáy J. Béla. 4 kötet (6 frt 40 kr.) . . 4 frt 80 kr.
- Trollope A. Szemet—szemért. Regény. Angolból ford. Huszár Imre. 1 frt.
- Utazók könyvtára. Beszélggyűjtemény. 2 kötet. Egyegy kötet (1 frt 20 kr) 80 kr.
- Verne Jules. A fekete indiák. (Les Indes noires). Ford. Fáy J. Béla. (1 frt 20 kr.) . . . 1 frt.
- Verne Jules. A gőzház. 1 frt 60 kr.
- Verne Jules. Hattaras kapitány kalandjai. 2 kötet 2 frt 40 kr.
- Zola Emil. Az élet öröme. Ára 2 frt.

OSZK

Tekete kinyam van aki sula

